yeşim ustaoğlu ve "güneşe yolculuk" • laço tayfa • bryan ferry

ROLL

tori amos

900 000 TL mart. sayı: 2000/03

cure

ROLL 40

can kozanoğlu • michel houellebecq • crosby stills nash & young • death in vegas • screamin jay hawkins

pulp

Disco 2000

Bir saat arayla doğmuşuz
Kardeş bellemiş analarımız bizi
İsmin Deborah
Deborah –hiç de uymuyordu sana
Dediler ki büyüdüğümüzde evleneceğiz
ve asla ayrılmayacağız
Evlenmedik tabii, arada sırada aklıma düşse de
Ah Deborah, hatırlıyor musun?
Tahta askılarla dolu duvarlarıyla küçücüktü evin
Seni aramaya geldiğimde tanıyamamıştın beni hani
Dedim ki "2000 yılında buluşalım
İkimizin de büyümüş olması ilginç olmaz mı?
Saat ikide sokağın köşesinde, çeşme başında buluşalım"
Haberim bile yoktu evlendiğinden
Burada tek başıma yaşıyor olabilirdim
Yıllar öncesindeki o soğuk ve yalnız perşembe günü
Memeleri çıkan ilk kızdın okuldaki
Martyn bir numara olduğunu söylerdi hep senin
Bayılırdı bütün erkekler sana ve ben tam bir rezalettim
Seni soymaya çalışmalarını izlerdim oğlanların
Sadece dosttuk biz, hepsi bu
Kimi zaman eve yürürdük birlikte
ve hiçbir şey ifade etmezdi bunlar sana
–Allah kahretsin o kadar popülerdin ki okulda
Ah Deborah, hatırlıyor musun?
Tahta askılarla dolu duvarlarıyla küçücüktü evin
Seni aramaya geldiğimde tanıyamamıştın beni hani
Dedim ki "2000 yılında buluşalım
İkimizin de büyümüş olması ilginç olmaz mı?
Saat ikide sokağın köşesinde çeşme başında buluşalım"
Haberim bile yoktu evlendiğinden
Burada tek başıma yaşıyor olabilirdim
Yıllar öncesindeki o soğuk ve yalnız perşembe günü
Pazar günü işin var mı güzelim?
Buluşsak mı, ne dersin?
İstersen bebeğini de getirirsin

Ay gibi biri

Ayı seyretmeyi sever
Gökte dolaşırken.
Romantik olduğunu duymuştur bunun
Niye olduğunu anlayamaz da hiç
Yardım etmesi gerekir birinin ona günboyu
Ay gibi birinin
İşte belki de bu yüzden kahve içer
ve bir arkadaşını arar
ve yardım ister
bu gece bitmesin diye asla
Yardım etmesi gerekir birinin ona günboyu
Ama ışık geri gelir ve gün kanayarak çıkar gökten
ve güneş daha da güçleştirir her şeyi
Radyoda sadece aşk şarkıları çalar
O ise ağlar ve ağlar
Hayırlı bir iş yapmadığını bile bile
Akşamları biraz daha iyidir durum
Bu kadar aptal birinin
Nasıl olup da içine ettiğini düşünür hayatının
Yardım etmesi gerekir birinin ona günboyu
Ama ışık geri gelir ve gün kanayarak çıkar gökten
ve güneş daha da güçleştirir her şeyi
Radyoda sadece aşk şarkıları çalar
O ise ağlar ve ağlar
Hayırlı bir iş yapmadığını bile bile
Anlamıyor musun? Anlamıyor musun?
Yardım etmesi gerekir birinin
ona günboyu
Ay gibi birinin

Bulaşıklar

İsa değilim ben –başharfleri aynı olsa da adımızın
evde kalıp bulaşıkları yıkayan biriyim sadece
Günün nasıl geçti? O kadın canını sıkıyor mu hâlâ?
33 yaşımdan sakınmamı söylemişti bir adam
Demişti ki "Hiç kolay bir dönem değildi benim için."
Yine de üstesinden geleceğim bütün bunların,
Mucizelerim olmasa da sana gösterecek
İsterdim elbet bu suyu şaraba çevirmeyi ama imkansız
Bulaşıkları halletmem gerek
Geceleri uyumanı sağlayacaksa eğer,
Bir öykü okuyabilirim sana.
Ateşe ihtiyacın varsa, kibrit verebilirim mesela.
Görüyorsun ya, yardım etmek için sana
Elimden geleni yapan biriyim sadece.
Tasalanmıyorum yıldızlara dokunamayacağım diye asla,
Çünkü yıldızlar cennete ait ve yeryüzü bizim olduğumuz yer.
Mutlu olmana yetmiyor mu hayatta olmak?
Her şey mümkün
Çarmıhı taşımak zorunda değilsin bu gece
Bu gece değil. Bu gece değil.

Devrimden sonraki gün

Toz dindi, bütün ampuller değişti.
Galiba uyuyamayacağım bu akşam
Bir devrim oldu
Aman tanrım, duymadınız mı yoksa,
Yeni dünyanın çocuklarıyız bundan böyle.
Seyredebilirsiniz sessiz olursanız eğer.
Dediklerine bakılırsa, bu gece başlıyormuş gelecek.
Bütün imparatorluklar çökecek
Bütün medeniyetler geçmişe gömülecek.
Uzan yatağa ve dinle sesleri.
Ne öfke, ne suçluluk, ne de hüzün,
Benzersiz geliyor kulağa her şey
Uyanacaksın yarın ve göreceksin değiştiğini tüm hayatının
Farklı görünmese de hiçbir şey, bir devrim oldu
Bayılıyorum bu işi yapış şekline.
Bayılıyorum bunları kuşanma şekline.
Cevapları biliyor, yine de yanlış anlıyorsun
(Sırf karıştırmak için ortalığı)
Niye bu kadar zor oldu ki basit bir gerçeği görmek?
Devrim seninle başlar ve seninle biter
Çok küçük görünüyor şimdi tüm çöküntüler ve kâbuslar,
Ölmemekte karar kıldık tüm bunlardan sonra
Geriye hiçbir şey bırakmayacak uysallar,
Daha fazlasını elde edebilirdin, mızmızlanmayı bıraksan
Cevap hep buradaydı, görüyorsun
Nasıl ıskaladım, bilinmez
Bekledim, bekledim ki bu gün gelsin diye
Naklen yayınlandı devrim
Bitti her şey, elveda, elveda
Bitti her şey, elveda, elveda
Becerdik nihayet,
Dişimizle, tırnağımızla
Kusursuzluk bitti
(Rave bitti)
Sheffield bitti
Korku bitti
(Sessizce ayrılın binadan)
Bergerac bitti
Başağrısı bitti
Erkekler bitti, Kadınlar bitti
Kolestrol bitti
Dilek mumları bitti
İroni bitti
Elveda, elveda

Türkçesi: Güner Ogan

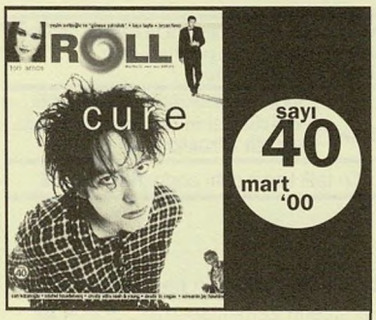

4 Ajans
10 The Cure
14 Bryan Ferry
16 Tori Amos
18 Death In Vegas
22 Rage Against The Machine
24 Screamin' Jay Hawkins
26 Tarkan
28 Laço Tayfa
30 Necati Özdemir
32 Berlin Film Festivali
34 Yeşim Ustaoğlu
38 Michel Houellebecq
42 Kurt Vonnegut
41 Can Kozanoğlu
46 20 Yılın Ardında Hip-Hop
50 Gayd
52 Albümler
56 Liste
58 CSN & Y
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ali Yıldızay, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Günay Usta, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Halil Turhanlı, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Kutlukhan Kutlu, Mehmet Ali Meram, Mehmet Uluşahin, Melih Katıkol, Merve Erol, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Osman Kaytazoğlu, Özgür Gökmen, Özgür Uçkan, Özhan Binici, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şafak Yirmisekiz, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **Baskı:** Lebib Yalkın Yayımları ve Basım İşleri **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks** 245 56 06 **Yıl** 4 **Sayı** 40 **Mart** '00 **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi
AYDA BİR YAYINLANIR

"Shot 41, only hit 19 / They need target practice, that's what it seems..." Public Enemy, "41:19" adlı parçalarında böyle diyor: "41 el ateş ettiler, 19'unu isabet ettirebildiler /atış talimine ihtiyaçları var anlaşılan..."

Polislerin 41 kurşundan 19'unu isabet ettirdikleri nişan tahtası, 22 yaşında Gineli bir göçmendi: Amadou Diallo. Bronx mahallesindeki evinin önünde dört Amerikan polisinin yaylım ateşine hedef olup yaşamını yitiren Diallo silahsızdı, hakkında herhangi bir suçlama, soruşturma, kovuşturma yoktu. Polislerin ateş açmalarının gerekçesi, "Diallo'nun elini cebine götürüp cüzdanını çıkarmasını 'silah çekiyor' zannetmeleri"ydi.

Yaklaşık bir yıl önce, 9 Mart'ta, onbinlerce insan bu katliamı protesto etmiş, gösteriler polis tarafından sertlikle engellenmiş ve aralarında eski senatör Jesse Jackson, Bronx belediye başkanı David Dinkins, Temsilciler Meclisi üyesi Charles Rangel ve sinema oyuncuları Susan Sarandon, Ruby Dee ve Ossie Davis'in bulunduğu 1200 kişi tutuklanmıştı.

20 GAZİ 18

Diallo davası birkaç gün önce, 26 Şubat'ta sonuçlandı, katliamın failleri beraat etti. Ve önce Bronx, sonra New York sokağa döküldü, Amerikan kamuoyu ayağa kalktı. Dünya basını ve bu arada bizim basın da Diallo olayını birinci sayfadan duyurdu.

Bu haberden birkaç gün önce, büyük gazetelerin iç sayfalarında küçük bir haber vardı: "Gazi olayları davasında, esas hakkındaki mütaalasını okuyan savcı, dokuz kişinin ölümü ve beş kişinin yaralanmasından sorumlu tutulan 20 polisten 18'inin beraatini istedi."

12 Mart 2000, Gazi olaylarının beşinci yıldönümü. 13 insanın öldürüldüğü, yüzlerce insanın yaralandığı Gazi katliamında, beş yıl içinde gelinen nokta bu: Dava sürüyor; savcı, 18 polisin beraatini istiyor, mahkemenin kararı 3 Mart'ta.

Beş yıl öncesine dönelim... Bir gece, sabaha karşı Gazi Mahallesi'nde bir kahve taranır –"kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından". Sonuç: Bir ölü, iki yaralı. Ertesi gün, Gazi Mahallesi sokağa dökülür, gösterilere polis müdahale eder. Sonuç: 16 ölü, yüzlerce yaralı.

41 BRONX 19

14 Mart tarihli gazeteler, göstericilere ateş eden polislerin çarşaf çarşaf fotoğraflarını yayınlar. Bu arada, dönemin İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir, atv'de, "ana haberler"de Ali Kırca'nın konuğu olur ve her ne hikmetse, "anchorman"imiz herkesin merakla beklediği soruyu bir türlü sormaz. "Sayın Menzir, kimse polise ateş etmedi, ama 16 yurttaşımız polis kurşunuyla can verdi, bunu nasıl açıklıyorsunuz?" demez. Necdet Menzir hakkında bir soruşturma filan açılmaz, aksine terfi üzerine terfi alır. Önce Emniyet Genel Müdürü olur, ardından da Tansu Çiller'in Ulaştırma Bakanı.

Amerikan polisinin Diallo'ya 41 el ateş ettiği saptandı, Gazi olaylarında ise Türk polisinin kaç kurşun sıktığı bilinemiyor. Çünkü, Gazi davasının müdahil avukatlardan Cemal Yücel'in ifadesiyle, "20 sanık polisten altısının silahının balistik incelemesi yapılmadı."

Roll bayilere ulaştığında, mahkeme kararını vermiş olacak. Savcının mütaalası yönünde bir karar çıkarsa, Gazi katliamının failleri, Diallo cinayetinin failleri gibi beraat edecekler.

Peki, böyle bir karar çıkarsa –İstanbul halkının, milletvekilleriyle, belediye başkanlarıyla, sanatçılarıyla sokağa dökülmesi bir yana– büyük basında manşet, yüksek rating'li TV programlarında tartışma konusu olur mu acaba? Uzak ihtimal. Yakın ihtimal, davanın görüldüğü Trabzon'da –Gazi davasının Trabzon'da görülüyor olması da ayrı bir garabet– polislerle "kimvurduya gidenler"in yakınları arasında küçük çapta bir arbede ve mağdurların sırtında şaklayan coplar... Tıpkı, HADEP'li belediye başkanlarının tutuklanması üzerine Diyarbakır'da yapılan protesto gösterilerinde olduğu gibi... O olaydan ekrana yansıyan görüntülerden biri ve o görüntüye bir TV kanalının yaptığı yorum, hemen her şeyin özeti gibi: Polis copluyor, insanlar kaçışıyor, kaçacak yer bulamayan bir yurttaş, bir yandan kollarını başına siper ederek önden gelen darbelerden korunmaya çalışıyor, bir yandan da, arkadan gelen darbeleri sol ayağıyla savuşturmaya çalışıyor. O ana kadar suskun kalan "ana haber bülteni", sessizliğini bu görüntüye yaptığı izahatla bozuyor: "Bazı göstericilerin polise tekme attığı gözlendi."

İçim güvercinleri okşamış kadar rahat / Sen yanımdayken ister istemez **TURGUT UYAR**

Çocukluğumdan beri haritaya ne zaman baksam, gözüm hemen bir ada arar. **SAİT FAİK**

Gökte büyük bulutlar vardı ve akşam ta uzakta, şehrin üstünde bir altın bataklığı gibi çukurlaşıyordu. **AHMET HAMDİ TANPINAR**, Huzur

Hakarete teşebbüs diye bir suç olur mu oğlum, deli derler adama. **HULUSİ KENTMEN** *("Beş Milyoncuk Borç Verir misin" filminde komiser rolünde)*

Savaşta ölen bir kişinin kahramanlaştırılması, gelecek savaşta üç ölü demektir. **KURT TUCHOLSKY**

Suçlunun öldürülmesi ahlakî olabilir –öldürülmesinin haklı çıkarılması asla. **WALTER BENJAMIN,** Tek Yön

Sabah kahvaltısını kendin için, öğle yemeğini dostun için, akşam yemeğini düşmanın için ye

En tatlı kadın dahi acıdır. **NIETZSCHE**

TONY ALLEN

Yeni binyılın büyücüsü

Fela Anikulapo Kuti'nin davulcusu Tony Allen, grubuyla geçen ay Babylon'daydı. Fela'nın albümlerinden dinleyip tanıdığımız Allen, beklediğimiz performansı göstererek Fela'nın yolunda ilerlediğini deklare eden mesajlarıyla o gece bize mini Afrobeat festivali yaşattı. Kendisi, sağolsun, biraz da Roll'a vakit ayırdı...

Fela, 60'ların başında İngiltere günlerinde ileride mucidi olarak anılacağı Afrobeat tarzını tasarlarken yanında Tony Allen vardı. 1969 yılında kafalardaki tohum yeşerdi ve iki kafadar James Brown'ın groove'larını alıp Nijerya'nın münbit topraklarından çıkan highlife, juju ve shakaraj ile aynı potada erittiler. Ortaya çıkan Afrobeat formülü başta Manu Dibango, Roy Ayers, Herbie Hancock, Art Blakey ve Max Roach gibi isimleri derinden etkiledi. "Her tema için bir şarkı" formülüne sadık kalarak en az sekiz-dokuz şarkılık parçalara yer verdikleri her Africa 70 albümü, dönemin siyah müzik aleminde dar fakat etkili bir çevrede derin izler bıraktı. Allen'ın saat gibi davulunun üstüne biteviye dönen gitarları, santim hesabı yaparak çalan üflemelileri, mesajlara destek çıkan kadınlar korosunu ve eprimiş saksofon sololarıyla puslu orgunu seren Fela, efsanevi Africa 70 döneminde hep Allen ile çalıştı. 1977'de gruptan ayrılan Allen, yeni deneyler için Avrupa'ya geçti. Bu dönemde Manu Dibango, Roy Ayers ve Ray Lemo ile çeşitli kayıtlar yaptıysa da, tüm enerisini N.C.P.A projesi için harcadı. 2000 tarihli "Afrobeat'in geleceği" ibaresi ile payelendirilen "Black Voices"da Allen şık isimlerle çalışmış: Efsanevi Bootsy Collins'in grubu Bootsy's Rubber Band'den anımsayacağımız vokalist Gary "Mudbone" Cooper ile P-Funk Allstars elemanı vokalist Mike "Clip" Payne'in yanısıra ünlü reggae insanı Alpha Blondy ile çalışmış bas gitarist Cesur Anot ile kayda giren Allen'ın prodüktörü, Fransız hip hop uzmanı Roctor L., "Black Voices"da dub ve jungle ile Afrobeat'in nikahını kıymışlar, Sahnede ortaya çıkan müzik de bu tanımlamayı destekler görünüyor. Allen'a konser öncesi teybi uzattık ve dar zamanda Fela yılları ve kendi müziği üzerine kısa bir sohbet yaptık.

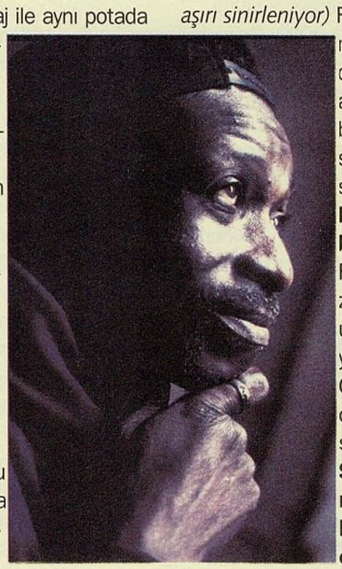

Fela ile yıllarca beraber çalıştınız. Aranızda nasıl bir ilişki vardı?

Tony Allen: Fela benim kardeşim gibiydi. Sadece müziği ve hayatı değil; bir felsefeyi ve politik mücadeleyi paylaştık. O yaradılıştan bir liderdi. Özgürlük bazılarının mayasında vardır; bazıları da özgürlüğü için mücadele etmek zorundadır.

Fela uğruna yıllarını verdiği mücadelenin sonucu hakkında ne düşünüyordu?

Fela, sonuçtan ziyade, eylem adamıydı. Ölümüne yakın bazı hayal kırıklıkları yaşadığını hissediyordum, ama o hiç vazgeçmedi.

Önceki gece sizi Fela ile geçirdiğiniz dönemden tanıyan bazı dinleyici arkadaşlarım, müziğinizle vermeye çalıştığınız mesajların pek algılanmadığını ve insanların dans etmekten başka bir şey düşünmeden sizi dinlediği şeklinde bir eleştiri yaptılar.

Genelde her yerde böyle oluyor, ama külliyen dinleyiciye yüklenmekten kaçınırım. *(burada birden aşırı sinirleniyor)* Fela yıllarca sağırlara dert anlatmaya çalıştı, ama bırakın dinleyicisini, kendi insanları bile bir şey anlamamışa benziyor. Birisine bir şey anlatacaksan ne yaparsın; bir söyler, iki söyler, üçüncüsünde bıkarsın! O bıkmadı.

Bu mücadele uğruna başı hep belaya girdi zaten...

Fela'nın başını etrafındaki parazitler yaktı! O dönemde onu çok uyarmıştım, ama beni dinlemedi ya da yapabileceği bir şey yoktu. Onun sağladığı sefahat ortamından faydalananlar yüzünden başına gelmedik kalmadı.

Siz Africa 70'in temel direklerinden biriydiniz. Sonra Fela Egypt 80'i kurdu ve müziği epey değişti. Egypt 80 hakkında ne düşünüyorsunuz?

Egypt 80, Africa 70'e göre Afrobeat formülünün temel unsurlarından daha uzaktı. Sentetizörler vasıtasıyla Fela'nın müziği elektronikleşmişti. Şöyle de denebilir; Africa 70 groovy, Egypt 80 funky.

Africa 70 bitince solo çalışmalara yöneldiniz.

Evet, temelde Afrobeat formülünü koruyarak, elektronik enstrümanları da kullanarak kendi formülümü yarattım. Egypt 80 de benzer bir formülle yola çıktı ama ben o müziğe çok ısınamadım. Fela'dan ayrıldıktan sonra çok teklif aldım, ama Fela'nın üzerine gül koklamak istemedim. Hiçbir yerde onunla olduğum gibi rahat olmayacaktı.

Africa 70 döneminde kaydedilen albümleri ve konser kayıtlarını dinliyoruz. Her şey doğaçlama gibi, fakat özellikle kadın korosu ve üflemeliler girip çıkacakları yerleri nasıl kestiriyorlardı?

Fela şefti. Onun en ufak bir hareketiyle kırk küsur kişilik orkestra bir anda başa dönebilir veya onun istediği temaya tornistan edebilirdi.

Albümlerde kompozitör olarak hep Fela'nın imzası var. Partisyonları yazıp sizi çalıştırıyor muydu?

Her şey yazılı ve provalı, ama bir o kadar da anlıktı. Parçaları o yazardı. Biz çalardık.

Söyleşi: **Sarp Keskiner**

Beck nihayet yıllardan beri gönlünde yatan projesini gerçekleştiriyor: Küçük bir adamla onun yapay kopyasının hikayesini anlatan "Recycler" adlı orta metrajlı filminin çekimlerini arkadaşı Steve Hanft'la beraber gerçekleştirdi.

Çıkışı her ay ertelenen **Pink Floyd**'un konser albümü "Is There Anybody Out There" galiba artık nisanda yayınlanıyor.

Lars von Trier her sene bir sahnesini çekerek 30 yıl içinde tamamlamayı düşündüğü devasa projesini bıraktı. Bu vazgeçişin nedeni, yönetmenin şimdi, "Electropa" adını verdiği ve sinema eğitimi kavramına adanan yeni bir projeyle haşır neşir olması.

Milos Forman'ın filmlerinde ("Larry Flint" ve "Man on the Moon") oyunculuğunu kanıtlayan **Courtney Love** bilindiği gibi yönetmenliğe soyunuyor ve Bay City Rollers'ın hikayesini yönetmeye aday. Bu arada, Tricky ve Kid Rock'un da katkıda bulunduğu "Salvation" adlı filmin müzikleri için Hole, Dylan'ın "It's All Over Now Baby Blue" parçasının cover'ını kaydetti.

John Malkovich projeleri istif ediyor. İlk olarak yönetmenliği deneyeceği "The Dancer Upstairs"in dışında, Malkovich ve prodüksiyon şirketi on küsur proje daha üstlenmiş durumda.

Dr John şu sıralar kadirşinaslığını gösteriyor. Tamamen Duke Ellington'un müziğine adadığı "Duke Elegant" albümünün piyasaya çıkmasından sonra, müzisyen şimdi de **Robert Johnson** anısına hazırlanan tribute albüm için iki şarkının kayıtlarını yapacak.

11 yıl aradan sonra "Apple Venus Volume 1" ile geçen sene bir dönüş yapan **XTC**, önümüzdeki günlerde bu görkemli orkestral albümün elektrikli kardeşinin kayıtlarını Galler'de yapacak.

Amerikalı hip-hop kolektifi The Pharcyde'ın eski üyesi **Fatlip** yıl içinde solo albümü "Revenge of the Nerd"ü çıkaracak. Bu albümden "What's Up Fatlip", mart ayında çıkacak olan "Prime Cuts: Volume One" derlemesinde yer alacak. Single'ın klibini Björk ve Beastie Boys'un da kliplerini çeken son günlerin gözde yönetmeni **Spike Jonze** yönetecekmiş.

Cure

ile aynı site'desiniz...

...yeni...muzik...

www.yenimuzik.com ile sevdiğiniz sanatçılar ve müzik türleri hakkındaki bilgilere anında ulaşabilir, istediğiniz cd'leri 'tık'ır 'tık'ır satın alabilirsiniz.
Günün her anı, 'tık'layın yeter!

Seyrek uğra dostuna, kalksın ayak üstüne
Nereye gidiyorsun ey bulut? Tarlam bu yanda! **ARİF NİHAT ASYA**

küçücük pencerelere
ne güzel sığıyor
kocaman uçaklar ve gemiler
UYGUR DAVASLI

Tasarrufsuz erkek düşünülemediği gibi, ziynetsiz kadın da düşünülemez. Bir aile tezadı gibi görünen bu şeyi halletmenin yolu: Erkek Akbank'ta hesap açar, ziynet ikramiyesine hak kazanır, kadın da ziynete kavuşmuş olur. Son para yatırma tarihi: 8 Eylül 1952. *(Bir reklam)*

Yaşamın tek yolu sanattan geçer. Yoksa ölümden vazgeçmek gerekir. Düşün yok edilmesi, işte bilimin varmak istediği nokta. Buna erişseydi her şey susardı, bereket sanat var. **NIETZSCHE**

Fareyi öldüren kedi zalimdir. Düşmanını yiyen vahşi de öyle. Ama canlıların en zalimi vatansever bir kadındır. **KURT TUCHOLSKY**

Ben şimdiye kadar yürek acısına kulaktan şifa verildiğini hiç duymadım **SHAKESPEARE**

The Go-Betweens yeniden bir arada: Robert Forster ve Grant McLennan, Quasi grubunun kafası ve bacakları Sam Coomes ve Janet Weiss eşliğinde son çalışmalarını kaydetmek üzere Oregon Portland'da stüdyoya girdiler.

Björk aynı zamanda başrollerden birini de üstlendiği, Lars von Trier'in son filmi "Dancer in the Dark"ın müziklerini bitirdi. Bu arada, Ink Blot adlı fanzinde yazdığına göre, Björk 1999'un son günlerini memleketdaşı Gus Gus'cılarla birlikte sadece internet üzerinden ulaşılabilecek ve satışları İzlanda'nın yoksul kırsal bölgelerinin kalkınması için fonlara gidecek olan "It is not up to you" adlı parçanın kayıtlarıyla geçirmiş. Ayrıca, İzlanda hükümeti, üstün elçilik faaliyetlerinden ötürü **Björk**'ü ödüllendirmeye karar verdi. Başbakan "Şarkıcı Björk İzlanda'nın popülerleşmesinde birçok İzlandalıdan daha fazla hizmet vermiştir" diyerek ülkenin batısındaki Ellidaey adasının kullanımını Björk'e verdiğini açıkladı. Şarkıcının İzlanda'da yaşamaması ve şarkılarını İngilizce söylemesi nedeniyle halkın tepkisini çeken bu kararda şimdilik geri adım atılarak, adanın kullanımının açık artırmaya çıkarıldığı, ama Björk'ten başka talip bulunmadığı söyleniyor.

Tom Cruise, New Yorker dergisinde çıkan bir makaleyi uyarlamak üzere haklarını satın aldı. Cruise'un beyazperdeye aktarmayı düşündüğü yazı, 1969 yılında kurulan Amerikalı kült pop grubu **Shaggs**'ın hikayesini anlatıyor. Önce üç, derken bir katılımla dört kızkardeşten (Dot, Helen, Betty ve Rachel Wiggins) oluşan Shaggs, kariyeri boyunca sadece bir albüm kaydetmişti: "Philosophy of the World". New Hampshire'da küçük bir stüdyoda amatör yerel müzisyenler eşliğinde bir günde kaydedilen albüm daha çıkar çıkmaz kült oluvermiş. Bunda, o zamanlar, Frank Zappa'nın övgülerinin payının da büyük olduğu söyleniyor.

Güneşe giderken

Gösterime yeni giren "Güneşe Yolculuk" filminin orijinal soundtrack'i Kalan Müzik tarafından yayınlandı. Makedon gitarist Vlatko Stefanovski tarafından yazılan müzikler, "Yağmurdan Önce"nin soundtrack'ine benzer dingin bir havada ilerliyor. Filmde de yer alan birkaç Kürtçe ezgiden biri olan ve Ciwan Haco'nun "Si û Se Gule" albümünde yer alan "Gûlek" şarkısı da albümde "bonus track" olarak yer alıyor. Stefanovski, gitarlarının yanına klarinet, zurna, darbuka, keman ve def katıp Balkanlardan Mezopotamya'ya salmış ezgilerini. Tıpkı filmin adı gibi, ezgiler de yolculuk halinde...

California'da bir radyoda kendisiyle yapılan bir söyleşide, **David Bowie** kimi yayınlanmış, kimi hiç yayınlanmamış eski şarkılarından bir seçmeyi yeniden seslendirmeyi düşündüğünü açıklamış. Bowie'nin bu albüm için düşündüğü prodüktör bazı "tarihî" albümlerine de imzasını atan Tony Visconti.

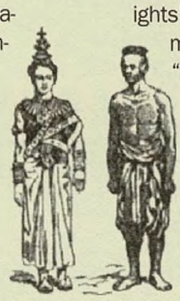

Victor Damiani ve Greg Brown'ın geçtiğimiz yıl **Cake**'den ayrılarak oluşturdukları **Deathray** topluluğu, "My Lunatic Friends" albümüyle ilk meyvesini verdi.

Kayıt stüdyolarının efsanevi prodüksiyonlarından biri olan **Phil Spector**'un "You've Lost that Lovin' Feeling" (ilk olarak 1964'de Righteous Brothers tarafından kaydedilen bir Barry Mann/Cynthia Weil bestesi) adlı parçası Amerikan radyo ve televizyon tarihinde en çok çalınan parça olma ünvanını kazandı.

Barry Levinson'un yeni filmi "Liberty Heights" için **Tom Waits** daha önce yayınlanmamış iki yeni parçanın kayıtlarını yaptı: "Putting on the Dog" ve "It's Over". Filmde Waits'in şarkıları Elvis Presley, James Brown, Frank Sinatra, Louis Armstrong ve Nat King Cole gibi klasiklerin yanında yer alacak.

Fatboy Slim'in yılın ikinci yarısında piyasaya çıkacak olan yeni albümünün kayıtları Brighton'daki stüdyolarında tamamlandı.

Elizabeth Wurtzel'in kendi yaşamından ve günlüklerinden romanlaştırdığı "Prozac Toplumu"nun sinema uyarlamasında başrolü Christina Ricci üstlenecekmiş. İlkbaharda

Crosby ailesi

58. sayfamızda okuyacaksınız, Crosby, Stills, Nash and Young cephesinde "Looking Forward" albümü sayesinde epey kıpırdanmalar var. CSN&Y'ın C'si David Crosby geçtiğimiz ocak ayında bir başka sebeple de gündemdeydi. Bizim gazeteler de yazdı, hatta Star gazetesi baş sayfadan duyurdu ama, olayı özetleyelim, Roll tutanaklarına da geçsin: Lezbiyen çift, rock'çu Melissa Etheridge ve yönetmen Julie Cypher uzun süredir birlikte yaşıyorlar ve artık çocuk sahibi olmak istiyorlar. Bir dost sohbetinde David'in karısı Jan, arkadaşlarına, "baba olarak bizim David'i düşünür müsünüz?" diye soruyor. Zaten Melissa Etheridge, David Crosby'nin hayranlarından biri. Biraz düşünüyorlar, teklif akıllarına yatıyor, tekrar Crosby'leri arıyorlar. Sonunda Julie, David'in spermleriyle iki sene arayla iki çocuk dünyaya getiriyor: Bailey ve Beckett. David Crosby 59'unda "biyolojik baba" olmanın keyfini yaşıyor. Hepsinin mutlulukları daim olsun...

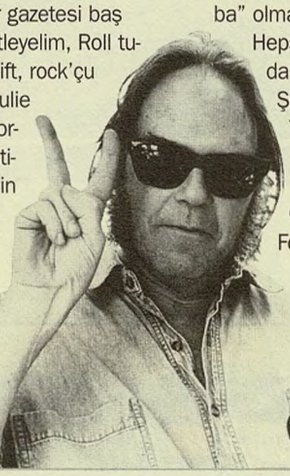

Şimdi biraz da Y'den haberler verelim: Neil Young hakikaten zamana meydan okuyor. Crosby, Stills ve Nash'le "Looking Forward" kaçamağının ardından, Young yakında çıkacak albümünün üzerindeki perdeyi araladı. "Silver and Gold"da Kanadalı eski tüfek yeniden on şarkıyla akustik-minimalist hatta gezintiye çıkacak. Young, ilkbaharda piyasaya çıkacak yirmidokuzuncu albümünde iki eski dostu Emmylou Harris ve Linda Ronstadt'la da düet yapıyor. Bu arada, tam istim üstündeyken, Neil Young arşivlerini de açıyor ve gençlik eserlerinden iki albüm daha yapıyor: birincisi, ilk grubu Buffalo Springfield'den bir antoloji (haziran ayında çıkması planlanıyor); ikincisi ise şimdilik "The Neil Young Archives" adı verilen ve altı ya da sekiz CD'lik bir box-set. Bu albümde, ünlü "After the Gold Rush"dan sonra kaydedilen ve rafa kaldırılan şarkılarıyla, karambole giden iki albümü "Islands in the Sun" ve "Human Highway"den parçalar, 70'li yıllardaki Crazy Horse'la performansları ve Joni Mitchell'la düetleri yer alacak.

6→

Güneşin doğuşunu uyanık ve giyimli olarak, örneğin bir yürüyüşte izleyen kişi ötekilerin karşısına gün boyunca başında görünmez bir taç taşıyanın üstünlüğü ile çıkar. **WALTER BENJAMIN,** Tek Yön

Beni öptüğü zaman doğdum, beni terk ettiği zaman öldüm, beni sevdiği zaman birkaç hafta yaşadım. **HUMPHREY BOGART** *("In A Lonely Place" filminden)*

Bazı nesneler, jestleri ve dolayısıyla davranış tarzlarını kendi yapılarında taşırlar. Terlik, elin hiç yardımı olmadan giyilmek üzere tasarlanmıştır. Eğilmeye karşı duyulan nefretin anıtıdır. **THEODOR ADORNO,** Minima Moralia

Bana neye ihtiyacın olduğunu söyle, sana hemen bir Nietzsche özdeyişi bulayım. **KURT TUCHOLSKY**

Kâinatta yalnız bir sosyalist tanırım: Ecel *Cenap Şehabettin*

Hiçbir mumya, kemiğe tutturulmuş hiçbir kumaş parçası, hiçbir tuz sütunu, hiçbir kadavra bizim bugün olduğumuzun yarısı kadar bile ölü olmadı. **LAWRENCE DURRELL,** Kara Defter

İki şey: aşk ve şiir / bunlar kuşkuyla çiftleşir **CEMAL SÜREYA**

çekimlerine başlanacak filmin yönetmenliğini büyük ihtimalle Randa Haines yapacakmış.

Asian Dub Foundation'ın yeni albümü "Community Music" mart ortasında çıkıyor. Beastie Boys'un ön grubu olarak Amerika turnesini tamamlayan Londralı kolektif, bir yandan da İngiltere'deki Hintli ve Pakistanlı cemaatin yurttaşlık hakları için mücadele ediyor.

Drum'n'bass'ın büyücüsü olarak anılan **Roni Size** haziran ayında çıkması beklenen yeni albümü için Rahzel (The Roots) ve Ben Watt'la (Everything But The Girl) stüdyoda kayıt çalışmalarına başlamış.

Eski Velvet Underground'cu **John Cale** ciddi ciddi songwriter ve prodüktör oldu. Chris Foster'ın Galler'e adadığı filmi "Beatiful Mistakes"in soundtrack'i için kolları sıvadı ve Manic Street Preachers, Catatonia, Super Furry Animals, Gorky's Zygotic Mynci gibi Galli grupları da işe koştu.

Johnny Marr yeni müzikal projesi Johnny Marr And The Healers'ı önümüzdeki haziranda çıkacak bir albümle gün yüzüne çıkaracak.

Woody Guthrie 2000'in yıldızı olacak gibi. Billy Bragg ve Amerikalı Wilco grubunun, bugüne kadar yayınlanmamış Woody Guthrie şarkılarından bir albüm daha yapacaklarını açıklamalarının ardından (ilki "Marmeid Avenue" idi), şimdi de Ani DiFranco yıl içinde Guthrie şarkılarından oluşan bir albüm yapacağını açıkladı.

"F-Word" adlı single'ıyla **Baby Bird** yine plakçıların raflarındaki yerini alacak. Stephen Jones'un yeni şarkılarından oluşan albümü "Bugged" mayıs ayında piyasaya çıkacak.

REM'den her an yeni albüm haberi gelebilir. **Michael Stipe** ve arkadaşları Peter Buck, Mike Mills, "Up"ın piyasaya çıkmasının üzerinden daha bir buçuk yıl bile geçmeden yeni albümlerini bir an önce bitirmek için çalışmaları hızlandırmışlar. 16 parçanın demo kayıtları tamamlanmış, nihai kayıtlar mayıs ayında yapılacakmış. Stipe şu sıralar sözler üzerinde çalışıyormuş.

Mark Gardener (eski Ride'cı) yeni grubu Animal House'un parçalarını yavaş yavaş ortaya çıkarmaya başlamış, önümüzdeki günlerde peş peşe çıkacak iki EP'nin ardından albüm yaz sonunda piyasada olacakmış.

İskoçyalı pop grubu **The Trash Can Sinatras** tekrar şansını denemeye karar vermiş. Grubun yeni bir single'ı Japonya'da çıkmış, albüm ise önümüzdeki aylarda bekleniyor.

İki Amerikalı, solist David Eugene Edwards ve Steve Taylor ile ABD'de yaşayan iki Fransız Pascal Humbert ve Jean-Yves Tola'dan oluşan **16 Horsepower** üçüncü albümünü mart ayında çıkarıyor.

Bizim de geç haberimiz oldu, zydeco üstadı Amedikalı akordeoncu **Beau Jocque**'u 10 Eylül 1999'da kalp krizi sonucu kaybetmişiz. Daha önce Türkiye'de de konserler veren Beau Jocque'la, hatırlarsınız, 11. sayımızda bir söyleşi yapmıştık.

Jeff Buckley'nin ölümünden sonraki ikinci albümü nihayet gün yüzüne çıkacak gibi. Aylardır beklenen albümün mayıs ayında piyasaya çıkacağı duyuruldu. Buckley'nin annesi albümde yer alacak parçaları açıkladı: Buckley'nin sahne grubuyla beraber verdiği bir dizi konserde seslendirilen 12 şarkı arasında "Dream Brother", "Mojo Pin", "Lilac Wine", "What Will You Say", "Last Goodbye", "Eternal Life" ve "Grace" gibi klasikleşmişler ve Cohen'den "Hallelujah", The Smiths'den "I Know It's Over" bulunuyor. Albümünün adı "Mystery White Boy" olarak belirlendi.

Önümüzdeki haftalarda **Paul Auster** yönetmen **Wayne Wang**'la üçüncü işbirliği olan "Center Of The World"ün prodüksiyonu ve çekimleri için çalışmaya başlıyor. 1995 yılındaki ortak çalışmaları "Smoke" ve "Blue In The Face"den sonra, ikili tamamen dijital video kamerayla çekilecek, "sıradışı bir erotik film"in senaryo yazımıyla uğraşıyor. Ticari bakımdan iddialı olmayan bu projeyi "Blair Cadısı"nın da arkasındaki Artisan şirketi finanse edecekmiş.

Radiohead, şubat ayını Londra yakınlarındaki bir kilisede, önümüzdeki sonbaharda çıkacak albümlerindeki bazı parçalardaki yaylıların kayıtlarını yapmakla geçirdi.

Kürtçe Rai

İtalya'da yaşayan İranlı Kürt müzisyen Nazar Said (saz/vokal), Hindistan'ın Gujarat bölgesinden Rashini V. Batt (tabla), Goa bölgesinden Bolivar Mivauda (bambu flüt) ve İtalyan müzisyen Maurizio Dami (keyboard) tarafından kurulan The Third Planet grubunun Avrupa'da birkaç yıl önce yayınlanan üçüncü albümü "Hei Narin", Yeni Dünya Müzik tarafından ülkemizde de yayınlandı. Kürt, Hint ve Arap müziği geleneklerini "rai potası"nda eritip renklendiren The Third Planet, en büyük hedefinin "uzayın en derinlerindeki ruhları dahi etkileyebilecek bir müzik yaratmak" olduğunu söylüyor. Orijinal adı "Kurdistani" olan "Hei Narin" albümü, Kürt müziğinin otantik şarkılarının üstüne çalınmış rai ritmleri, defler ve tablayla ilerliyor. Bilhassa "Baghad Rai" şarkısındaki gibi "rai diskosu" havası hiç eksilmiyor albümde. Dünyanın tüm renklerine açık olanlara şiddetle tavsiye olunur...

Claude Chabrol'un adı sıkı sıkıya gizli tutulan yeni filminde başrolleri **Isabelle Hupert** ve **Jacques Dutronc** üstlendi.

Paul Weller nisan ayında piyasaya çıkacak yeni solo albümünün adının "Heliosentric" olacağını açıkladı.

20. yüzyıl müziğinin iki büyük ismi trompetçi **Miles Davis** ve tenor saksofoncu **John Coltrane**'in 1955 ile 1961 yılları arasında birlikte gerçekleştirdikleri kayıtlar, 6 CD'den oluşan bir box şeklinde Sony tarafından yayınlanıyor. 18 adet daha önce yayınlanmamış parçayı da içeren bu box-albümün adı "Miles Davis with John Coltrane: The Complete Columbia Recordings" olacak.

Eminem'in 2000 yılında çıkacağı duyurulan albümünün prodüktörlüğünü **Dr Dre** yapıyormuş.

"Trainspotting" ve "The Beach"in yönetmeni **Danny Boyle**, Joy Division ve intihar eden solisti Ian Curtis'in hayatını anlatan bir film yapmaya ciddi ciddi niyetli.

My Bloody Valentine'ın lideri ve şarkıyazarı **Kevin Shields** önümüzdeki konserler için yedek gitarist olarak Primal Scream'le anlaşmış.

1999'da "Liquid Skin"e imzasını atan İngiliz **Gomez** grubu, ilkbaharda piyasaya çıkacak yeni albümlerinin kayıtları için Reading'de stüdyoda.

Johnny Cash sağlığına kavuştu. Müzisyen, dostu ve hamisi Rick Rubin'in prodüktörlüğünde yeni albümünün kayıtlarını tamamladı.

→7

Alt dudağınızı biraz kalınlaştırmak istiyorsanız sakın taşırarak boyamayın, sadece üst dudağınıza bir ton daha koyu renkte ruj sürün. Açık renk olan kısım genişlik hissi verir.

Geceler: Damarların mavi sokaklarında dolaşan kanlı sis **FURUĞ**

Bu ancak musikide eşi aranabilecek gecelerdendir. **AHMET HAMDİ TANPINAR**, Huzur

Bir mısra kurulurken anlamından çok sesi öne çıkar. Sesi, anlamını sağlayacağı için şair mısraı kurar. Yani bir mısra kurulurken bir yerde bir boşluk olduğunu hisseder şair ve o boşluğun hangi kelimeyle dolacağını aramaya başlar. **İSMET ÖZEL**

Şarabı okşayamamak kötü. **KURT TUCHOLSKY**

Başıma geldiği için söyledim
En iyi dostundan sakın sen seni
SÜMMANİ

Ruh yaşlı doğar, fakat gençleşir, hayatın komedisi bu. Vücut genç doğar, gitgide yaşlanır. Bu da hayatın trajedisi.
OSCAR WILDE

İngiliz pop grubu **Geneva**'nın Howie B'nin prodüktörlüğünü yaptığı ikinci albümü "Weather Underground" mart başında piyasaya çıkıyor.

Curtis Hanson'un ("LA Confidential") yeni filmi "Wonder Boys"un afişlerinde **Bob Dylan** da yer alacak. Filmin müziğinde Dylan'ın üç eski şarkısıyla birlikte bir de geçtiğimiz haftalarda New York'ta kayıtları yapılan "Things Have Changed" adlı yeni bir parça da bulunuyor. Bu soundtrack, filmin gösterime girmesini beklemeden, önümüzdeki günlerde piyasaya çıkacak.

Fransa'dan yeni bir grup sesini duyuruyor: **My Favourite Dentist Is Dead**. Evet grubun adı bu. Beş yıllık gece gündüz çalışmanın ardından Toulouse'lu topluluk ilk albümleri "Je Vis à l'intérieur"ü geçtiğimiz günlerde piyasaya çıkardı. Grubun seks sembolü solisti Sam, "Sahne üzerinde bir oyuncu oluyorum. Kendime örnek aldığım müzisyenler PJ Harvey ve Nina Hagen" diyor.

Mayıs ayının sonunda piyasaya çıkacak olan "New Coat of Paint: The Songs of Tom Waits" adlı albümde merhum Screamin' Jay Hawkins de yer alıyor. Bu albümde Lydia Lunch, Andre Williams ve Kid Congo gibi daha çok underground müzisyenler birer **Tom Waits** şarkısı seslendiriyor.

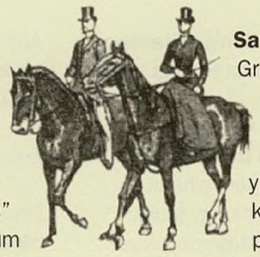

Santana bu sene Grammy'leri sildi süpürdü: "Supernatural" albümüyle kazandığı ödüller, yılın albümü, yılın rock albümü, yılın kaydı, pop düet vokal performansı, pop vokal, enstrümantal pop performansı, rock düet vokal performansı, enstrümantal rock performansı... Ayrıca "Smooth" da yılın şarkısı oldu.

YOUSSOU N'DOUR

Beş yıl önce Neneh Cherry destekli "Seven Seconds" Youssou N'Dour'a büyük şöhret getirmişti. Şimdi yeni bir albümle yeni dünyalara kucak açmaya hazır: "Seven Seconds"ın devamı "Joko" albümüyle geldi. Açtık telefonu, nedir ne değildir sorduk...

Bazı kelimeler Gabriel'e çok yakışıyor

"Wiri Wiri" adlı parçayla açılıyor albüm... "Wiri Wiri" ne demek?
İnsan nereye giderse gitsin, geri döner demek... Her gidişin bir dönüşü olur...
Şarkı ne anlatıyor peki?
İnsan bulunduğu yerden, evinden, köyünden, şehrinden gitmek ister. Sıkıcı gelir, boğucu gelir, kaçıp kurtulmak istersin... Günün birinde çekip gidersin de... Ama, gittiğin yerde ne kadar mutlu olursan ol, gün gelir geri dönmek istersin. Hasret çekersin. Çünkü köklerin oradadır. Köklerin çeker seni... Bu şarkının esin kaynağı Senagalli büyük müzisyen Henri Guillabert'tir. Okula giderken ona rastlardım hep, bir gün bütün cesaretimi toplayıp ona kendimi tanıttım ve şarkıcı olmak istediğimi, beni dinleyip dinlemeyeceğini sordum. Bana şarkı söyleme fırsatı veren, ayrıca da eşlik eden ilk müzisyendir. Aradan yirmi yıl geçti, bir gün Henri Guillabert o ilk kaydı gönderdi bana. O kayıt bana bu şarkının melodisini esinletti.
Albümde bir de bir Senegal kralına, Birima'ya ithaf bir şarkı var...
Birima, cömert, iyiliksever bir insandı. Sömürgeleştirilmeye direnen bir adamdı. Dahası, bir müzikseverdi, ülkenin bütün müzisyenlerine sahip çıkmıştı, onlara büyük saygı gösteriyordu. Onları toplumun kılavuzları olarak görüyor, akıl danışıyordu. Onun adının yaşamasını istediğim için bu şarkıyı yaptım. Monarşist bir insan değilim, ama, Sezar'ın hakkı Sezar'a...
Bu şarkının bir başka versiyonu var, bir Wyclef Jean remixi...
Bu şarkı üç yıl önce Senegal'de yayınlanmıştı, Wyclef de Paris'teyken bir tesadüf eseri dinlemiş, çok beğenmiş; remix'ini yapmak istemişti.
Wyclef'le yollarınız nasıl kesişti?
İkimiz de aynı kavgayı veriyoruz, aynı saftayız. Bir şarkının popüler olması veya "olay" olması için illa da batılı olması lazım diye bir şart yok, pekala doğudan gelen bir şarkı da dünya listelerinin tepesine çıkabilir. Island plak şirketi ve Wyclef bu konuda öncülük yapıyor, yaptıkları işe saygı duyuyorum.
"How Come"da da Wyclef'in parmağı var... O şarkının hikayesi ne?
Londra'daydık, arabada şarkının kaba halini dinlettim, çok hoşuna gitti, derhal prodüksiyonunu yapmayı üstlendi ve New York'ta kaydetti. Sokağın sesini sundu bana. Ben de ona Senegal çayı ikram ettim, "ataya" çayı... Stüdyodayken, ataya uzmanı bir arkadaşım gelmişti, güzel bir çay demledi, o arada espri olsun diye kuvvet macunu gibidir diye bir laf attım ortaya. Wyclef ciddiye aldı, o kadar ciddiye aldı ki, o arkadaşımı bir yıl beraberinde turnelere götürdü, ona ataya çayı yapsın diye...

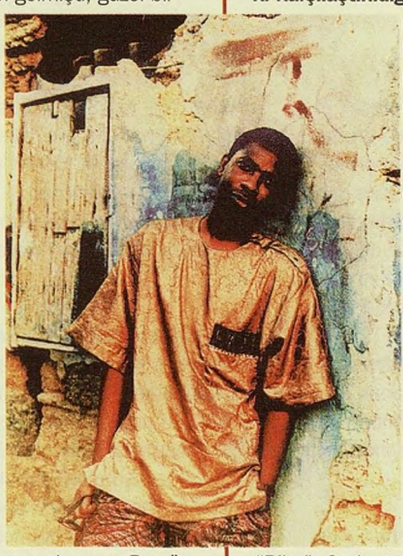

Island'ın ve Wyclef'in öncü rolünden bahsettiniz, Peter Gabriel'in "Real World"ü 10. yılını kutluyor, uzun zamandır Peter Gabriel'le de işbirliği içindesiniz...
1986'dan beri... Azgelişmiş ülkelerin müziğinin en büyük promosyoncusu Peter Gabriel'dir. Çünkü gerçekten seviyor, gerçekten saygı duyuyor. Bu yüzden onu çok takdir ediyorum.
"This Dream"de Gabriel'le düet yapıyorsunuz... Nereden çıktı bu fikir?
Çünkü bazı kelimeler ona çok yakışıyor, o kelimeleri o söylediğinde manaları daha bir mana kazanıyor.
Ne tür kelimeler bunlar?
Mesela rüya, hayal (dream)... Mesela dalga (wave), mesela aşk... Bunları o söylediği zaman manaları daha bir derinleşiyor.
Başka örnek verebilir misiniz?
Shaking (sallanmak, titremek), steam (buhar)...
"Don't Walk Away"de de Sting var... Bu tercihin sebebi neydi?
Ben bir Police hayranıyım, iflah olmaz bir Police fanı... O şarkıyı yazarken kulağıma Sting'in sesi geliyordu, onu resmen bu şarkıyı söylerken duyabiliyordum. Sting'in sesinde öyle bir titreşim var ki... Hayranım...
Police zamanındaki Sting'le Police sonrasındaki karşılaştırıldığında, hangisini tercih edersiniz?
Ben Police fanıyım, dolayısıyla Police zamanındaki Sting benim daha çok hoşuma gidiyor, ama Police sonrasında yaptıklarına da saygı duyuyorum. Gerçekten yapmak istediği, içinden geldiği gibi müzik yaptı, büyük şarkılar yazdı. Fakat onları Police'le yapmış olsaydı, o şarkılar çok muhteşem şeyler olurdu.
Hangisi mesela?
"They Dance Alone". Müthiş bir şarkı o... Police sonrası dönemdeki en güzel şarkısı bence.
Peter Gabriel'in en güzel şarkısı ne sizce?
"Biko". Sadece Steven Biko'yu anlattığı için değil, melodisi harika olduğu için. Benim şarkım o, sanki ben yazmışım gibi bir şarkı.
Albümde bir de "New Africa" diye bir şarkı var, gönlünüzdeki yeni Afrika nasıl bir yer?
Bu birkaç yıl önce yazdığım bir şarkı, Afrika üzerine düşüncelerimi ne zamandır şarkılaştırmak istiyordum. Bu şarkı benim gönlümdeki Afrika'yı anlattıyor: Sınırları olmayan bir Afrika. O suni sınırların kalktığı bir Afrika. Ve dünyayla entegre olmuş bir Afrika.

Çeviren: **Yücel Göktürk**

8→

Sony Music 2000

Alternative

FIONA APPLE

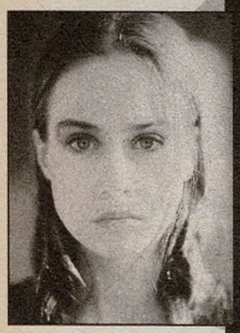

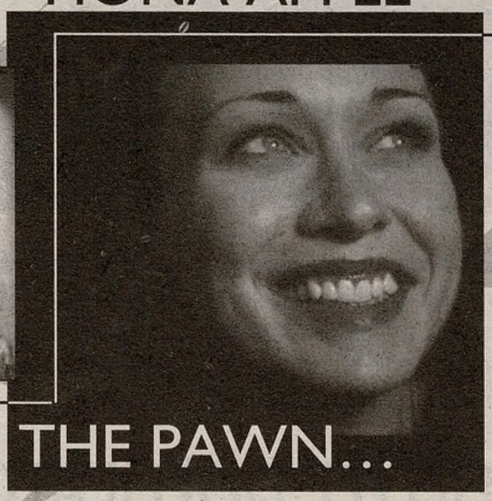

WHEN THE PAWN...

Müzik dünyasının en hüzünlü kadın sesi."Fast As You Can"in de yer aldığı yepyeni stüdyo albümü: "When The Pawn..."

MACY GRAY

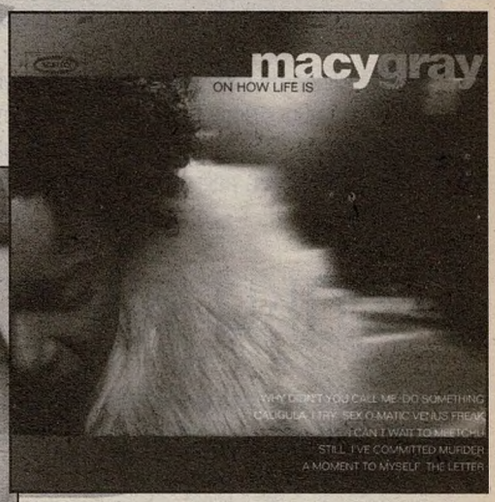

ON HOW LIFE IS

Biraz Billie Holiday, biraz Betty Davis, biraz Nina Simone ve biraz da Tina Turner ve işteee 1999 yılının en başarılı yeni ismi. Macy Gray ve Grammy adayı albümü: "On How Life Is"

OASIS

STANDING ON THE SHOULDER OF GIANTS

Britanya'nın en büyük grubundan yeni binyılın müziğine yön verecek yepyeni bir albüm: "Standing On The Shoulder Of Giants"

PRIMAL SCREAM

XTRMNTR

Vahşet, nefret, salgın, politik partiler, bomba, pis şehirler, endüsri = PRIMAL SCREAM ve Chemical Brothers destekli 6'ncı stüdyo albümüyle yine ortalığı karıştıracak: "Xtrmntr"

TÜM MÜZİKMARKETLERDE

SONY MUSIC YILDIZLARIN YERYÜZÜNDEKİ ADRESİ

The Cure

2000 yılında da ruhumuzda bir ruj lekesiyle dolaşacağız. Robert Smith, dört senelik bir ayrılığın ardından, geçen ay bir "kara kaplı"ya daha imzasını çaktı, "Bloodflowers" albümünü yayınladı: Cure'un en hakiki, en sağlam, üstüne en çok çalışılmış albümlerinden biri... 1982 tarihli "Pornography" ve 1989 tarihli "Disintegration"la birlikte bir "üçleme"nin parçası gibi gözüküyor "Bloodflowers". Yine dipsiz bir kuyudan inleyen nağmeler duyuluyor... Ve Robert Smith, bu yoğunluğun, "Bloodflowers"ın bir "veda" albümü olmasından kaynaklandığını söylüyor. Les Inrockuptibles, Uncut ve Melody Maker dergilerine kulak verelim...

RENKLİ BİR MÜREKKEBİ SUYA DAMLATMAK

Cure, adını ilk kez 1978'in son günlerinde "Killing An Arab"la duyurmuştu. Müzik basınının bu single'a gösterdiği ilginin nedeni neydi sizce?

Robert Smith: O güne kadar böyle bir sound hiç duyulmamıştı çünkü. Aslına bakarsanız, Lol (Laurence "Lol" Tolhurst) davul çalmayı pek beceremiyordu, dolayısıyla biz de her şeyi çok ama çok basit tutmak zorunda kalmıştık. Yani, bizim sound'umuz bir bakıma bize dayatılmış bir şeydi.

1979'da, ilk albümünüz "Three Imaginary Boys" yayınlandığında hep olumlu eleştiriler aldı. Bir istisnayla: NME'den Paul Morley, sizin "anti-imaj" taklitçisi olduğunuzu söylemişti. Pembe renkli albüm kapağında ve buklette ne şarkı adları vardı, ne de herhangi bir bilgi...

Bence de berbat bir tasarımdı. Bütün bunlar Parry'nin (Chris Parry) fikriydi. Cure hakkında belli bir vizyonu vardı, ben de ona kerhen ayak uydurmuştum. Albüme girecek parçaları bile o belirlemişti. 26 tane şarkıdan kafasına göre olan 12'sini seçmişti. "Three Imaginary Boys" yayınlandığında, ben çoktan ikinci albüm için çalışmaya başlamış ve "Seventeen Seconds"daki "M" ile "Play For Today"i bitirmiştim bile. Yani, zihnen "Three Imaginary Boys"dan kopmuştum, o albümün ruhsuz olduğu kanısındaydım.

1980'de piyasaya çıkan "Seventeen Seconds"da, ilk albümdeki punk sound'u yerini daha içe dönük, hüzünlü bir tarza bırakmıştı... Bu değişimin nedeni neydi?

Gece gündüz David Bowie'nin "Low"unu, Nick Drake'in "Five Leaves Left"ini, Jimi Hendrix'in "Isle of Wight" konser kayıtlarını ve Van Morrison'ın "Astral Weeks"ini dinliyordum; Cure'un bu dörtlünün melezi olmasını istiyordum. "Three Imaginary Boys"un pek beğenilmemesi tuhaf bir şekilde hoşuma gitmişti, çünkü beni farklı bir şey yapmaya yöneltmişti.

İnsanların genellikle düşündüğünün tersine, hiç çekingen değilim, ama bir odaya girer girmez herkesin dikkatini birden üstüne çeken tiplerden de değilim. Pop star odur: Bir odaya girdiğinde herkesin dikkatini üzerinde toplayan insandır. Ben onlardan biri değilim.

"Seventeen Seconds" Hollanda ve Yeni Zelanda'da liste başı oldu, Fransa'da ilk 10'a girdi, ama Britanya'da pek bir ses getirmedi. Bunda belki de albümün piyasaya çıkmasından bir ay sonra, Joy Division'ın solisti Ian Curtis'in intihar etmesi de rol oynamıştı. Müzik basınının gözünde Joy Division "sahici", Cure ise "sahte"ydi. Umursamaz, apolitik ve sebepsiz bir melankoliden muzdarip bir gruptu...

O zamanlar 21 yaşındaydım, fakat kendimi şimdi olduğumdan bile daha yaşlı hissediyordum. Geleceğe dair hiçbir umudum yoktu, hayatın hiçbir amacı olmadığını düşünüyordum, hiçbir şeye inancım yoktu. Hatta yaşamaya devam etmekte bile bir mana göremiyordum. "Seventeen Seconds"dan sonraki iki yıl boyunca da pek uzun yaşamayacağıma inanıyordum, bunun gerçekleşmesi için de elimden geleni ardıma koymuyordum.

Bu yokuş aşağı gidiş 1981'de iyice hızlandı galiba, o yıl çıkan "Faith" albümü grubu dağılma noktasına getirmişti...

O albüm esnasında çok fazla kokain kullanıyordum. Çok berbat bir atmosfer vardı. Yaptığım her şey yanlıştı. Ortalıkta kıpkırmızı gözlerle ve feci bıkkın, sıkkın bir şekilde dolaşıyordum. "Faith" zerre kadar istediğim gibi olmadı. Abbey Road stüdyolarında vokalleri bitirdiğim günü hatırlıyorum, içim bomboştu. Ian Curtis'in intiharı da tuz biber ekmişti. Cure'un Joy Division'la mukayese edildiğini ve onlara kıyasla "sahte" bulunduğunu biliyordum. Bu albümle gerçeğin öyle olmadığını kanıtlamalıydım, aksi takdirde kendimi öldürmem gerekiyordu. Yaptığımız şeyin kabul görmesini istiyordum, yoksa son adımı atacaktım. Öyle bir ruh halindeydim.

Ertesi yıl yaptığınız "Pornography" bu ruh halini yansıtıyor. O albüm "gelmiş geçmiş en kötü LP'ler" listesine girmişti...

Tamamen dinlenemez bir şey yapmayı istemiştim, bunun benim zirve noktam olduğunu, o albüm sürecinde bu dünyadan göçüp gideceğimi düşünüyordum.

"Pornography"nin ardından çıktığınız turnede grup içinde kavga-dövüş çıkmış, neticede turneyi yarıda kesip İngiltere'ye dönmüştünüz... İki hafta boyunca da ağzınızı bıçak açmamıştı, bir tür konuşma orucuna girmiştiniz...

Mizacımın, tabiatımın çirkin tarafıyla yüzyüze gelmiştim. Ne kadar kötücül, ne kadar habis olabileceğimi görmüştüm. Ama aynı zamanda şunu da farketmiştim: "Bu böyle devam etmek zorunda değil". Dolayısıyla, bütün bu Cure efsanesini yerle bir edecek ve etrafımızı kuşatan dinleyicileri yabancılaştıracak bir müzik yaratmaya karar verdim... Cure olayının bütün farklı hallerini en yakından yaşamış bir kişi olarak, kendimizi yitik zamanların, Cure'un bir trio olduğu uzak dönemin romantizmine kaptırmayı reddediyorum. Ve bunun çok da iyi bir nedeni var: O dönemin kayıtlarını tekrar dinlediğimizde, aslında ne kadar boktan olduğunu farkediyoruz. "Pornography" turnesi mesela, berbattı. Tamam, sıradanlıktan uzaktık, o dönemde bizim gibi çok az grup vardı, ama müzikal olarak pek de matah değildik. Cure, daha ziyade bir "olay"dı. Sakın yanlış anlamayın, elbette o dönemde bütün yaptıklarımızı bir kalemde silip atıyor değilim. Daha en baştan beri ortada çok iyi bir fikir vardı; arada sırada meyve verdiği olurdu, ama genelde beni tatmin etmezdi. "Seventeen Seconds"dan sonra, dördümüz turneye çıktığımızda, sahnede olay yaratacağımızdan hiç şüphem yoktu. Ama maalesef, Matthieu'nun (Matthieu Hartley, klavye) bu kadar aptal çıkabileceğini düşünmemiştim. Kesinlikle hiçbir şeyden anlamıyordu. Tabii ki, her şeye rağmen, bu ilk dönemi çok seviyorum? İyi eğleniyorduk, ama zamanla çok düzeldiğimize inanı-

yorum, özellikle de artık çok daha iyi şarkı söylüyorum.

Şarkı söyleyişini nasıl tarif edersin?

Çoğunlukla, konuşma tarzıma çok yakın. Cure'un ilk on yılında kendimi şarkı söyleyen bir gitarist olarak gördüğümden, o zamanlar gerçekten konuştuğum gibi söylüyordum, cümle yapısıyla falan hiç uğraşmadan. "Kiss Me" albümüyle çok önemli bir basamak atladığım kesin. Ve artık kendimi bir şarkıcı olarak kabul etmeye, hatta sınırlarıma rağmen, şarkıcılığımın gitaristliğimden bayağı daha iyi olduğunu düşünmeye başladım. En büyük kozum dürüstlük. Bu da zaten şarkı söylemenin diğer enstrümanlar üstündeki gücü. Enstrümantal dürüstlük, pek anlamlı bir şey değil, hele de gitarla, ki kesinlikle hayatta tanıdığım en dürüstlükten uzak enstrüman odur.

Peki sesinde, en iyisini, en dürüstünü verdiğini nereden anlıyorsun?

Pek zor bir şey değil bu. Şarkı söylediğim zamanlar, hiçbir şeyin farkına varamayacak kadar içiyorum. Ertesi gün stüdyoya gelir gelmez, ilk iş bir önceki günün kayıtlarını dinliyorum. Genelde boktan bulurum. Ama eğer hoşuma giderse ve beni sarsarsa, şarkı olmuş demektir. Normal dışı hallerin yaratıcılık için çok önemli olduğunu düşünüyorum, bu şekilde kendi zihninde, ruhiyatında bambaşka yollar keşfedebilirsin. Ancak, şarkı söyleme konusunda aynı şey pek o kadar geçerli değil. Bazen şarkı söylerken ağlayacağım tutar ve olay dinlenemez hale gelir, çünkü katlanılamayacak kadar fazla duygusal olur. Şarkı ancak minimum kontrolle olur.

1982'nin sonunda piyasaya çıkardığınız pop şarkı "Let's Go To Bed" birdenbire hit oldu, özellikle Amerika'da çok tutuldu ve siz bir "pop star" haline geldiniz, Cure ise "sürreel bir pop grubu" olarak addedilmeye başlandı... 1983 - 1984 arasında beş single ve ardından "The Top" albümü geldi...

İlk ve tek ciddi sinir krizimi "The Top"un sonrasında çıktığımız turnede geçirdim. Kendi kendime "bu işi beceremiyorum" diyordum. Sahneye çıktığımda bacaklarımı hissedemiyordum, tir tir titriyordum.

Ama 1985'te, "Head On Door" adlı albümünüzle büyük bir başarı kazandınız...

Bence Cure, o albümle yeniden doğdu. "Seventeen Seconds"dan beri ilk defa bir grup olduğumuzu duyumsadık. Beatles'da olmak gibi bir duyguydu bu. Ve ben "Strawberry Fields" tarzında pop müzik yapmak istemeye başladım. Bütün şarkılarımızın gerçekten kulak yakalayıcı olmasını arzuluyordum.

O günlerde MTV'nin demirbaşı oldunuz, stadyum konseri verebilecek bir popülerlik elde ettiniz. Single'ların toplaması "Standing On The Beach" ve ardından 1987'de "Kiss Me, Kiss Me, Kiss Me" ile Amerika'yı fethettiniz...

"Standing On The Beach" büyük bir ticari başarı kazandı. Hayalini kurduğum her şey gerçekleşmeye başlamıştı. Cure'la birlikte yapabileceğim sonsuz sayıda şey olduğunu keşfetmiştim. "Kiss Me, Kiss Me, Kiss Me"yi yaptığımız dönem, hayatımın en mutlu günleriydi. Bir ilham sağanağı yaşıyordum.

Ve artık özel uçaklarla seyahat ediyor, devasa kalabalıklara çalıyordunuz. Bu şöhretle, bu popülerlikle başetmek zor olmadı mı?

Bu renkli bir mürekkebi suya damlatmaya benziyor. Hiç hazır olmadığım bir şekilde ve düzeyde kamusal bir mülk haline geldim. Çok fanatik bir hal ortaya çıktı. Amerika'da nereye gitsem tanınıyordum, Londra'da evimin etrafında hep otuz-kırk kişilik gruplar oluyordu. O turnenin sonunda kişiliğimin değiştiğini gördüm: Kendini beğenmiş biri olup çıkmıştım. Sadece bir pop star'mış gibi yapmıyordum, bir pop star gibi yaşamaya başlamıştım. Bunun böyle devam edemeyeceğini farkettim. Ve bir mola vermem gerektiğini düşündüm. 30'uma yaklaşmıştım ve bu benim için neredeyse mistik bir anlam taşıyordu. Yaşlılığın kıyısında olduğum ve eleğimi duvara asmanın zamanının yaklaştığı gibi bir duyguya kapılmıştım. İçime kapandım, konuşmama dönemlerimden birine girdim. Grubun üyeleri ne olduğunu anlayamıyordu. Onlar gerçekten şöhretli bir grup haline gelmemizin sarhoşluğunu yaşıyorlardı. Ve benim yapmak istediğimin ekşi ve "downbeat" bir müzik olduğunu kavrayamıyorlardı.

"Bloodflowers"ın Cure'a iade-i itibar getireceğini umuyorum. Bu albüm, üç Cure klasiğinden biri bence. Bir Cure sound'u olduğunu kabul ediyorum artık, bu albüm de Cure sound'u. Fark şu: Artık bu hoşuma gidiyor, insanların otuz saniye içinde çalanın Cure olduğunu anlamasını seviyorum.

Ve 1989'da "Disintegration" geldi...

Atmosfer berbattı. Herkes o albümün ticari bir intihar olduğu fikrindeydi. Hayatımın en kötü dönemlerinden biriydi o. Çünkü ben "Disintegration"ın bir şaheser olduğunu düşünüyordum, plak şirketi ise beş para etmez bir albüm olduğu kanısındaydı. Onlar ikinci bir "Kiss Me, Kiss Me, Kiss Me" bekliyorlardı, karşılarına çıkan ise onlara göre ikinci bir "Pornography"ydi. Ama bu plak şirketlerinin ilk yanılgısı değildi, zira "Disintegration", "Kiss Me, Kiss Me, Kiss Me"yi solladı, Melody Maker tarafından yılın albümü seçildi, Amerika'da 70 bin kişilik kalabalıklara çaldık... "Disintegration"ın yarattığı rüzgar, 1991'de "Britanya'nın En İyi Topluluğu" ödülünü getirdi.

Bu ödüllerin, bu başarının sizin pop star olmak için yaratıldığınızı düşündürdüğü oldu mu?

Yaptığım işin sevilmeyecek bir sürü yanı olduğu aşikar, ama yine de hoşuma gidiyor; çekilen yağlar falan... İlk baştan beri, ünlü olmak istiyordum. Gençken, sanatçı olmak istiyordum, ama müzisyen değil; çünkü küçük kızkardeşim müthiş bir müzisyendi, daha yedi yaşında Mozart çalan genç bir dehaydı. Ben onun yanında, gitarla üç akoru bir araya getirmeye çalışan bir aptal gibi kalıyordum ve beni müzisyen olarak görmek aileden kimsenin aklına bile gelmezdi. Yapmak istediğim tek şey yaratmaktı. Bir sürü farklı şey denedim ve sonunda lisede, kendimi daha sonra Cure'a dönüşecek o grupta, Malice'te, sonra da sahnede bulunca ilk şaşıran ben oldum. Ama, bu durum hoşuma gidiyor. Kendimi büyük bir icracı olarak görmüyorum, ama sonuçta, kendi tarzımı ortaya çıkardım. İnsanların genellikle düşündüğünün tersine, hiç çekingen değilim, ama bir odaya girer girmez herkesin dikkatini birden üstüne çeken tiplerden de değilim. Pop star odur: Bir odaya girdiğinde herkesin dikkatini üzerinde toplayan insandır. Ben onlardan biri değilim.

Peki, yanlış meslekte olduğunuz duygusuna kapıldığınız oldu mu hiç?

Eskiden yanlış meslek seçtiğim ve müziğimin bir bok ifade etmediği hissine kapıldığım oluyordu, artık olmuyor, o eski tatminsizliği duymuyorum. Ayrıca, bizim gibi iyi pop şarkısı yazabilen de pek o kadar çok değil. Yaşam tarzım da bana bu konuda çok yardım etti. Londra'da oturmuyorum, partilere, konserlere gitmiyorum. Cure üyeleri dışında kimse nerede, nasıl yaşadığımı bilmiyor.

Şarkılarında sık sık anlatmayı yeğlediğin bir konu da, normal kalabilmenin zorluğu.

İşte orada da tekrar kusursuzluk isteğime geliyoruz ki, bu beni hem tanınmayı hem de tanınmamayı isteyecek hale getiriyor. Mesela eşim Mary'yle birlikte rahatsız edilmeden bir pub'a gidip bir şeyler içmek veya bir Mogwai konserine gidebilmek... Bu artık mümkün değil. Ve açık söylemek gerekirse, bu çok

Robert Smith: 1987'den bir Brüksel manzarası

küçük, çok basit bir fedakarlık. Şarkılarda bahsettiğim daha ciddi bir şey: Kendimi saldığımda, mesela turnede insanların olmamı istedikleri, görmek istedikleri gibi olduğum zaman... O beni aşan, hatta bir pop-star bile aşan bir tiksinti hissi... Ama genellikle buna karşı gayet bilinçli davranıyorum, hatta belki de biraz fazla bile.

Grup içindeki anlaşmazlıklar yüzünden "Wish", "Show" ve "Paris" adlı konser albümlerinin dışında uzun bir süre sesi çıkmadı Cure'un, 1996'daki "Wild Mood Swings"e dek...

Brit-pop bizi mahvetti. NME ve Melody Maker ilk defa haklı çıktılar. "Wild Mood Swings", Cure tarihinde bir önceki albümden daha fazla satmayan tek albüm oldu. Yine de bir milyon küsur tane sattı; bu, başka grupların standartlarında bayağı yüksek bir rakam. Albümden sonra çıktığımız turne ise tam bir hayal kırıklığıydı. "Wish" zamanına kıyasla seyircimiz yarı yarıya azalmıştı.

1998'deki single toplaması "Galore" da pek iş yapmadı. 1988'den itibaren, on yıldır süren çıkıştan sonra inişe geçmiş gibiydiniz. Birçok grup için, bu, "noktayı koyma" zamanının geldiğine delalet ederdi...

Plak şirketimizle yaptığımız sözleşmeye göre, bir albüm daha yapmamız gerekiyordu. Ve ben Cure'un hâlâ söyleyecek bir şeyi olduğunu kanıtlamaya kararlıydım. Sonuç, "Bloodflowers".

Dokuz ay stüdyoda kaldınız, Pink Floyd gibi...

Kaydedilen ilk notadan, kesin nihai miksaja kadar Genesis stüdyosunda hoop diye geçiverdi zaman... Stüdyo evimin yanındaydı ve akşam istediğim saatte dönebiliyordum. Çalışmamız Eylül 98'den Haziran 99'a kadar yayıldı. İki ayı vokaller üzerinde geçirdim. Gülünç gelecek ama, günde beş saat hiçbir şey yapmadan bazı şarkıcıları dinliyordum: Nick Drake, Thin Lizzy ve Hendrix'in yavaş parçaları, Van Morrison'un "Astral Weeks"i, eski Bowie'ler ve hatta eski Cure'lar...

Ama, "Bloodflowers"ın asıl esin kaynakları yeni gruplar galiba, özellikle de Mogwai...

Mogwai'nin ilk albümünü, "Young Team"i ilk dinlediğimde, "ben de böyle güçlü bir şey yapmak istiyorum" diye düşünmüştüm. Bana göre, Mogwai'nin Cure'un yıllardan beri yaptığı müzikten bayağı etkilenmiş olduğu çok açık. Öte yandan ben de onlara kendimi borçlu hissediyorum, çünkü basit bir fikri uç noktaya götürünce nelerin ortaya çıkabileceğine yeniden uyandırmış oldular beni. "Bloodflowers"ın Cure'a iade-i itibar getireceğini umuyorum. Bu albüm, üç Cure klasiğinden biri bence. Bir Cure sound'u olduğunu kabul ediyorum artık, bu albüm de Cure sound'u. Fark şu: Artık bu hoşuma gidiyor, insanların otuz saniye içinde çalanın Cure olduğunu anlamasını seviyorum. Bu, gerçekleştirdiğimiz şeyin kanıtı.

Bu gerçeği, Cure sound'u diye bir şey olduğunu kabul etmeniz, bundan hoşlanmanız niye bu kadar zaman aldı?

Çok uzun bir süre, Cure'un bir tanıma oturtulmaya çalışıldığı hissi beni sinir etti. Sonra birileri gelip de "ya, bu dinlettiğin şey hiç Cure değil" dediğinde deliriyordum. Siktir, sonuçta ben kaydettim onu. Ama şu son yıllarda bayağı yol aldım ve Cure'un, bu bir sound olmasa bile, en azından belli bir müziği başkalarından daha iyi yapabilme kabiliyeti var. Aslında grubun sınırlarını kabul ettim. Bir ara her şeyi yapabileceğimize, bütün türlere takılabileceğimize inanıyordum, bugün artık bunun doğru olmadığını görüyorum. Bu sadece bir sound problemi değil. Kanıtı da şu: "Pornography", "Disintegration" ve "Bloodflowers" arasında edebî bir zincir olduğunu düşünüyorsam da, şu son provalar sırasında eski malzemeyi yeni şarkılara yedirmekte müthiş zorlandığımı fark ettim. Çünkü "Bloodflowers"ın çok sıcak bir sound'u var, bunu bir sürü akustik gitarla sağladık; sanki dinleyicinin oturma odasında çalıyormuşuz hissi uyandırıyor. Oysa eski şarkılar soğuktu, dinleyiciyle arasındaki mesafeyi hep titizlikle korurdu. Şarkı yazarlığım "Pornography" döneminden beri çok gelişti: Bütün kızgınlıklarımı, çocukça öfkelerimi çok daha mantıksal bir yaklaşım için feda ettim.

Gece gündüz Bowie'nin "Low"unu, Nick Drake'in "Five Leaves Left"ini, Hendrix'in "Isle of Wight" konser kayıtlarını ve Van Morrison'ın "Astral Weeks"ini dinliyordum. Cure'un bu dörtlünün melezi olmasını istiyordum.

Artık kırk yaşında olduğuna göre, eskinin bu öfkelerini nasıl değerlendiriyorsun?

Her şey beni yoksunluk duygusuna, tatminsizliğe sürüklüyordu: dünya, kendim. O dönemde tamamen tatminsizdim. Yapmaya kalktığım her şeyin sonunda hayal kırıklığına uğruyordum. Her şey bana ters geliyordu. Bugün, gençken kurduğum kusursuzluk hayallerinden biraz uzaklaştım. Eğer "ulaşılamaz" amaçlara sahip olmak iyi bir şeyse, "ulaşılamaz"ın gerçekten ne demek olduğunu anladığın an daha da iyidir. İşte benim takıntılı yanım, her şeyi kontrol için duyduğum korkunç istek de oradan geliyor. Bu da sadece, bir yerden sonra herkesin canına tak etmesine ve kapıyı vurup gitmesine neden oluyor.

Albüm sevgililer gününde çıkıyor. Ama bir aşkın başlamasından ziyade sona ermesini düşündürüyor sanki...

"Bloodflowers" kapanıştan söz ediyor, o yüzden 1999'da çıkmasını istemiştim, bir dönemin sonunda. "Bloodflowers" ileriden çok geriye bakıyor. Sözlerde, kendi kendimde hissettiğim değişim duygusunu ve aynı zamanda grubun ömrünün sonuna geldiği duygusunu dile getirmeye çalıştım. Bu açıdan bakıldığında, aşktan ziyade ilişkilerden bahsediyor: grupla benim, grupla başkalarının...

"Disintegration"dan bu yana her Cure albümünün "son albüm" olacağı söylenir, ama galiba bu sefer kesin bir karar var, "Bloodflowers" son Cure albümü...

Kesin karar şu: "Bloodflowers"ın başarısı ne olursa olsun, bundan sonraki albümüm mutlaka bir solo olacak.

Sözleşmenize göre de yapmanız gereken sonuncu albüm müydü bu?

Çuvalla sözleşme teklifini geri çevirdim. Yirmi yıldır bir plak şirketindeyiz ve gelecekte internet üzerinden bağımsız çalışmak istiyorum. Kesin olan şey sadece şu: Bundan sonraki albüm grupsuz olacak. Eğer ortaya çıkan şey bana uyarsa, öyle devam edeceğim. Eğer daha kötü bulursam, grubu tekrar kuracağım. Köprüleri yıkmıyorum. Bensiz bu grup olmaz sonuçta, değil mi? Aynı zamanda, ben tek başıma Cure adı altında albüm yaparsam da olmaz. Herkes bilinçli bu konuda: Cure benle özetlenemez. Simon Gallup (bas) mesela, bu grubun kimliğinin bir parçası. Ama o yokken her şeyin aynı olduğu saçmalığını hiçbirimiz yemedik. Kesin olan bir başka şey daha var: Kendim için beste yaparken Cure'a bestelediğim gibi bestelemiyorum. Solo sanatçı olarak yaptıklarım çok daha az tasarlanmış, açıkça daha tuhaf şeyler. Bazen bunları seviyorum, hiç kimsenin yapmadığı şeyler olduğunu düşünüyorum. Bazen de kendi kendime, "bunlar kimsenin yaptığına benzemiyor, çünkü kimsenin aklına bu kadar berbat şeyleri kaydetmek gelmez" diyorum.

Son soru, albümün adını "Bloodflowers" koymak nereden aklınıza geldi?

Birinci Dünya Savaşı'yla ilgili bir şiirde, ölümcül bir yaranın kan çiçeği mecazıyla ifade edildiğini görmüştüm. Aynı mecazı Edvard Munch'un da gerçek sanatın doğasını ifade etmek için kullandığını öğrendim bir sergide. Aynı imgenin bu iki farklı düşünceyi imlemesi hoşuma gitti. Ayrıca, bir albüm adı olarak da kulağa iyi geliyordu.

Çeviren: ***Alican Tayla***

03&04/03

BIOMIX

Dj F.Berthet (Guidance rec)

Dj Relatif (Yann)

Ugur Evren ⊕ Evren

10&11/03

(((Emre))) Bergiten vs ? Dj Andre Galuzzi (Taksi Tracks)

17&18/03

(((Emre))) Bergiten vs ? Dj Heiko Laux (Kanzleramt rec)

24&25/03

Dj Ade Fanton

(Advanced records)

Bergiten

MAGMA

MAGMA MUSIC CLUB

akarsu sk.5 galatasaray

tel: 0212.2921119

www.soap-system.com

Bryan Ferry uzun bir inzivadaydı. Halbuki seneler öncesinden kulağımıza çalınmıştı "çook eski" şarkıları yeniden seslendirmek istediği... İşte o an geldi. İster kendi yazsın, ister "seslendirsin", söylediği her şarkıyı kendine münhasır kılan Bryan Ferry, şimdi de neredeyse üç çeyrek asır öncesinin şarkılarına hayat veriyor. Tıpkı seneler önce modern klasiklerle yaptığı "Taxi" gibi... Yeni albümü "As Time Goes By"ın hikayesini ve Roxy Music yıllarından ilginç hatıraları Mojo ve Les Inrockuptibles dergilerinden naklediyoruz. Onu bu yaz Açıkhava tiyatrosunda seyretmek dileğiyle...

çocukluğumun ganimetleri

Yeni albümünüz "As Time Goes By"da 30'ların şarkılarının aslına sadık yorumları var. 25 yılı aşkın bir kariyerden sonra niye buraya döndünüz?

Bryan Ferry: 1973'teki "These Foolish Things"den beri bu tür bir albüm yapmak istiyordum. "These Foolish Things" şarkısı da zaten 30'lara ait bir şarkıydı. Bir sene sonra yaptığım "Smoke Gets In Your Eyes" da keza öyle... Ama geçen yıla kadar bu albüm kafamda netleşmemişti. Uzun süredir bir şey yayınlamadığım için üzerimde bir baskı hissettim... Ben o dönemi, 30'ları seviyorum, müzik açısından heyecan verici. Broadway'deki ya da sinemadaki müzikal komediler şarkı yazarları için mükemmel alanlardı ve bu sayede o dönemde popüler şarkılar büyük gelişme gösterdi. Ayrıca, caz da en verimli çağlarını yaşıyordu. Bu nedenle de popüler şarkılar yazanlar daha incelikli, daha sofistike şeyler yazıyordu. Melodilere özen gösteriyorlardı. Kurt Weill, Cole Porter gibi adamlar şarkı yazmakta uzmanlaşmış, hakikaten çok zeki ustalardı. Benim için önemli olan şu: 30'lu yıllar şarkı yazarları dönemiydi.

Nasıl hazırlandınız bu albüme?

Favori sanatçılarınızın şarkılarını bir araya getirmeye çalışırken tabii ki endişeye kapılıyorsunuz. "As Time Goes By" gibi bir şarkı hayranlarım ve arkadaşlarım tarafından 1973'den beri bana tavsiye edilirdi. "Neden o şarkıyı kaydetmiyorsun, gerçek bir klasik" derlerdi, ben de onlara hazır olmadığımı söylerdim. Bugün galiba daha hazırım. Ya şimdi ya hiç. Şansıma, birkaç sene önce bir piyanocuyla tanıştım. Adı Colin Good, albümde de çaldı, düzenlemelere yardım etti. O devirlerde yaşıyor ve o üslûpla çalan birçok müzisyenle tanıştırdı beni. Hoşunuza giderse, albümün "retro" bir sound'u var. Tam o stilde yapmaya çalıştım albümü...

Sizin için ne kadar tanıdık şarkılar bunlar?

Bu şarkıların hemen hepsini on yaşımdan beri biliyorum. Teyzemin kocası Cebelitarık'ta Amerikan üssünde askerdi. Gelirken Amerikalı askerlerden topladığı bir sürü 78'liklerle dönerdi. Bütün bu caz crooner'larına o zamandan beri aşinayım. Daha çok genç yaşta, müzikle aramda bir empati hissediyordum. Bazen oturup bana dokunaklı gelen bir müzik dinleyip ağladığım oluyordu. Çok hassas bir çocuktum... *(gülüyor)* 11 yaşındayken caz ve blues hastası oldum ve her şey o zaman başladı. Leadbelly gibi country-blues şarkıcılarını beğeniyordum. BBC'deki caz ve blues programlarını takip ediyordum. İlk tanıştığım caz tarzı New Orleans cazı, Dixieland, Louis Armstrong oldu. Giderek, zaman içinde daha incelikli bir müziğe ulaştım. İlk aldığım plak Miles Davis'le beraber Charlie Parker Quintet'di. Bu plağı müthiş cool buluyordum. Hâlâ saklarım, çocukluğumun en güzel ganimetlerinden biridir, sanki bütün notaları ezberlemiştim... Ayrıca, Billie Holiday'e hayrandım, albümümdeki şarkıların çoğunu o da yorumlamıştı, bazı şarkıları bu cover'larıma ilham kaynağı oldu. Mükemmel lirikler bir şarkıcı için bulunmaz hint kumaşıdır. Ayrıca bu şarkıların halet-i ruhiyesi de bana çok çekici geliyor.

Melankolik. Tıpkı sizin gibi?

Melankolik göründüğüm anlar vardır ama her zaman değil. Akşamları gülmeye daha çok eğilimliyimdir. Sanırım yaptığım işler daha çok karanlık tarafımdan çıkıp geliyorlar, bu yüzden benimle ilgili böyle bir kanı oluştu. Ayrıca geceleri uyuyamam, tam bir insomniyakım ben. Ve sekiz saat uyuyamazsam felaket gözükürüm. Bu yüzden melankolik gözüküyor da olabilirim.

Sonradan İngiltere'de yasaklanan Halcyon diye bir uyku ilacı kullandığınız doğru mu?

Evet, Halcyon aldım. Keşke şimdi olsa da alsam. Gün içinde Halcyon almaktan daha kötü bir şey yoktur. Aldığım birçok uyku ilacından biriydi, çünkü kendimi bildim bileli uyku sorunum vardır. Ama aylardır ilaç almadan yaşamayı başarıyorum. Diğer uyuşturucular mı? Müzik dünyasında biraz kafa bulmadan ayakta kalmak mümkün değil, yine de ağzımı kapalı tutacağım.

"Mamouna"dan bu yana beş yıl geçti ve bir cover albümle çıkageldiniz. Şarkı yazan bir insan neden cover albüm yapma ihtiyacı hisseder?

Bu şarkılar yıllar boyunca test edildiler, şimdi artık hazırdırlar herhalde. Değerleri hakkında hiçbir endişem yok, halbuki insan kendi şarkılarından hiçbir zaman tam olarak emin olamıyor. Genellikle, bir albüm çıkarırken hep acı çekerim, ama bu sefer öyle değil. Ayrıca insanın biraz kendi yazdıklarından uzaklaşması, bir ara vermesi de hoş bir şey. Bu şarkılar benim biraz cesaretimi kırıyor, kendiminkilerle karşılaştırmadan edemiyorum, öyle olunca da elim kolum bağlanıyor. Sadece melodileri iyi olmakla kalmıyor bu şarkıların, sözleri de iyi, çok şiirseller. Şarkı yazımı mütehassıslarının olduğu bir dönemin şarkıları bunlar. Seçtiğim hiçbir şarkı yazarı şarkıcı değil. Belki ara sıra arkadaşları için söyleyen Cole Porter dışında; çok yüksek, ciyak ciyak bir sesi vardı, benimkinden de kötüydü.

"Mamouna"dan bu yana ne yaptınız? Hep bu albümü mü tasarladınız?

"Boys And Girls"ten (1985) beri her şey yavaşladı, bunu itiraf etmeliyim, ama yaşlandıkça hayatınız daha komplike bir hale geliyor. Grubu dağıttığımdan ve prodüktörsüz çalışmaya başladığımdan beri, ki bu büyük bir hataymış, her şey çok yavaş gitmeye başladı. Stüdyoda çok vakit geçirip kayboluyordum. Ama sürekli çalıştım. Pazartesiden cumaya, 11'le 7 arası, Londra'daki stüdyodayım. Bir yandan da web sitesi kurmakla uğraşıyorum. Bilgisayarlarla çok ilgili bir adam olduğum için değil, ama bugünlerde bunu yapmak zorundasınız. Ben hâlâ kağıt kalemle yazıyorum ve kelime işlemcileri asla kullanmıyorum. Ama çocuklarım sürekli bunları kullanıyor. Bu da hayatımın bir başka meşgalesi. Haftasonları dört oğlumu görüyorum. Hâlâ kırda bir evim var, ama asıl hayatım Londra'da.

Çocuklarınızdan müziğe eğilimli olan çıktı mı?

Hayır ama çok iyi eleştiriyorlar. Zevkleri de hiç fena sayılmaz –Radiohead, Prince falan dinliyorlar. Tabii en küçük olanı geçenlerde beni Will Smith'in müziğiyle tanıştırdı, ki bu müzik olmadan da pekala yaşayıp gidebilirdim. Ortalıkta iyi olmayan o kadar çok rap var ki. 80'lerin sonunda "Bête Noire"ı yaparken "Kiss And Tell" şarkısının sonuna rap koymak istemiştim. Prodüktör "bırak allah aşkına, rap bitti" dedi. Pek sayılmaz gerçi. Bu albümü gerçek müzisyenler ve akustik enstrümanlarla yapmak, birlikte çay içmek beni tekrar insanileştirdi. Bilgisayarlar pek espri yapmıyorlar sonuçta. Elektrik dünyasına sadece bir parçada takıldım, onda da Phil Manzanera çalıyordu.

"Velvet Goldmine" filminin glam'in ilk günlerine bakışını beğendiniz mi?

Filmi Brian Eno'yle beraber seyrettik. Bizi Cannes'a davet ettiler, kırmızı halılar falan, çünkü filmde birçok parçamızı kullanmışlardı. Hikayeyi tam kapamadım, ama fantezi bölümlerinden bazıları çok hoştu. Daha çok soundt-

14→

rack'le ilgilendik. Bizim parçalardan biri çıktığında Brian'la birbirimizi dürtüyorduk. Glam rock terimini sevmiyorum, çünkü biz hiçbir zaman bunun bir parçası olmadık, ama Roxy'nin çalıştığımız alanı şaşaalaştırmak gibi bir misyonu olduğunu da inkar edemem. O zamanlar parlak dergiler ya da klipler için uygun medyalar yoktu... Hâlâ birbirimizle görüşüyoruz. Andy'yi altı aydır görmedim çünkü yeni bir ev satın aldı, ama Phil albümümde çaldı. Birlikte bir şarkı yazdık. Onu St. Petersburg'tayken birkaç kez ziyaret ettiğimde çıktı şarkı. Bir sonraki albümde birlikte çalışacağız, benim albümümde. Yeni bir Roxy albümü yapacağımıza dair tehditler savuruyoruz, ama yıllar geçip gidiyor.

Roxy Music, döneminin birçok grubu gibi Sanat Okulundan çıkma. Bir sanat öğrencisi olarak müzikle ne derece ilgiliydiniz? Ya da bir müzisyen olarak resimle ne derece ilgilisiniz?

Sanat okuluna gittim çünkü ciddi bir şekilde ressam olmak istiyordum. Öğretmenim o zamanlar İngiltere'nin önde gelen pop ressamı Richard Hamilton'dı. Bu yüzden daha sonra yaptığım işleri kavramsal olarak çok etkiledi. Tesadüfen müziğe doğru gittim. O günden beri yaptığımız her şeyi ben tasarladım ama resim yapmıyorum. 20. yüzyılın ilk döneminin İngiliz ressamlarını topluyorum yine de.

Peki bir tasarımcı olarak eski plak kapaklarını özlüyor musunuz? Şimdi CD kapaklarına nazaran, hele ünlü Roxy kapak kızlarının fotoğraflarını düşünürseniz, çok daha güzel bir alan değil mi?

Özlemez olur muyum! Bu yüzden yeni albümün plak olarak da çıkmasında ısrar ettim. Amerika'da plak yayını konusunda uzmanlaşmış bir firma var. Eski albümleri plak olarak yeniden çıkartıyorlar. Daha büyük bir görüntü alanıyla çalışmanın dışında, bütünü de daha hoş. CD kapaklarındaki yazıları okuyamıyorsun bile. Bu yüzden okuma gözlüğü kullanmaya başladım, ama CD kapakları benim odun gibi Kuzeyli ellerimin arasında parçalanıveriyorlar.

Bir madencinin çocuğu olarak, işçi sınıfından popüler kültürün tepelerine yükselmiş biri olarak Başbakanın sanatçılar davetine çağırdılar mı sizi?

Sanırım beni bir muhafazakâr belletdiler. Öyle miyim? Oy verme konusu bu ülkede mahremdi, değil mi? Annem bir İşçi Partisi militanıydı ve benim doğduğum kasabada 23 bin İşçi Partisi oyuna karşılık zavallı bir tek Muhafazakâr Parti oyu vardı. Zavallının penceresinde bir Muhafazakâr Parti amblemi yapışık dururdu. İşin doğrusu ne tarafta olduğumu bilmiyorum. Sağ tarafa daha çok meylettiğimi bilsem de... Bir keresinde Tony Blair'le bir tenis maçı yapmıştım. İyi oynuyordu ama kazanma konusunda çok hırslıydı. O ve Rory Bremner, ben ve Dave Stewart'a karşı oynamışlardı. Sonunda kazanmışlardı ama o gün bacağımdan sakat olduğumu söylemeliyim, eşit bir maç sayılmazdı.

30'larda popüler şarkılar yazanlar daha incelikli, daha sofistike şeyler yazıyordu. Melodilere özen gösteriyorlardı. Kurt Weill, Cole Porter gibi adamlar şarkı yazmakta uzmanlaşmış, hakikaten çok zeki ustalardı. Benim için önemli olan şu: 30'lu yıllar şarkı yazarları dönemiydi.

Yıllar içinde görüntünüz, kokteyl partisi jigolosundan, kırda yaşayan yalnız şair havasına kadar büyük bir değişim geçirdi. Geldiğiniz yere baktığımızda arada dağlar var.

Bu hâlâ benim. Hayatımda bu kadar çeşitlilik ve kontrast olması hoşuma gidiyor. Teraziler iyinin ve kötünün en uçlarını severmiş. Babam madenin dibinde çalışarak o kadar az para kazanıyordu ki, her boş vaktinde odun kesme işinde çalışmaya giderdi. Yaşadığım hayat bu açıdan bakınca tam bir zaman sıçraması. Kas kuvvetine dayanan bir iş yapmamakta kararlıydım, her ne kadar okuldayken her tür işte çalışmış olsam da. Bir çelik fabrikasında çalışırken, cumartesi günleri de terzi çırağı olarak Teddy Boy'lara kılık kıyafetleri konusunda önerilerde bulunuyordum. Babam 30 yıl boyunca madende çalıştı, ben altını buluncaya dek. Ondan sonra benim bahçeme bakmaya başladı. Ama yine de Kuzey'i severim. Geçenlerde oğullarımı Manchester United'a yenildiğimiz maça götürdüm. Geçmişimden utanmıyorum.

AKBANK 10. CAZ FESTİVALİ / JAZZ FESTIVAL
30.03.2000 İSTANBUL | 10.04.2000 ANKARA İZMİR

PROGRAM

İSTANBUL

SABANCI CENTER

30 Mart Perşembe, **31 Mart** Cuma

20.30 | Cynthia - Özgür Aydın & Akbank Oda Orkestrası Şef: Cem Mansur

CRR KONSER SALONU

4 Nisan Salı

18.30 | Anouar Brahem Trio feat. Barbaros Erköse

21.30 | James Blood Ulmer's Blues Experience Raw

5 Nisan Çarşamba

18.30 | Art Ensemble of Africa

21.30 | Arthur Blythe Septet "Night Song"

6 Nisan Perşembe

18.30 | Andy Sheppard "Dancing Man & Woman"

21.30 | Art Ensemble of Africa

7 Nisan Cuma

18.30 | Kip Hanrahan "Deep Rumba"

21.30 | Burhan Öçal & Seamus Blake Quartet

8 Nisan Cumartesi

18.30 | Joachim Kühn & Daniel Humair's Trio

21.30 | Kip Hanrahan "Deep Rumba"

ANKARA

A.Ü. DTC FAKÜLTESİ

6 Nisan Perşembe

15.00 | Emin Fındıkoğlu "Detant"

ODTÜ

7 Nisan Cuma

19.00 | Andy Sheppard "Dancing Man & Woman"

HILTON SA

8 Nisan Cumartesi

21.00 | Burhan Öçal & Seamus Blake Quartet

9 Nisan Pazar

21.00 | İlhan Erşahin Quartet & special guest

İZMİR

SABANCI KÜLTÜR SARAYI

9 Nisan Pazar

20.30 | Burhan Öçal & Seamus Blake Quartet

10 Nisan Pazartesi

20.30 | İlhan Erşahin Quartet & special guest

KULÜP KONSERLERİ

BABYLON
30 Mart Perşembe
John Lindberg Ensemble
31 Mart Cuma
Acid Trippin
1 Nisan Cumartesi - **2 Nisan** Pazar
Lawrence "Butch" Morris 'New Mehter Culture'
3 Nisan Pazartesi
Giorgio Gaslini Globo Quartet
4 Nisan Salı - **8 Nisan** Cumartesi
İlhan Erşahin Quartet & special guest
9 Nisan Pazar
Emin Fındıkoğlu "Detant"

CAFE GRAMOFON
30 Mart Perşembe
Tahsin Ünüvar Quintet
31 Mart Cuma - **1 Nisan** Cumartesi
Sibel Köse Quartet
4 Nisan Salı
Selim Benba Trio
5 Nisan Çarşamba
Selçuk Sun Trio
6 Nisan Perşembe
Neşet Ruacan & Ayşegül Yeşilnil Quartet
7 Nisan Cuma - **8 Nisan** Cumartesi
Aşkın Arsunan Quintet

Organizasyon: 207

AKBANK
www.akbank.com.tr/sanat

Tori Amos

Tori Amos'un ilk albümü "Little Earthquakes"in üzerinden tam sekiz seneyi devirmişiz. Bugün artık o da "eski toprak" singer-songwriter'lar kategorisine dahil bir pop ikonası. Harmanları farklı olmakla birlikte Joni Mitchell'dan Kate Bush'a, Carole King'den Fiona Apple'a, geniş zaman tüneli içinde onun da ferah bir mekanı var... Penceresindeyse, bir zamanlar masum aşk terennümleri ve küçük harfler duyulurken, bugün, koyulaşan bir hayat tecrübesi ve kendini eşeleyen sesler yükseliyor. Müzik, müzisyenlik, starlık müessesesi ve yeni albümü "To Venus and Back" üzerine söylediklerini dinlemek için Rolling Stone, Mojo ve Musician dergilerine bağlanıyoruz...

BEN BiR HAMSiYiM

Müzisyenlerin hayatları kalabalıklar içinde geçiyor. En son ne zaman tamamen tek başınıza kaldınız?

Tori Amos: Belçika sınırında Alman yetkililer tarafından gözaltına alındığımda... Arkadaşım, üzerinde marijuna çıktığı için sorguya çekilmişti, ben de yandaki odada sıramı bekliyordum. Üstümü başımı –kıçıma kadar– arayacaklar, sonra da "anlat bakalım" diyeceklerdi. Sorguya başladıklarında, bir olta attım: Beni sorgulayacak herif Phil Collins'den hoşlanacak bir tipe benziyordu. Ona dedim ki, "ben bir müzisyenim ve şu sıralarda Phil Collins'le birlikte bir albüm yapıyorum." Yalan da sayılmazdı. Plak şirketim Collins'in promosyon albümüne benim "Y Kant Tori Read" adlı şarkımı da dahil etmişti. Yalan söyleyip söylemediğinizi anlamak için insanın gözünün içine nasıl el feneri tuttuklarını biliyorsunuz. Bu Almanlar müthiş, bu işlerde nasıl da mahirler! Adam dedi ki, "evet, doğru söylüyorsunuz". Beni Phil Collins kurtardı. Fakat yine de oramı buramı aradılar...

Bugüne dek çok az cover yaptınız. Bir Madonna şarkısını cover etmeyi düşünür müsünüz?

Aslına bakarsanız "Like A Virgin"ın cover'ını yapmıştım. Ama, o çalışma günışığına çıkmadı.

Ne zaman dinleyebileceğiz onu?

Hiçbir zaman.

Kadınların, benliklerinde hem "kutsal bakire"yi, hem de bir "fahişe"yi –Maria Magdalena'yı– barındırmaları için sosyal bir tazyike maruz kaldıkları malum... Siz nasıl bakıyorsunuz bu "iki Meryem" meselesine, Meryem Ana'yla İsa'nın "gözdesi" Maria Magdalena'ya?

O iki Meryem'i, Meryem Ana'yla Maria Magdalena'yı buluşturmaya, birleştirmeye çalışıyorum. Mitolojide, Maria Magdalena, maneviyattan, namustan, erdemden yoksun, şehvet düşkünü bir kişilik olarak tasvir ediliyor. Meryem Ana, "kutsal bakire" ise bir erdem, namus timsali. Ama tenselliği, cinselliği yok. Meryem Ana, İsa'ya hamile kalmasını Tanrı'nın nefesine borçlu, ama öteki çocuklarını cinsel ilişki yoluyla edinmişti. Dolayısıyla, Meryem Ana'nın da aslında bir seks hayatı vardı. Gençliğimde, evlilik ve cinsel arzunun, şehvetin bir arada olamayacağını düşünürdüm. Kutsal olanla tensel olan bir araya gelemez sanırdım... Başka şeylerde olduğu gibi, bu konuda da benim için belirleyici olan şey güven duygusudur. Eğer karşımdakine güveniyorsam, onunla birlikte gözümü kırpmadan tehlikeli sulara açılabilirim.

Pop starların yarısı müzisyen değildir. Gülümsemen güzel diye meşhur olabilirsin –bu da bir kabiliyet tabii, ama başka türlü bir kabiliyet. Bazı şarkıcılar var ki, enstrüman filan çalamazlar, ama spotların altında öyle bir sihirleri vardır ki... Ama, müzisyenlik başka bir şey...

Peki, birlikte çalışacağınız müzisyenleri nasıl seçiyorsunuz? "Doğru adamlar"ı nasıl buluyorsunuz?

Ekibin belli bir coşku düzeyine sahip olması gerekiyor, özellikle de eğer uzun bir turne söz konusuysa. Müzisyenlerin saygı görmeye ve biraz da dürtüklenmeye ihtiyaçları vardır. Yaklaşık 40 kişilik bir mürettebatız; o insanlar arkadaşlarım oldukları için değil, işlerini iyi yaptıkları için buradalar. Sonradan arkadaş olabiliriz, yıllardır tanıdığım Caton'la (gitarist Steve Caton) olduğu gibi. Matt'le (davulcu Matt Chamberlain) de yeni yeni arkadaş olmaya başladık, John'la (Evans, basçı) kısa bir süre önce tanıştık. Arkadaşız, ama onların grupta olmalarının sebebi bu değil. Zaten, sanırım bu bir iltifat. Zira, arkadaşım oldukları için değil, harika oldukları için gruptalar.

Müzisyen seçiminde genellikle tanışıklık, ahbaplık belirleyici oluyor ve bazen müzikal sorunlar çıktığında, bunların halledilmesi araya dostluk girdiği için güçleşiyor... Ne dersiniz?

Evet, ama Ohio'nun Colombus'u gibi küçük bir kentteyseniz pek fazla seçeneğiniz olmuyor. Üç tane basçıdan birini seçmek durumundasınız. "Dünyanın en iyi basçıları kimler? Onlardan birini çağıralım" diyebilmek harikulade bir şey tabii, böyle bir imkana sahip olmak büyük bir mükafat.

Siz öyle bir seçim yapabilme noktasına geldiniz ama...

Yine de bence önemli olan bir müzisyenin ne kadar mahir, ne kadar marifetli olduğu değil. Önemli olan içinden gelerek çalıp çalmadığı. Ne kadar hızlı ve becerikli çaldığının pek bir kıymet-i harbiyesi yok, içerde ne oluyor, ne hissediyorsun, mühim olan bu. Çünkü, bu, ister istemez çalışına yansır...

Büyük müzisyenler kendilerini çalmak zorunda hissettikleri için, içlerinden bir şey onları dürttüğü için çalarlar... Beceri, kabiliyet denilen şey de bu hissiyat sayesinde gelişir, ilerler, öyle değil mi?

Evet ve bu durum, müzisyenlerin o hissiyatı, pop starlarınkinden çok farklı bir şeydir. Ben müzisyenim, yalnızca şarkıcı değilim. Bazı şarkıcı kızlar var, yetenekliler fakat müzisyen değiller. Dolayısıyla birlikte çalıştıkları müzisyenlere bağımlılar ve onların saygısını kazanmaları pek mümkün değil. Ama, öte yandan Tina Turner gibi bir vaka var. Müzisyen değil, ama müziği o kadar iyi biliyor ki, ruhuna o kadar sinmiş ki, grubu hizaya getirebiliyor, yoğurabiliyor... Müzisyen olmadığı halde, bir enstrüman çalmadığı halde, ne yaptığını biliyor ve dolayısıyla müzisyenlerin saygısını kazanıyor. Tina Turner bir müzisyen –bazı şarkıcılar öyledir– ama bunun için çaba sarfetmek gerekiyor. Şöhretli bir isminin olması yetmiyor, ritmden anlaman lazım, davulcularla iletişim kurabilmen lazım, ne istediğini izah edebilmen lazım.

Sizce bir pop star kimdir?

Pop starlar plakları çok satan ünlü insanlardır. Ama, o insanlar gerçekten müzik yapmazlar ya da müziği içlerinde hissetmezler. Ancak, müziği sever-

16→

ler; şarkı söylemeyi severler... Bu da iyi bir şey tabii...

Ama müziksiz de yapabilirler, kendilerini müzikle ifade etmek onlar için hayati bir mesele değildir, böyle bir arzuları, güdüleri, dürtüleri yoktur...

Mesele müzik değil aslında. Herkes kadar onlar da seviyor müziği... Pop starların yarısı müzisyen değildir. Onları karalamak, kötülemek için söylemiyorum bunu. Müzisyenlik bir kabiliyet meselesidir, bir heves, bir moda hikayesi değildir. Kendini müzisyen sanıyorsun diye müzisyen olamazsın, kusura bakma tatlım... Yanlış anlamayın, kötücül olmaya çalışmıyorum, sadece müzisyenlerin hakkını teslim etmek istiyorum. Çünkü, hayat boyu Billboard Top 50 listesine giremeyecek bir sürü müzisyen var. Ve ayrıca ciddi metal gruplarında müthiş müzisyenler var. Ukalalık ediyorum gibi gelebilir size ama, gerçekten harika müzisyenler var aralarında. Müzisyen olmak hakikaten kabiliyet meselesidir. Oyunculuk sanatından nasibini almamış bir sürü ünlü oyuncu var. Şirindirler, iyi kişilikleri sayesinde durumu kurtarırlar. Ama bir Judi Dench değildirler. ("Queen Victoria"nın başrol oyuncusu). Fakat bir de, yaptıkları işe kendilerini adamış insanlar var, bazıları da çok ünlüdür. Söylemek istediğim şu: Müzisyenleri yüreklendirmek istiyorum, kabiliyetli olmalarından ötürü kendilerini iyi hissetmeleri, kendileriyle gurur duymaları gerektiğini söylemeye çalışıyorum. Gülümsemen güzel diye meşhur olabilirsin –bu da bir kabiliyet tabii, ama başka türlü bir kabiliyet. Bazı şarkıcılar var ki, enstrüman filan çalamazlar, ama spotların altında öyle bir sihirleri vardır ki... Pop starların birçoğu gerçekten güzel şarkılar söylüyorlar, insanları mutlu ediyorlar. Bu iyi bir şey. Pek bir kabiliyetleri olmadan kendilerini yoktan var ediyorlar. Bir sihirleri, bir büyüleri var, bunu teslim etmek gerekir. Ama, müzisyenlik başka bir şey, başka türlü bir kabiliyet gerektiriyor. Bazı müzisyenler bu kabiliyetlerini geliştiriyor, bazıları ise yerinde sayıyor. Birkaç nota çalabiliyorlar diye kendilerini müzisyen addedenler var; böyle yaparak müziğe saygı gösterilmez, ilham perisinin hakkı ödenmez. Birçok müzisyen için de şöyle bir durum var: Harikulade müzikal kabiliyetlerine rağmen pop dünyasıyla içli dışlı olmak mecburiyetindeler. Bu da haliyle onları sinir ediyor. Bu durum beni de sinir ediyor, liste yapıp insanlara bir "numara" veriyorlar, o numara senin değerin gibi. Mesela 68. sıradasın...

Medyada sizden de pop starı olarak bahsediliyor, oysa şarkı sözleriniz alışıldık pop teranelerinden çok farklı, derinlikli. Örneğin "Concertina" ve "Glory of the '80s"in sözleri, pekala şiir olarak yayınlanabilir... Şarkı sözlerinizi nasıl yazıyorsunuz?

Genellikle şarkılarımın bir atar damarı oluyor, onu bulduğum zaman gerisi geliyor. Bazen sözcüklerin ta kendisi oluyorum... Baştan çıkarmaya dair bir şarkı olan "Suede"de mesela, jet uçaklarını tahayyül ettim, stüdyoda elimde bir fizik ansiklopedisiyle geziyordum. Şarkıdaki erkek karakter, kadın karakterin "iblis" olduğunu düşünüyor, ama aynı zamanda onun tarafından baştan çıkarılmayı umuyor. İnsanlar başkalarının şeytani yanını görüyor, ama kendilerininkine dönüp bakmıyor bile.

"Juarez" adlı şarkı, Meksika'da öldürülen bir kadın hakkındaki haberden mülhem. Okuduğunuz şeylerden sık sık esinleniyor musunuz?

Geçenlerde, aya bir roket gönderdiklerini okudum, orada su var mı diye araştıracaklarmış. Ayın hallerine müdahale edildiğinde neler olabileceğini düşünebiliyor musunuz? Med-cezir, kadınların ay hallerini tayin eder. Bu herifler ne halt ettiklerinin farkında değil. Düşünsenize, ayın işine karışıldığı için iki milyar kadının aynı zamanda regl olmasını...

Peki hem popüler olmayı, hem de şiirsel sözler yazabilmeyi neye borçlusunuz?

Tutarlılığınla barışık olman gerekiyor. Bazen, o tutarlılığını yeteneğine ihanet etmeyen, onu mahçup etmeyen bir şekilde dile getirmenin yolunu buluyorsun, anlaşılması zor olmayan bir biçimde söylüyorsun. Bazen de anti-pop bir şarkı yazıyor olduğunun fazlasıyla farkında oluyorsun ve onu poplaştırmaya çalışıyorsun. Ve kendine şunu soruyorsun: Niye çabalıyorum ki? Bir çatışmada, hangi pozisyonu alman gerektiğini bilmek zorundasın. Yalnızca politik konuları kastetmiyorum. Yani, başını dik tutabiliyor musun?.. Şarkı seni "cool" yerlere götürebiliyor mu?.. "Cool" neresiyse artık...

Ama, bazı insanlara cool gelen, bazıları için de kabus olabilir. Tersi de geçerli tabii...

İnsanların fazlasıyla zorlayıcı şeylerden pek hoşlanmadığı kanısındayım, belli bir sınır var, onu dikkate almak gerekiyor; ritm, nota işleyişi açısından aşina gelmesi çok önemli. Bu dengeyi kurabildiğimi sanıyorum, bunun için çok çaba sarfetmem gerekti ama... Çok iç döndürücü şeylere muhatap oldum, sineye çekmek zorunda kaldım... Radyoların "bu uymaz" dediği hiçbir şeye reklamcılar para koymaz. Başarılı olmak için yaptığın seçimlerle barışık olman gerekiyor. Tercihlerini yaparsın ve "tamam, bu benim bir hamsi olduğum manasına gelir, bunu biliyorum" dersin.

Aya bir roket gönderdiklerini okudum, orada su var mı diye araştıracaklarmış. Ayın hallerine müdahale edildiğinde neler olabileceğini düşünebiliyor musunuz? Med-cezir, kadınların ay hallerini tayin eder. Bu herifler ne halt ettiklerinin farkında değil. Düşünsenize, ayın işine karışıldığı için iki milyar kadının aynı zamanda regl olmasını...

İnsanın parametrelerini bilmesi gerekiyor galiba. Bu illa insanın kendisini sınırlaması demek değil. Ama, seçtiğiniz bağlamda bir takım tavizler vermek kaçınılmaz, öyle değil mi?

Seçimlerini yaptığında sonuçlarını da göğüslemek durumundasın... Bu sonuçlar pekala fantastik de olabiliyor.

Siz, geldiğiniz noktada, plak olsun, turne olsun kendi borunuzu öttürebiliyorsunuz... Ama, yine de "iktidar"la karşı karşıya kalındığında, biraz alabilmek için biraz vermek gerekmiyor mu?

Turne menejerimiz Johnny Witherspoon geçenlerde dedi ki, "albümün çıkıyor, biliyorsun ki senin seçimin Ford Fiesta yapmamaktı." Seri üretim değil de özel bir şey yapıyorsan, bir zanaat ürünü ortaya koyuyorsan ve de insanlar onu değil de Ford Fiesta'yı istiyorsa, "ne yapayım, insanlar bunu istemiyor, ben de yapmıyorum" diyemezsin. Hayatını numaralamalarla, sıralamalarla geçiremezsin. Plağın çıktığında sana bir numara veriyorlar... 170. sıra mesela... "Bu mu benim değerim, bu sayı mı?" diyorsun. Ama, sonra "bir dakika" diyorsun, "hayatları boyunca tek bir tablo satmayı başaramamış büyük ressamlara aynı sıralamayı yaparsak"... Ben kendi durumumdan şikayetçi değilim, kadri bilinmeyen müzisyenlere söylüyorum bunları, çünkü çektikleri acıları biliyorum, anlıyorum, hissediyorum. Benim şansım yaver gitti, üç ayrı işte çalışmak zorunda değilim, bir zamanlar öyleydi ama... Sonra şimdiki durumuma geldim. Bana verilen desteğe, yapılan yardımlara müteşekkirim, ama netice itibarıyla Tori Amos'u ben yarattım, o benim eserim. Hayatta tek arzum müzik yapmaktı, başka bir şey yapmayı düşünmedim hiç. Müzik öğretmeni olmayı aklımdan geçirmedim, mizacıma uygun bir şey değildi çünkü... Dediğim gibi, şansım yaver gitti, ancak müzik piyasası bir mayın tarlası ve ancak içsel olarak bununla başedebilirsin. Billboard listesindeki numarana bakarak kendini değerlendiremezsin. Şöhret meselesi, müzisyenlerin üstlenmek, cebelleşmek istemedikleri bir konu. Şöhret, bu olayın karanlık yüzü. Ne var ki, kabullenmek durumundayız: Gerçeğin bir yüzü de bu. Çoğu zaman "ünlü olmak hiç umurumda değil" dersin, ama bu gerçekten doğru değildir, çünkü aksi takdirde evde otururdun. Dürüst olmak gerekiyor. İster "kadir-kıymet bilmek" deyin adına ister şan... İster çıtır ayıklamak için olsun, ister ego tatmini için olsun... Sizi spotların altına getiren sebep ne olursa olsun, şunu kabul etmek gerekiyor: Bir iletişim kurmak, bir bağ tesis etmek istiyorsun ve eğer bir ilgi görürsen, işte o zaman şöhret meselesiyle karşı karşıyasın demektir. Şöhret müthiş bir öğretmen.

Siz nasıl üstesinden geldiniz bu şöhret belasının?

Başlangıçta berbat bir şekilde. Değerini sayılarla ölçmek gibi bir tuzakla karşı karşıya kalıyorsun. Öte yandan farkedildiğini, dinlendiğini, anlaşıldığını, beğenildiğini görmek istiyorsun.

İnsanın annesine, babasına, "bakın, beceriyor muyum?" demesi gibi bir şey mi?

Tamamen. Etrafınıza "beni duyuyor musunuz?" diye sesleniyorsunuz. Bu çok doğal, normal bir duygu. Fakat yine de bu konuda kafam karışık, ego meselemi ne kadar hallettiğimi bilemiyorum. Benim niyetim ne? Bana gösterilen bu ilgi niye? Bu sorularla cebelleşiyorum hala. Öte yandan, bir sanatçı için kabul görmek, tanınmak, beğenilmek çok hayati bir sorundur. Eğer yaptığınız şey kaale alınmazsa kolay kapanmayacak bir yara açılır içinizde. Sanatçıların reaksiyona, tepkiye ihtiyaçları var, bu reaksiyon çürük yumurta olsa bile...

Çeviren: **Y.G.**

Death in Vegas

Büyük Türk anchorman'i Reha Muhtar'la yolları kesişseydi, önce "kardeşim Vegas'ta Ölüm müsünüz nesiniz, niye böyle şeyler yazıyosunuz?" diye paylanır, sonra ana haber bültenine konuk olduklarında, "ama ne güzel bir albüm yapmışsınız, biliyor musunuz?" diye beyhude sevindirilirlerdi... Aşağı yukarı üç sene önce, "Dead Elvis" albümüyle ilk büyük vuruşunu yapmıştı Death In Vegas. O zaman arkasında Richard Fearless ve Steve Hellier vardı. Ama yeni albümleri "The Contino Sessions", kuşkusuz geçen senenin "altın vuruş"u oldu. "Esas adam" Fearless'ın yanındaysa, bu sefer Tim Holmes vardı. Tabii bir de Iggy Pop'un, Bobby Gillespie'nin, Kevin Shields'ın sihirli dokunuşları... Bütün müzik dergilerinin 1999 sıralamalarında kafadan en iyi albümler içinde yer alan "The Contino Sessions"ın mimarı Richard Fearless'ın ifadesini Magnet ve Uncut dergileri almış...

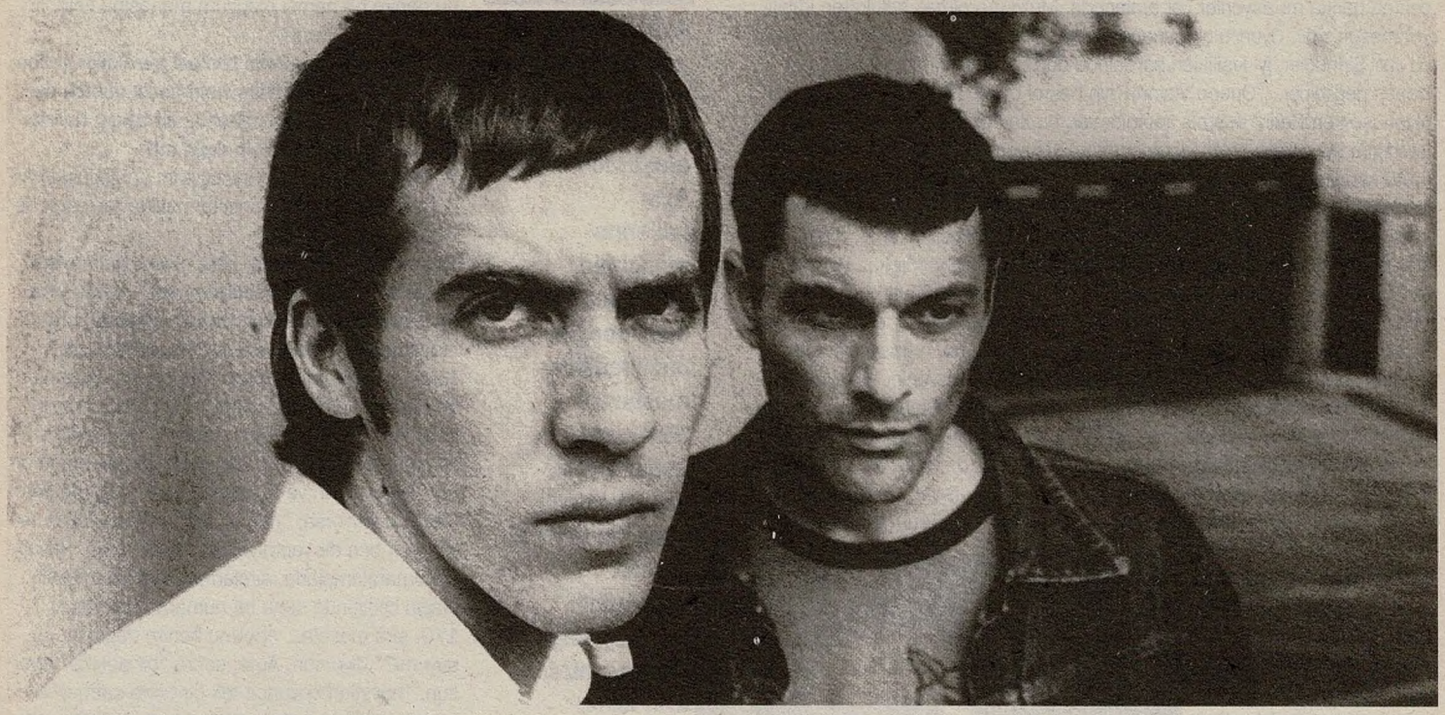

Saplantının cazibesi

Böyle birdenbire uluslararası şöhret sahibi olmak nasıl bir duygu?

Richard Fearless: Ben pek öyle bir fark hissetmiyorum. "The Contino Sessions" üzerine çalışırken nasılsam, yine öyleyim. Şu anda albümün iç kapağını, bukletini ve B yüzünün kayıtlarını hazırlıyoruz... Yani bir yandan grafik tasarımıyla, bir yandan da müzikle uğraşıyoruz. Bir de kısa film çalışması var... Uzun lafın kısası, aynı anda birçok iş yapıyoruz, kafamızı kaşıyacak vakit yok, onun için uluslararası şöhret sahibi olmak nasıl bir şey, bilemiyorum, öyle bir şey hissetmiyorum.

Siz aynı zamanda grafik tasarımcısınız... Bu mesleği niye seçmiştiniz?

Hep güzel sanatlarla ilgiliydim, 14 yaşındayken bir burs kazandım ve Güzel Sanatlar okudum, ama sonra grafik diploması aldım. Grafik okurken akşamları oturup ilk albümümüz üzerinde çalışıyordum. Grafik tasarım kendimi bildim bileli yaptığım bir iştir, Death In Vegas'ın bütün tasarım işlerini de ben yaparım. Şu anda, ayrıca dört enstalasyon üzerinde çalışıyorum... Bunlardan biri Paris'te sergilenecek, biri Londra'da, biri San Francisco'da, biri de Tokyo'da... Çok manyak bir durum.

Peki, bu kadar talebin sırrı ne, bu şöhreti nasıl elde ettiniz?

Oldukça prestijli bir İngiliz dergisi olan Dazed & Confused'un Londra'daki galerisinden bir enstalasyon yapmak üzere teklif almıştım –yok, aslında teklifi ben yapmıştım. Birisi gelsin teklif etsin diye oturup beklersen, çok beklersin. Enstalasyonlarımızı bir ay orada canlı müzik eşliğinde sergiledik. Esin kaynağımız Andy Warhol ve The Velvet Underground'un konserleriydi...

Velvet Underground'un üzerinizde büyük etkisi var galiba...

Velvet, benim başlıca esin kaynaklarımdan biridir. Glastonbury konserimizden sonra bir arkadaşım bana '69 Velvet Underground konserindeki gibi çaldığımızı söyledi. Bu büyük bir iltifat bence.

Death in Vegas'tan önce müzikle ilişkiniz nasıldı?

Benim müzikle ilişkim 12 bin - 15 bin adet civarındaki plak koleksiyonumdan ibaretti. 12 yaşımdan beri bütün paramı plağa yatırdım; müzik birikimim buydu. Gitar falan çalmıyordum. Yalnızca plaklarla ve plak toplamakla ilgileniyordum. Dub'dan Stooges'a, Suicide'a, Velvets'e, Can'e kadar uzanan geniş bir müzik ilgim vardı... Arşivciydim. 18 yaşımdan itibaren DJ'lik yapmaya başladım. Sonra DJ'lerin remiks ve stüdyo çalışmaları yapmaya başladıklarını görünce ben de çeşitli mühendislerle stüdyoda kayıtlara başladım. Çağdaş teknoloji sayesinde, müzik kulağın varsa eğer, enstrüman çalmadan da müzik yapabilirsin. Fakat şu son altı yıl içinde gitar ve keyboard'a hakimiyetim sanırım biraz ilerledi. Geleneksel anlamda olmasa da bir müzik kulağım var.

"Big beat" lafından nefret ediyorum. "Electronica" lafından nefret ediyorum. Bu o kadar kolaycılık ki... Kimileri Death In Vegas'ı Chemical Brothers ve Massive Attack'la karşılaştırıyor. Neden bahsediyorsunuz siz? Bu üç grup hakkında nasıl bu kadar acayip düşünebilirsiniz?

Bu plak koleksiyonunuzun ilk albüme etkisi ne ölçüde oldu?

Müzik dinleyerek büyüdüm ben. Babam caz meraklısıydı. Ben hep Suicide ve Stooges dinledim. Büyük bir dub plak koleksiyonum var, DJ'lik yaparken Detroit techno çalardım, böylece büyük bir koleksiyon oluştu, bunun etkisi de doğal olarak ilk albümümü yaparken ortaya çıktı. Tek yönlü bir albüm yapmak istemiyordum. Birçok değişik stili kullanmak istiyordum. Ama, sanırım ikincisi, "The Contino Sessions" çok daha oturmuş bir albüm. Hâlâ değişik etkiler taşıyor ama yönü daha belirgin. Daha psychedelic, daha karamsar ve daha büyüleyici.

"Contino Sessions"da vokalistleri nasıl seçtin?

Dot Allison haricinde, birbirine benzeyen ya da birbirinden etkilenen üç erkek vokaliste ihtiyacım vardı. Ve sanırım Jim Reid ve Bobby Gillespie, Stooges'dan epey etkilenmişlerdi. Stooges'ın şiir-

18→

sel içeriği seslerinde karamsar bir etki yaratmıştı. The Jesus & Mary Chain, Primal Scream ve Stooges.. Bunlar birbirleriyle çok benzeşiyor. Yalnız müzikal açıdan değil, müziklerindeki felsefe ve ıstırap açısından da benzeşiyorlar. Bir geri vokal, bir kadın vokalist, bir de rock vokalisti istemiyordum. Aynı türden vokalistler istiyordum. Dot Allison yapamazdı, çünkü stüdyo çalışması vardı, biz de bir şarkı istiyorduk... Bir tür mantra sesi istiyorduk. Dot Allison, onun vokalistleriyle çalışmamızı önerdi, biz de kabul ettik ve iş halloldu.

Albümün açılış şarkısı olan "Dirge"de, Dot Allison'un sesi çok iyi...

Glastonbury konserini o parçayla açtık. O da gelip söyledi, gerçekten iyi oldu. Gerçekten de iyi bir açılış parçası o. "Contino Sessions"ın temel fikri, albümün bir cenaze merasimi gibi başlaması ve giderek sınırların zorlanmasıydı... Çok neşeli bir parçayla sona eren bir müzikal yolculuk olarak düşündük bu albümü.

Iggy Pop'lu şarkı da en iyi parçalardan. Sözleri siz mi yazdınız, Iggy mi?

Biz hiç şarkı sözü hazırlamamıştık. Vokalistler mikrofonun karşısında şarkı söylemek için geçene kadar ne söyleyeceklerini bilmiyorduk. Şarkılara söz yazıp da "bunu kim söyleyecek" diye düşünmedik hiç. Her şarkı sözünü, şarkıyı kim söylüyorsa onun için yazdık. Şarkıları söylemeye kimlerin talip olacağını bilmiyorduk bile. Iggy Pop teklif ettiğimiz ilk insandı, ama şarkıyı yazmadan önce onun söyleyeceğini bilmiyorduk. Sonra "gidip Iggy Pop'u bulalım, kabul ederse onun için bir şarkı yazıp gönderelim" dedik. Kabul etmesi bizi mest etti, onunla çalışmak müthiş bir şey. Bazen böyle şeyler yapmak lazım, en fazla "hayır" derler, değil mi?

Sözlü parçalara yaklaşımın enstrümantal parçalardan farklı mı?

Tam olarak bilemiyorum, aslına bakarsanız şarkı sözü yazmayı açıklamakta çok zorlanıyorum. Bu albüm duygu yüklü, hem de çok. Her yazdığımız şarkı, her şarkıdaki tarzımız birbirinden farklı. Belli bir kalıbımız, standart bir formülümüz yok. Herkes bu albümün bir hayli karanlık olduğunu söylüyor. Evet, öyle olabilir ama, bu, onun duygu yüklü olmadığı anlamına gelmiyor ki... Vokalli parçayla enstrümantal parça arasındaki

fark, sanıyorum şu: Vokalli parçalarda daha fazla boşluk bırakıyoruz, vokal için alan ayırıyoruz. Çünkü parçalarımız ziyadesiyle derinlikli. Mesela "Flying"de bir sürü unsur var... Bir vokalist için şarkı yazarken, parçayı çok dolduramazsınız, çünkü onun fikirlerine de yer açmanız gerekir, aksi takdirde onları boğarsınız. Fakat bir de şu var: Eğer vokalist için biraz fazla bir boşluk bırakırsanız, bu sefer de şarkı içine yayılabilirler.

İlk albümü Steve Heller'le yapmıştınız, "Contino Sessions"ı ise Tim Holmes'la... Bu değişiklik, "The Contino Sessions"ın üslubunda, ilk albüme kıyasla bir değişiklik yarattı mı?

Evet, kesinlikle yarattı. Çünkü, bence ilk albümde müzikten çok taviz verdik. Bu albüm hep yapmak istediğim albüme daha yakın. Kısacası Tim Holmes'la benim müzik anlayışlarımız daha uyumlu.

Birlikte çalışmaya ne zaman başladınız?

İlk albümün mühendisliğini ve miksajını o yapmıştı, ayrıca remikslere de el atmıştı. Death in Vegas ilk kurulduğunda bütün remiksleri ben yapmak zorunda kalmıştım, Steve BBC için çalışıyordu, vakti olmuyordu. Remiksleri Tim'le birlikte yapmıştık. Death in Vegas'ın doğal tercihi Tim oldu, çünkü bu albümü çıkartmak için tam mesai vermek gerekiyordu. Eskiden olduğu gibi haftada birkaç gece çalışarak bu albümü yapamazdık. Steve'in bir çocuğu ve çok da iyi bir işi var. "The Contino Sessions"ı dokuz ay boyunca haftada altı gün 14-15 saat çalışarak hazırladık ve bir işiniz ve çocuğunuz varsa bunu yapmak oldukça güç. Bu yüzden Tim'le çalıştım. İyi bir mühendis, çalışması zevkli ve dahası iyi bir arkadaş.

Bu "dahası" kısmı da çok önemli galiba.

Elbette. Biriyle müzik yapmak yoğun bir uğraş, birlikte uzun zaman geçirmek gerekiyor. Kolay iş değil, ayrıca benim bir de grafik çalışmalarım var, bütün gün iki oda arasında gidip geliyorum... Bu yoğunluk içinde bir de birlikte çalıştığınız insanlarla sorun yaşarsanız, çekilir şey olmaz. Tim'le birlikte veriyoruz kararları, konuşuyoruz, albümleri dinliyoruz, sorunları halletmeye çalışıyoruz. Tim'in deneylere açık olması bizim için bir şans. Bir şey üzerinde fasılasız dört gün çalışabiliyor, insan en azından onun elinden gelenin tamamını ortaya koyduğundan emin olabiliyor. Tim ve Steve'in aralarındaki fark da bu...

İnsanların öncelikle albümü temsil eden parçaları dinlemesini istiyorum. Bence bu cesaret isteyen bir şey, çünkü çok satmayacakları aşikâr. Sanırım insanın kendisine sadık olması lazım, arada bir piyasanın oyununu oynayabilirsin, ama bazen de uykuların kaçsın istemezsin.

"The Contino Sessions"da birçok etki ve tarz bir araya geliyor...

Onu bir de bana sorun. Son iki hafta içinde DJ'lik için bana gönderilen plak sayısı elli. Eminim hepsi sahaflara düşecekler. Bu çok saçma bir durum. Bu yüzden "The Contino Sessions" böyle psychedelic oldu. Can tarzı krautrock'un etkisi ağır basıyor bu albümde. Modern müziklerin çoğundan öyle sıkılmıştım ki, psychedelic müziğe daldım... Evdeki plaklarımı, ilham almak üzere tekrar tekrar dinledim, Primal Scream gibi gruplara takıldım... Primal Scream bütün bu ortalıktakileri susuz götürüp susuz getirir. Onlar dışında beni etkileyen başka modern grup aklıma gelmiyor.

Sizin ayrıca kısa film çalışmalarınız

janusz szprot (piyano)
kâmil erdem (bas)
zafer gerdanlı (davul)
HOUSE BAND
yönetiminde
her pazar 18.30'da
JAM SESSION
Profesyonel ya da amatör tüm jazz müzisyenlerinin katılımına açık

ÖNDER FOCAN gitar & DAVID FRIESEN kontrbas
24 Mart 2000 cuma
CAFE TENEDOS
KIZILIRMAK CAD. 29/A ANKARA TEL (312) 419 34 50

Amerika'daki seyirci Amerika'nın neresinde olduğuna göre çok farklılık gösteriyor. New York seyircisi mesela... New York'ta çalmaktan nefret ediyorum. "Hadi uğraş da beni etkile" der gibi bir seyircisi var.

var...

Fotoğrafçılık hep ilgimi çeken bir şeydi, kısa film doğal bir ilerleme bir bakıma. Şu anda üzerinde çalıştığımız çok parçalı bir hikaye var. Bu ilk filmim değil, Londra'da bir kısa film festivalinde gösterilen "Gun Shots" isimli bir film çektim. Müziğini de ben yapmıştım. Sadece 15 dakikalık bir film, ama iyi bir film. Festivalde çok beğenildi, bu da daha fazla film çalışması yapmak istememe yol açtı...

Geçen yıl "Lost in Space"in soundtrack'ine şarkı yazdınız, bu yıl da soundtrack'lere devam etmeyi düşünüyor musunuz?

Açıkçası boktan bir filmdi "Lost In Space". Çok nadir yaptığımız bir soundtrack işiydi o. Maalesef paraya ihtiyacınız olduğunda böyle şeyler yapıyorsunuz. Bize "Human Traffic"i sorup duruyorlar bir de, ama ben bile geçen haftaya kadar "Human Traffic"te bir parçamızın kullanıldığını bilmiyordum. Filmi gören eş dost söylemeseydi, hâlâ da bilmeyecektim. Birileri şarkınızın kullanma hakkını satın alıyor, bunu doğrudan plak şirketiyle yapıyor, sizin haberiniz bile olmuyor. "Lost In Space" dışında, parça yaptığım tek film Irvine Welsh'in "The Acid House"u. Bu da Irvine'le ahbaplığımdan ötürü oldu, benimle çalışmak istedi. Benim asıl istediğim şey bir soundtrack'i baştan sona yazmak. Geçenlerde böyle bir teklif geldi, memnuniyetle kabul ettim. Bu yaz bu işin üzerinde çalışacağız. 27 yaşında bütün bir filmin müziğini yapmak önemli bir şey. Reddedilebilecek bir teklif değil.

Birkaç yıl önce MTV'nin Fashionably Loud'unda çaldınız... O da reddedilebilecek bir teklif değildi herhalde...

Evet... İyi de iş çıkartmıştık... MTV hikayesi için Las Vegas konserimizi iptal etmek zorunda kalmıştık.

MTV'de çıkmak Amerika basınında yer almak ve tanınmakla özdeş, öbür türlü çok zor...

Burası o kadar farklı ki. Bütün bunları kabullenmem çok zor. Burada işler böyle yürüyor. Bu bir oyun... Amerika'da oynamanız gereken garip bir oyun.

İngiltere'deki temel mecra olan radyo kanalları yeni ve yaratıcı gruplara daha mı açık?

Evet, müziğini çalmaları için radyo kanallarına bedava konser vermek zorunda değilsin. Yine de biraz kıç yalama söz konusu. Şöyle izah edeyim, albümümüzde üç tane sözlü parça vardı, hepsinin harika vokalistleri vardı, ama ilk iki single'ımız albümdeki enstrümantal parçalar. Eğer sözlü parçamızı ilk önce yayınlasaydık, hit olurdu. Ama, ben insanların öncelikle albümü temsil eden parçaları dinlemesini istiyorum. Bunlar da "Dirge" gibi, "Neptune City" gibi enstrümantal parçalar. Bence bu cesaret isteyen bir şey, çünkü çok satmayacakları aşikâr. Sanırım insanın kendisine sadık olması lazım, arada bir piyasanın oyununu oynayabilirsin, ama bazen de uykuların kaçsın istemezsin.

Amerika'daki konserlerinizle Britanya'dakileri, Amerikalılarla Britanyalı dinleyicilerin Death In Vegas'a reaksiyonlarını karşılaştırdığınızda...

Amerika'daki seyirci Amerika'nın neresinde olduğuna göre çok farklılık gösteriyor. New York seyircisi mesela... New York'ta çalmaktan nefret ediyorum. "Hadi uğraş da beni etkile" der gibi bir seyircisi var. Orada hep yoğun ilgi gördük ama, hiç iyi bir konserimiz olmadı. Seattle ve Chicago konserleri harikaydı ama. Değişiyor... Sadece Death In Vegas olarak yaptığımız turnelerle başka gruplarla birlikte çıktıklarımız birbirlerinden farklı oluyor. Mesela, Chemical Brothers'la birlikte çaldığımız konserlerde, seyirci –onların seyircisi– dümdüz şalvar pantolon giyen beyaz çocuklardı... Nerede çaldığına bağlı, çünkü Amerikan seyircisi çok değişken. Los Angeles, New York veya Detroit seyircisi birbirinden çok farklı.

Peki Britanyalı dinleyicilerin reaksiyonu nasıl? Bu yakınlarda çok konser verdiniz mi?

Pek vermedik, geçenlerde Glastonbury'de sahneye çıktık. İki yıldır İngiltere'de verdiğimiz ilk konser oydu. Glanstonbury'den bir hafta önce ısınmak için İrlanda'da çalmıştık bir de. İnsanlar uzun zamandır sesimizi duymadılar, albüm tanınmadı daha. Yalnızca ilk parçayı, sizin de sözünü ettiğiniz enstrümantal parçayı, "Dirge"ü biliyorlar. Albümün çıkan ilk single'ı o. Plak formatında yalnızca bin kopya sürdük piyasaya. O parça radyoda çalınıyor, ama albümün tamamının nasıl olduğundan kimsenin haberi yoktu. Albümün tamamını insanlar o konserlerde dinledi ve çok olumlu tepki verdi. Şaşırtmadı bu beni, çünkü "The Contino Sessions" başarılı bir albüm. Değiştirebileceğim veya düzelteceğim bir ya da iki parça var sadece. İfade etmek istediğim her şeyi bu albümde ifade ediyorum. Aslına bakarsanız, dinleyicilerin reaksiyonunun olumlu olup olmaması umurumda değil pek. Benim derdim, kendimi ifade etmek. Ama, Glanstonbury'deki seyirci çok iyi tepki verdi.

Peki, Death In Vegas'ın "electronica" olarak etiketlenmesine ne diyorsun?

Böyle terimlerden nefret ediyorum. "Big beat" lafından nefret ediyorum. "Electronica" lafından nefret ediyorum. Bu o kadar kolaycılık ki... Kimileri Death In Vegas'ı Chemical Brothers ve Massive Attack'la karşılaştırıyor. Neden bahsediyorsunuz siz? Bu üç grup hakkında nasıl bu kadar acayip düşünebilirsiniz? Death In Vegas'a bir bakalım: Bazen sahnede dokuz kişi oluyoruz, nefesliler var, iki gitar, davul, bas gitar, analog synthesizer'lar... Buna ne kadar elektronik denebilir bilemiyorum. Ayrıca, bu albüm ilkinden epey farklı. Sonraki albüm de en az bu kadar farklı olacak. "Electronica grup" olarak adlandırılan Fatboy Slim, The Chemical Brothers gibilerinin yükselişine gelirsek, işin ilginç tarafı şu: Bir kere bunlar aslında Amerikan müziği. Detroit'in techno'suyla Doğu kıyısının hip hop'unun birleştirilmesi çok yaygın bir şey. Ne yazık ki beyaz İngiliz gruplarının bunun adını böyle koyup bu gerçeği dile getirmesi pek rastlanan bir şey değil. Fakat bu hep böyledir... Elvis ve rock-'n'roll'da da böyle oldu. Amerika yıllardır en iyi dans müziklerine sahip, ama bu görmezden geliniyor. Juan Atkins, Carl Craig, Derrick May... Hepsi Detroit çıkışlı, hepsi müthiş müzik yapıyor. Electronica meraklısı ortalama bir gencin bunlardan haberi bile yoktur...

Peki kendinizi hedefe ulaşmış gibi hissediyor musunuz? Yapmak istediğinizi gerçekleştirdiğinizi düşünüyor musunuz?

Önceleri grup hiç de hayal ettiğim gibi olmadı. Bir plak anlaşması imzaladık, bir 45'lik çıkardık ve derhal turneye çıkmamızı istediler. Sahnede yeterince uzun kalmak için şarkı yazmak zorundaydık. Bir grubumuz bile yoktu. Şimdi ise "işte Death In Vegas" diyorum.

Grubun orijinal ismi Dead Elvis'ti, niye sonradan değiştirip Death In Vegas yaptınız?

İsmi değiştirdik, çünkü aynı isimde bir plak şirketi olduğunu öğrendik, hepsi bu. O isim, Greil Marcus'un bir kitabından alınmaydı, kültürel saplantı ve Elvis saplantısı üzerine yazdığı bir kitaptan. İnsanların saplantıları beni hep cezbetmiştir. Marcus'un kitabı da saplantılar üzerineydi. Sonradan yalnız grubun ismini değil, albümün kapak tasarımını da değiştirmek zorunda kaldık, çünkü kapak fotoğrafı bahçemin duvarına renkli şablonlarla hazırladığım Şeytan Elvis, Tanrı Elvis resimleriydi. Elvis imajının telif hakkı sahibi Elvis'in varisleri olduğu için tasarımı değiştirmek zorunda kalmıştık. Bu yüzden "Dead Elvis"in Amerika'daki kapağı İngiltere'dekinden farklıydı.

Death In Vegas ismine nereden geldiniz?

Dead Elvis'i değiştirmek zordu, iyi bir isim çünkü. Bir arkadaşım, Elvis'in tuvalette fazla dozdan ölümünü konu alan kısa bir film hazırlamıştı okuldayken. Leigh Bowery oynuyordu –bir İngiliz moda ikonudur. Elvis'i o oynamıştı, film de yok olan Elvis kültürü, Elvis'in ölüm söylentileri ve konserleri falan hakkındaydı. Filmin ismi "Death in Vegas"tı. Kabul edilebilir bir isimdi, o arkadaşım da kullanmamıza müsaade edince, Dead Elvis oldu Death In Vegas...

Herhalde Las Vegas'a gitmişliğiniz vardır...

Orada bir konser verecektik ama iptal etmek zorunda kaldık. Yani hâlâ gideceğim. Oraya gidip orada öleceğim.

Çeviren: ***Ali Yıldızay***

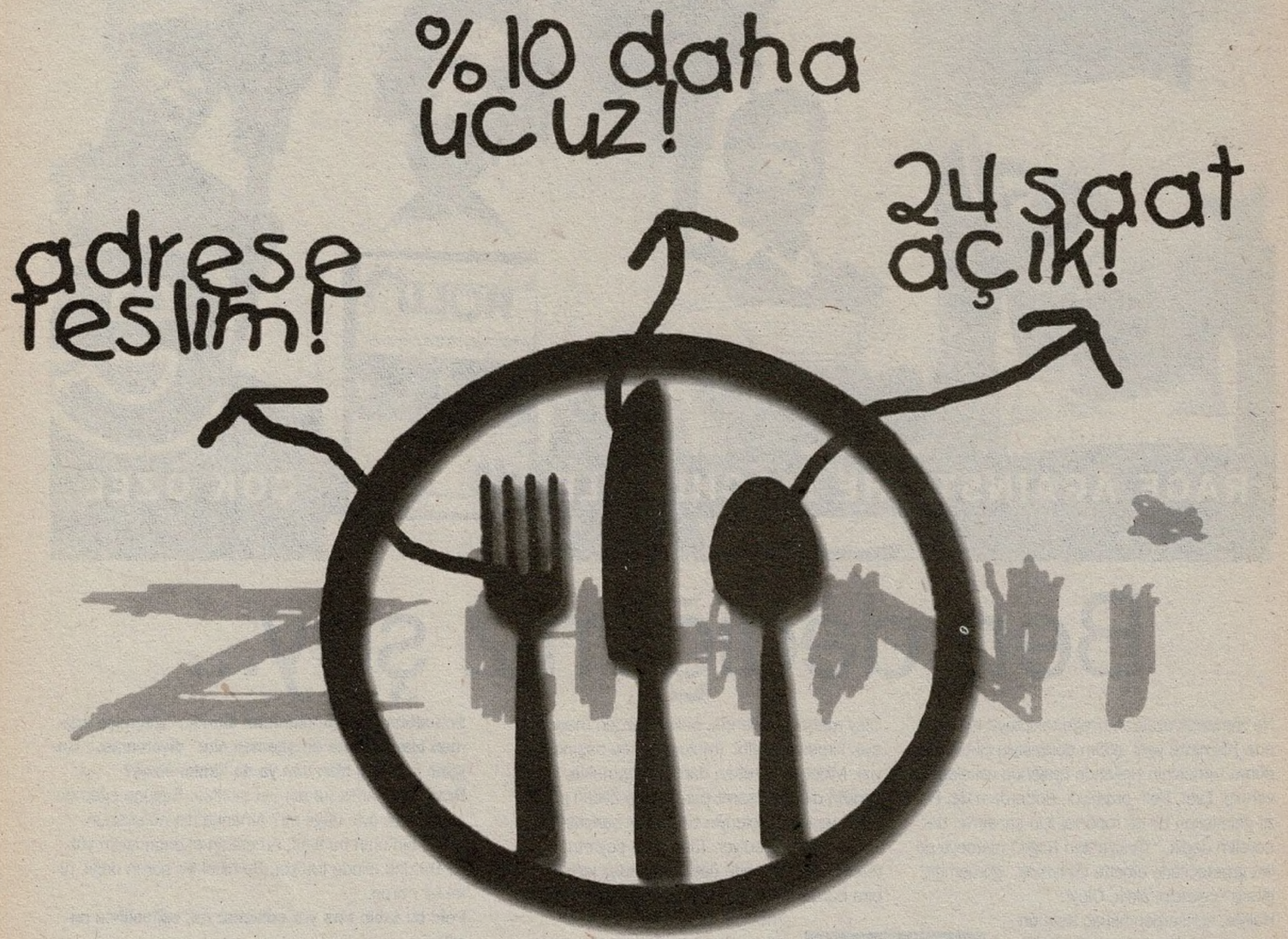

www.zihnimusic.com

Türkiyenin en kapsamlı online müzik marketi

ZİHNİ MUSIC
AKMAR PASAJI 70/4 KADIKÖY (81300) İSTANBUL
TEL: (216) 418 11 46 FAX: (216) 349 22 68
www.zihni.com / www.zihnimusic.com / zihni@zihni.com

GARANTİ

Ben dediğimiz şey...

Ne zamandır uzaktan uzağa takipteyiz malumunuz. Kısmette yeni albüm dolayısıyla çıktıkları dünya turnesinin Hollanda ayağında yakalamak varmış. Evet, Roll oradaydı, Rotterdam'da. Hazır gelmişken bir de röportaj için şansımızı deneyelim dedik, "Türkiye'den Rage'i izlemeye gelen gazetecilerle elbette tanışmak, görüşmek isteriz" cevabını aldık. Oley!

Haliyle, konserden birkaç saat önce, salonun basın kapısının önünde dolanmaya başladık. Kibarca içeri buyur edildiğimizde, Zack'la karşılaştık. Ayaküstü tanışma faslının büyük bir bölümünü maalesef isimlerimizin telaffuzunu öğrenebilmeye harcadı. Tekrar tekrar sorup, unutmamak için birkaç kez tekrarladı, sanki sık sık görüşecekmişiz gibi. Bizim Rage kapaklı Roll'u teşekkür ederek aldı, yemek yemesi ve bir takım hazırlıklar yapması lazımmış, "sağlıcakla kalın" dedi, gitti. "Şimdi n'olcak" derken biz, davulcu Brad Wilk, "Türkiye'den gelen gazeteciler nerede?" diye geldi...

Plak şirketinin yetkilileri ısrarla "sadece 15 dakika" deyip duruyorlar ama, onlar gidince Wilk "boşverin onları, benim size ayıracak zamanım var" şeklinde kral bir jest yapıyor...

Konser salonunda sahnenin iki yanında ortasında kızıl yıldızlar bulunan kocaman siyah bayraklar, sahnenin gerisinde ise devasa ebatta "The Battle of Los Angeles"ın kapak ilüstrasyonu. Ancak, üzerinde Los Angeles yerine Rotterdam yazıyor. Seyircinin yaş ortalaması erken yirmiler dolaylarında, ama "eski tüfek rocker"lar da gözden kaçmıyor. Sahneye geldiklerinde yer gök inliyor, selam-kelam yapmadan olaya giriyorlar. İlk şarkı "Guerilla Radio".

Olay mahalli Hollanda, haliyle bizden maada ayık kimse yok gibi. (Malum, görev başındayız). Millet, enteresan danslar yapmakla, kulağımızın dibinde işaret parmağıyla Zack'ı göstererek ve tüm güçleriyle bağırarak şarkıları söylemekle iştigal ediyor. Tribünden seyretmeyi tercih eden teenage üstü Hollandalı kızlarsa bira bardaklarını Rage'in şerefine kaldırmakla meşgul...

'60'ların muhalefetinin pozitif tarafı, özgürlükçü, devrimci fikirleri savunmasıydı. Fakat tutarlılık ve kararlılık gösteremediler. Biraz yaşlanınca ve para kazanınca çözüldüler.

Bizimkiler, konser boyunca seyirciye tek kelime etmiyorlar nedense. Geldikleri gibi gidiyorlar, yoğun alkış altında geri geldiklerinde, dillerinde "Killing in the Name" var. Tekrar yoğun alkış, ama yok, bitti artık. Dışarıda poster ve tişört satıcıları çiseleyen yağmurun altında mallarını satmaya uğraşırlarken, yetkili bir takım şahıslar onları azarlayarak kovuyor. Çünkü aynı tişörtler içerde de satılıyor. Ama daha kalitelisi ve daha pahalısı. Yok, zannetiğiniz gibi değil, o para dünyanın dört bir yanındaki muhalif örgütlere yardım olarak gönderiliyor. İtiraf edelim biz "korsan tişörtçü"leri tercih ediyoruz. Hem bütçe mevzuu var hem de züğürt göçmenler oldukları her hallerinden belli olan satıcılara koltuk çıkmak fena fikir değil gibi geliyor. "Korsan"ları püskürtme harekatında, görevlilerden biri "Kaç kere söyledim yasak diye, bir de Türkçe mi söyleyeyim?" diye bağırıyor satıcının birine. İnsan haliyle merak ediyor, adamların dilinde "bir de Türkçe anlatayım mı!" diye bir deyim mi var acaba?

"Traşı kes, izlenimlerini bir cümlede özetle" derseniz, o cümle şu: Avrupa'nın göbeğinde, Rage gibi bir grup bu denli coşkuyla dinlendiğine göre, önümüzdeki yıllar Seattle olayları misali "sürpriz"lere gebe demektir.

Son albümdeki şarkılarınızın birinde, "geçmişe egemen olan bugüne de egemen olur" diyorsunuz... Bugüne egemen olan kim ya da kimler sizce?

Brad Wilk: Amerika'nın üst sınıfları. Bugüne egemen olan onlar, öyle değil mi? Amerika'nın nüfusunun yüzde biri olan bu sınıf, Amerikan ekonomisinin yüzde 99'unu elinde tutuyor. Bu nicel bir sorun değil, nitel bir sorun.

Peki bu tablo ters yüz edilemez mi, edilebilirse nasıl?

Edilebilir tabii, edilmesi de gerekir zaten. Ama, yukarıdan bir müdahaleyle olabilecek bir şey değil. Aşağıdan, tabandan gelen bir hareketle ters yüz edilebilir.

Seattle bu açıdan bir başlangıç sayılabilir mi?

Seattle olayları çok önemli. Dört dörtlük bir başkaldırı. Bu Amerika'da pek sık olmayan bir şey. 1960'lardan beri ilk kez böyle bir başkaldırı oldu. Ve 1960'lardan beri ilk kez TV'de Amerikan halkı başka bir sesle karşı karşıya geldi. Muhalefet, o günlerden beri ilk kez sesini böyle yükseltti. Seattle bence bir dönüm noktası.

1960'ların eylemleriyle, protesto gösterileriyle, muhalefet biçimiyle karşılaştırdığınızda ne gibi benzerlikler ve farklılıklar gözlemliyorsunuz?

1960'lar umut dolu günlerdi. İyimserlik hakimdi o zamanlar. Özgür ruhların, iyimser düşüncenin egemen olduğu zamanlardı. Ama, çok önemli bir şey eksikti: Tecrübe. Bugün, o günlere kıyasla çok daha fazla tecrübemiz var. Bugün 1960'ları, 1970'leri değerlendirirken, pozitif ve negatif veçhelerini dikkate almamız gerekiyor. 1960'ların muhalefetinin pozitif tarafı, özgürlükçü, devrimci fikirleri savunmasıydı. Fakat tutarlılık ve kararlılık gösteremediler. Biraz yaşlanınca ve para kazanınca çözüldüler. 60'ların hippilerinin 80'lerde nasıl yuppie olduklarını gördük. Özgür kafaların, devrimci düşüncelerin düzen tarafından nasıl teslim alındığına tanık olduk.

Seattle'a dönersek... Medyanın yapılan gösterilere ve göstericilere karşı aldığı tavrı nasıl buldunuz? Önce görmezden geldiler, sonra da olayları çarpıta-

rak verdiler...
Doğrusunu isterseniz, hiç şaşırmadım. Çünkü Amerika'daki "norm" bu. Televizyonda, haberlerde haber diye seyrettiğimiz şeyler ve gerçekte yaşanan şeyler arasında dağlar kadar fark var. Bunu görmek, anlamak için zeki olmak gerekmiyor. Televizyonların kimlerin elinde olduğu ve hangi çıkarlara hizmet ettiği bilinen bir gerçek.
Bu noktada, biraz Noam Chomsky'den söz edelim isterseniz, Rage Against The Machine'in Chomsky'den feyz aldığı biliniyor...
Chomsky çok önemli, çok takdire şayan bir düşünür. İsli-puslu gerçekleri, günbegün yaşadığımız, ama görmekte zorlandığımız gerçekleri saydamlaştırıyor, şeffaflaştırıyor. Medyanın egemenlerin elinde nasıl bir silah olduğunu, bu silahla yurttaşların zihinlerinin nasıl teslim alındığını çok sarih bir biçimde gösteriyor.
Chomsky'nin söylediklerine baştan aşağı katılıyorum, medya toplumu uyuşturuyor ve denetliyor. Örneğin, Los Angeles demek onlar için Hollywood demek. Halbuki, Los Angeles'ta bir sürü etnik topluluk var, her birinin bir sürü sorunu var, ayrımcılığa maruz kalmaktan tutun, işsizliğe, düşük ücretlere, eğitim hakkından mahrum edilmeye kadar bir sürü sorun.
Peki Los Angeles'ın bu ezilen insanları, onları ezen düzene, sisteme karşı nasıl bir mücadele veriyor? Albümünüzün, "The Battle of Los Angeles"ın dediği gibi, alttan alta bir "muharebe" yaşanıyor mu Los Angeles'ta?
Çok güçlü bir potansiyel var. Bir örgütlenme sorunu var, çok daha yaygın, geniş tabanlı bir örgütlenmeye ihtiyaç var. Alt sınıfların kendi içlerinde bölünmüş olmaları tesadüf değil. Bu bölünme egemen sınıfların işine geliyor, alt sınıfları böylece denetim altında tutuyorlar. Örgütlenme konusunda çok çaba sarfetmek gerekiyor. Bu örgütlenmenin etnik temelli değil, sınıf temelli olması lazım. Alt sınıflar sosyal veya kültürel topluluklar olarak bölünmek yerine, ekonomik sınıf olarak örgütlenmek durumundalar.
Peki, Zapatista hareketini nasıl değerlendiriyorsunuz?
Meksika halkı, yerlisiyle, yerli olmayanıyla yıllardır zulüm altında yaşıyor. İktidardaki parti, devlet partisi boğazına kadar suistimallere, yolsuzluklara batmış durumda. Meksika'nın bir numaralı ihtiyacı serbest, demokratik bir seçim. Bugüne kadar böyle bir şey olmamış hiç. İktidar partisi, önümüzdeki günlerde yapılması planlanan bu seçimleri kazanacağına kesin gözüyle bakıyor. Hatta rakiplerine fark atacaklarını sanıyorlar. Arkalarındaki sermaye çevreleri onları bu seçim zaferine inandırmışlar. Ben serbest, demokratik bir seçimin tam aksi istikamette bir sonuç doğuracağına inanıyorum.
Siz konser vermek dışında hiç gittiniz mi Chiapas'a?
Evet, gittim. İmkanı olan herkese de gitmeyi öneririm. Çok, çok önemli bir tecrübe Chiapas'a gitmek, Zapatistaları görmek... Gidemeyecek olanlara ise orada olup bitenler hakkında bilgilenmelerini salık veririm. Zapatistalara destek olmak, onlarla saf tutmak, onlara angaje olmak bir insanlık borcu. Aslına bakarsanız, burada, Amsterdam'da oturup Chiapas hakkında konuşmak bana ters geliyor. Bizim şu anda orada olmamız lazım...
Sansür...
Sansür bizim için önemli bir tehdit değil. Ama, ilkel, geri bir zihniyet olduğu ortada. TV'de "siktir" demek yasak, insanların sevişmesini göstermek yasak, ama TV'yi açtığınızda, 13 kanalın en azından beşinde kan gövdeyi götürüyor, insanların birbirlerini nasıl katlettiklerini seyrediyoruz sabah akşam. O serbest, ama sevişme sahneleri yasak, siktir çekmek yasak...
Hem bu denli politik hem de popüler olmayı, bu kadar popüler olup da "mainstream"in dışında kalmayı nasıl başarıyorsunuz?
Çünkü biz rock starı değiliz. Bize belki bir imaj biçiliyor, öyleymişiz gibi bir izlenim yaratılmaya çalışılıyor, ama biz bu pop starı rolünü oynamayı reddediyoruz. Hem popüler hem de düzen dışı olmanın yolu insanlarla bağ kurmaktan, onların gözü, kulağı, dili olmaktan geçiyor. Ama bu, "hadi öyle yapalım da popüler olalım" deyip de olabilecek bir şey değil, hakikaten öyle olmakla, buna kendini mecbur hissetmekle mümkün ancak.
En baştaki soruya dönersek... Küçük bir azınlığın büyük çoğunluğa tahakkümüne son vermek için, bu düzeni değiştirmek için ne yapmalı?
İdeal olanı şu: Kendinle başlamalısın. Önce kendini değiştirmelisin. Gülme, şaka etmiyorum.
Hayır, hoşuma gittiği için güldüm...
Gerçekten öyle. Herşeyden önce insan kendisini fark etmeli. Medya tarafından nasıl uyuşturulduğunu, empoze edilen değerleri nasıl benimsediğini... Toplumun ne denli çürümüş olduğunu, bireyin de o toplumun bir parçası olduğunu kavramakla başlar her şey. İnsanın kendisini değiştirmesi hiç de kolay bir şey değildir. Çünkü, "ben" dediğimiz şey toplumdur neticede. Bireyin özgürleşmesi ve özgür bir birey olarak kendisini realize etmesi toplumsal bir eylemdir... Biz, Rage Against The Machine olarak, hiçbir zaman, "bakın, doğrular, gerçekler bunlar, desteklemeniz gereken örgütler de şunlar, şunlar" demedik, demeyiz. Biz sadece, fikirlerimizi, doğru bulduğumuz şeyleri söyleriz, düşüncelerimizi dillendirip insanlara sunarız, bunları benimseyip benimsememek onlara kalmış bir şey, herkes kendi hayatı hakkındaki kararını kendisi vermelidir. Sihirli bir cevabımız, her durumda geçerli olacak bir formülümüz yok. Bunları insanlar kendi kendilerine üretmeli, bulmalı...
Sizin müzikal kahramanlarınız kimlerdi?
İlk sırada iki büyük grup ve iki isim var: Who ve Led Zeppelin... Ve Peter Townshend ile John Bonham... Aslında birçok türden ve müzisyenden etkilenmişimdir, Elton John'dan John Coltrane'e, cazdan hip-hop'a... Punk rock'ın ayrı bir yeri var tabii, başta Clash ve Sex Pistols olmak üzere... Dead Kennedys de idollerimden biridir.
Türkiye'ye gelip bir konser vermeyi düşünür müsünüz?
Seve seve geliriz. Bana kalsa hemen gidelim derim. Ama ben grubun dörtte biriyim. Şu sıralarda epey yoğunuz, ama yılın ikinci yarısında rahatlayacağız. Güney Amerika'ya ve bugüne kadar hiç gitmediğimiz yerlere gitmeyi düşünüyoruz, Türkiye'yi de listeye eklemeyi arkadaşlara teklif edeceğim...

Söyleşi: **Özgür Gökmen - Serkan Seymen**

BRONX CAFE
LIVE MUSIC
CUMA
PSYCHO CANDY / SUITCASE
22:00 - 01:30
CUMARTESİ
GRIPIN / UNIQUE
22:00 - 01:30
HAFTA İÇİ TÜM İÇKİLER %50 İNDİRİMLİ
BİLARDO
DVD FİLM GÖSTERİMLERİ
• GİRİŞ ÜCRETSİZ •
İSTİKLAL CAD. YEŞİLÇAM SOKAK NO:34 (EMEK SİNEMASI ARKASI)

Screamin' Jay Hawkins

Müzik aleminin en egzantrik simalarından birini kaybettik. Rock'un mimarlarından korkunç büyücü Screamin' Jay Hawkins, aramızdan ayrıldı, aşinası olduğu bir aleme geçti. Bize en güzel şeyi, büyüsünü bıraktı...

Zebanilere özel matine

Roll dergisinin mefta uğurlayıcısı olarak acil bir görev için buradayım. Son zamanlarda genellikle benim payıma "rahmetli yazılar" yazmak düşüyor. Gelmiş geçmiş en büyük ve en provokatif şov insanlarından biri, egzajere rhythm and blues'un mucidi ve rock'n'roll tarihinin son büyücülerinden biri olan Screamin' Jay Hawkins, 12 Şubat günü öldü. Ölüm sebebi bile ününe ün katan sahne konseptine çok uzak düşmüyor: Hawkins, geçirdiği kalın bağırsak operasyonunu takiben hemoroid bazlı bir kan zehirlenmesinden ölmüş. Ülkemizde pek bileni, dinleyeni yoktur. Ama etkilediği nice isim, tarafımızdan bilinir. Şimdi ustadan bahsedelim ve onu tanıyalım.

Mayıs 1995 tarihli Mojo mecmuasında Hawkins'in yarattığı sahne personası için çok etkileyici bir tarif var: "Vincent Price, Billy Eckstine, Yaser Arafat ve Little Richard'ı aynı kaba koyun; kaynamaya bırakıp biraz 50'lerin vodvillerinden ekleyin. İşte size Screamin' Jay Hawkins..." Hawkins, hem bir şarkıcı hem bir oyuncuydu. 50'lerin başında yarattığı sahne karakterinin formülasyonu için tamamen tesadüflerden yola çıkmış; seksist bir absürdizm ile vodviller, opera, voodoo ve diğer paganist sembollerden faydalanarak ilk başlarda herkesi şok edecek ve tiksindirecek Screamin' Jay Hawkins kimliğini yaratmıştı.

"Bir gece çaldığım kulübe fil gibi şişman bir kadın geldi. Bir elinde Black & White, diğerinde Jack Daniels... Ben saksofona üfledikçe mutluluktan esriyor ve "haykır, bebeğim haykır!" diye bağırıp duruyordu. Aha, dedim; işte sana sahne ismin!"

1929'da Cleveland'de doğan Jalacy J. Hawkins, yetimhane günlerini takiben ilkgençliğini ileride sahnesini etkileyecek Blackfoot Kızılderililerinin yanında geçirdi. Piyano öğrendi ve kendini operaya vakfetti. 1944'te askere gitti ve döndüğünde oldukça iyi tenor saksofon çalıyordu. 1947'de Cleveland ve Alaska boks şampiyonu oldu. Bu yılları takiben, asker olarak Almanya ve Uzakdoğu seyahatlerine çıktı. Döndüğünde aklında sadece müzik vardı ve Amerika jump blues'la, swing'le dağılmış vaziyetteydi. 1952 yılında Tiny Grimes'ın desteği ile stüdyoya giren Hawkins, "Why Do You Waste My Time" ve "No Hug, No Kiss" adlı iki parça kaydetti. Lakabını alması da bu yıllara rastlıyor: "Bir gece çaldığım kulübe şişman bir kadın geldi. Şişman ne kelime; fil bile yanında kurşunkalem gibi kalır! Bir elinde Black & White, diğerinde Jack Daniels... Ben saksofona üfledikçe mutluluktan esriyor ve 'haykır, bebeğim haykır!' diye bağırıp duruyordu. Aha, dedim; işte sana sahne ismin!"

Bu kayıtlarla dar alanda bir hareket yaratıp takiben Arnett Cobb, Bill Dogett ve Fats Domino gibi isimlere tenoru ile eşlik eden Hawkins, 1953 yılında Wynonie Harris'in desteğiyle stüdyoya girdi. Harris imzalı "Baptise Me In Wine" ve "I Found My Way To Wine" ile sonradan ünleneceği karakterin prototipi esprütüel, tekinsiz ayyaş tiplemesi ile olay yarattı. 1956 yılında kendisini efsaneleştirecek "I Put A Spell On You" adlı klasiğini kaydetti. Hawkins orta tempolu, minör, tipik New Orleans parçalarını andıran bu valsi rahatsız edici inlemeler, bağrışlarla benzersiz tenor saksofon soloları ile deşerek yoldan çıkarıyordu. Günümüze dek Them, Creedence Clearwater Revival, Nina Simone, Arthur Brown ve Nick Cave gibi birbirinden farklı birçok ünlü ismin defalarca yorumladığı bu parça ile Hawkins, ismini unutulmazlar arasına yazdırdı. Birçok radyoda yasaklanan, yamyamlığı çağrıştırdığı için siddetli tartışmalara yol açan "I Put A Spell On You", savaş sonrası bir milyon satan ilk 45'lik oldu.

Gazı alan Hawkins, Alan Freed'in de desteğiyle ürkünç sahne şovları için tasarladığı kişiliği esas belleyerek olayların üzerine gitmeye başladı. Meşhur kafatası, uyku tabutu, rengarenk kıyafetleri, kızılderili makyajı, duman kutuları ve dönemi için benzersiz ışık sistemiyle izleyenleri lunaparklarda rastlanacak korku tünelindekine benzer yolcululuklara çıkarıyor; "Alligator Wine, Mosquito Pie", "Feast Of The Mau Mau", "Strange" gibi parçalarıyla ününe ün katıyordu. 1959'da kendi icadı tekinsiz duman makinelerinden birinin infilak etmesiyle yaraladığı bayan hayranı Pat Newborn ile sonradan arkadaş olarak beraber Screamin' Jay & Shouting Pat adı altında kayıtlar yaptı. Fakat Hawkins gönlünü Filipinli Virginia Sabellona'ya kaptırınca Pat'in gazabına uğradı ve hanımefendinin bıçak darbeleriyle akciğerleri deldirdi. Bu olayı takiben karısıyla Hawaii'de inzivaya çekilen Hawkins, 1964 yılında iki hayranı, John ve Gloria Cann'in desteğiyle tekrar sahnelere döneceğini açıkladı. 60'ları İngiltere, Hawaii ve New York arasında mekik dokuyarak geçiren Hawkins, Small Faces'ın ünlü ve hiddetli menajeri Don Arden'in desteğiyle İngiltere'de ikinci baharını yaşadı. 1969'dan bu yana aralıklarla kaydettiği başarılı albümleriyle hayran kitlesini korumayı başaran Hawkins, 1989 yılında çekilen Jim Jarmusch filmi "Mystery Train"deki resepsiyonist rolüyle tekar gündeme geldi. Aynı yıl Levi's reklamlarında kullanılan Tom Waits imzalı "Heartattack And Vine" ile listelerde ilk elliye giren Hawkins, son yıllarda küçük turnelerle vakit geçiriyordu.

Screamin' Jay Hawkins, gerek sahne şovları gerek müziği ile Dr. John, Bo Diddley, Alice Cooper, Screamin' Lord Sutch, Arthur Brown, Ozzy Osbourne ve George Clinton gibi pek çok ismi etkiledi. Bu isimlerden farklı olarak korku, tiksinti, esrime, görkem, seks ve komedi gibi unsurları müziğine ustaca yedirerek, aynı zamanda saygı duyulan bir rhythm and blues şarkıcısı ve saksofoncusu olarak efsaneleşti. "Beni izlemeden beni sevemezsiniz" diyor. Biz izleyemedik; sadece şaşkınlıkla karışık bir garipsemeyle dinledik. Şimdi emin ellerde; zebanilere özel matine yapıyor olmalı; yanında kel kafalı, salyalı, et dudaklı, iri yarı kadınlarla...

Sarp Keskiner

Kim bu yalnızlar?

25 Mart Cumartesi 22:00 **Partisi**

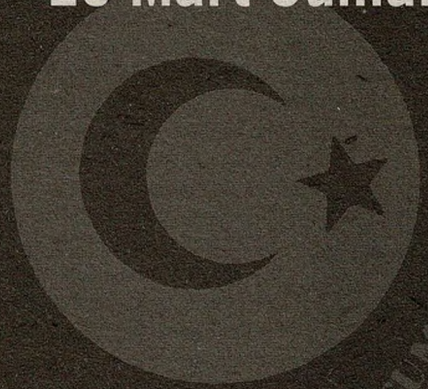

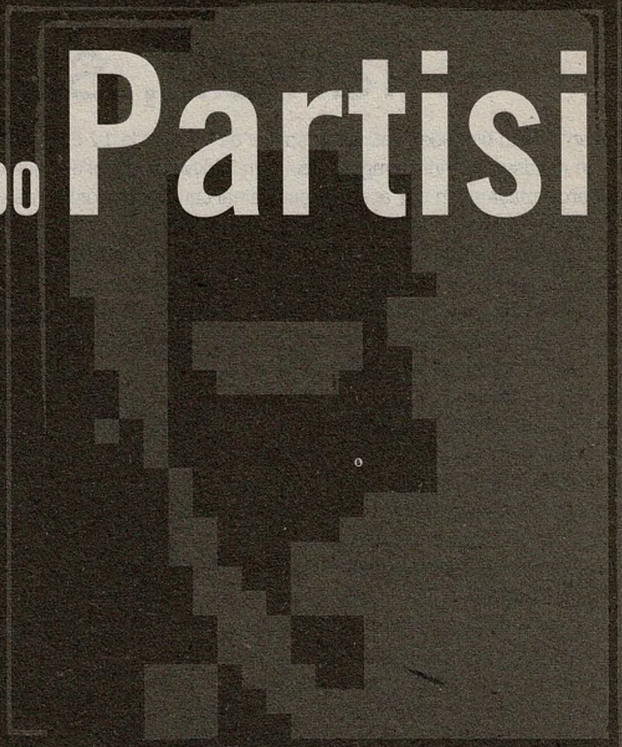

kay ed nler kul bü

Canlı Müzik: Suitcase

Giriş: 5.000.000.-TL 1 yerli içki dahil

karga

KentFm101.1

Kemancı®

20 yaşını doldurmuş mavi nüfus kağıtlı her vatandaşın geçtiği yoldan Tarkan da geçti. 28 gün de olsa -allah kimseye daha uzununu reva görmesin- askerliğini yapıp geldi. Türkiye'ye döner mi dönmez mi, vatandaşlıktan çıkarılır mı çıkarılmaz mı tartışmaları, "bedelli" yasası sayesinde geride kaldı. Ama, Tarkan bu, mevzusu biter gibi değil, "nedir, kimdir, ne hikayedir"i daha çok konuşacağız galiba. Biz şimdilik "Tarkan-Elvis" dosyasını raftan indirelim: Geçenlerde bir İngiliz gazetesinde, aşağıdaki kupürde görüldüğü gibi, "Türkiye'nin Elvis'e cevabı" başlıklı bir haber-yorum yer aldı. Bildiğimiz kadarıyla bu benzetmeyi ilk yapan, arkadaşımız Cüneyt Cebenoyan. Dolayısıyla, Yön dergisinde, 1994'ün eylül ayında yayınlanan "Zamanının Çocuğu" başlıklı yazısını yeniden huzurlarınıza getiriyoruz. Ne dersiniz, Tarkan Türkiye'nin Elvis'i mi? Peki, Elvis kim? İşte bu noktada bir "ilk"e imza atıyoruz ve "ele geçirdiğimiz" Beyaz Saray tutanaklarından aydınlatıcı bir demet sunuyoruz. Bu kadarla da kalmıyor, "Mehmetçik Tarkan"ın Malatya'daki bedelli günlerini güvenilir bir görgü tanığının kaleminden naklediyoruz.

ZAMANININ ÇOCUĞU

Tarkan, shake your kalçan

Tarkan'ın kötü bir kaderi var. İki hit şarkısı da Türkiye'de 12 Eylül sonrasının bütün olumsuzluklarının simgesi oldu. Kim Türkiye'de değerlerin yok olmasından, yozlaşmadan söz açsa –Yaşar Kemal'den Derya Köroğlu'na– sözünü "sonunda şıkıdım şıkıdımlara geldik" diye bitiriyor.

Kimi geçmişe özlemle bakıyor. Cahit Berkay "Seyircilerimiz çığlıklar atmazdı. Coştukları zaman el çırparlardı, en fazla da ayağa kalkar, hafifçe tepinirlerdi" diyor. Attilâ İlhan, Tarkan'ın "Amerikancı gençliğe" hitap ettiğini söylüyor. Ahmet Oktay, Tarkan'ı "Türk yuppie'liğinin ileri aşamasında ortaya çıkan bir tip" olarak tanımlıyor. Nokta yazarı Baki Koşar, Tarkan'dan yola çıkarak "...geniş bir tabakanın... odağında bir kültür emperyalizminin bulunduğu 'müzikal' bir cinnetin ritmik girdabında, ilkesizlikle, 'yarınsızlık'la, duyarsızlıkla örülü dehşet verici 'lumpen transı'nı yaşıyordu" diye yazıyor. Durum gerçekten bu kadar vahim mi? Tarkan hepten bir yozlaşmayı mı temsil ediyor?

Türkiye'nin Elvis'e yanıtı: Tarkan

Independent gazetesi, "Tarkan 28 günlük bir rehabilitasyondan geçtikten sonra yeniden bir başarı sembolü olarak benimsenecek" dedi.

Türk popu diye bir olgu 60'larda, 70'lerde de vardı. Ama Türk popunun gerçekten bir sanayi boyutlarını alması 80'lerden sonra gerçekleşti. Eskiden bir avuç insandı pop müzik yapanlar, şimdi hepsini birden izlemek neredeyse yalnızca bu işle profesyonelce ilgilenenlerin altından kalkabileceği bir uğraş oldu. Birçoğu kısa zamanda unutulacak elbette. Üretilen yapıtların çoğu Ahmet Oktay'ın dediği gibi "sisteme eklemlenmiş, kaçışçı ve tüketime açık" olacak. Ama bu süreçte nitelikli yapıtlar da üretilecek.

Türk popu şu anda gerçekten de sisteme eklemlenmiş bir görüntü sergiliyor. Ama Tarkan bunun tipik bir örneği değil. Hatta önemli sapmalar gösteriyor. Türk pop müziğini Batıdaki pop müziğiyle karşılaştırmak çok zor. Türk pop müziği henüz yeni endüstrileşmeye başlıyor, ama bir yandan da Batının bugünkü düzeyini izleme olanağına sahip. Bu yüzden de ne tam 50'lerin ABD'si, ne de tam 90'ların Batısı; ben burası Türkiye. Ama Tarkan'ın bir yönüyle 1950'lerin Elvis Presley'iyle çok benzeştiği söylenebilir. Elvis de 50'lerde ortaya çıktığında tepkiyle karşılaşmıştı. Kabul edilmesi 60'lar ve 70'lerde oldu.

Elvis'in de öne çıkardığı yanı, bugün Tarkan'ın yaptığı gibi cinselliğiydi. Elvis'in görüntüleri 50'lerin televizyon programlarında sansürlü olarak gösterilirdi. Çünkü kalça hareketleri fazla erotikti, cinsel çağrışımlarla yüklüydü. Bu nedenle TV'de Elvis gösterilirken kalçasının bulunduğu bölge siyah bir bantla karartılırdı. Elvis hiçbir zaman gerçek bir asi olmamıştı, politik de değildi. Gönüllü olarak askere yazılan, uslu bir Amerikan vatandaşıydı, o kadar. Ama cinsellik konusunda önemli bir dönüşümün habercisi, simgesi oldu. Bir keresinde şöyle demişti: "Eleştirmenler benim bir seks manyağı olduğumu düşünüyor. Bunu söyleyenler tatminsiz yaşlı tipler. Ben doğalım, o kadar." Tarkan da bir röportajında "ben sahiciyim" demek gereğini duymuş. Tarkan da, Elvis de kadınsı bir güzelliğe sahipler, ama bir yanlarıyla da kendilerinden önce kimsenin olmadığı kadar erkekler. Erkek imajında bir dönüşümün öncülüğünü yaptılar, yapıyorlar.

Türkiye'de cinsellik, kadın-erkek ilişkileri değişiyor. Tamam, 60'larda, 70'lerde daha politik bir pop vardı ama, cinsellik konusundaki yaklaşımıyla ilerici kesimlerin sisteme eklenmemeyi olduğunu kim söyleyebilir? Bugün Tarkan'ın imajını beğenmeyen devrimci Ahmet Kaya'nın ise bu alanda Tarkan'dan çok daha gerici olduğu rahatlıkla söylenebilir. Elbette Tarkan'ın yansıttığı cinsellik tüketim toplumunun rekabetçi bireyinin değerlerini içeriyor. Ama bunun feodal değerlerden daha ileride olduğu kesin.

Müziğe gelince; Elvis de müziğinin temellerine zenci müziğinin temellerini almış, Batı müziğinin melodileriyle bir sentezini oluşturmuştu. Bir Doğu-Batı sentezidir pop müzik. Tarkan'ın arabeskten yararlanmasına neden kızılır anlamak mümkün değil. Türkiye'nin sanatında elbette Doğu da olacak, Batı da; Arap müziğinden de, Amerikan müziğinden de izler taşıyacak. Üstelik Arap kültürü yabancı değil, bu ülkenin halkının bir kesimini de Araplar oluşturuyor. Safkan bir sanat nerede, ne zaman olmuş ki? Olsa da, bunun nesi iyi? Tarkan konusunda en doğru sözü Sezen Aksu söylüyor: "(Bu çocuklar) kendi zamanlarının şarkılarını söylüyorlar, o kadar. Bizler gibi."

Cüneyt Cebenoyan

HANGİ ELVIS?

Allah benzetmesin

Mekan, sonradan adı "Oral Ofis"e çıkan oval ofis. Bu kez karşımızda başka bir ilişki var. Öyle bir ilişki ki, bunun yanında Monica'yla Bill'inkinin esamesi bile okunmaz. Çünkü, söz konusu "çift", Tricky (sahtekar) Dicky namıyla maruf –üstelik bunu Watergate'den çok önceleri kazanmıştı– Başkan Richard Nixon ve rock'n'roll efsanesi Elvis Presley... İlişkileri şöyle başlıyor: Elvis Presley, Nixon'a bir mektup yazıyor ve kendisini Oval Ofis'e davet ettiriyor. Elvis, "Sevgili Başkan" diye başlayan mektubunda bakın neler diyor: *"... Uyuşturucu kültürü, hippi unsurları, Kara Panterler vs. beni düşmanları veya 'düzenin temsilcisi' olarak görmüyor –onların "düzen" dediklerine, ben "Amerika" diyorum ve onu seviyorum. Sizden herhangi bir makam, ünvan istemiyorum. Yalnızca ülkeme hizmet etmek istiyorum. Uyuşturucu alışkanlığını ve komünistlerin beyin yıkama tekniklerini derinlemesine incelemiş biriyim. Ayrıca, yukarıda sözünü ettiğim çevrelerle içiçeyim. Eğer bana geniş yetkili bir Federal Ajan olarak görev verilirse ve bu mahrem bir sır olarak saklanırsa, seve seve hizmet etmeye hazırım. (...) Washington Hotel'de, Jon Burrows adı altında 505-506-507 numaralı odalarda kalıyorum. (...) Yaklaşımımı daha iyi değerlendirebilmeniz için ilişikte özgeçmişimi gönderiyorum."*

Hikayenin devamını Beyaz Saray tutanaklarından okuyalım: *"Elvis Presley ile buluşma. 21 Aralık 1970, Pazartesi. Toplantı fotoğraf çekimiyle başladı. Çekimin akabinde Presley, Başkan'a çeşitli eyaletlerden topladığı polis rozetlerini, amblemlerini gösterdi. (...) Presley, Beatles'ın anti-Amerikan bir kampanya yürüttüğünü belirtti. Başkan Presley'in sözlerini başıyla onayladı ve uyuşturucu kullananların aynı zamanda anti-Amerikan gösterilere öncülük eden insanlar olduğunu söyledi. Presley, çok duygusal bir biçimde 'sizinle aynı saftayım' diye karşılık verdi. Bayrağa saygıyı yeniden tesis etmek için hazır olduğunu söyledi. On yıldır uyuşturucu kültürünü ve komünistlerin beyin yıkama tekniklerini incelediğini belirtti. Eğer istenirse hippilerin arasına girebileceğini ifade etti. Toplantının sonunda, Presley bir kez daha Başkan'ın safında olduğunu söyledi ve ani bir jestle sol elini Başkan'ın omuzuna doladı ve sarıldı..."*

1994'te yayınlanan "The Day Elvis Met Nixon"ın (Elvis'in Nixon'la Buluştuğu Gün) yazarı Bud Krough, Nixon'ın o günle ilgili izlenimini de almış. Nixon, Elvis'in o gün kendisine hediye ettiği tabancayı okşayarak şöyle demiş: *"Çok uçarı bir hali vardı ama, onun aslında çok utangaç bir insan olduğunu hissettim o gün. Gençlere iyi bir örnek olmak istiyordu. Elvis'in uyuşturucu kullandığı ve bu yüzden gençlere örnek olamayacağı söylenegeldi. Fakat şu gerçeği gözardı edemeyiz: Hiçbir zaman yasadışı bir uyuşturucu kullanmadı. Hep reçeteli ilaçlar kullandı..."*

ROLL MALATYA'DAYDI

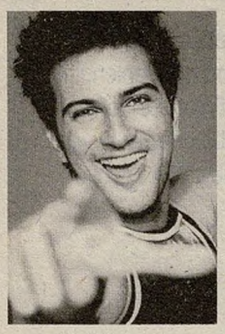

Tarkan Tevetoğlu, Rize, emret komutanım!

Ne yaptıysak olmadı, çavuşlara bir türlü kendimizi beğendiremedik. Bırakın tüfek tutmayı, nişan almayı, sağa sola dönmeyi, selam durmayı, daha tekmil vermesini bile beceremiyoruz. Mıy mıy bir ses çıkıyor hepimizden ilk günlerde. Çavuşlar hiddetli: "Oğlum, bağırsanıza, burda bağırana değil, bağırmayana deli derler." Zamanla, başlıyoruz deli gibi bağırmaya... Sonradan anlatıyorlar, o şarkılarda' "biz böyle mi gördük babamızdan, ele güne rezil olduk" diye bas bas bağıran çocuğun da bizden farkı yok. Tekmil işini o da kıvıramıyor, ama iki-üç gün içinde duruma adapte olmuş, hepimiz gibi tonunu, perdesini bulmuş:
"Tarkan Tevetoğlu, Rize, emret komutanım!"
Mustafa Sandal da Malatya'da, aynı alay içinde, uzaklarda, başka bir taburda... Tarkan ise, bizim taburda. Bizim bölükte değil ama, görüş mesafesinde, yan bölükte... İlk gün, bölük komutanının odasında görülmüş, "ooh, herif askerlik maskerlik yapmayacak, bütün gün komutanın odasında yan gelip yatacak" gibi dedikodular dolaşmaya başlıyor. Ama öyle çıkmıyor. Onu her sabah içtimada, sonra eğitim alanında görmek mümkün. Çıkışta gazetecilere dediği gibi, "çakı gibi asker". Yani işte, biz ne kadar çakıysak, o da o kadar...
Ama sıkıysa yanına yaklaş. Kim derse ki "ben Tarkan'ın asker arkadaşıyım", yalan söylüyordur. Çünkü Tarkan 28 gün boyunca korumalarla geziyor. Korumalar dediğimiz, bodyguard falan değil, üç tane bildiğimiz çavuş. Nasıl manga çavuşu var, takım çavuşu var, bunlar da Tarkan çavuşu. Bir dakika yanından ayrılmıyorlar, konuşmaya yeltenen olursa münasip bir dille kışkışlıyorlar. İşleri bu.
Sabah kalk saati 5:15. Kahvaltıdan sonra içtima alanında 1.5-2 saat sırada bekliyoruz. Komutanlar gelecekler de sayım yapacaklar. Hava buz gibi, ortalık bembeyaz kar... Millet bir hafta içinde dökülmeye başlıyor, herkes hasta. Haki renkte boğazlı kazak, haki yün eldiven üniformanın ayrılmaz bir parçası. Hatta, Tarkan deri eldivenler takıp gelmiş bir gün. Rengi tutturmuş ama, "oğlum" demişler, "deri olmaz, git kantinde yün eldiven satılıyor..." Öğlen içtimalarında ise dandik hoparlörlerden alana müzik yayını yapılıyor. Çalınan kasetler Tarkan, Mustafa Sandal ve Ebru Gündeş. Herkes birbirine soran gözlerle bakıyor: Acaba Ebru Gündeş de alay içinde bir yerlerde mi?..
En kıyak parça, kim ne derse desin, "Şımarık". Hesapta hazıroldayız ama, "seni gidi fındıkkıran, yılanı deliğinden çıkaran..." nağmeleri hoparlörden yükseldikçe militer disiplin dağılmaya başlıyor, "...kaderim püsküllü belam..." Bölük dansa kalkıyor. "Yakalarsam..." Soğuktan çatlamış asker dudaklarımız zincirlerini kırıyor, hep bir ağızdan: "Muck, muck." Burda bağırana değil, bağırmayana deli derler...
Tarkan'ın bölük içinde çekilmiş fotoğrafına 30-40 milyar fiyat biçtiği söyleniyor gazetelerin. Bir gün süper bir pozda yakalıyoruz Tarkan'ı: Onun mangası temizlik nöbetinde, Tarkan yemekhane masalarını siliyor, bulaşıkları kuruluyor, sofrayı hazırlıyor. Ama fotoğraf makinamız yok. Resmi çekip satsak, o parayla sekiz-on gariban bedelli askerlik yapardı. Bizde yok, ama kimde var ki makina? Alay fotoğrafçısı bile bir ay "zorunlu" izne gönderilmiş, Tarkan gelecek diye.
Bir seferinde de yine yemekhanede rastlaşıyoruz. Tesadüfe bakın, kendi klibini seyrediyor televizyonda. O televizyona bakıyor, biz de ona. Kendi klibini seyreden bir asker acep nasıl ola?
En alemi yemin töreni: Fotoğrafçıların, kameramanların içeri alındığı tek gün. Yalnız şu var: Tarkan, biraz boy fakiri. Yeri, bölükte en arka sıralarda. Kadraja girmesine imkan yok. Bölük komutanı akıl ediyor, onu ön bölüktekilerin arasına alıyor. 1.90'lık izbandut gibi heriflerin arasında bizimki resmen bir çukur oluşturuyor. Baktılar olmayacak, orta boylulardan birkaç kişiyi daha ön bölüğe transfer ediyorlar, yüksekten başlayıp kademeli olarak aşağı inen, sonra yavaş yavaş tekrar yükselen acayip bir boy sırası yapılıyor, maksat kameramanlar sevinsin...
Yemin töreniyle birlikte çarşı izinleri başlıyor. Tarkan'ı dışarda görmek içerde görmekten daha zor tabii. Hep otelde olduğu söyleniyor. Ama Malatya sokaklarında dolaşan erlerde en çok rastlanan geyik, "Yaa, Tarkan nerde yaa? Şimdi burdaydı, haydaa, bekleyelim gelir şimdi..." diye bağırıp etraftaki insanlara hava basmak. Hatta, bir-iki kişinin "bak, bize indirim yaparsan haftaya Tarkan'ı da getiririz" diye tezgahtarları yemeye kalkıştıklarını işitiyoruz. Malatyalılar Tarkan'a meraklı. Minibüste alaya dönerken yaşlı bir amca soruyor: "N'apıyor Tarkan, askerlik yaptırıyorlar mı, çalıştırıyorlar mı?" "Valla" diyoruz, "yaptırıyorlar". "İyi" diyor amca, "biz de zaten öyle duymuştuk..."
Dört haftalık askerliğin anısı, sıksak suyunu çıkarsak anca bu kadar olur. Askerlik, lafın gelişi. Onsekiz aylıklar, orda bulunduğumuz müddetçe "yavrukurt" diye dalga geçti bizimle...

Şafak Yirmisekiz

İSTANBUL DÖRTLÜSÜ'NÜN SON KİTABI

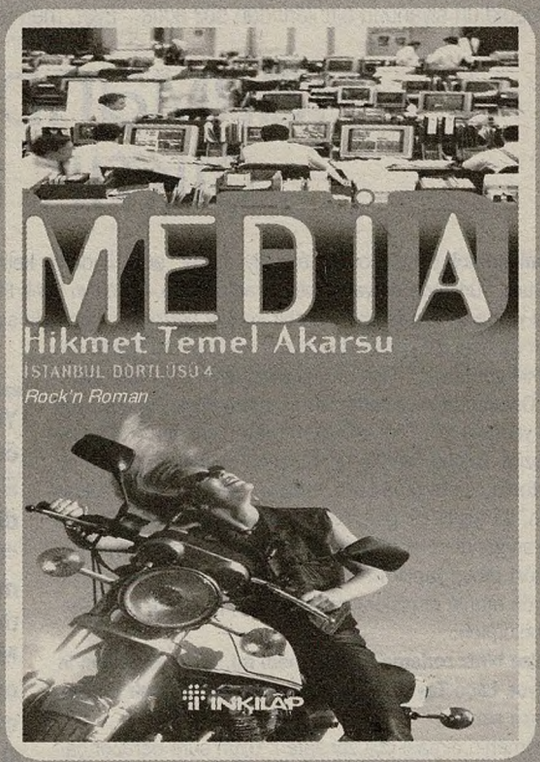

HİKMET TEMEL AKARSU
ROCK'N'ROMAN
Dijital bir çağ yangınının kıvılcımları her an sizin üstünüze de sıçrayabilir.

MEDİA
bir ruhsal travmanın romanı

Bir yanda medya, borsa ve reklam dünyasının hırçın ve aykırı karakterleri; diğer yanda 'MEDYA' ve 'ROCK' ikonları.

Ve bu yüksek gerilim hattında soluk soluğa yaşananlar.

Parlak kariyer yolunda yenik düşen egosantrik kişiliklerin, sonunda birer 'Kaybeden'e dönüşüp nihilizme sürüklenişleri.

İNKILÂP

Laço Tayfa

Brooklyn Funk Essentials'ın "In The Buzzbag" albümünün yarısı da Laço Tayfa'ydı: Brooklyn funk'ıyla Roman havalarının atışması, yeni bir grup doğurmuş oldu; şimdi Hüsnü Şenlendirici ve Laço Tayfa, yola tek başlarına devam ediyorlar. "Bergama Gaydası" albümü, Şenlendirici ve arkadaşlarının kollarına taktıkları ilk altın bilezik. Şenlendirici deyince tabii evveli de var: Babası merhum trompetçi Ergun Şenlendirici'den Bergama müzisyenleri alemine ne var ne yok diye Hüsnü Şenlendirici'yle konuşmaya oturduk, teybin düğmesine basmadan evvel Eurogold'un siyanürlü altınlarından söz açtık. "Evet, memleket elden gidiyor, bir şey yapmak lazım" dedi ve söze Laço Tayfa'dan girdi...

HARMANDALI, MASTİKA, ÇIKTIK AÇIK ALINLA

Hüsnü Şenlendirici: Laço, Romancada "iyi, güzel" anlamında bir kelime. Tayfa, malûm, Türkçede de var, topluluk anlamında. Brooklyn Funk Essentials, 96'da ya da 97'de, İstanbul'da bir konser vermişler, konserin sonunda da bir Türk parçası çalmışlar. Bunun üzerine sanırım Pozitif onlara bir teklif götürüyor, "Türk müziği parçalarını yorumlar mısınız" diye. Onların da kafasında varmış zaten böyle bir şey. Tabii bu müziği yapmak için Türk müziği müzisyenlerinden oluşan bir grup da lazım. Bunun üzerine beni aradılar, askerdim ben o sıralar. Telefonla oluşturdum Laço Tayfa'yı, aklıma gelen arkadaşları aradım, 11 kişilik bir grup oluşturdum istekleri doğrultusunda. Parçaları gönderdiler bir kasetle, hepsi de bildiğimiz parçalardı. Üç-dört prova yaptık Brooklyn'le. Hiç de zorluk çekmedik, çok güzel de aranje etmişler parçaları, acayip yerlere koymuşlar bizim bölümleri.

Yirmi sene önce olsaydı, Babylon'da dinlemezlerdi. "Bayramınız mübarek olsun" derken TRT1'de Mustafa Kandıralı oyun havaları çalardı mesela. O aşmış zaten bazı şeyleri, ona acayip bir saygım var...

O yerler size biraz zorlama gibi gelmedi mi, sanki Brooklyn'in funk'ı bitiyor, Laço Tayfa'nın havaları başlıyor. Tam bir bütünleşme yoktu sanki...

O bütünleşmenin olması çok zor zaten. Uzun süre beraber çalışmak lazım. Ama olmadı gibi de değil: Bence hoş bir şey yapmışlar, iki müziğin de tadını aynı şekilde alabiliyorsun.

O iki müzik arasında bir ortaklık var mı?

Aslında birbirinden çok uzak müzikler, makam olarak, diziler olarak. Ama Türk müziğini hangi müzikle birleştirirsen, kulağa hoş gelir. Avrupalılara çok hoş gelen bir müzik, çünkü biz tam Asya'yla Avrupa'nın birleştiği yerdeyiz. Rock müziğiyle bile birleştir, kötü gelmez kulağa, tırmalamaz. Bilmiyorum, adamlar öyle bir aranje yapmışlar ki, rahatsız etmiyor hiç. Ama çok da yorum yapamıyorum, aranjeler onlara ait olduğu için ne düşündüklerini bilmiyorum. Bizim çalacağımız yerler belliydi zaten, altlara çok güzel armoniler döşemişler.

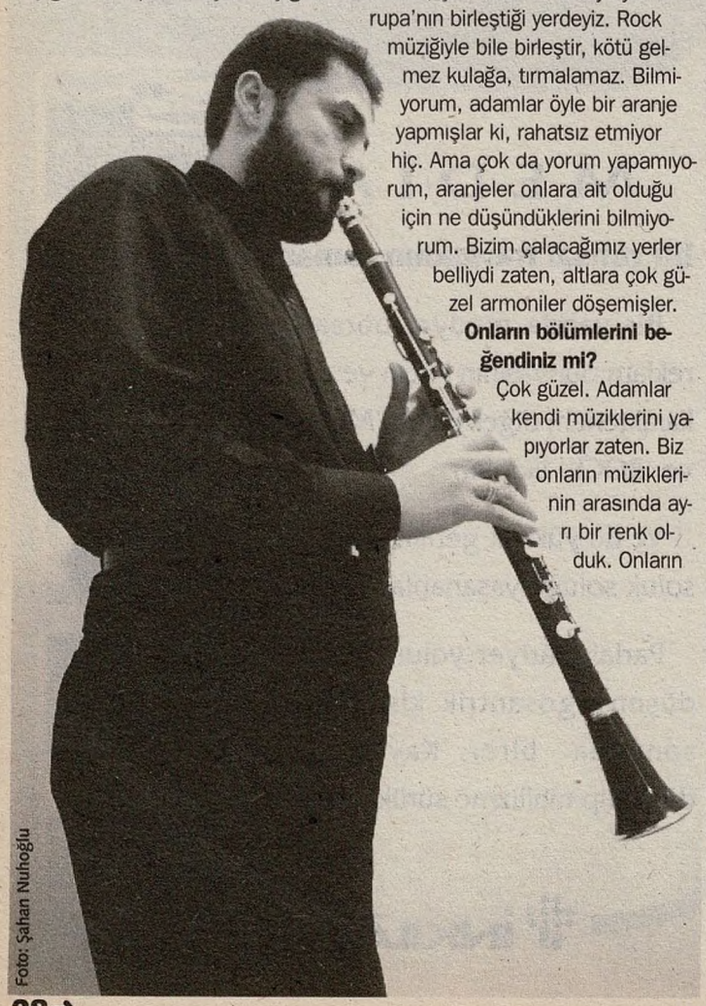

Foto: Şahan Nuhoğlu

Onların bölümlerini beğendiniz mi?

Çok güzel. Adamlar kendi müziklerini yapıyorlar zaten. Biz onların müziklerinin arasında ayrı bir renk olduk. Onların da düşüncesi buydu zaten. Türk müziğiyle onların yaptığı müziğin tam anlamıyla birleşmiş hali değil. Sentez bu yaa, bunu açıklaması biraz zor. Bu sentezi çok yapıyorlar, Doğu müziği-Batı müziği sentezini. Bu da ayrı bir sentez, ama bence çok güzeldi. İki müziğin de orijinalliğini bozmadan...

Zencilerin funk'ı da çok rengarenk, coşkun bir müzik...

Evet, ortak noktaları da o. Roman müziği, Türk müziği de öyledir, özellikle hareketli parçalar.

Laço Tayfa Roman müziği yapan bir grup mu?

Roman müziği yapan bir grup değil aslında. İlk kurulan grup ağırlıklı olarak Roman müzisyenlerden kurulan bir gruptu. Tam anlamıyla değil ama, bu yeni Laço Tayfa da öyle sayılabilir. Eski gruptan üç kişiyiz biz, kanun, bağlama ve ben varız. Kafamdaki müziği yapmak için bu grubu kurmam gerekiyordu. Brooklyn'le çalışırken sadece bizden istenileni yaptık. Ondan önce de bir geçmişi yoktu Laço Tayfa'nın, belirli bir müziği de yoktu. Hâlâ da yok aslında: Özellikle şu müziği çalıyoruz demiyorum, dünya müziği çalmaya çalışıyoruz, her an her şey olabilir şeklinde gidiyoruz. Brooklyn'den esinlenmiş olabiliriz, ama zaten müziğin %90'ı esinlenmektir, bunu inkar eden olursa ayıp etmiş olur. Laço Tayfa'ya davul-bas eklemek de Brooklyn'e benzemek, onlarla yaptığımız müzikten uzaklaşmamak için değil. Babamın "Bergamalı Ergun Şenlendirici ve Modern Oyun Havaları" diye bir kaset serisi var, Grup Jaguar diye bir albümü var. Babam oyun havalarını da modern bir şekilde sunmaya çalışıyor. Neden? Bir farklılık yakalamak için. Farklılık sadece modernlikle yakalanmıyor, biraz da insanlara hitap etmek lazım. Ne kadar geniş bir insan kitlesi dinlerse, bir müzisyen için o kadar iyidir, değil mi? Karşıydım aslında basa, davula ama, bu şekilde daha geniş kitlelere ulaşacağımızı biliyorum. Bir de değişik tarz dinleyen insanlar dinliyor bu sayede. Roman müziğini Sulukule grubundaki gibi otantik enstrümanlarla çalsam, bir tane, iki tane konser veririm, sonra bayar adamı.

Biraz babanızdan bahsedelim: Çok usta bir trompetçiydi...

Babamın bana hiç "otur oğlum, şuna düt de" dediğini hatırlamam. Beni karşısına alıp da hiçbir şey öğretmedi. Ama doğduğumdan beri onun trompetinin sesini duydum, onunla büyüdüm. Çok özel bir adamdı. Türk müziğini gerçek anlamda trompetle çalan bir adamdı. Balıkesir, Bergama tarafında trompet çalanlar var, Türk müziği tarzı çalanlar, türkü çalanlar, uzun hava çalanlar... Trompetin tonu İspanyollara ve Makedonlara yakındır, sert çalar onlar. Türk müziğindeki yumuşaklığı yakalamak çok zor trompette. O koma sesi basmak çok zor. Gerçi bana o kadar zor gelmiyor artık: Baskılar, baskılar, baskılar, "oğlum, babanı devam ettir" diye, oturdum, evde trompet çalıştım, şimdi kayıtlarda çalıyorum. Babam bana trompet çaldırmazdı, trompetle klarinetin pozisyonları çok değişik çünkü. Dudağı bozar trompet, olmuş bazı şeyleri geriye döndürür. Ama bir şekilde onu devam ettirmem lazımdı, bazı kayıtlarda duyarsınız, Türk müziği sololar, meyanlar filan var.

Klarinete nasıl başladınız?

Rahmetli dedem klarinet çalardı, onun da adı Hüsnü'ydü. Müzik enstrümanları kiralayan bir dükkanı vardı Bergama'da. Onun dükkanına giderdim, önce güm güm davul, sonra hafif trompet, biraz klarinet derken, bir baktım, beş yaşında klarinet üflemeye başladım. İlk öğrendiğim parça da "Harmandalı"ydı, sonra "Mastika", sonra da "Çıktık açık alınla..." *(söylüyor)* Üç parça öğrendim klarinetle. Sonra kendi kendime çaldım. İlkokulu Bergama'da bitirdim, düğünlere filan giderdim.

Nasıldı Bergama düğünleri?

Bergama'da köy düğününe gidilir, köylük yerde düğün yapılır, Bergama'dan saz kiralarlar. Bergama'da keman, kanun, ut falan yok. Klarinet,

Foto: Muhsin Akgün

trompet, davul, bir de trampet. Dört tane enstrüman vardır Bergama'da, şimdi yeni yeni kemancılar falan yetişmeye başladı. Bizim memleketten iyi klarinetçi, trompetçi çıkar, bir de davulcu. Davulu da acayip çalar ha bizimkiler, virtüöz adamlardır. Davulla akla gelmeyecek cambazlıklar yapıyorlar. Ufacık çocuğa git, sana bir davul solo yapsın Bergama'da, "üf, bu ne ya" dersin.

Bergama'da mübadele devrinde Balkanlardan göçenler var mı?

Genellikle köylüklerden gelip Bergama'ya yerleşenler var. Bergama'nın müzisyenlerinin %70'i Bergama'nın köylüklerinden gelenler. Bir de Midilli'den, Selanik'ten gelenler var.

Trompet gibi enstrümanlar Makedon kulağına yakın çalgılar çünkü, belki eski alışkanlıkların etkisi var...

Adamın biri çıkıp Makedonya'dan gelmiştir, ondan sonra süregelmiştir bu müzik mesela. Onun tam anlamıyla tarihçesini bilemiyorum, çok araştıramadım. Ege'den çıkmış olamaz, çok eskileri araştırırsak öyle bir kültür yok. Bir şekilde başlamış.

Bergama'da köylük yerde düğün yapılır, Bergama'dan saz kiralarlar. Klarinet, trompet, davul, bir de trampet. Dört tane enstrüman vardır Bergama'da. Bizim memleketten iyi klarinetçi, trompetçi çıkar, bir de davulcu...

Ve babadan oğula devam etmiş...

Zaten genetikte olan bir şey. Annemin babası klarinetçi, babamın babası, Hüsnü Şenlendirici, hem klarinetçi hem trompetçi, onların babaları klarinetçi ve trompetçi. Benim oğlum var dört yaşında, şimdi klarinet üflüyor. Kırmızı bir klarinetim var okuldan kalan, onunla yatıp onunla kalkıyor. Ben hiç demedim "al oğlum, klarinet üfle" diye. Duyarak, dinleyerek öğrenmek kadar güzel bir şey yok. Babam evde çalışırken, ayar yaparken bakardım ben. Bir de rahmetli olmadan altı-yedi sene önce beraber çalışmaya başladık. 14 yaşlarında falandım, Okay'la beraber çalıştık. Hiç ummadığımız yerlerde de denk gelirdik. İkimizi de ararlardı, o işine, ben işe çıkardık, bir bakıyorduk aynı yerdeyiz. Son senelerinde hep beraber çaldık.

İstanbul'a neden geçti babanız?

Bergama'da kalsaydı, köy trompetçisi olurdu. Bir de öbür trompetçilerden biraz daha farklı çalıyordu, yenilikçi bir adamdı. Bu işlerde biraz sivrilmek kadar önemli bir şey yok. Kötü de çalıyorsan, sivrileceksin. Çok kötü çalmayacaksın tabii ama, farkı yakalaman gerekir. Yenilikçi olmak lazım. Adam iyi yapmış, Allah razı olsun, gelmiş burada pavyonlarda, düğünlerde çalmış. Duyulunca da "nasıl olur, bu herif trompetle taksim yapıyor, uzun hava çalıyor bu adam trompetle" denmiş tabii. Belirli bir çevre yaptı kendine, Avrupa'da çok iyi tanıyorlar onu. Trompeti o şekilde dinlememişler.

Bergama'dan kalkıp yurtdışında festivallere gitmek şaşırtıcı olmuyor muydu? Kimini alsanız Bergama'dan, sudan çıkmış balığa döner...

Bundan yedi-sekiz sene öncesi için daha değişikti, şimdi gelişiyor insanlar, televizyon, bilgisayar var. O zamanlar oradan bir müzisyeni alıp Eiffel kulesinin yan tarafında konser ver desen, adam şaşırır haliyle. Ama babam, 81-82 senelerinde yanılmıyorsam, barlarda, pavyonlarda çalıyordu. Çok okumamıştı babam, orta birden, ikiden ayrılmıştı. Bu işler kültür-sanat okumakla olmuyor; çok ileri görüşlü bir adamdı babam. Benim için de zor olmadı, çünkü konservatuar okudum. Bazı şeyleri yaşadıktan, gördükten sonra gittiğim için ters gelmedi bana. Hoşuma gidiyordu tabii, "müzisyenlik ne güzelmiş" diyordum.

Evde çalar mıydınız babanızla?

Evde gerek kalmıyordu prova yapmamıza. 1996'da galiba, Finlandiya'ya, turneye gitmiştik. Dört günlük bir boşluk vardı, o arada bir CD yaptık, can sıkıntısından. Aklımıza gelen parçaları stüdyoda çaldık. Okay kurnaz adam, tak onu bir şekilde çıkarmış, Yunanistan'a, oraya buraya satmış. Türkiye'de çıktı mı bilmiyorum. Onda beraber "Oy farfara" parçasını çalmıştık. Hiçbir prova yok, direkt kayıt, toplu çalıyoruz, dört kişiyiz: Kanunda Nuri Lekesizgöz, babam, ben, Okay. Onu dinliyorum bazen evde: Hiç prova yapmadan insanın aynı sesleri basması, aynı duyguyu vermesi mümkün değil. Bir de bir solo yapmışız parçanın arasında, taksim alıyoruz, bir bölüm ben solo alıyorum, bir bölüm o alıyor. Sanki bir kişi trompeti çalmış, arkasından geçmiş, klarineti çalmış. Onun enstrümanı gerçi çok ters, hâlâ yapamadığım bazı şeyler var, üç perdeyle çok inanılmaz şeyler yapıyordu...

Siz İstanbul'a ne zaman geldiniz?

Gelip gidiyordum, ama ilkokul bittikten sonra temelli geldim, Konservatuar'a yazıldım, Çalgı Yapım bölümüne. Batı müziği eğitimi gördüm orada. Onun bana çok yararı oldu. Zaten Türk müziği sistemini yavaş yavaş alıyorsun, kazanıyorsun. Sonra kültür derslerim kötü diye attılar beni konservatuardan, sağolsunlar. Ben bunu hep söylerim: Benim kafam klarinetten başka hiçbir şeye çalışmıyor kardeşim! Başka hiçbir şeyi beceremiyorum. Bir ampul bile takamam.

Başka kardeşiniz var mı?

Bir kardeşim var, Volkan adı, yirmi yaşında. Ona çok baskı yapmıştım babamın vefatından sonra, trompet çalsın diye. Ut çalıyor ama. Türkiye'de aslında çok önemli bir yerde ut, ama gerilerde kalmaya başladı, sessiz bir alet oldu. Utu sevdi, udî oldu şimdi.

Hani Bergamalılar ya trompet, klarinet ya davul çalardı?

O da herhalde Bergama'da olmayan bir şeyleri çalma sevdası... Ben İstanbul'a geldiğimde o iki yaşındaydı, o daha çok İstanbullu benden. İstanbul kültürüyle yetiştiği için belki. O zaman da iyi utçular vardı, rahmetli Clay –kendisi Muhammed Ali'ye benzerdi–, sonra Japon Fahri vardı.

Yirmi sene önce Roman müziği bu kadar rağbet görmüyordu, son senelerde birçok çevreler tarafından el üstünde tutuluyor...

Yirmi sene önce olsaydı, Babylon'da dinlemezlerdi. "Bayramınız mübarek olsun" derken TRT1'de Mustafa Kandıralı oyun havaları çalardı mesela. O aşmış zaten bazı şeyleri, ona acayip bir saygım var, klarinette iyi şeyler yapmış. Bu iş aslında Şükrü Tunar'dan başlıyor. Ondan önce de varmış tabii ama, "bu Türk müziği klarineti, işte buyrun" diyen bir adam Şükrü Tunar. Bir de Avrupa'da en çok kimi tanıyorlar, biliyor musunuz? Deli Selim'i. Acayip hastaları var.

Lawrence "Butch" Morris neler yaptı albümde?

Oğuz Büyükberber'le beraber. Ufak tefek şeyler, ama o ufak şey çok önemli bir şey o parça için. Böyle çok önemli fikirleri, katkıları oldu. Morris'in bulunması bile önemli bu işin içinde, çünkü dünyaca ünlü, kalitesini koymuş, çok değerli bir müzisyen. Sağolsun...

"Bergama Gaydası"...

"Bergama Gaydası"nın Bergama'yla pek alakası yok. Babam da öyleydi, bütün ailem de öyle: Herkes kendi toprağını, memleketini sever ama, Bergama deyince tüylerim diken diken oluyor benim. Bir şekilde Bergama ismini kullanmam lazımdı. Babam Bergamalı Ergun Şenlendirici diye lanse edildi kasetlerinde. Bergamalı Hüsnü Şenlendirici, Kandıralı Mustafa, Tekirdağlı Ali... Artık o kavramlar eskidi ya biraz! Bergama ismini kullanmak için "Bergama Gaydası" güzel. "Bazalika" diye bir parça var albümde. Bergama'da yıkık, virane bir yer var. Sonradan öğrendim, sanırım kilise demek... O da Bergama'yla ilgili bir yer.

"Bergama Gaydası" yöresel bir parça mı?

Yöresel değil. Bir yerden duydum bu parçayı, anonim bir parça, eski bir parça sanırım, öyle bir isim koydum. "Bazalika"yı belki daha evvel Roman kasetlerinde çalınmış olabilir. "Bergama Gaydası"nı hiç duymadım, daha evvel çalındığını zannetmiyorum.

Bergama'ya gönderdiniz mi albümü?

Bergama'ya daha göndermedim, oraya birkaç yüz tane göndermek lazım. O siyanür olayını düşünmemiştim ama, Bergama'da kermes oluyor her sene, belediye başkanı isterse gidip orada çalabiliriz. Orada çalmak benim için ayrı bir zevk. Oráda "Harmandalı"nı çalmak istiyorum, en önemlisi bu. Bergama'nın köylerinde, kendi mahallemde çok çaldım o parçayı çünkü. Tek bu parça için bile giderim oraya.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir - Merve Erol**

Op. Dr. Necati Özdemir

Kartvizitinde şöyle yazıyor: "Damar Cerrahı Operatör Doktor Necati Özdemir". Ama muayenehanesinden çıkıp akşam evine geldiğinde alıyor sazını eline, "halk âşığı Necati" olarak türküler yazıyor. Almanya'da 1990 yılında yayınladığı ilk ve tek albümü "Türküler 1"den bu yana evinde, muhabbetlerde, kafelerde kendi türkülerini söylüyor Necati Özdemir. Hâlâ türküler yazıyor, "Türküler 2"nin uygun zamanını kolluyor. Necati Özdemir'i evinde yakaladık, rakılarımızı doldurduk, hem türkülerini dinledik hem de hikâyesini...

Hendrix'ten başlar bu iş

Foto: Şahan Nuhoğlu

Necati Özdemir: Aslen Erzincanlıyım. Babam memurdu. Erzincan'daki köy yıllarımızı pek hatırlamıyorum açıkçası. Çocukluğumun son dönemi ve gençliğim Maraş'ta geçti. Şimdi saz çalış tavrımda bile Maraş'ın etkisi vardır. Oradayken hem etrafımızdaki tanıdıklar hem de okuldaki arkadaşlar saz çalıyorlardı. O yıllarda tek bir lise vardı Maraş'ta, çevre köylerden gençler de o liseye gelirdi. Dolayısıyla onlardan etkilendim. O günlerden bugüne ara vermeden saz çaldım. Saz çalma, söyleme tekniğimi, ezgilerimi hep etkilemiştir Maraş. Bu etkinin ne olduğunu tam olarak anlatamıyorum aslında. Geçenlerde bir yerde saz çalıyorduk, dinleyenlerden biri "bu çaldığınızı Pazarcık'ta (Maraş'ın bir ilçesi) çalarlar, siz Pazarcıklı mısınız?" dedi. "Yok, ben Erzincanlıyım" dedim. Çaldığım, söylediğim ezgilerden Maraşlı olup olmadığım sorulduğuna göre, mutlaka bir etkilenme olmuştur, değil mi?

Notanın ne n'si, ne de o'su

70'lerde, lise yıllarımda saza daha çok asıldım. O dönemlerde ünlenen Maraşlı âşıklardan Mahzuni, Nurşani, Turabi ve Meftuni'yi sürekli dinlerdik. O sesler hâlâ kulağımdan gitmedi. Ruhi Su'yu liseden sonra tanıdım. Konserlerini, albümlerini hep takip ettim. O yıllarda bana ulaşılmaz gelirdi. Sonra bir baktım, ses tonum ona doğru kayıyor... 73 seçimlerinden önce CHP binasında saz kursları vardı. O kurslara giderdik. Oradan çıkıp Maraş Kalesi'nde konserleri izler, çay içerdik. O yıllarımız dolu dolu geçti. Ama saz konusunda bana gerçek anlamda hocalık yapan kimse olmamıştır. Hep baka baka, dinleye dinleye öğrendim. Nota bilmem. Notanın ne n'sini, ne de o'sunu biliyorum. Bir gün barda çalarken do diyez bir saz vermişlerdi bana. Sazın sesi benim sesime uydu. Tamam dedim, artık ben do diyez'den okuyacağım. Nota bilmemin gerektiği ortamlarda "saz do diyeze mi ayarlı?" diye soruyorum artık.

Almanya'da "alternatif kafe"

1973 yılında liseyi bitirir bitirmez Maraş'la organik bağım bitti. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ne girdim. Üniversite yıllarımda sazla hiç bağım kopmadı. Zaman zaman uzaklaştım dersler dolayısıyla, ama sazla bağlantımı bırakmadım. Amatör olarak arkadaş toplantılarında, yurtlarda, muhabbetlerde söylüyordum. Üniversiteyi bitirdikten sonra ihtisas yapmaya Almanya'ya gittim. Dil öğrendim, sonra hastanelerde asistanlık yapmaya başladım. Cerrahi, tıp eğitimleri içerisinde en ağır olanıdır. Askeri disiplin ister. Sabah gider, geceyarısı dönersiniz. Ameliyatlar bir türlü bitmez. Nöbet üstüne nöbet... Böyle olmasına rağmen saza ilgim kopmadı Almanya'da. Günlük yaşantım ne kadar ağırlaştıysa, sazla bağım arttı. Saz iyi bir arkadaş. Kendini anlatabilirsen seni çok iyi anlıyor. Cevap bile alıyorsun ondan. Orada saz çaldığımı duyan arkadaşlar bana bir öneri getirdiler. "Alternatif kafe" adı verilen, buralarda yeni açılan barlara, dinleti salonlarına benzeyen ve dünya müziği yapılan yerlerde çıkıp çalabileceğimi söylediler. "Alternatif kafe"ye Almanların dışında üniversitelerde okuyan, değişik kültürlere ilgi duyan gençler geliyordu. Politik olarak da, sosyal demokratların, yeşillerin geldiği yerlerdi. Haftada ya da onbeş günde bir tek başıma sazımla çıkıp türküler söylüyordum. Grup kurmak isterdim ama benim saz çalmaya bile vaktim yoktu. Ayda on tane nöbet tutuyorsun. Nasıl vaktin kalsın ki? Hele Almanya'daki –gerçi Türkiye'dekiler de öyle– cerrahi şeflerin militarist yapılarını düşünün... Tir tir titrerdik. Asya'dan, Afrika'dan pek çok müzik grubu gelip çalıyordu kafede. İspanyollar, Araplar, Ermeniler kendi halk müziğini yapıyordu. Ben de kendimi rahatlatmak için kafelere gidiyordum. Oraya gelenlerin isteklerine göre program yapmıyordum. Ben çıkıp kendi kendimi eğlendiriyordum. O dönemlerde mesela Mahzuni'nin "Hey Arapça okuyanlar Allah Türkçe bilmiyor mu / İngilizce Fransızca bize hitap etmiyor mu" türküsü vardı. Onu orada rahatça söylüyordum.

Ha saz çalarken perdelerin üstünde parmaklarım oynuyor, ha ameliyat yaparken gereken el hareketlerini yapıyorum. İlaçları hastaya göre bulmak, ona uygun kombinasyonlar yaratmak, uygun dozda, uygun anda vermekle sesleri gerektiği anda çıkartmak arasında hiçbir fark görmüyorum.

Hekimliğime kıyamadım

Almanya'da pek çok şehir gezdim, ama en çok Dortmund'da kaldım. Orada Âşık Ali Nurşani'yle tanıştım. Birkaç konsere çıktık beraber. Ama bir taraftan tıp eğitimi, bir taraftan da konserlerin peşinde koşacaksın, çok zor bir iş. Yapabildiğim kadarıyla yaptım hep. Ne uzak kaldım müzikten ne de tamamen profesyonel olarak içine girdim. Her şey amatörce oldu ve hep öyle olacak. Zaman zaman içimden profesyonelleşeyim duyguları geçti, bu doğru. Ama hekimliği de çok seviyorum ben. Çünkü ha saz çalarken perdelerin üstünde parmaklarım oynuyor, ha ameliyat yaparken gereken el hareketlerini yapıyorum. İkisi de birbirine yakın. Nasıl türkü söylerken, beste yaparken tonların birbirine uyması gerekir, hekimlik de buna benzer bir sanat. İlaçları hastaya göre bulmak, ona uygun kombinasyonlar yaratmak, uygun dozda, uygun anda vermekle sesleri gerektiği anda çıkartmak arasında hiçbir fark görmüyorum. Dolayısıyla ikisi de bir sanat. Birini boşayıp diğerine geçmeyi düşündüğüm anlar olsa da hiç denemedim. Kendime yediremedim bunu. Hekimliğime kıyamadım. Bence şu anki kombinasyon gayet iyi. Müziğe profesyonel olarak girmekten korkuyorum aslında. Çürkü o zaman kaygılar, kaşarlanmalar başlıyor. Amaç değişebiliyor. Bu bana endişe veriyor. Şu anda benim müzikle hiçbir ticari bağım yok. Bu da benim en büyük özgürlüğüm. Kendimi böyle daha iyi hissediyorum. Müzikle daha haşır neşir oluyorum.

Sarayda yaşayıp halk müziği yapmak

Tanıdığım kadarıyla benim türümde, yani halk müziği yapan hiçbir doktor yok. Ama doktorlar içerisinde sanatın her yönüyle uğraşanlar var. En yakın örnek, yaptığı müzikten taviz vermeyen ve saygı duyduğum Alaaddin Yavaşça. Ama o sanat müziği yapıyor. Sanat müziği biraz daha saray müziği olduğu için halk müziğinden farklıdır. Daha kabul gören bir müziktir sanat müziği. Halk müziği ise horlanan, dışlanan bir müziktir. Kırsalda, köyde yapılmış bir müziktir halk müziği. Tabiri caizse hem doktor olup yani sarayda yaşayıp hem de halk müziği yapmak biraz gariptir. Şu anda mümkün bu. Ama ilk temsilcilerinden biri benim herhalde. Benden sonra yetişenler olabilir, en azından ben tanımıyorum.

Reçetelere şarkı sözleri

Dortmund'dayken beni dinleyen bir arkadaş grubum vardı. İyi dinleyicilerimdi. "Niye şiir yazmıyorsun, besteler yapmıyorsun?" diye sorarlardı hep. O zamana kadar beste yapmak bana çok uzak görünürdü. Çünkü müzik eğitimi almamıştım. Müzik içinde doğdum, yaşadım, büyüdüm ama bunların yeterli olmayacağını düşünüyordum. Mutlaka daha yakın ilişkim olmalı diye düşünüyordum. Bir ustam olmamıştı benim mesela. Sazı elime verip "bak tellere şöyle vuracaksın" diyen ustam olmamıştı. Dolayısıyla "bakın besteler yaptım, dinlemez misiniz?" demek zor geliyordu bana. Arkadaşlar bunu bana sürekli söylemeye başladılar. Bu arada bir baktım, kendiliğinden dökülmeye başladı ezgiler. Benim de hoşuma gitmeye başladı bunlar. Tabii Almanya'daki gurbet havasının insana verdiği ayrı bir etki var. Daha duygulu oluyorsunuz. Orada çektiğiniz acıları daha derinden hissediyorsunuz. Yaşadığınız sevinçleri daha coşkulu hissediyorsunuz. Baktım bunlar daha kolayca, değişik ezgiler olarak çıkmaya başlıyor. Biriki arkadaşa utana sıkıla dinlettim bunları. Çok beğendiler. Onlar da ezberlediler türküleri. Daha da heyecanlandım. Bu arada bir mahlasım yoktu henüz. Bütün arkadaşlarım isim aramaya başladı. Yoksuli'den Devrani'ye, Dermani'ye pek çok isim bulundu. Hatta bir arkadaşım "Âşık Almani" diyelim dedi. Yok dedim, Necati Necati olarak kalsın! Nöbetlerde hastaların notlarını tuttuğum defterlere, reçetelere, ufak tefek kağıtlara sözler yazmaya başladım. Hâlâ onların hiçbirisini düzenlemiş değilim. Bütün o kağıtları saklıyorum. Yine de şunun farkına vardım: Söz yazmada ezgi bulmak kadar usta değilim. Tabii söz güzel olursa, ezgi de hemen arkasından geliyor.

Tatil parasına albüm masrafı

Türküler birikmeye başlayınca "herkesin bir albümü var, benim niye olmasın" demeye başladım. Arkadaşlar bir albüm bekliyordu. Oradaki müzisyenler de bana albümü soruyorlardı. Ama onların hepsi gidip bir şirketle anlaşıyordu. Şirket stüdyoya sokuyordu. Ben her şeyi amatörce yaptığım için müzik şirketleriyle bir bağlantım yoktu. Dolayısıyla ben kendi albümümü kendim yapmaya karar verdim. Asistan olarak çalıştığım için belli bir maaşım vardı. O maaşla Almanya'da herkes gibi siz de para biriktirmek zorunda değilsiniz. Çünkü emekliliğinizde garanti altındasınızdır zaten. O parayı biriktirerek ancak yaz tatillerinde İspanya'ya, Türkiye'ye tatile gidersiniz. Ben de tatile gitmek yerine paramı albüme yatırmaya karar verdim. Oradaki müzisyen arkadaşlara birkaç sütdyo sordum. Stüdyolara gittim ama bir türlü istediğim diyaloğu kuramadım. En sonunda Dortmund'da Alman bir arkadaşın stüdyosunu beğendim. Reklam müzikleri de yapan iyi birisiydi. Daha çok rock grupları girip kayıt yapıyordu stüdyoda. İkimiz başbaşa girdik stüdyoya. Benim hiçbir bilgim yoktu kayıtlarla ilgili. O bana nasıl yapacağımı söylüyordu, ben uyguluyordum. Tüm türküleri kaydettikten sonra "tamam, çok güzel oldu" dedi. Ben de, o güzel oldu dediyse herhalde haklıdır diye düşündüm. Ama benim söylediğim tonlarla onlar farklıydı. Bildiğimiz âşık türküsü tonundan farklıydı. Hem orada yaşamanın etkisiyle, hem de tonmaister arkadaşın rock kulağına sahip olması dolayısıyla, sert bir sound çıktı ortaya. Tabii ki eksiklikler buldum albümde ama yine de arkadaşlar çok beğendi. Albüme bir kapak hazırladım. 1000 adet bastırdım. Buradaki tanıdıklarıma gönderdim, oradakilere verdim. Hastanedeki şefime, arkadaşlara verdim. Albümün adını "Türküler 1" koymuştum. Aradan on sene geçti ama devamını getiremedim. Kendimi zorlamam, kapıyı açık bırakmam için "Türküler 1" koymuştum adını. Her ne kadar çok işle uğraşsam da, kendimi tembel bir insan olarak değerlendiriyorum. Şayet birisi zorlamazsa ya da kendi kendimi motive etmezsem, bazı şeylerin üstüne gitmiyorum. O yüzden gerisi gelsin istedim. Şimdi ilk albümü teybe koyup da dinlediğim zaman, hemen hatalarımı bulup kendi kendime kızıyorum. Onun iyi taraflarını değil de, kötü taraflarını görüyorum.

"Prezentasyona geçmedim daha!"

1994 yılında, albüm yayınlandıktan birkaç yıl sonra Türkiye'ye döndüm. Kendi büromu açtım. Gördüm ki buradaki arkadaşların yakaladığı tonlarla benim yakaladığım tonlar arasında farklılıklar var. Benim otantik yönüm kaybolmuş diye düşünüyordum, ama tam tersi olmuş. Orada hem biraz daha çağı yakalamışım, hem de eski tatları unutmamışım. Bu beni sevindirdi. İkinci bir albüm yapmak istedim. Ama onun koşullarını oluşturmakta zorlandım. Kendi işimi kurunca daha da zorlaştı işler. Disiplinli bir çalışma içerisine giremedim. Hâlâ besteler yapıyorum, muhabbetlerde çalıp söylüyorum, ama albüm yapacak disiplinli çalışma ortamını henüz kuramadım. Ama çok koşturduğunuz, sazdan uzak kaldığınız zaman kendi kendinize kaldığınızda daha fazla şeyler üretiyorsunuz. Prezentasyona geçmedim daha!

Halk müziğine en yakın rock

Halk müziği bence rock müziğine çok yakın bir müziktir. Bu yüzden arabesk çok uzaktır halk müziğine. Bir uzunhava dinlediğiniz zaman içerisinde ağlama, inleme vardır ama yalvarma yoktur. Arabeskteki gibi ümitsizlik, boşta kalmışlık yoktur. Halk müziğinde her zaman gidebileceğiniz bir yön vardır. Ne kadar üzülseniz, sıkılsanız da bir çıkış yolu vardır. Çok acı çektiğinizi haykırabilirsiniz, bağırabilirsiniz ama bunun içerisinde ümitsizlik, yakarma yoktur. Ben de kendi türkülerimi yaratırken bunları işlemek istemedim. Bu yüzden ses tonum inleme şeklinde çıkmıyor, kaba bir tabirle sert çıkıyor, direkt çıkıyor. Lise yıllarımda bir taraftan bağlama çalıp halk müziği yaparken, bir taraftan da radyodan rock müziği dinlerdim. Ne dinlediğime gelince, Jimi Hendrix'ten başlıyor bu iş. Onun bağıran, haykıran gitar sesi ve kendi sesi beni çok etkilemiştir. Sanırım Almanya'da da böyle farklı müzikler benim müziğimi etkiledi. Yani kötü bir durumda da olsanız, bunu saklamayıp haykırmak beni çok etkiledi. Ama bu durumda birine yalvarmak bana uymuyor. Rock'taki bu olay bence halk müziğine de uyuyor. Bir parçayı bu yüzden arabesk olarak da yorumlayabilirsiniz, halk müziği olarak da. Yani iş sadece sözlerde bitmiyor. Ben halk müziğini seçtim. Diğer âşıkların da rock müzik dinlemeleri gerektiğini düşünüyorum.

Asfaltta saz çalan halk âşıkları

70'lerde ortaya çıkan Moğollar gibi gruplar bence "disko-folk" türüne giriyorlardı. Moğollar halk müziğini daha ritmik hale getirip diskoya sokmuştur. Halk müziğini modernize edip gitar eklemek rock değildir ki. Benim böyle arayışlarım olmadı. Ben müzik adamı değilim. Sadece sazımı elime alıyorum ve bir şeyler anlatıyorum. Bunun içinde söz de var, müzik de var, zaman zaman şov da var. Ama sonuçta ben "halk âşığı" geleneği içinde görüyorum kendimi. Müzik eğitimi almış, albümler yapmış, Batı müziğiyle içli dışlı olmuş halk âşıkları çıkabilir gelecekte. Benim şu anki halk ozanı kavramım değişik: Hiçbir müzik geleneği olmaksızın, okulda insanlara öğretilen kuralların dışında sadece sazıyla büyümüş, sözmüziğini yapıp derdini onunla anlatanlara âşık diyorum. Bu çok basit bir açıklama olabilir ama ben böyle görüyorum. Mahzuni'nin notaları çok iyi bildiğini sanmıyorum. Müzikten de belki anlamaz, ama derdini çok iyi anlattığını biliyorum. Geçenlerde birisi bana "siz asfaltta saz çalan halk âşıklarısınız" dedi. Bunu ben de biliyorum, kabul ediyorum. Artık köylerde değiliz. Halk âşıkları artık şehirlerde yaşıyor. Çoğunun diploması var. İlla müzik eğitimi alması gerekmiyor bir âşığın, ama alırsa iyi olur herhalde. Köyün toprak yollarında değil, asfalt yollarda gidip geliyoruz. Bunu kabul ediyorum. Gazetecilik, iktisat ya da işletme okumuş, halk âşığı olan kimseler çıkabilir. Ama sonuçta anlattığımız şeyler yine aynı: Aşk, gurbet, dostluk, barış... Saz çalan cerrah eskiden belki yoktu, artık var!

Söyleşi: **u.ö.**

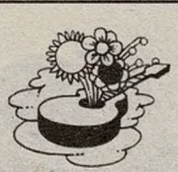

RAM-SES
MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:
İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemençe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval - Mey

Konserler
12 Mart Pazar 15.00 - 17.00
•Davul, gitar, klavye öğrenci konseri
•Bülent Albayrak (davul)
26 Mart Pazar 15.00 - 17.00
•Klasik gitar öğrenci konseri
•Kadir Demir (bağlama ve şan)

Video günleri
4 Mart Cumartesi 18.00 - 20.00
•Jimi Hendrix
11 Mart Cumartesi 18.00 - 20.00
•Buddy Rich
25 Mart Cumartesi 18.00 - 20.00
•Black Sabbath

Bir Alman eleştirmenin dediğine bakılırsa, bu sene, tarihinin belki de en zayıf yarışmasına sahne oldu Berlin Festivali. Ama maksat yarışmak değil, yüzlerce film arasında boğulurcasına yol almak, yeni dünyalara kapı aralamak... Buyrun size, Berlin üzerindeki gökyüzünde gezinen Hollywood hayaletinden Milyon Dolar Oteli'ne, Nazi dönemi eşcinsellerinden dayanıklı Asya aşklarına, yarım asrı deviren festivalden izlenimler...

Manolyalar açarken...

Yeni milenyum, yeni festival merkezi, Berlinale'nin 50. yılı... Beklentiler yüksek. Yeni merkez Potsdamer Platz'da. Burası Doğu-Batı ayrımının olduğu yıllarda sahipsiz bir bölgeymiş. İki kesimin ortasında yer alan bir tür kentsel çöl. Şimdi çok uluslu şirketlerin dev ve ultra-modern binalarının yer aldığı başka türlü bir çöl olmuş. Kapitalizmin gövde gösterisi yaptığı, Kraftwerk müziğinin metale, cama ve betona dönüşmüş hali gibi steril bir yer. Festival birbirine birkaç dakikalık mesafelerde yer alan sinemalarda olup bitiyor. Şehir merkezindeki sinemalarda da kaçırdıklarınızı yakalama şansınız var. Dolayısıyla insan temelde Potsdamer Platz'a hapsoluyor. Ulaşımın kolaylığı güzel bir şey elbette. Ama şehrin merkezinin, ruhunun uzağında kalmak kötü. Film marazlıları için düzenlenmiş, hayattan yalıtılmış bir sanatoryumda gibiyiz.

Berlin Film Festivali'nin varoluş nedeni aslında Batı'nın, Doğu'ya yani Sosyalist Blok'a bir tür "parıltı" saldırısı yapmak istemesi. 1951'deki ilk festivalden bu yana Hollywood'un hayaleti dolaşıyor Berlin üzerindeki gökyüzünde. Bu hayalet üstelik son on yıldır varlığını daha fazla hissettiriyor. Son on yılın altı birincisi Amerika'dan. Bu yıl yarışma filmlerinin üçte birini yine Amerikan filmleri oluşturuyordu ve beklendiği gibi Altın Ayı'yı bir Amerikan filmi aldı. "Manolya" (Magnolia) eleştirmenlerin de, izleyicilerin de favorisiydi. Seven çok sevdi, sevmeyen hiç sevmedi. Ben gururla ikinci kategoride yerimi aldım. Üç saati aşan süresiyle yarışmadaki "epik" sıfatını hakeden yegane filmdi "Manolya". Finalindeki kurbağa sağanağı gibi vıcık vıcık bir duygu sağanağına maruz bırakıyordu seyircisini. Ölüm öncesi pişmanlıklar, itiraflar, aşk-ihanet-gözyaşı, oyunculuk gösterileri falan filan... "Manolya" kurgu itibarıyla "Sosyeteden İnsan Manzaraları"na (Short Cuts) benziyordu. İçiçe geçen kısa hikayeler; finalde bir doğal afet... Ama Altman'ın Amerikan toplumuna o keskin eleştirisi Paul Thomas Anderson'da ("Boogie Nights"ın da yönetmeni ve Fiona Apple'ın sevgilisi) yok. Sonuç olarak Aimee Mann'ın müziğinden de epey destek alan düzeyli bir soap-opera "Manolya", o kadar.

İkincilik yani Jüri Büyük Ödülü Zang Yimu'nun "Evin Yolu" (Wo De Fu Kin Mu Kin) filmine verildi. "Evin Yolu"nun yaklaşık yarısında perdede başrol oyuncusu Zang Ziyi'nin yakın plan yüzü görülüyordu. Allah için Zang Ziyi güzel ve sevimli bir hatun, ama yönetmen ifrata kaçmıştı. Öykü şimdiki zamanda başlıyor ve uzun bir flash-back'le tutkulu bir aşk öyküsünü anlatıyor. Köye gelen yakışıklı ilkokul öğretmenine tutulan genç kızın öyküsü. Sıcak bir filmdi "Evin Yolu", ama son derece klasik anlatımı, Hollywood tarzı müziğiyle (Htm) çok da ilginç bir film değildi.

Htm'yle televizyondaki komedi dizilerindeki konserve kahkahaların mantığı aynı. Nerede ne zaman ne hissedeceği seyirciye dikte ediliyor.

Milos Forman şu sıralarda Türkiye'de de gösterimde olan "Aydaki Adam"la (Man on the Moon) en iyi yönetmen seçildi. Filmin adı REM'in Andy Kaufman adlı komedyene adadığı şarkısından geliyor. Kaufman özel hayatıyla sanatı arasına net bir çizgi çekmeyen, rahatsız etmeyi seven biri. Bir tür punk'çı ruhu taşıdığı söylenebilir. Ama bunu sonuna kadar götüremeyen, rahatsız ediciliğini Johnny Rotten gibi rahatlıkla taşıyabilen biri değil. En azından filmde gösterildiği kadarıyla böyle. Bu film de Hollywood klişelerinden (Htm, eğlenen müşteri görüntüleri) nasibini almıştı.

Rotten'dan söz etmişken Sex Pistols belgeseli "The Filth and the Fury"den söz etmenin zamanı geldi. Rotten idollere karşıydı, ama ben bu filmi seyrettikten sonra uzun zaman zat-ı şahanelerinin etkisinden kurtulamadım. Günlerce yataktan kalktıktan sonra ilk söylediğim sözler "Aaay em di anti-krayst / Aaaay em en anarkayst" oldu. Orada olmak gerekiyormuş. 1977'de Londra'da. Nâzım orada olsaymış, Abidin Dino'ya bir resim bile ısmarlayabilirmiş. Kolay değil "Sovyet sosyalizminden ve enflasyondan" daha tehlikeli ilan edilmek. Her babayiğidin harcı değil sokakta dayak yemeyi, jilet atılmayı, ölüm tehditleri altında yaşamayı göze alıp yine de tavrından taviz vermemek. Greil Marcus'un Sex Pistols'a bu kadar takması anlaşılır bir şey. Rotten ne yaptığını bilen ve sahnede çok etkileyici olan biri. Filmin yönetmeni Julien Temple 1980'de de "The Great Rock'n'Roll Swindle" diye bir Sex Pistols belgeseli yapmış. Ama o filmin kusuru, olaya grubun menajeri Malcolm McLaren'in penceresinden bakması. Bu yeni filmde ise konuşanlar Sex Pistols elemanları. Filmde Sid Vicious'la ölümünden birkaç ay önce yapılmış bir röportaj da var.

Bir süre daha müziğin peşinden gidelim. Bazen iyi müzik - vasat film durumları da yaşandı. Sundance ödüllü yönetmen Jonathan Nossiter'in "İşaretler ve Mucizeler"i (Signs and Wonders) böyle bir filmdi. Filmin müziğini Portishead'in gitaristi Adrian Utley yapmış. Müzik iyiydi, videoyla çekilen filmin görüntüleri de değişik bir tada sahipti. Charlotte Rampling gibi çok iyi bir oyuncusu da vardı filmin. Ama konu dağınıktı. Bir aşk üçgeni olarak başlayan film, bir süre "Fatal Attraction" sularında gezip saçmasapan bir finalle noktalanıyordu.

Sürpriz bir müzikle Claire Denis'nin "İyi İş"inde (Beau Travail) karşımıza çıktı. Denis "Nenette et Boni"nin de yönetmeniydi. O filmin müziğini Tindersticks yapmıştı ve sonra da albüm olarak piyasaya çıkarmıştı. Claire Denis bana hep hakkı yenilen bir yönetmen miş gibi gelir. Neyse; sürpriz Tarkan'ın "Şımarık"ıydı. Filmin ikinci sahnesi Cibuti'de bir diskotekte geçiyordu ve çalan parça da "Şımarık"tı. Fransız lejyonerler Afrikalı kızlara "muck muck" gönderiyorlardı. Herman Melville'in "Billy Budd" adlı öyküsünü temel alan film başarılı bir karakter çalışmasıydı. Komutanına hayran bir çavuşun lejyona yeni gelen genç bir askeri kıskanışı ve onu yok etmeye çalışırken kendi sonunu hazırlamasını anlatıyordu.

50. Berlinale'nin rock-severler için bir

Aydaki Adam

Nabbie'nin Aşkı

Don't Look Back

Ateş Sonrası Sessizlik

İyi İş

Amerikan Sapığı

32→

başka zirvesi ise, kısa da olsa DA Pennebaker'ın Bob Dylan belgeseli "Don't Look Back"ten bölümler görmek oldu. Dylan'ı en politik olduğu dönemde (1966'da) Time dergisi aleyhine konuşurken izlemek güzeldi.
Yıllardır merak ededurduğum bir filmi de görme fisatı buldum: En iyi film soundtrack'lerinden birine sahip olduğu söylenegelen Martin Scorsese filmi "Mean Streets" (Kötü Sokaklar). Doğrusu soundtrack'ten pek etkilenmedim ama gencecik bir Robert De Niro'yu ve Harvey Keitel'i seyretmek, Scorsese'nin sonradan geliştireceği temalarının ve stilinin öncülü görmek yeterince tatmin ediciydi.
Bir başka oyuncunun, Gerard Depardieu'nün gencecik hali ise Marguerite Duras'nın "Nathalie Granger"inde karşımıza çıktı. Filmin tek keyifli anı da Depardieu'nün başarısız bir pazarlamacayı oynadığı bölümüydü. Bu kadar acı çektiğim az film olmuştur. Duras'nın sıkı bir entelektüel olduğu bilgisi, filmin son beş-on dakikasına kadar sinemayı terk edemememe neden oldu. "Bu kadın ne yapıyorsa bilinçli olarak yapıyordur, anlamak için çaba harca" düşünceleri altında ezildim, kaldım. Film beni aştı, ezdi; sinemadan nefret ettirdi. Sonunda dayanamayıp bitmesine çok az kalmasına rağmen sinemayı terk ettim. Açıkçası, "Nathalie Granger"yi hiç unutmayacağım.

Ödüllere geri dönelim. Festivalin açılış filmi Wim Wenders'in "The Million Dollar Hotel"i de bir Gümüş ayıyla ödüllendirildi. Filmin senaryosu Bono'nun bir hikayesinden yola çıkılarak yazılmış. Filme adını veren otel Los Angeles'ta bulunuyor. U2'nun "Where the Streets Have No Name" klibini çektiği binanın hemen yanıbaşında yer alan otel bir zamanlar gözde bir mekanmış. Hatta üç Amerikan başkanı bu otelde kalmış. Bugün hem otelin bulunduğu semt, hem de otel dökülüyor. Film oteldeki "loser"ları, özellikle de Tom Tom (Jeremy Davies) ve Elois'in (Milla Jovovich) aşkını anlatıyor.
Hikaye şöyle: Otel sakinlerinden biri damdan atlayarak ya da atılarak ölür. Bir dedektif (Mel Gibson) olayın cinayet mi, cinayetse katilin kim olduğunu bulmakla görevlendirilir. Medya da olaya ilgi gösterir, çünkü ölen ünlü bir işadamının "loser"lığı seçmiş oğludur. Ve olaylar gelişir...

The Filth And The Fury

Filmin şu sıralarda gösterimde olan "Amerikan Güzeli"yle benzeyen yanları var. İkisinde de kahramanlar filmin başında ölüyor ve ikisi de filmin sonunda "hayatın ne muhteşem olduğu" üzerine bir söylev çekiyor. Bu filmlerin senaristlerine biraz Sex Pistols kuru uygulamak, yemeklerden sonra birer kez "Anarchy in the UK"yi dinletmek lazım.
Neyse, Wenders "parlak" bir "loser" senfonisi yapmış. Bu kendi içinde çelişen bir durum elbette. Bütün söyleşilerinde "winner"lığını sonuna kadar savunan; aslında bütün rock'çıların stadyumlarda çalma hayali kurduğundan ama herkesin bunu başaramadığından söz eden Bono'nun adını hikayenin yazarı olarak görmek de şaşırtıcı. "Loser"lığın romantize edilmesi manasız bir şey. Bunu ancak dışardan bakan biri yapar ve ne kadar empatiyle bakarsa baksın, bir tür insanat bahçesi tablosu çizmekten de kolay kurtulamaz. "Million Dollar Hotel"in sorunu da bu.

Manolya

Geçen yıl "Güneşe Yolculuk"un kazandığı En İyi Avrupa Filmi Ödülü, diğer adıyla Mavi Melek Ödülü bu yıl da politik bir filmin oldu. Volker Schlöndorff'un "Ateşten Sonraki Sessizlik" (Die Stille Nach Dem Schuss) adlı filmi Doğu Almanya'ya kaçmak zorunda kalan bir Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF) militanının öyküsünü anlatıyordu. Komünist olmak Batı'da mı yoksa Doğu'da mı daha zor gibi ilginç soruları gündeme getiriyordu film. Filmin baş kadın oyuncuları Bibiana Beglau ve Nadja Uhl en iyi kadın oyuncu ödülünü paylaştılar. Film iyiydi, baştan sona sıkmadan izlettiriyordu kendini. Ama filmin kahramanı o kadar güçlü bir kadındı ki, yakınlık kurmakta güçlük çekiliyordu kendisine.

Million Dollar Hotel

Daha bir sürü ödül var, ama bende iz bırakan iki filmden söz etmek istiyorum kısaca. "Paragraf 175" adlı belgesel hem Fipresci ödülü hem de Teddy En İyi Eşcinsel İçerikli Dokümanter Film ödülünü aldı. Geçtiğimiz yıllarda İstanbul Film Festivali'nde "The Celluloid Closet" filmini gördüğümüz Rob Epstein ve Jeffrey Friedman yeni filmlerinde Nazi dönemi Almanya'sında erkek eşcinsellerin yaşadıklarını anlatıyor. Alman yasalarında 1800'lerden beri varolan ve 1969'a kadar varolmayı sürdüren bir maddenin adı Paragraf 175. Bu madde eşcinselliği yasaklıyor. Nazi döneminde yasa erkek eşcinsellere karşı uygulanıyor (lezbiyenlik tedavi edilebilir bir durum olarak görülüyor) ve birçoğunun toplama kamplarında ölmesine neden oluyor. Film kamplardan ya da hapishaneden sağ kurtulan ve hayatta kalan birkaç gay'le yapılan röportajlardan oluşuyor. Filmin unutulmaz anları vardı. Yaşlı bir eşcinselin savaş sırasında banliyö trenlerinde sevişmelerini anlattığında ya da hapisten çıkan bir gay ortalıkta erkek yok diye askere yazıldığını söylediğinde röportajcıların küçük dillerini yutarken çıkardıkları sesleri duymak çok keyifliydi. Tabii biz de aynı şaşkınlığı yaşıyorduk.
NETPAC (Asya Sinemasını Destekleme Ağı) ödülü alan Japon filmi "Nabbie'nin Aşkı" (Nabbie No Koı) içimizi en çok ısıtan filmlerin başında yer aldı. Kendisini pek Japonya'dan saymayan Okinawa adalarından birinde geçen öyküde çok ama çok dayanıklı bir aşk anlatılıyordu. 80'lik Nabbie adadan kovulan sevgilisiyle yıllaaar sonra karşılaşır ve...
Geleneksel Okinawa müziğinin baştan sona başrollerden birinde yer aldığı bu filmden kocaman bir gülümsemeyle çıktık.
Büyük bir ihtimalle yakında göreceğimiz üç Amerikan filmi daha var sözü edilmeye değer. "Amerikan Sapığı" ve "Becerikli Bay Ripley" benzer kahramanları anlatan filmlerdi. Bateman de, Ripley de içi olmayan kahramanlar. Ve ikisi de sonuçta acımasız bir katile dönüşüyorlar. "Ripley" Oscar ödüllü Minghella'nın filmiydi ve çok başarılı bir anlatıma sahipti. Mary Harron'un yönettiği "Amerikan Sapığı" ise hem bir komedi hem bir korku filmi olmayı aynı anda amaçlayan, dolayısıyla hem hafif kalan hem de çok rahatsız eden bir filmdi. Dolapta kesik bir kafa görünce seyirci gülüyorsa, ki güldü, orada bir sorun olmalı. Ama "yuppie"nin içinde yaşadığı boşluktaki komikliği öne çıkarmak da fikir olarak yanlış gelmiyor.
David O. Russel'ın "Üç Kıral"ı ise hoş bir sürprizdi. Klasik bir Hollywood filmi beklerken Körfez Savaşı'na oldukça dürüst yaklaşan, savaşın özünde hırsızlıktan başka bir şey olmadığını gösteren, kurşun atmayı ve kurşun yemeyi demistifiye eden hoş bir filmdi "Üç Kıral". Başrollerde de bir zamanlar Marky Mark adıyla rap yapan Mark Wahlberg ve Ice Cube gibi iki hip-hop'çu ve video-klip yönetmeni Spike Jonze vardı.
Belgesel olmayan ve doğrudan doğruya politik olan gördüğümüz tek film ise Fransa'dan geldi. Claire Devers'in "St. Lubin Hırsızı" (La Voleuse de St. Lubin) adlı filmi, iki kızıyla kıt kanaat yaşamaya çalışan dul bir işçi kadının baştan çıkışını anlatıyordu. Kadın, kendisinin de anlamadığı bir şekilde süpermarketten gıda maddeleri çalıyor ve sonra ortaya bir tür "Sefiller"in 20. yüzyıl sonu versiyonu çıkıyordu. Gıda maddesi çalmak bir nefs-i müdafaa mıdır, yoksa affedilmeyecek bir suç mu? Fransız yargıçlar da sonuçta bizde baklava çalan çocukları hapse atan yargıçlarla görüş birliğine varıyorlar: Çalmak suçtur, çalmayı bilmedikçe.

Cüneyt Cebenoyan

GÜNEŞE YOLCULUK

Yeşim Ustaoğlu

Geçen yıl Berlin'de "En İyi Avrupa Filmi", İstanbul'da "Uluslararası Film Eleştirmenleri" ve "En İyi Yönetmen", Ankara'da "En İyi Türk Filmi" ve "En İyi Senaryo" ödüllerini kazanan "Güneşe Yolculuk" nihayet gösterimde. Nihayet, çünkü aldığı 21 uluslararası ödüle rağmen, basından rağbet görmedi, memleket sinemalarında salon bulamadı bir türlü. Le Monde'un "Yeşim Ustaoğlu, Tavernier ve Cronenberg'in tökezlediği sinematografik denklemi akıl almaz bir basitlikle çözüyor" yorumunu yaptığı, Time Out'un "ayaklarımızı yere bastıran bir film, kaçırılmamalı" dediği bir filmin Türkiye'de gösterime girmek için bir yıl beklemesi insanı ister istemez "gizli bir sansür mü var?" diye düşündürüyor. "Güneşe Yolculuk" sıradışı bir film: "sıradan" insanları ve memleket gerçeklerini sade, dürüst ve bir o kadar da etkileyici bir biçimde, Yılmaz Güney'den beri hasret kaldığımız bir dille anlatıyor. Kaçırmayın diyor ve sözü Yeşim Ustaoğlu'na bırakıyoruz.

Berzan, Mehmet, Arzu...

"Güneşe Yolculuk" fikri ne zaman, nasıl doğdu?

Yeşim Ustaoğlu: Başlangıç noktası iki gazete haberiydi. Biri, hiç unutmuyorum, kupürü saklıyorum hâlâ, Samsat köyünün sular altında kalmış halinin fotoğrafıydı. Diğeri, Cumhuriyet'te çıkmıştı sanırım. Güneydoğu'da kapılara kırmızı boyayla çarpı işareti yapıldığı haberi... Yıl '94 ya da '95'ti, "İz" yeni bitmişti, yeni bir filme başlamayı düşünüyordum; o iki haber doping etkisi yarattı. Güneydoğu'ya bakan bir filmi nasıl yaparım diye düşünürken, buradan bakmam gerektiğini, çünkü buradaki sıkıntıyı daha iyi bildiğimi hissettim. Ve oradan buraya gelen insanlarla başlayan, sonra da Güneydoğu'yu keşfe giden bir filme doğru kanalize oldu hikaye. Senaryo uzun bir araştırma sürecinden sonra son haline geldi. İki-üç yıl sürdü. Hikaye ilk ortaya çıktığında '95'ti, Montpellier'deki senaryo yarışmasını kazandı. Bu da tabii benim hızlanmamda, projeye sarılmamda etken oldu.

Hikaye süreç içinde değişti mi?

Bir hayli değişti, ama ilk başta da doğudan ve batıdan gelen iki gencin hikayesiydi. Ancak karakterlerin gelişmesi, detayların pişmesi zaman aldı. Yaptığım yolculuklar ve insanlarla yaptığım yüzlerce görüşme sayesinde Berzan, Mehmet ve yan karakterler, klişelerden kopup daha bir insan oldular.

Bu yüzlerce görüşmeyi nerelerde, kimlerle yaptınız?

Elimde kamerayla bütün gecekondu bölgelerine, özellikle İkitelli civarına gittim. Daha sonra da, İstanbul'un merkezinde görüşmeler, çekimler yaptım. Filmin, strüktür olarak merkezde başlayıp dışarı doğru açılan bir yapılanması var. Dolayısıyla, hazırlık aşamasında da aynı şeyi yaptım; Vezneciler, Aksaray gibi merkezi semtlerin yanısıra, gecekondu bölgelerinde Güneydoğu'dan göç etmiş insanlarla görüştüm. Sonra yolculuklar başladı, Güneydoğu'da gördüğüm, tanıdığım insanların bir kısmı da oyuncu olarak katıldılar filme. Üç yıl boyunca kamera elimden düşmedi.

Mehmet'i, Berzan'ı nasıl buldunuz?

Araştırma çalışmalarını yaparken, Kürt kültürünü daha yakından tanıma ihtiyacını duymaya başlayınca, bir gün kendimi Mezopotamya Kültür Merkezi'nde buldum. Onlarla çok yoğun bir kültürel alışverişe dönüştü arkadaşlığım. Onların da kendi etkinlikleri, sinema, tiyatro birimleri, müzik grupları var. Oyunlarını izlemeye başladım, Berzan'ı oynayan Nazmi Kırık'ı ve Mehmet'i oynayan Nevroz Baz'ı o oyunlarda gördüm. Arzu'yu canlandıran Mizgin Kapazan da Mezopotamya Kültür Merkezi'nin yaptığı bir kısa filmde oynamıştı. Çok küçüktü o zaman, filmi izleyince ondaki yeteneği farkettim. Anadolu'dan, amatör tiyatrolardan, konservatuarlardan alternatifler de vardı oyuncu olarak. Prova yaptım bir süre, hepsini görüp denedim; Mizgin, Nazmi ve Nevroz potanın üstünde kaldılar, başından beri hissediyordum bunu aslında. Senaryoya ilk başladığımda, filmin kahramanları 20-25 yaşlarındaki gençlerdi; Mizgin, Nazmi ve Nevroz'da karar kılacağımı hissetmeye başlayınca, yavaş yavaş 17-18 yaşına kaydırmaya başladım hikayeyi.

Yüzlerce görüşme yaptım. Elimde kamerayla bütün gecekondu bölgelerine gittim. Güneydoğu'dan göç etmiş insanlarla görüştüm. Sonra yolculuklar başladı, Güneydoğu'da gördüğüm, tanıdığım insanların bir kısmı da oyuncu olarak katıldılar filme.

"Yüzlerce insanla görüştüm" dediniz, elinizde kamerayla evlere, bekar odalarına, kahvelere gittiğinizde nasıl karşılanıyordunuz?

Çok sıcak karşılandım hep... Bir sürü hikaye dinledim. Nasıl geldiler, niye geldiler, burada nasıl yaşıyorlar, hangi koşullarda yaşıyorlar, bize nasıl bakıyorlar, topluma nasıl bakıyorlar... Elimde bir sürü kaset var o görüşmelerden, onlar toparlanıp kurgulansa, başlı başına bir araştırma olur.

Dinlediğiniz hayat hikayelerinin ortak paydası ne?

Zorunlu göç... Güvenlik sorunu, ölüm korkusu... Yandaki köy korucu olmuş, öteki köy olmak istemiyor. Korucu olmak istemeyince de başlarına bir sürü şey geliyor. Hayvanını eskisi gibi otlatamıyor veya hayvanı kalmamış elinde... Çocuğu gitmiş öbür tarafa... Böyle yüzlerce hikaye dinliyorsunuz. Korkuyla bekleyen, yarını pek düşünemeyen insanlar...

Filmde anlatmak istediğiniz neydi?

Şehrin merkezinde, metropolde, üç farklı karakter oluşturmaya ve bu üçü arasındaki ilişkiyi, dostluğu, arkadaşlığı, sevgiyi anlatmaya çalıştım. Mehmet batıdan gelmiş ama çok naif, metropolün girdisini çıktısını çok bilmeyen, pembe hayaller kurarak kendisine gelecek düşleyen biri... Diğeri, Berzan, kendi kimliğinin çok farkında, Güneydoğu'dan gelmiş biri. Bunların karşısında bir üçüncü karakter var, Arzu... Almancı, metropolü, kenti ve batıyı daha iyi bilen, hem çok muhafazakâr bir yerde yaşarken kendisini daha güçlü bir yere oturtup yasakları delmesini biraz becerebilen, diğer ikisine kıyasla biraz da-

Foto: Serkan Seymen

ha kuşkucu, daha çok sorular soran ama bir tarafıyla da açık ve dürüst, aynı zamanda yaşının da getirdiği bir masumiyeti olan bir karakter geliştirmeye çalıştım Arzu'yla.

Filmin başında bir maç sahnesi var, milli maç sonrasında sokaklarda yapılan "kutlama"... Ve korna çalmadığı, kutlamaya katılmadığı için saldırıya uğrayan bir vatandaş...

Mehmet'le Berzan'ın birbirlerini farkedeceği bir ortam olarak düşünmüştüm o sahneyi. Ama, benim başımdan geçen bir hikayedir o. Bir maç çıkışında, fanatiklerin ortasında kalmıştım ve arabam harap edilmişti...

Korna çalmıyorsunuz diye mi?

Evet, korna çalmıyorum diye. Üstelik o zaman plakam da 61'di –Trabzon'du...

Nerede olmuştu o olay?

Tarlabaşı'nda bir pavyonun önünden geçerken oldu. Pavyondan çıkan birkaç bodyguard kurtardı beni. Arabayı orada bırakıp taksiyle eve gittim. Ertesi gün kurtardım arabamı. Dolayısıyla hiç unutmadım bunu.

Filmde, arabanın sürücüsüne "kıro musun?" diyorlar bir de galiba...

Bana da öyle demişlerdi. Özellikle milliyetçi kesimdeki fanatizmin maçlarda nasıl yükseldiği hepimizin bildiği bir şey... Ama o sahnede esas kurmak istediğim şuydu: Berzan, Mehmet'in bu saldırıya karşı gösterdiği hassasiyete tanık olunca, onu kendisinden biri olarak görüyor. Mehmet'in Tireli olduğunu öğrendiğinde, Berzan'da küçük bir şaşkınlık görüyoruz. Ve sonra da Mehmet'i kendi küçük kardeşi gibi kolunun kanadının altına alıyor.

Neden Tire, Tire'yi özellikle mi seçtiniz?

Tire çok iyi bildiğim bir yer. Türkiye'nin hemen her bölgesini biliyorum, Tire'yi de çok iyi biliyorum ve çok seviyorum. İzmir'e yakın, denize birazcık uzak. Mimarisiyle de, yaşam biçimiyle de kendisini korumuş. Batı Anadolu'ya, özellikle İzmir'in kasabalarına baktığınızda aslında sitelerden başka bir şey görmüyoruz artık. Tire onlardan farklı olarak kendi halinde kalabilmiş, çok şirin, tatlı bir Anadolu kasabası... Niye başka bir yer değil de Tire? Çocuk, Mehmet, biraz daha saf kalabilmiş. O kadar pembe hayali o yüzden kurabiliyor. Pek bir şey öğrenemeden, biraz TV'den, ordan burdan edindikleriyle kendisine bir hayat kurmaya çalışıyor.

Tire çok göç veren bir yer mi?

Çok göç olmuş. Eskiden, aynı zamanda bir yahudi yerleşim bölgesiymiş. Çevresi hızla büyürken Tire pek büyümemiş, izole kalmış. Çocuk da kabına sığamamış, oralardan kalkıp gelmiş.

Beyazıt'ta, Mercan Yokuşu'ndaki "bekar odaları"nda kalıyor... Ve Sular İdaresi'nde çalışıyor değil mi? Elinde "fuit" diye aletle su borularını dinliyor... Nasıl bir iş bu?

O çok ilginç bir iş gerçekten. Esas merkezi Şişli'de. "Kaçak var" diye haber geldiği zaman, iki kişi gönderiyorlar, onlar boruları dinleyip kaçağın olduğu noktayı buluyorlar, işaretliyorlar, sonra kazıcılar geliyor ve onarmaya başlıyorlar. Çok az yanılıyor o insanlar. O kadar zor ki o işi yapmak, hakikaten ilginç bir hassasiyet gerekiyor. Sadece İstanbul'a değil, bütün Anadolu'ya onlar bakıyor. Diyarbakır'dan haber geliyor, atlayıp otobüse gidiyorlar, kaçakları tespit edip geliyorlar.

Mehmet'in ustası rolünde Ara Güler'i oynatmak nereden geldi aklınıza?

Ara Güler benim her filmimde oynar; ilk yaptığım kısa filmde, "Bir Anı Yakalamak"ta, ikimiz baba-kız rolünü oynadık. O filmden beri tanıyorum onu, çok da severim, o da beni sever. Dolayısıyla her filme başlarken sevdiğim bir karakteri mutlaka Ara Güler'e ayırırım.

Çamaşırhanenin patroniçesi "Hülya abla"yı oynayan kim?

Hülya abla annemin arkadaşı, liseden. Annemi öyle haşlarken görürdüm sık sık. Kendi halinde bir ev kadını, hiç oyunculuk tecrübesi yoktu.

Bir de Semra var, çamaşırhanede Arzu'nun mesai arkadaşı...

İşte o benim en çok sevdiğim karakter. Sessiz, sakin, fedakâr, başkasının aşkıyla mutlu olan... Maaşıyla alamayacağı çamaşırları kuponlarla gizli gizli alan, en az Arzu kadar cesur; kendi derdinin çok fazla farkına varmayıp da başkasının dertleriyle ilgilenip dertlenen sessiz, içi dolu bir kızcağız o... Semra'yı oynayan da profesyonel oyuncu değil, bir arkadaşım benim.

İnsan Berzan'ı, Berzan gibileri tanıyınca içinde başedemeyeceği bir sızı oluşuyor. Berzan'ı oynayan Nazmi'den kendi hayatını dinleyin, yıkılırsınız, o kadar inanılmaz şeyler anlatıyor ki... Kendi hayatının çok benzerini oynadı.

Mehmet, Berzan'ın naaşını köyüne götürürken, trende karşımıza, askerliğini Güneydoğu'da komando olarak yapan bir genç çıkıyor, o da Tireli, ama Mehmet'in aksine beyaz tenli..

O gerçek bir Tireli.

Mehmet'in esmerliği hep söz konusu... Tire'ye göçen bir Kürt ailesinin çocuğu olduğu gibi bir ima var mı?

Benim gözümde o hep Türk. Esmer bir Türk, kökeni ne olursa olsun. Çingene de olabilir.

Sorguda "baban da mı Tireliydi?" sorusuna, daha doğrusu aşağılamasına maruz kalıyor...

Zaten hep öyle bir şüphe altında kalıyor, babası Kürt müydü, değil miydi diye. Ama biz bilmiyoruz, bilmek de gerekmiyor. Ben hiçbir zaman Mehmet' i Kürt asıllı olarak düşünmedim; herhangi bir nedenle esmer, o kadar. Mehmet'in babasının Kürt olma ihtimalini Kürtler daha çok benimsiyor. Çünkü, onlar da bir taraftan sağduyulu, iyi bir çocuğun Türk olamayacağını düşünüyor. Ben hiçbir zaman bunu düşünmedim. Mehmet benim için Tireli, batılı bir Türk.

Mehmet saçını sarıya boyuyor... Bu son zamanlarda epey sık görülen bir şey, Fransa'daki Cezayirlilerden, Amerika'daki zencilere... Irkçılığa karşı bir bir tepki olarak, "madem renk o kadar önemli, alın size renk" der gibi. Mehmet'in saçını sarıya boyamasında da öyle bir gönderme var mı?

Birçok açılımı var, biraz öyle bir gönderme, biraz da Türkiye'deki imaj çılgınlığını tiye alıyor. Öte yandan, hakikaten çok çaresiz Mehmet; sonunda sıkıntısının esmerliğinden, görüntüsünden kaynaklandığını düşünürken kendisini savunmayı biçimde arıyor. En çaresiz kaldığı anda, saçını boyayarak başına gelen belalardan kurtulacağını zannediyor, ama etrafındaki realiteyi

daha iyi keşfettiğinde bunun ne kadar anlamsız bir iş olduğunu anladığı zaman da, yaptığı saçmalıktan vazgeçiyor... Biraz korunmaya muhtaç bir çocuk gibi görüyoruz onu başlarda, sonra herkesi kaybettiğinde, işini, gücünü, Berzan'ı... Sevdiği kızı da ailesi alıp gittiğinde, artık iyice kolunun kanadının kırıldığı noktada histerik bir savunmaya da geçiyor. Ama bu Mehmet'i ayağa da kaldırıyor aynı zamanda, yolculuğu göğüsleyebilecek bir cesarete sahip oluyor.

Filmle ilgili eleştirilerden biri şu: İstanbul, sanki kalabalık ve içinden su geçen bir Diyarbakır gibi... Şehrin öteki yüzü, Etiler filan gibi yerler hiç görünmüyor, dolayısıyla şehirdeki sosyal uçurum pek belli olmuyor...

"Güneşe Yolculuk", Berzan, Mehmet ve Arzu gibi insanların yaşadığı bölgelerdeki İstanbul'u, sabahın köründeki Eminönü'nü anlatıyor, Etiler'deki insanları değil. Buralara gelip tutunmaya çalışan insanları, o kalabalıkları anlatıyorum. Ben yazarken hep kendi anılarıma ve deneylerime başvururum. Hatırladığım, bildiğim, yaşadığım şeylerdir anlattıklarım. Hülya'dan Semra'ya kadar hepsi etrafımızda gördüğümüz insanlar. Film nispeten biraz daha şanslı çocuklarla başlıyor, hiç değilse Aksaray'ı, Vezneciler'i, Gülhane'yi bir parça keşfedip çayını içebilecek çocukları anlatıyor, dolayısıyla onların etrafındaki insanlara da bir parça bakıyor. İstanbul'u oralarda yaşayan garibançocukları, onların etrafındaki olay-

ları, dramı anlatıyor film. Onların gözünden etrafımıza tanıklık ediyoruz. Bekar odaları, atölyeler, işçilerin olduğu yerler... Bir sürü çocuğu tıkmışlar atölyeye, hiç sahip olamayacakları oyuncakları yapıyorlar. Hep o tür insanları görüyoruz, çünkü oralarda zaten onlar yaşıyor. Gerçek mekanlarda varolanı çektim, dolayısıyla bir yandan da filmin dökümanter bir havası var. Filmin hiçbir yerinde figürasyon yok.

Bekar odalarında, Mehmet'in odasının kapısına kırmızı çarpı işareti yapılması birçok insanı yadırgattı, "bu kadarı da olmuyordur" diye...

Orada sembolik bir anlatım söz konusu; sinemadan anlayan herkes bunu kavramıştır. O sekansta Mehmet'in işaretlendiğini, bir bakıma fişlendiğini, bir tür aforoza uğradığını hissediyoruz. Bu ülkede çocuk yaşta insanların işkenceye maruz kaldığını düşünürsek, Mehmet'in işaretlenmesinde, takip altına alınmasında garipsenecek bir şey göremiyorum. Hele bir de buna benzer işaretlenmelerin Güneydoğu'da vuku bulduğunu hatırlarsak... Zaten filmin Güneydoğu'daki bölümünde bu gerçeğe tanık oluyoruz.

Berzan'ın köyü olarak geçen Zorduç nereye bağlı?

Zorduç'u ben hep Nusaybin'in daha içlerinde bir yer olarak düşündüm. Zorduç'u ben uydurdum, düşünürken hep Irak sınırında, baraja yakın bir köy vardı aklımda. Sonuç olarak öyle bir yerde çektik.

Neresi orası?

Urfa - Adıyaman arasında bir yerde; Kovanlı köyü... Hakikaten bir baraj köyüydü orası. Minare ayakta kalamamış, onu da biz diktik. Orada böyle çok ilginç küçük minareler yapıyorlar, biz onun çok benzerini yaptık ve bir hayli maceradan sonra suyun içine diktik.

O haber fotoğrafındaki minarenin benzerini mi?

Evet, o minarenin mutlaka olması gerekiyordu. Ben burada arkadaşlara "suya minare dikecegiz" dediğimde gülüyorlardı ama, sonra hep beraber diktik minareyi...

Sizi bu filmi yapmaya iten saik neydi?

Diğer filmlerimin yapılmaya ne kadar hakkı varsa, bu filmin de o kadar hakkı var, hatta daha fazla var. Her gün bunun içinde yaşıyoruz: Gazeteyi aç bu, TV'yi aç bu, sokağa çıktığımızda bu, Selpak aldığımız çocuk bu. O zaman nasıl olur da arkamızı dönüp hiçbir şey olmamış gibi davranabiliriz? İnsan Berzan'ı, Berzan gibileri tanıyınca içinde pek başedemeyeceği bir sızı oluşuyor. Berzan'ı oynayan Nazmi'den kendi hayatını dinleyin, yıkılırsınız, o kadar inanılmaz şeyler anlatıyor ki... Kendi hayatının çok benzerini oynadı filmde. Nevroz da aynı şekilde. Bu insanlar her gün sokakta gördüğümüz insanlar... Ben Berzanları, Mehmetleri anlattım, onları tanımak bende sızı yarattı, onları elimden geldiğince tanımaya çalışarak, her gün daha çok tanıma ihtiyacı duyarak günlerimi, aylarımı, senelerimi onlarla geçirerek böyle bir filmi yarattım. Elimden geldiğince yapay olmamaya, onların dünyalarını, iç dünyalarını, sızılarını, zaaflarını, isteklerini, rüyalarını dile getirmeye çalıştım... Benim aklımın almadığı şu: Bu kadar zaman niye susuldu? Çünkü böyle bir şey söylendiği zaman, böyle bir yaygara kopacağından herkesin ödü koptu herhalde. Türkiye bütün bunları konuşabilen, tartışabilen bir ülke olsaydı, bu kadar sıkıntı olmazdı. Bu sıkıntıyı bu kadar ciddi boyutlarda yaşamazdık. Daha çabuk anlardık birbirimizi, daha çok sahiplenirdik bu sorunu. O kadar insanın oradan buraya göç etmesini, böyle bir sonucun yıllara nasıl dağılacağını, o çocukların nasıl büyüyeceğini, bir kuşak sonrasını düşünürsek... Selpak satan çocuğun 17- 18 yaşına gelince ne hale geleceğini gözümüzün önüne getirelim, yeterli.

Edinburgh'da, gösterimden sonraki soru-cevap bölümünde seyircilerden biri, bir Türk, "ben bu filmi görmekten utanıyorum, bunların hiçbiri olmadı" deyince benim cevap vermeme gerek kalmadı, kahkaha koptu. Ben ne söylesem boş o çocuğa.

Basının tavrını nasıl değerlendiriyorsunuz? Sanki filmin üzerinde gizli bir sansür var gibi...

Maalesef, "aman dokunmayalım, dokunursak yakar" gibi bir tavrı oldu basının. Üç tane büyük festival, Berlin, İstanbul, Ankara, çat, çat, çat ödül verdi bu filme, toplam 21 tane ödülü var "Güneşe Yolculuk"un. Berlin ve İstanbul festivallerinde ödül alınca epey bir yazı çıktı ama, gerçekten filmi anlatan yazı çok azdı. Benim mimarlığım, kısa filmlerim filan öne çıktı, filmin kendisi gölgede kaldı. Vizyona girme ihtimali biraz kritik olan bir film üzerinde daha çok durulması gerekirdi diye düşünüyorum. Kısa filmimin yazılması, mimarlık eğitimi almış olmam filan benim için bir şey ifade etmiyor, derdim öne çıkmak değil zaten, ama bu filmin ne olduğunun yazılması çok fazla şey ifade ediyor. Şimdi vizyona girince, yeniden güncelleşince nasıl bir tavır alacaklar merak ediyorum. Basın ya bu filmi alıp götürecek, ya tam tersi, karşısında duracak veya gözardı edecek.

Seyirci nasıl karşılayacak sizce?

Valla, İstanbul Film Festivali'nde gösterildiğinde, bir gören bir daha gördü. Bütün dünyada böyle oldu. Filmin sonunda, güneş tamamen kaybolana kadar kimse yerinden kıpırdamadı, çıt çıkarmadı. Sonra da büyük coşkuyla kutladılar. Amerika'da da böyle oldu, Japonya'da da, İsviçre'de de. Sıradan izleyici de, profesyoneli de böyle davrandı. Kronos Quartet'ten tutun, Atom Egoyan'a, Wim Wenders'e kadar. Egoyan son yıllarda en çok beğendiği filmlerden biri olduğunu söyledi. Brezilya'nın bilmem neresindeki adam mektup yazıp Nazmi'ye hayran olduğunu söylüyor, "aman n'olur bir fotoğrafını gönder" diyor. Şimdi burada ne olacağını kestiremiyorum. Benzer şeyler olacak gibi geliyor ama...

Yurtdışındaki gösterimlerde olumsuz tepki aldığınız oldu mu peki?

İskoçya'da, Edinburgh'da, gösterimden sonraki soru-cevap bölümünde seyircilerden biri, bir Türk, "ben bu filmi görmekten utanıyorum, bunların hiçbiri olmadı" deyince benim cevap vermeme gerek kalmadı, kahkaha koptu. Ben ne söylesem boş o çocuğa. Kanada'daki örnek ise öyle uluorta söylemeye cesaret edemedi, gösterimden sonra yanıma geldi, "Niye ya Türkiye'yi böyle anlatıyorsun? Bizim kompüterimiz de var, oyumuz da var, buyumuz da var" dedi. İstanbul'da da oldu aynı şey. O çocuk daha cesurdu. "Sahiden ben de o yolculuğu yapsam bunları görecek miyim?" dedi, İstanbul Film Festivali'nin soru-cevap kısmında. Herkes, seyirci de dahil, "yap çocuğum, sen de göreceksin" dedik. Güneydoğu'ya da gitmeye gerek yok. Köşe başındaki insanlar bunlar.

Aslında bir bakıma doğru bir soru o, çünkü 15 yıl bir savaş yaşandı ama, burada bazı insanlar için öyle bir şey yok gibiydi.

Bu filmin yapılış nedeni bu zaten: Çocuğum aç biraz gözünü de bak, o çocuklar da bunları yaşıyor, sen burada çok iyi koşullarda yaşarken... Onu öğren biraz da...

"Güneşe Yolculuk" adı nasıl çıktı?

İçgüdülerimle çıktı aslında. Yarım saat içinde, hatta telefonda karar verdim. Film için yaptığım yolculuklarda, gördüğüm renkler çok etkiledi beni, başta Güneydoğu'daki toprağın rengi olmak üzere. Hep ışığa karşı, güneşe karşı çekimler yaptım, sonra filmin bütün estetiği de o çekimlere göre oluştu. Öbür taraftan, yine estetik olarak filmin dilini oluştururken özellikle Mehmet'le Berzan'ın dostluğunu pekiştirmek için sıcak renkler kullandık. Bütün renk çalışmasını, mekanlardan kıyafetlere kadar, güneşin renkleri olarak yaptık... Sarılar, kırmızılar... Hep doğuya doğru, güneşe doğru yapılmış yolculuklar otomatikman yarattı filmin ismini. Belli değildi ismi, telefonda prodüktörüm sorunca, kendiliğinden ağzımdan çıktı öyle. "Hemen İngilizcesini söyle" dedi prodüktörüm, İngilizcesi de uyunca, bir şeye benzeyince yani, adı "Güneşe Yolculuk" oldu.

Söyleşi: ***Sungu Çapan - Yücel Göktürk***

ROLL KÜTÜPHANE

Ahmet Hamdi Tanpınar Huzur (Dergah)
Ahmet Haşim Hamamcı Ülfet (Arba)
Anthony Burgess Otomatik Portakal (Bilgi)
Attilâ İlhan Yağmur Kaçağı (Bilgi)
Charles Baudelaire Kötülük Çiçekleri (Çekirdek)
Elio Vittorini Sicilya Konuşmaları (Adam)
Erasmus Deliliğe Övgü (BFS)
Halil Cibran Deli (Yön)
Hölderlin Deliliğin Arifesinde (YKY)
James Ellroy Siyah Dalya (Nisan)
Latife Tekin Sevgili Arsız Ölüm (Metis)
Michel Foucault Deliliğin Tarihi (İmge)
Montaigne Denemeler (Cem)
Oğuz Atay Tehlikeli Oyunlar (İletişim)
Orhan Pamuk Öteki Renkler (İletişim)
Ortega y Gasset İnsan ve "Herkes" (Metis)
Platon Gorgias ya da Retorik Üstüne (Kaf)
Sabahattin Ali Bütün Şiirleri (YKY)
Tanıl Bora Yeni Dünya Düzeninin Av Sahası (İletişim)
Theodore Zeldin İnsanlığın Mahrem Tarihi (Ayrıntı)

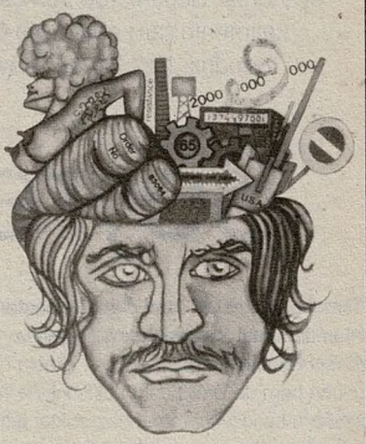

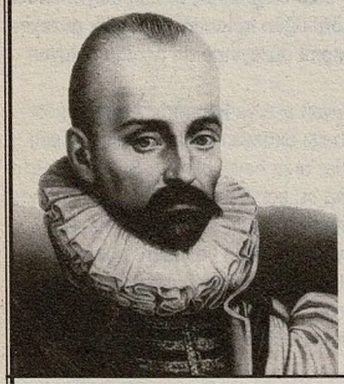

I G G Y P O P

Peluş ayılar gibi

Kitaba hakkını böylesine veren adam az bulunur. Bakalım Iggy'yi Iggy yapan kitaplar neler...

Kitaplar benim için küçük çocukların peluş ayıları gibi oldu. Bazen, onları okumam bile gerekmiyor; hayran hayran seyretmem yetiyor. Başka zamanlardaysa, içlerine gömülüyorum: Kendime Marquis de Sade ya da Victor Hugo'yu ziyaret etme hediyesi sunuyorum.
Babam edebiyat öğretmeni olmasına rağmen, evimizde hiç kitap yoktu. Babam, "diplomamı almak için dört yıl okudum, sonra üç yıl boyunca uzmanlaştım, İngiliz edebiyatının tamamını, dünya edebiyatının da yarısını biliyorum, artık bundan sonra asla şu allahın belası kitaplara elimi sürmek zorunda kalmak istemiyorum!" derdi. Ne kadar Amerikan bir tavır, değil mi? Ve sözünü tuttu, bir kere olsun bir kitabın sayfasını çevirirken görmedim onu. Ama yine de zaman zaman, muhabbet ederken, ağzımdan çıkan bir lafa karşılık "haa, evet, Shakespeare'in de dediği gibi..." türünden şeyler söylerdi. Hakikaten sıkı, derin incelemeye dayanan görüşler öne sürer, Yunan tragedyacı Aşil'den bahsederdi. O zaman, "vay canına, bizim peder işinin ehliymiş" diye düşünürdüm. Benim hayatıma damgasını vuran kitaplar Beat Generation kitapları, özellikle de Burroughs'unkiler oldu. "Raw Power"ı yazdığım dönemde, saatler boyunca "Çıplak Şölen"i ve özellikle de "Canki"yi okuyordum. Onlardan doğrudan doğruya şarkılar çıkarıyordum. Bugün, ben de herkes gibi Will Self ve Martin Amis okuyorum, bayağı gürültü koparan depresif Fransız yazar Michel Houellebecq'i okumak istiyorum. Yani önümüzde yine terliklerle eve kapanarak geçirilecek bir sürü akşam var... *(gülüyor)*

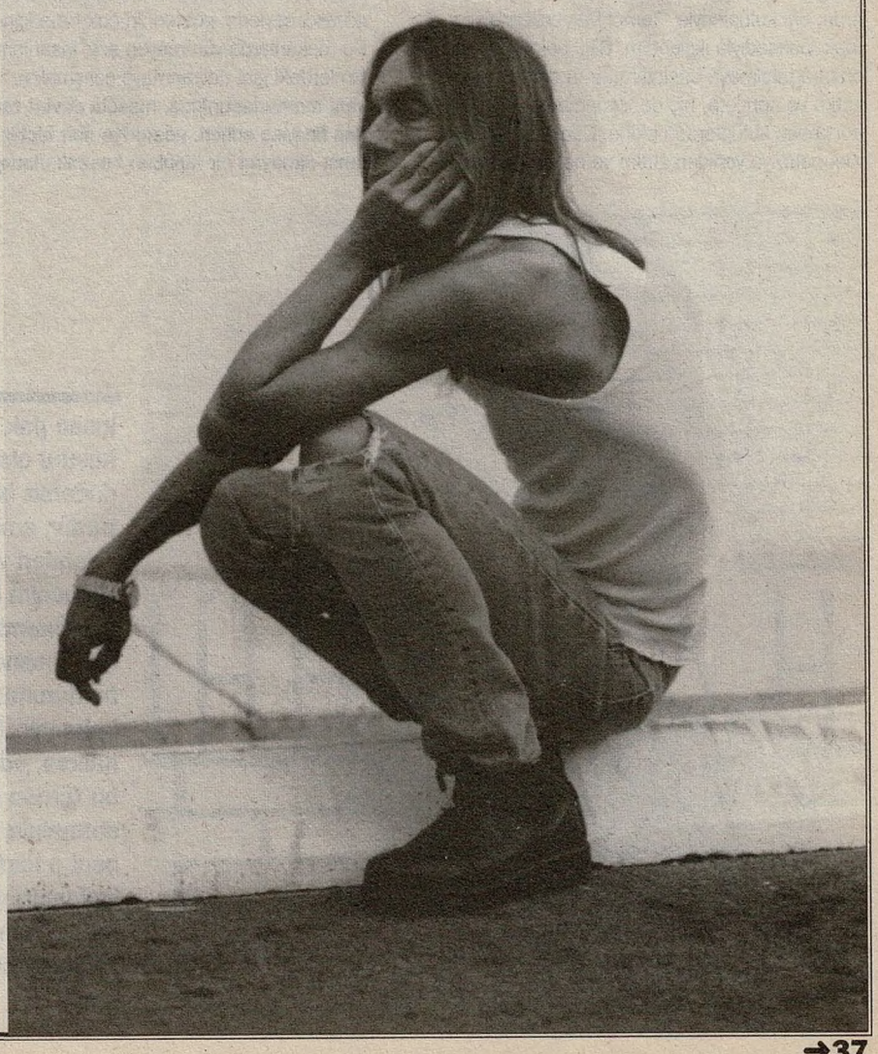

Michel Houellebecq

90'ların başında esrarengiz edebi şahsiyet H. P. Lovecraft üzerine yazdığı denemeyle ismini duyurdu, sonra iki şiir kitabıyla dikkatleri çekti, derken ilk romanı "Extension du domaine de la lutte" (Mücadele Alanlarının Genişletilmesi) ile "patladı". Vahşi liberalizmin iş hayatı ve cinsellik üzerindeki etkisini sergileyen roman birçok dile çevrildi, sinemaya uyarlandı. Geçenlerde Türkçeye kazandırılan ikinci romanı, "Les particules elementaires" (Temel Parçacıklar) Fransa'da kelimenin tam anlamıyla olay oldu. Balzac, Thomas Mann ve Aldoux Huxley izinde olduğunu söyleyen, ayrıca Jimi Hendrix, Neil Young, David Crosby, Leonard Cohen hayranı olan Michel Houellebecq'in "olağandışı" dünyasına Les Inrockuptibles vasıtasıyla roll'lanıyoruz...

Seyrek özgürlük anları

"Temel parçacıklar" ismi daha en baştan bir anlamda kendi kendisini dayattı galiba.

Michel Houellebecq: Evet. Hem kitabın bilimsel ruhunu hem de Bret Easton Ellis'inkine yakın, bireylerin kendilerini temel parçacıklar gibi gördüğü bir toplumsal evren konseptini kavrıyor. Sonuçta, ilk kitabımın adına ("Extension du domaine de la lutte" - Mücadele Alanının Genişlemesi) benzer bir üslûp etkisi uyandırıyor biraz.

Bu kitaba yakıştırılan "yüzyıl sonu romanı" nitelemesi için ne düşünüyorsun?

Bir çıkış romanı olarak, 20. yüzyılın dayatmalarından çıkıp din meselesinin ve ondan kaynaklanan ıstırabın ve bazı felsefi sorunların, özellikle de fizik biliminin gelişiminin düşünce tarafından gözardı edilmesinin temeline inme girişimi olarak görülmesini tercih ederim.

Kitabı yazmak için mistik kamping "Değişim Beldesi", seks partilerinin yapıldığı orji kulüpleri gibi birçok yerde incelemeler yapmışsın.

"Değişim Beldesi"ni daha önceden biliyordum. Ama, orji kulüpleriyle "Temel Parçacıklar"ı yazmak maksadıyla ilgilendim. Bilgi edinmek için oralara takılmaya başladım, ama derken, tekrar gittim ve sonuçta, hiç de tiksinmedim. Bu yaz, adı geçen kulüplerden birine, Cap d'Agde'deki Kleopatra'ya yeniden gittim ve hakikaten tezlerimin bundan daha iyi doğrulanacağını hayal bile edemezdim: Salonlardan birine sürekli porno filmler gösteren bir video koymuşlar, ve insanlar video seyretmekten başka bir şey yapmıyor. O kadar olağanüstü ki, her şeye rağmen direnip de bir şeyler yapan çiftlere kimse dönüp de bakmıyor bile. İnsanlar öylece, büyülenmiş bir vaziyette video ekranının karşısına çakılıp oturuyorlar.

"Değişim Beldesi"ne orayı yazmaya niyetlenmeden önce de gittiğini söyledin. Yani kişisel bir tercihti, öyle mi?

Evet, evet, California masajları, jakuziler falan için gidiyordum oraya. Benim gitme nedenim hedonist bir motivasyona dayanıyordu.

Kitabının kusursuz, mükemmel bir cinselliği göklere çıkarma gibi bir kışkırtıcılığı var: Bütün arzu geriliminin atılıp boşaltıldığı haz mekanları...

Arzunun ölümü haz için çok iyi bir şey olurdu ama, sonuçta, olmuyor; olmuyor, çünkü insanlar gözalıcı şeylerin, gösterinin çok fazla içindeler. Bu mekanlarda yürümeyen şey, insanların porno filmlerdeki gibi davranmaya çalışmaları.

Yani memurlaştırılmış, mesela devlet tarafından finanse edilen, gösteriye dair hiçbir referansı olmayan bir kulübün başarılı olacağını mı söylüyorsun?..

Harika bir fikir. Bunu Fidel Castro'ya önermek lazım: Küba'da fuhşu devletleştirmek harika bir döviz kaynağı olur, aynı zamanda da ülkenin ekonomisini kurtarabilecek devrimci, hakikaten yenilikçi bir fikir.

Sana göre, arzu kaçınılmaz olarak acıya, ıstıraba bağlı. Kötülüğün kökenini, cinsellik düzeyinde de, ekonomi düzeyinde de arzuda buluyorsun.

Tatmin olmayan arzuya karşıyım. Aslında, kötülük arzuya bağlı olmayan ayrılma halinden geliyor. Hayvanlar arzu halini bilmez. Sürekli acı içindedirler, ama bu acı arzudan ziyade, beslenmeyle ilgili rekabete bağlıdır. Arzu, durumları bariz bir şekilde vahimleştiren ve insan toplumlarında giderek çok büyük yer tutan insani bir haldir. Eski toplumlarda, arzuyla reklamı birbirinden ayırabilirdiniz. Şimdi, bu iki sözcük eşanlamlı hale geldi.

Kitabının başlarında oldukça mahrem bazı otobiyografik gözlemler de yer alıyor.

Evet. Her şeyin başlangıcı 14-16 yaşlarına ait gençlik fotoğraflarımı incelemem oldu. Psikolojik açıdan akıl almaz bir biçimde yön değiştirmiş olduğumu gördüm.

Ama yine de aradığın açıklamalar hep genele dair, neden?

Megaloman olduğum içindir. Ve çünkü söylediğimin büyük ölçüde doğru olduğunu düşündüğüm için. Bana kalırsa, kitabın en derinlikli bölümlerinden biri, Michel'in kendi kendisine, Bruno'yu ne ölçüde bir birey olarak görebilip göremeyeceğimizi sorduğu bölüm. Çünkü, onun fikirlerinde, azularında bireysel hiçbir yanın olmadığı kesinlikle aşikar, herkesle tamamen aynı. Sonuçta, Bruno'da bireysel bulduğu tek şey, organlarının fiziksel olarak çürümesi.

Hikayesi, acıları da ona ait değil mi?

Hayır. Bireyselliği yaratan tek şey ölümdür. Birey tam olarak, ölüme kıyasla kendisini tarif eder, sosyolojiyi aşmayı zorunlu kılan ölümdür. Fikirler, acılar, bütün bunlar, genel terimlerle açıklanabilir gibi geliyor.

Bu genel açıklamalarının içinde, new-age de var. Tasvirlerindeki alaycılığın ötesinde, new-age'le karmaşık bir ilişkin var. Çok kabaca özetlersek, new-age ideologlarının tespitlerine katılıyor, ama bu tespitlerin açıldığı uygulamaları saçma ve gülünç buluyorsun...

Evet. 20. yüzyıl biliminin, Fransa'da insan bilimleri tarafından bugüne kadarki bütün kullanımları tamamen anlamsız soytarılıklardan başka bir şey değil. New-age'i de kimsenin hiçbir şey anlamadığı bir tespitten yola çıkıp olur olmaz şeyler söyleyen ve kimse bir şey anlamadığına göre bu olur olmaz şeylerin itibar kazanacağına emin

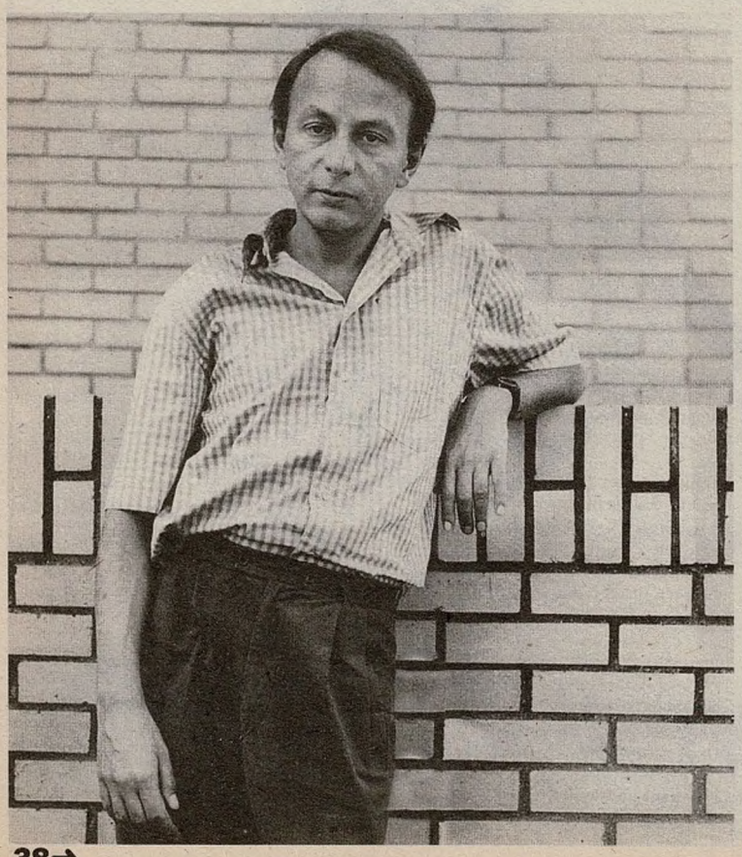

İnsan pek çok kusuru olan, değersiz bir türdür, ama bazı özlemleri vardır. Bu benim için çok önemli bir şey, insanoğlunun bu durumu bir imkandır. Bana kalırsa, edebiyat bu türden soruları sormalıdır, yoksa beni o kadar ilgilendirmiyor. Her sayfanın yakıcı olması lazım.

olan insanlarla aynı kategoriye koyuyorum.

Aynı argümanın sana karşı da ileri sürülebileceğinden çekinmiyor musun: Fizik ve moleküler biyolojiyi romanesk bir şekilde kullandın.

Bu gerçek bir korku. Kitabı, Nobel ödülü almış Fransız fizikçilere ve bir takım otoritelere gönderme riskine atıldım. Kısa süre içinde bir karşılık, bir yankı bulurum umarım. Hiçbir şey anlamadığımı söylerlerse, çok üzülürüm. Ciddi oldukları varsayılan insanların bu alana dahil olmasına, katılmasına çalışıyorum.

Fizikçilere gönderdiğin gibi, eleştiri beklentisiyle, seks kulübü işletmecilerine ya da çalışanlarına da gönderdin mi kitabını?

Hayır, çünkü bunlara ben kendim katılmıştım, dolayısıyla... Kendi yaşadıklarımı, gördüklerimi ben de diğerleri kadar değerlendirecek kapasiteye sahibim. Yani sorun bir tek fizikçilerle. Biyoloji, anlaşılması öyle zor bir şey değil.

İlan ettiğin buluşlar belirli bir dökümantasyon çalışmasına mı dayanıyor, yoksa oluşturduğun perspektife göre deli saçması şeyler mi?

Fikir hakiki ve doğrulanmış bir sorundan, moleküler biyolojideki araştırmalarla, fizikteki araştırmalar arasındaki bağlantı kopukluğundan yola çıkıyor. Prensip olarak, moleküler biyoloji fiziğe dayanıyor, ama kesinlikle modern fiziği kullanmıyor. Buna karşılık, bu iki alan birbiriyle çarpışırsa –ki bu kaçınılmaz– neler olabileceğini tahayyül ettiğimde, ortaya kurgu bilim çıkıyor. Bir şey olacak, ama ne? Uyduruyorum, ama bunu geçerli temeller üzerinde yaptığımı umuyorum.

Pozitivizm, özellikle de Auguste Comte da seni çok etkilemiş.

Sadece şeylerin yasalarını araştırıp alttaki, gizli sorunlarla uğraşmayı reddetme fikrini oldukça cesur buluyorum.

Sonuçta, kabaca söylersek, metafiziği reddetmek, ancak gözlemlenebilir olana hükmeden yasaları bulmak, ve sonra bu yasalara tekabül eden ahlak kuralları ve bir toplum inşa etmek.

İşte bu, Comte'un pozitivizmi.

Sen de benimsiyor gözüküyorsun; bu, dünyaya hükmeden doğal yasalara boyun eğmeyi getiriyor...

Kesinlikle her tür demokrasi fikrine, bireysel özgürlüğe karşı olduğu doğru.

Ve dolayısıyla da yasaları aşabilmeye muktedir her tür arzuya da karşı.

Arzunun bir hesap unsuru gibi gözüktüğü doğru. Bunun göz önünde bulundurulması lazım.

Yine de ortaya bir paradoks çıkıyor: Bu yaklaşım içinde romanın yeri ne olabilir?

Burada benim kendi görüşlerim hakkında konuşuyoruz, kitaptaki kahramanların anlattıklarından farklı olabilir. Merkezdeki şahsiyetin karmaşık olduğunu söyleyebiliriz. Determinist bir yaşam anlayışından hareket ediyor, ama birçok defalar özgürlüğün, özgürlük diye bir şeyin varolduğunu farkediyor. Bu noktada onunla hemfikirim, oldukça tuhaf: Ben özgürlüğe inanıyorum. İnsanoğlunun davranışları bana ara ara ortaya çıkan özgürlük anlarıyla birlikte, uzun determinizm dönemleriyle belirginleşiyor gibi geliyor. Bu özgürlük anları son derece seyrek. Gerçekçi bir romanda, çok az görünmeli, son derece ölçülü kullanılmalı. Sonuçta, romanın kendisi de oldukça determinist bir tür. Kişilikleri tanımlarken çok özgürsünüz, ama ondan sonra istediğinizi yapamazsınız. Onların kaderlerinin peşinden gitmelerine izin vermek zorundasınız. Schopenhauer bir kişiliğin karakterinin, tıpkı bir doğa kuvvetinin katılığında gelişmesi gerektiğini söyler. Bir roman kahramanının davranışı dağdan aşağı yuvarlanan taşınkine benzemeli. Bu oldukça güçlü, neredeyse doğru bir görüş.

Schubert'in ulaşabildiği yürek parçalayıcı sadelik, müzisyenlerin bir köşede oturup müziği burada çaldıkları hissi, teknik boyutun tamamen ortadan kaybolduğu an... Benim için, genel olarak sanat hakikaten bu.

Yani pratikte, birbirinin içine geçirdiğin bu iki biyografi, insanın okurken hissettiğinin aksine, senin elinden kaçıp gitti, öyle mi?

Evet. Örneğin, Christiane sakatlandığında, Bruno onu evine almayı öneriyor, ama bunu yapmak için biraz fazla tereddüt ediyor. Mantık tereddüt etmesini, bunu beceremememesini gerektiriyor. Benim elimde olan bir şey değil.

O sahneyi yazarken, sen de bir tereddüt geçirdin mi?

Hayır, ama beni üzen, kendi isteğime rağmen yazdığım bir bölüm. Kahramanın mantığına saygı gös-

altını çizdik

1970 yılı, henüz etkisini yitirmeyen sansürün girişimlerine karşın, törelerin evrimi alanında erotik tüketimin hızla yayıldığı bir yıl olarak belirginleşti. 60'lı yılların "cinsel özgürlüğü"nü geniş halk kitlelerine yaymaya yönelik "Hair" müzikali büyük bir başarı elde etti. Güney plajlarında çıplak memeler çabucak yaygınlaştı. Paris'teki "sex shop"ların sayısı birkaç ay içinde üçten kırkbeşe çıktı.

Bruno, annesinde geçirdiği ilk tatilden sonra hippiler arasında asla kabul edilmeyeceğini anladı; güzel bir hayvan değildi, olamayacaktı da. Geceleri, açık kadın cinsel organlarını görüyordu düşünde. Aynı dönemlerde Kafka okumaya başladı. İlk kez bir soğukluk, tehlikeli bir donma duygusuna kapıldı; "Dava"yı bitirdikten birkaç saat sonra bile, hâlâ sersemlemiş ve laçkalaşmış durumda olduğunu gördü. Utançla belirlenmiş, insanların birbirleriyle sonsuz bir boşlukta rastlaştıkları bu ağır çekim evrenin olanaksızlığını ve tamı tamına kendi zihinsel evrenine benzediğini hemen anladı. Evren yavaş ve soğuktu. Bununla birlikte, kadınların apış arasında bulunan sıcak bir şey vardı; ama o şeye de ulaşamıyordu.

David on beş yaşındayken "rock star" olmayı düşlüyordu. Bu düşün peşinde koşan bir tek o değildi. Genel müdürlerden ve bankacılardan çok daha zengin olan "rock star"lar yine de asi imajlarını koruyorlardı. Genç, yakışıklı, ünlü, tüm kadınların arzuladığı, tüm erkeklerin de imrendiği "rock star"lar, toplumsal hiyerarşinin saltık doruğunu oluşturuyordu. Eski Mısır'da firavunların tanrılaştırılmalarından beri, insanlık tarihinde hiçbir şey, Avrupa ve Amerika gençliğinin "rock star"lara beslediği derin hayranlıkla karşılaştırılamaz. David, dış görünüş olarak amacına ulaşmak için gerekli her şeye sahipti: Hem hayvansı hem de şeytansı kusursuz bir güzellikteydi; erkeksi bir yüzü vardı ama çizgileri son derece arıydı; hafif kıvırcık, uzun ve gür siyah saçları, koyu mavi iri gözleri vardı. David babasının ilişkileri sayesinde, ilk 45'liğini on yedi yaşında yaptı; tam bir başarısızlıkla sonuçlandı. Yalnız aynı yıl, "Sgt. Peppers"ın, "Days of Future Passed"ın da çıktığını söylemek gerek. Jimi Hendrix, Rolling Stones ve Doors üretimlerinin doruğundaydı; Neil Young plak yapmaya başlamıştı ve Brian Wilson'dan hâlâ çok şey bekleniyordu.

"Hemen hemen ilk açıldığından beri geliyorum Belde'ye. Evlenince gelmeye ara verdim. Şimdi yılda iki-üç hafta geliyorum. Başlangıçta "yeni sol", alternatif bir yerdi; şimdi "new age" oldu; pek bir şey değişmedi. 70'li yıllarda da Doğu mistiklerine ilgi duyuluyordu; bugün de jakuzi ve masajlar hâlâ var. Hoş bir yer, ama biraz kasvetli; dışarıya göre şiddet çok daha az. Dinsel hava, asılma ilişkilerindeki kabalığı biraz maskeliyor. Ama burada da acı çeken kadınlar var. Yalnız başına yaşlanan erkekler, aynı durumdaki kadınlar kadar acınacak koşullarda değil. Erkekler kötü şarap içiyorlar, uyuyorlar ve dişleri kokuyor; ardından uyanıp aynı şeyleri yeniden yapıyorlar; erkenden de ölüyorlar. Kadınlar sakinleştirici alıyor, yoga yapıp psikologlara gidiyorlar; uzun süre yaşayıp çok acı çekiyorlar. Güçsüz, çirkin bedenlerini satıyorlar; bunu biliyorlar ve bu yüzden acı çekiyorlar. Yine de ısrar ediyorlar, çünkü sevilmekten vazgeçmeyi başaramıyorlar. Sonuna dek bu yanılsamanın kurbanı oluyorlar. Belli bir yaştan sonra, bir kadının hâlâ kamışlara sürtünme olanağı vardır, ama sevilme olanakları artık yoktur. İşte erkekler böyle. Hepsi bu."

"Abartıyorsun, Christiane..." dedi Bruno yavaşça. "Örneğin şimdi, sana zevk vermek istiyorum."

David Cannes'daki bir partide Mick Jagger'la karşılaşmıştı; sanki bir yılanla burun buruna gelmiş gibi, iki metre geriye sıçramıştı. Mick Jagger dünyanın en büyük yıldızıydı; zengindi, hayranları vardı ve vurdumduymazdı. Kısacası, David'in olmayı düşlediği her şeydi. Bu denli baştan çıkarıcı olması, kötü olmasındandı. Tam bir kötülük simgesiydi. Kitlelerin her şeyden çok hayranlık duyduğu şey, cezalandırılmamış kötülük imgesidir. Mick Jagger bir gün grup içinde, tabii ki Brian Jones'la, bir iktidar sorunu, bir benlik sorunu yaşadı; ama her şey kararlaştırılmıştı ve havuz olayı yaşandı. Kuşkusuz resmi açıklama bu değildi, ama David, Mick Jagger'ın Brian Jones'u havuza ittiğini biliyordu; onu bu işi yaparken düşleyebiliyordu ve böylece, bu ilk cinayetle dünyanın en büyük rock grubunun lideri olmuştu. Dünyada büyük yapılan her şey başlangıçta bir cinayete dayanır, David buna yürekten inanıyordu. 76 sonunda, gereken bütün havuzlara, gerektiği kadar insanı itmeye hazır olduğunu hissediyordu...

termek için...

Demek ki, romandaki kişiler senden bağımsız bir şekilde varoluyor, yani bu kişilerin bireyselleştiğine mi inanıyorsun?

Evet, özellikle de belli bir sayfa sayısından sonra. Bir kere onlara bir geçmiş, bir soyağacı kurdun mu, egemen olan temel güçleri oluşturdun mu, artık mucize yapamazsın.

Psikolojinin geçerliliğini kabul etmediğinden, senin hakim temel kuvvetlerin neredeyse tamamen sosyolojik.

Aynı zamanda, biyolojik de. Saf halde biyolojik determinizm var.

"Rester Vivant"da, yeni bir biçim yaratmaya uğraşmamak gerektiğini, ancak yüzyılda bir yeni bir biçim icat edildiğini yazmıştın. Yine de, günümüzün bilimsel devrimini kurmacada dikkate almaya çalışırken en klasik roman yapılarına başvurman insanı şaşırtıyor.

Fazla iddialı olacak ama, romanda eksik olanın içerik olduğunu düşünüyorum. "Mücadele Alanı nın Genişlemesi" ile bunun arasında, daha önceden bilmediğim ve çok güzel bulduğum Balzac'ı okuduğumda çok belirleyici bir kopuş, bir yırtılma oldu. Thomas Mann'a büyük hayranlık duyuyorum, ama Balzac'ın beni komplekse sürüklediğini söyleyebilirim, çünkü zaman zaman tamamen aptalca şeyler söylüyor, durmadan konudan uzaklaşıp sapıyor ve hiç de rahatsız etmiyor. Thomas Mann, aslında daha etkileyici. Aynı zamanda bir de, daha önce ortaya çıkmayan eski bir etki var: 1945 ile 1970 arası Amerikan kurgu bilimi, hiç de boş şeyler değil, üstelik bazen gayet de iyi yazılmışlar.

Senin, içinde bolca şiirsellik içeren, felsefi romanla gerçekçi roman arasında bir yerde durduğunu söyleyebiliriz herhalde.

Nazım şeklindeki şiirli bölümlere geçişler pek olmamış gibi geliyor bana. Romanın anekdotlarından teorik gelişmelere geçiş, bana başarılı geliyor; buna karşılık, mısralar halindeki şiirlerin araya sıkıştırılması, "cut" halindeki montaj biçimi o kadar iyi olmamış.

Seni etkileyen başka neler oldu?

En çok önem verdiğim, üzerinde durduğum şeyler, yazarken aradıklarım, örneklerini müzikte bulduğum şeyler. Örneğin, Schubert'in ulaşabildiği yürek parçalayıcı sadelik, müzisyenlerin bir köşede oturup müziği burada çaldıkları hissi, teknik boyutun tamamen ortadan kaybolduğu an... Benim için, genel olarak sanat hakikaten bu.

Sonuçta, 20. yüzyılı kaale almıyorsun, ne edebiyatını, ne felsefecilerini, ne de tarihini...

Tarihsel hareketi incelerken, iki kuşak geriye gitmeyi tamamen gereksiz buluyorum. Hemen bir önceki kuşak yeterli, çünkü her şey üstüste yığılıp birikiyor. Öte yandan, modern dünyanın tarihi 1945'de başlıyor. Bu yüzyılın en ilginç ve şaşırtıcı kuşağı anne-babalarımızınki, gösterdikleri iyimserlik nedeniyle şaşırtıcı; bu daha önce varolmayan, sonra da bir daha görülmeyen bir iyimserlik, ilerlemeye olan inançları çok tuhaf. Anne babalarımızın kuşağında "çift" olmak son derece büyük bir önem taşıyor. Daha önce hiçbir zaman olmadığı, bundan sonra da bir daha hiç olamayacağı kadar büyük bir önem. Kitabın en marksist bölümünde, eğlenceli bir şekilde –en azından öyle olduğunu umuyorum– aşk duygusunun altın çağını tasvir etmeye çalıştım.

Çok sayıda nostaljin var, bunlar arasında, Stalin'in yeri sanki özel... İnsanlık için devrim niteliğinde bilimsel bir keşif yapacak olan kahramanının adı Djerzinski, Moskova davalarındaki en korkunç şahsiyetlerden biriyle adaş. Bu bir provokasyon mu?

Hayır. En başta, bir Polonyalı soyadı istiyordum. Polonya'da seyahat ettiğim zaman, beni hep Polonyalı sanıyorlardı. Bu Stalin bağlantısından bana daha önce de söz edenler oldu. Ve açıkçası, bana pek de kötü gelmedi; oldukça canayakın bir kahraman; bir parça Stalin tozu katmak ona pozitif bir "aura" kazandırabilir... Neyse, Stalin'i beğendiğim doğru... *(gülüyor)* Ama yanıldığını da kabul ediyorum. Auguste Comte bunu öngörmüştü: Din meselesini çözüme kavuşturmadan bir toplum kurmaya kalkışmak, aslında denemeye bile değmez. Sadece ekonomik yapılar üzerinde duran yeni bir toplum kurmayı deneme fikrini tasvip etmemesi, bundan uzak durması gerekirdi. Ayrıca, geçmişi kökünden kazıyıp atma fikri pozitivizmin temel ilkesine dahi yabancı.

Peki o zaman niçin Stalin?

Bir yığın anarşisti öldürdüğü için... *(gülüyor)* Ayrıca, troçkistlere karşı da çok katı olduğu için; tehlikeli sapmalardan kaçınmak için gerekli iki önlem. Aynı şekilde, tarihin Georges Marchais'nin de hakkını teslim edeceğini düşünüyorum; onun ince, nitelikli ve çelişkili değerlendirmesine göre, "SSCB'nin bilançosu, sonuçta, genel olarak olumludur". Biraz alelacele bir özet, ama bana doğru gibi geliyor. Aşırılıkların yapıldığını kabul ediyorum. Marchais SSCB'nin Afganistan'a müdahalesini sonuna kadar benimsemeden de olsa izlerken, onu alaya almakta fazla çabuk davranılmıştı: SSCB şöyle ya da böyle, orta çağı yaşayan bir medeniyete bir ilerleme götürüyordu. Tamamiyle haksız olmadığını görmek için, bugün Afganistan'da yaşananlara bakmak yeterli.

Anne babalarımızın kuşağında "çift" olmak son derece büyük bir önem taşıyor. Daha önce hiçbir zaman olmadığı, bundan sonra da bir daha hiç olamayacağı kadar büyük bir önem. Kitabın en marksist bölümünde, eğlenceli bir şekilde aşk duygusunun altın çağını tasvir etmeye çalıştım.

Romanındaki kişilerde, yaşlandıkları ya da hastalandıkları zaman hariç, kadınlara karşı bir tiksinme olduğunu hissediyor insan.

Bu doğru değil. Örneğin Annabelle son derece arzu uyandırır şekilde tasvir edilmiştir.

Ama ölüyor.

Hayat yapacağını yapıyor ve yavaş yavaş organlarının bütün yenilenme kapasitesini yok ediyor.

Yapacağını yapan sensin!

Hayır, bu böyledir. Nesnel olarak doğru. Üremekten korkan ve korkmakta da haklı olan, ama hâlâ mükemmel derecede iyi olan 40'lı yaşlardaki kadınlara bakmak çok sarsıcıdır.

Bütün kadın kahramanlarının yaşlanıp çökmeye ya da mutsuzluğa karşı tuhaf bir yetenekleri var.

Beni asıl şaşırtan, erkeklerin o seviyede olmaması. Dolayısıyla, iyi yürekli matriarkal bir yönetim kurmak için, erkeklerin, genel olarak kötü bir şekilde kullandıkları aşırı özgürlüğü ellerinden almak toplumsal meselenin çözümü için harika bir yol olabilir. Babaların çekip gidip ortadan kaybolmasının kesinlikle ne derece evrensel bir olay olduğunun farkında değil misiniz? Bu sadece Batı burjuvazisiyle sınırlı değil; Amerika'daki siyah gettolarda da, Tayland'da da, Küba'da da oluyor. Dünya çapında bir olay. Burada doğru olan kadın dergileri: Sonuçta, erkekler tartışmasız bir şekilde tehlikeli varlıklar. İstatistiksel olarak, kadınlar daha az üçkağıda, çürümeye bulaşmış.

Bu söylediklerin new-age söylemiyle buluşabilir...

Kanımca, new-age'den alınabilecek unsurlardan biri bu. En büyük heveslerimden biri de new-age'i kendi lehime çevirmek. Bu benim megaloman yanım, her taraftan araklayacaksın: Stalinistler, new-age...

Şöyle ya da böyle bireysel özgürlüğe karşı ne varsa...

Kesinlikle. Bireysel özgürlüğün her düşmanı nesnel bir müttefik olabilir. Benim tek bir düşmanım var: liberterler, liberaller. Liberter denen fiilen bir liberaldir; satanistler, radikal ekolojistler gibi çok korkunç halleri de vardır.

Aynı zamanda, romanında da görüldüğü gibi, Aldous Huxley'nin teorilerini de paylaşıyorsun.

Michel'in sonunda vardığı, mükemmel dünyanın asla ortaya çıkmayacağı sonucuna kesinlikle katılıyorum; Huxley sonuçta yanıldı. Söz konusu olan hayıflanmak, olamamış olan şeyler için üzülmek değil. Durum bu. Din olmadan, en iyi dünya, mükemmel dünya asla işlemez. Din, çok önemli. Ama "Cesur Yeni Dünya"dan şiddetle etkilenmiştim. Bana çok doğru geliyordu. Huxley'nin eserlerinin geri kalanı kötüdür. İyi bir yazar değildir. Yarattığı kişiliklerin derinliği yoktur, üslubu da pek parlak değildir. Ancak, "Cesur Yeni Dünya"yı yazarken, kitapta açıkladığım nedenlerle, çok önemli bir noktaya parmak bastı. O anda dünyada kimse, biyoloji hakkında onun o kitabı yazarkenki kadar bilgiye, belgeye sahip değildi.

Kitabın sonsözünde, anlatıcı, "dertli ve aşağılık tür"den söz ediyor, iş kence görmüş, çelişkilerle dolu, bireyci ve kavgacı, bencilliği sınırsız, bazen görülmedik şiddet patlamaları yapabilen, ama iyiliğe ve aşka inanmaktan hiç vazgeçmeyen... tür. Burada kahramanlarına karşı duyduğun merhamet yine ortaya çıkıyor sanki.

İnsan pek çok kusuru olan, değersiz bir türdür, ama bazı özlemleri vardır. Bu benim için çok önemli bir şey, insanoğlunun bu durumu bir imkandır. Tıpkı Kant'ın ahlakın tanımını yapmanın üzerinde ısrarla durması ve bunu insana göre değil, bütün makul yaratıklara göre yapmak istemesi gibi. Bu nedenle, arkeolog yanıyla Lovecraft da beni çok etkilemiştir. Okuma hayatımdaki en önemli şeylerdir bunlar. Bana kalırsa, edebiyat bu türden soruları sormalıdır, yoksa beni o kadar ilgilendirmiyor. Her sayfanın yakıcı olması lazım.

Kopyalamayı överken, kürtajı kınamak çelişkili bir durum değil mi?

Hayır. Hakikaten ahlakın temellerine dönmek gerek. Birisini öldürmek, kötüdür. Buna karşılık, ondan birkaç kopya yapmanın nesinde, nasıl bir kötülük var, anlamıyorum. Ama kopyalama özellikle savunduğum bir fikir değil. Bunun için de kitabın sonuna o tuhaf karakteri, "fikir ajitatörü"nü soktum. Djerzinski'nin buluşlarını kullandığını iddia ediyor, ama onları tam olarak anlamış değil. Benim de kesin bir pozisyonum yok. Acı veren meselelere çözüm bulmaktansa, onları saptamayı daha kolay becerebiliyorum; bunun için de roman yazıyorum.

Çeviren: **Siren İdemen**

Can Kozanoğlu

Yazıları, Metin Oktay'ın şutları gibi. Çeşitli dergilerde "doksana taktığı" onlarca top bir yana, bazuka gibi dört golü var "yeni sağ"a: "Bu Maçı Alıcaz", "Cilalı İmaj Devri", "Pop Çağı Ateşi", "Dolunay, Cemaat ve Internet"... Bu dört kitapla şimdiden Metin Oktay'ın lakabını hak eden Can Kozanoğlu'yla, "blind test" olayını bahane edip "sağ"dan "sol"dan konuştuk. "Taçsız Kral" misali öyle bir maç çıkardı ki, dayanamadık omuzlara aldık.

YAĞMURLU BİR GÜNDE YOLDA BİR KEDİ YAVRUSU

La Mano Negra - Santa Maradona *(Casa Babylon)*

Nedir bu?

Mano Negra. Şarkının ismi de "Santa Maradona"... Gerçekten "Santa" mıdır Maradona?

Valla, ben severim. Öyle duygusal bir tarafım vardır. Ayıptır söylemesi, 1982 Dünya Kupası'nda İspanya'da, kendi gözlerimle seyretme imkanı da bulmuşumdur, El Salvador maçında... Ama, "aziz midir" dersen, değildir. Fenerbahçe'de bile aziz futbolcu olmamıştır. Zeki Rıza Sporel bile aziz olamaz yani... *(gülüyor)* Ama bugünlerde Maradona sempatimiz bir hayli yüksek. Malum Küba davası...

Nedir adamın sihri? Mesela, dünya kupasından ihraç edildiğinde Bangladeş'te FİFA'yı protesto etmek için binlerce insan sokağa dökülüp polisle çatışmıştı.

Bangladeşlilerin her dünya kupasında sokağa dökülmek gibi bir huyları var zaten. Geçen sefer de elektrik kesildi diye sokağa dökülmüşlerdi. Son günlerin moda deyimiyle söylersek, "sosyologlar bir araştırsın"... *(gülüyor)* En başta, saha içinde bir karizması var. Arjantin'de, saha içinde herhangi bir oyuncunun ne yapacağını, Maradona'nın ne yapacağını merak ettiğin kadar asla merak etmezsin. Kötü oynaması bile bir olay. Kötü oynadığı zaman, neden kötü oynadığını düşünürsün. Acaba kokain çektiği için mi, serseri olduğu için mi, canı istemediği için mi, yaşlandığı için mi?.. İyi oynarsa, yaptığı hareketler bilmem kaç yıl unutulmayacak hareketler oluyor. Son dönemde uyandırdığı sempati ise tedavi için Amerika'yı değil, Küba'yı seçmiş olması. Bazılarına göre, orada uyuşturucu bulamayacağı için Küba seçildi, mecburen Küba'da kokain içemeyecek. Üçüncü dünyayı destekliyor, kolunda Che dövmesi var. Aslında Mike Tyson'da da Mao dövmesi var. Mike Tyson'ın Maoculuğu bence Maradona'nın Che'yi sevmesinden daha enteresan... Bundan yirmi yıl önce, yeryüzünde Mao dövmesi yaptırarak gezen bir insan olduğunu sanmıyorum. O zamanlar, Che ya da Mao posteri taşısanız bu "Çin'deki gibi, Küba'daki gibi bir devrimin yaşanmasını istiyorum kendi ülkemde" anlamına gelebilirdi. Şimdi öyle bir manaya gelmiyor. Öyle bir devrimin olmayacağı dünya genelinde kabul görmüş durumda. Artık Che tişörtü giymek somut temeli olmayan bir aykırılık. Böyle bir rahatlığı var. Bir keresinde, Veliefendi'de Che tişörtlü bir çocuk görmüş, şaşmıştım. İstiklal Caddesi'nde görünce normal geliyor, ama Veliefendi'de görünce yadırgıyorsun. Ama düşündüğün zaman, ganyanını atmaya gelmiş birisi, Che'yi de seviyor... Che trend'i çıktığında, şöyle yazılar çok yazıldı: "Che'yi tecimselleştiriyorlar, saatte, tişörtte Che'nin ne işi var?" diye. Buna son derece gıcık olmuştum. Niye olmasın? 16-18 yaşında insanlar Mustafa Sandal tişörtü mü giysin, Che tişörtü mü? Che giysin tabii. Can Yücel'in lafı var, islamcılar için "insanlar Demirel'e inanacağına Allah'a inansın daha iyi" demişti, onun gibi bir şey işte. Bu işler böyle bir sempatiyle başlar. Che unutulacağına, birkaç tişörtçü, dövmeci para kazansın. Bu "tecimselleştirme" ve "içini boşaltma" laflarına iyice bir antipatim var zaten. İnsanlar kendileri için özel olmasını istedikleri şeyleri, başkalarında da görünce hemen kıskanıp "ama içini boşaltmış" deyiveriyorlar.

14 yaşında bir çocuk "yaa Tansu Çiller de çağdaş bir kadın" diyeceğine, "Che diye biri varmış, kıyak adammış" desin, daha evladır.

Gülay Göktürk Aktüel'de "Neden kendi Che'mizi yaratamıyoruz? Deniz Gezmiş tişörtlerimiz niye yok?" diye hayıflanmıştı?

Che tişörtüyle caddede yürüdüğünde polisin seni çevirip başına bir şey vurma ihtimali gene vardır ama, Deniz Gezmiş tişörtünün yanında, onda bir falandır. Böyle bir güvenlik sorunu var. Ayrıca, İstiklal Caddesi'ndeki bir çocuğa "Deniz Gezmiş mi, Che mi?" diye sorsan, Che daha büyülü gelir herhalde... Gürbüz Azak diye bir yazar vardır Türkiye gazetesinde. Biraz 70'lerde kalmış bir abimiz sağolsun. Anti komünist yazı üslubunu hâlâ koruyor. Bir yıl kadar önce bir yazı yazmıştı, Rauf Tamer'in 70'lerde solculara ettiği laflara benzer şekilde laflar etmişti: "Bunlar yağmurlu günde yolda bir kedi yavrusu görüp solcu olurlar" diyordu. Burada son derece insani ve doğru bir şey var. İnsan hakikaten öyle solcu olur ya! 14 yaşında, literatürü ezberleyerek solcu olunmaz, ıslak kedi yavrusuna acıyarak solcu olunur. Ya da imgesinin ne olduğunu tam bilmeden, Che tişörtü çok çekici gelir. O tişörtü giyenlerin çoğu bir yere ulaşmayacak, ama ille de bir yere ulaşması gerekmiyor. Her şeye rağmen, "yaa Tansu Çiller de çağdaş bir kadın" diyeceğine "Che diye biri varmış, kıyak adammış" desin, daha evladır.

Şimdi entelektüeller arasında futbol üzerine yazı yazma, futbolu politik gözle yorumlama epey rağbet görür oldu. Sen futbola yapılan politik bakışların çoğu zaman zorlama olduğunu düşünüyorsun...

Türkiye bir ara sol entelektüel camiadan birçok insanın köşe yazarı olduğu, gazetelerde yer bulduğu bir dönem yaşadı. Çevremizdeki birçok insan yıllarca, pekçok köşe yazarına "bunlar dinozor, adamlar otuz yıldır aynı şeyleri yazıyor, bıktık" dedi. Ama "al birader sana köşe, doldur bakalım" dendiğinde, anlaşıldı ki, adamların bir Hasan Pulur kadar, İlhan Selçuk kadar, Çetin Altan kadar, yıllardır "aynı şeyi yazıyor" dedikleri adamlar kadar lafları yokmuş. Bir köşe doldurmak kolay değilmiş. Onun için, herkesin kolayca laf edebileceği bir konu olarak futbol da ön plana çıktı. Sadece futbol değil, müzik konusunda da çok yazı yazıldı. Ama zaten, aydınlar camiası futbola hayli yaklaşmıştı. Futbol bir trend olmuştu. Hatta vaktiyle, "takım tutmam" diyen insanların bir anda çok fanatik kesildiği, biraz daha politize takılan insanların Beşiktaşlı oluverdiği, biraz daha elit politize ve eleştirel takılanların Galatasaraylı oluverdiği görülmüştür.

Kimler Fenerli oldu peki?

Fenerbahçe'nin öyle yapay taraftarlığa asla ihtiyacı olmamıştır. O yüzden, sonradan Fenerli olan insan bizim camiadan çıkmaz... *(gülüyor)* O kadar futbol yazısından geriye ne kaldı? Özellikle futbol ve müzik yazıları için söylersek, bir şeyi çok uzun yıllardır izlemiyorsan, karşılaştırmalı yazı yazma imkanın olmuyor. "Bu enteresan olur ve insanlara egzantrik gelir" diye bir takım sivri laflarla ortaya çıkıyorsun, ama sivrilik yukarı doğru değil de toprağın dibine doğru batıyor, bir süre sonra bir şey kalmıyor. Bu Yeni Yüzyıl, Gazete

Pazar ve Radikal 2 yazarlarından geriye fazla bir şey kalmadığı da acı bir hakikattir.

Dünyada birçok ülkede takımların temsil ettiği politik kimlikler var. Ama nedense bu Türkiye'de ancak zorlama sonucu yaratılabiliyor.

E, tabii, Türkiye'de ağırlıklı olarak iş üç büyük takım üzerinden gittiği ve onların taraftarları da her sınıftan geldiği için böyle genellemeler yapmak ve onları tek bir şeye indirgemek biraz zor. Bizde nasıl yerel basın zayıfsa, yerel taraftarlık da zayıf. Öyle çözümlemelere gitmek zorlama oluyor... Bir şarkı için bu kadar konuşacaksak yani şimdi... *(gülüyor)*

Cartel - Araba Var mı? *(Cartel)*

Cartel bu. İlk çıktıkları zaman ciddi bir bölünme yaşanmıştı. Cartel'e gıcık olanlar ve destek olanlar şeklinde. İBDA'cıların "taraf olmayan bertaraf olur" lafını sevmeme rağmen, maalesef bu konuda pek taraf olamamıştım... *(gülüyor)* Hiç hoşuma gitmedi değil, ama "vay bizim çocuklar" diye de benimseyemedim. Ersen Martin'inden Cartel'e Almanya'da yetişen ikinci ya da üçüncü kuşağın çok enteresan olduğunu, ileride de kendileriyle daha çok karşılaşacağımızı ve her alanda epey başarılı insanlar çıkacağını düşünüyorum... Cartel tartışmasında soru şuydu: Cartel faşist mi, ilerici mi? Bugünün Almanya'sının kent ortamını bilenler daha iyi değerlendirir ama, buradan bakınca, faşist olmadıklarını düşünüyorum. Faşist olmamanın alternatifi de ilerici olmak, demokrat olmak gibi bir noktaya götürmüyor insanı. "Onlar öyle bir ortamda yaşadıkları için yaptıkları da doğrudur" demiyorum ama, Cartel bir gerçekti. 70'lerden bu yana, halen kullanılan değerlendirmelerle onları değerlendirmek pek mümkün değil. Başka bir dünya, başka bir söylem. Kendi içinde de gerilimleri olan bir müzik. Cartel'in ve benzer grupların en çok özen gösterdikleri, o şarkıların introlarına "ah bu bir Anadolu motifi" dedirtecek bir şeyi mutlaka koymak. Bu kimlik beyanı. O kimlik beyanının ötesine geçtiğin zaman, o şarkıların içindeki kimlik Türkiyeli kimliği değil, Almanyalı kimliği de değil, bir kimliksizlik de değil. Oradaki özgün koşulların yarattığı bir başka özgün duruş. Böyle bir duruşa sempati beslemek ya da antipati beslemek de bana son derece mantıksız geliyor... Vaktiyle söyleşilere gittiğim zamanlarda, çok malum bir soru tipi vardı: "Can bey, biliyorum siz hamburgere karşısınız ama..." diye başlayan sorular. İnsan hamburgere karşı olabilir mi ya? Ya da hamburgerden yana olabilir mi? Seversin ya da sevmezsin lezzet olarak. Ya da şuranınkini seversin de öbürününkini sevmezsin. Bir yiyecektir sonuçta. Almanya'daki üçüncü kuşağın yaptığı hip hop bir gerçekliktir ve yanında olmak, karşısında olmak diye bir şey olamaz.

Türkiye'yi eşsiz bir ülke olarak görmeye o kadar meraklıyız ki, dünyayı göremeyecek hale gelmişiz. En özgün yanımız, kendimizi dünyada çok özgün zannetmemiz. Türkiye'de gelecekte ne olacağını kestirmek çok da zor değildir, yeter ki, hiç değilse dış haberler sayfalarını okuma düzeyine gelelim...

EP dergisinde yazdığın bir yazı vardı, "bir gün harbi hip hop gelecek" diye bir kehanetin olmuştu. Grup Vitamin zamanlarıydı...

Ayıptır söylemesi, müzikal konularda epey bir kehanetim tutmuştu. Çünkü onlar kehanet değildir, öngörü de değildir. Biz Türkiye'yi eşsiz, dünyada eşi benzeri olmayan bir ülke olarak görmeye o kadar meraklıyız ki, dünyayı göremeyecek hale gelmişiz. "Bizde olanlar hiçbir yerde olmaz abi" muhabbeti var. İnternette, sadece bize özgü olan şeyler sayfaları var. Listeler halinde geziyor bir takım örnek olaylar. Baktığın zaman, onların yüzde 90'ının olmadığı ülke yoktur. O kadar tuhafız ki, en özgün yanımız, kendimizi dünyada çok özgün zannetmemiz. Dünyada belli makaslar vardır. Durumuna göre, Amerika'nın Avrupa'nın yaşadığı bir şeyi yirmi sene sonra yaşarsın, ama yaşarsın. Bangladeş de senden on yıl sonra yaşar. Dünyada belli toplumsal akışlar belli sonuçları yaratır. Biz hiç de öyle özgün bir ülke değiliz. Amerika'da country trend olduğunda, burda da türkü olur. Türkiye'de ne olacağını kestirmek çok da zor değildir, yeter ki, hiç değilse dış haberler sayfalarını okuma düzeyine gelelim... "Hip hop geldi mi?" dersen, geldi ama, piyasanın perdesini yırtıp kafasını gösterme fırsatını yeterince bulamadı. Şu anda, İstanbul'la sınırlı olmadan hip hop yapan, sözler yazan gruplar olduğunu biliyorum. Ama yaygınlaşması açısından, yani albüme, klibe dönüşmesi anlamında henüz büyük bir gelişme olmuş değil. Olup olmayacağından çok emin değilim. Bunun büyük kentlerle sınırlı olmamasını önemsiyorum.

Nazan Öncel - Sokarım Politikana *(Demir Leblebi)*

Nazan Öncel'in şarkılarını seviyorum. Özellikle de son albümünü. Ama "Demir Leblebi" albümünde bana en uzak şarkı bu. "Sokarım Politikana" ismini ya da nakaratı duyunca başka bir şey zannediyorsun. Ama oradaki politika, adamın aşktaki politik davranışıymış. Biraz hayal kırıklığı yaratıyor insanda. Albümdeki en iyi şarkı değil bence. Ama bu son albüm çok iyi.

Cartel olayındaki gibi bir bölünme oldu galiba. Böyle şarkı olur mu diye saldıranlar oldu, radyolarda, televizyonlarda yasaklandı, RTÜK televizyon kapattı. Ama çok sahiplenenler de vardı.

Tribünlerdeki tezahüratlar için de bunlar söylenir. Sanki bizim hayatımızda hiç küfür yokmuş gibi. Gündelik hayatımızda sanki son derece nezih bir üslupla konuşuyoruz da, kırk yılda bir biri çıkıp böyle bir şarkı yapınca "bu ne rezalet" diye ortaya çıkıyoruz. 15-16 yaşlarındaydım, yolda giderken iki adamın bağıra çağıra konuşmasını duymuştum. Birisi diğerine "ulan sokayım parasına, n'olcak" demişti. Acayip gülmüştük. "Sokayım parasına" çok güzel bir laf ya! Keşke Nazan Öncel de bir sonraki albümde "Sokayım Parasına" diye bir parça yapsa... *(gülüyor)*

Müzik dünyasında, genellikle kadınlar hep "sahnelerimizin han'fendi sanatçısı" olmaya adaylar. Yeni çıkan rocker kızlarımız bile öyle.

Özellikle bad girl imajı yapmaya çalışanlar da var. Benim için simgesi Özlem Tekin'dir. Ama kendisi bence bad girl değil, uyanık girl. Nazan Öncel'in yaptıkları bu yüzden, bu anlamıyla bana çekici geliyor. Belalı kadın olarak aslında Seda Sayan var... *(gülüyor)* "Oymazsam namussuzum" diye şarkısı var. Tabii başında "gözlerini" kelimesi de dikkat çekmiyor değil. O da oradan kurtarıyor belki ama, niçin onun "oymazsam namussuzum" lafı tepki çekmiyor da, Nazan Öncel'in "sokarım politikana" lafı tepki çekiyor? Aslında, bu tarz sözlerden tedirgin olacak insanlar için aşağı yukarı aynı derecede tedirgin edici şarkı sözleri. Ama Seda Sayan'ın ambalajı ve sunumu başka, Nazan Öncel'in kulvarı başka. Kadırga tarzı olunca hoş görüyorlar galiba. Aslında Kadırga tarzına da, rocker tarzına da yakışır ama, nedense ülkemizde rocker tarzında olanlardan pek çıkmıyor işte.

Bir de divalar var, mesela Sezen Aksu...

Efendi bir insan olma günümdeyim bugün, o yüzden geçelim bunu... *(gülüyor)*

Murat Kekilli - Bu Akşam Ölürüm *(Bu Akşam Ölürüm)*

İntrodan belli, "Bu Akşam Ölürüm". İşin doğrusu, bu şarkıyı seviyorum. Albümde "Turnam" diye bir şarkı var, onu da çok seviyorum. Ayrıca, Murat Kekilli'de, hemşehrim diye mi acaba, bir sempatik hava görüyorum. Bu şarkının son dönemlerde çıkan ilk gerçek hit olduğunu düşünüyorum... Bazı insanlar vardır, tipi yok, kafa çok basmıyor, hareketlerde de insanı özellikle çekecek bir şey yokken, bütün olarak baktığında, o insanın bir büyüsü vardır. Bu şarkıda da tuhaf, naif bir büyü var... Murat Kekilli'nin böyle ikinci bir şarkı çıkarmasını isterdim ama, pek fazla umudum yok. İnsanların intihar etmesi durumuna gelince, öyle bir şey yok... *(gülüyor)* İlk başta, 36 kişinin intihar ettiğini söylediler mesela. Bir kitap nedeniyle, intihar olaylarıyla epey ilgilendiğim için söyleyebilirim: 36 intihar Türkiye'nin intihar istatistiklerini fırlatmaz ama, şöyle bir yerinden oynatır. Bir adam zaten intihar edecekken bu şarkıyı dinleyebilir tabii, ama intihar etmeye niyeti olmayan bir adam durup dururken intihar ederse, bu şarkıya gelene dek Ecevit bile daha fazla sorumlu tutulabilir... *(gülüyor)* Ama intihar edeceksen ve kendini yukardan atarak edeceksen, bu şarkıyla intihar etmek de pek fena olmayabilir. Ama intihar türleri içinde kendini yüksekten atarak ölme durumuna, nedense diğerlerinden daha iyiymiş gibi bakarım. Bana hep şöyle gelir: Ölümün bir kapısı var ve çok yumuşak bir şey. Kendini ellinci kattan atarak, dank diye yere çarparak paramparça olsan da, sen onu hissetmiyorsun ve o ölüm anı yumuşak bir şeymiş gibi geliyor. Ölüm, senin zevkine göre, pamuktan, ipekten çok yumuşak, pofuduk bir kapıya sahipmiş gibi...

Sen olsan, intihar etmeden önce ne dinlerdin?

Bu ölüm, intihar muhabbetini bırakalım da, bir yaşam sevinci mesajı verelim bence... *(gülüyor)* Bak ben buraya gelirken, Taksim meydanında hayat, çocuk gülüşleriyle deviniyordu. Umuda kanat çırpan güvercinler vardı... *(gülüyor)* Hem yaşam sevinci mesajı olsun hem de karşı cinsle yakınlaşmamız kolaylaşır belki... *(gülüyor)* Hiç intihar etmeyi düşünmediğim için ne dinlerdim bilmiyorum. Belki şu olurdu: "Mazinde bir tarih yatar, yaşa Fenerbahçe"... *(gülüyor)* Ama intihar edebiyatından, intiharın yüceltilmesinden de, bundan ekmek yiyenlerden de çok rahatsız olurum kesinlikle. Mesela Nilgün Marmara'ya şiiriyle değil de intiharıyla tutunma edebiyatına çok uzak duran bir adamım...

Murat Kekilli bunun bir intihar şarkısı olduğunu reddetti galiba...

Yeni çıkmış, ilgiden şaşırmış bir adam o. Orhan Gencebay bütün o karamsar şarkılarındaki, kendisini kendisi yapan şarkılarındaki temaların anlamını inkar etti. Aslında onların hayata bağlanmak için yazıldığını söyledi, insanların günlük yaşamlarını aydınlatmak için yapıldığını iddia etti. Kırk yıllık Orhan Gencebay bunu yapıyorsa, Murat Kekilli hayda hayda yapar. Gencebay niye yirmi yıldır hit çıkaramıyor, belki de o kafasının döndüğü, değiştiği noktadan itibaren yapamıyor. Doğal müzik yapmaktan misyon müziğe geçince, çok da yapması gerekmeden sentez arayışlarına girince böyle oldu. Şimdi bu köşeyazarları olayına çok takmış oldum ama, o ekolün ilk kurbanı Orhan Gencebay'dır aslında. Niye son hiti 1980'deki "Mevsim Bahar Olunca"? Niye tam o zamana denk düşüyor? Çünkü Orhan Gencebay 12 Eylül'e kadar doğal bir müzik yaptı. Seslendiği bir yer vardı. Ne zaman ki 12 Eylül oldu, eski politizasyon bitti ve biraz daha gündelik hayat sosyolojisi, analizi yaygınlaştı, o zaman o arabesk tartışmaları başladı. Onların içinde de Orhan Gencebay daha düzgün ve farklı bir insan olarak dikkat çekti. Minibüste dinlenen, kahvede dinlenen, aslında daha müreffeh mahallelerde de dinlenen ve doğal müziğini yapan o adam, bir anda, "Murat Belge'nin söyleşi yaptığı bir insan"a dönüştü. Daha sonra, "Meral Özbek'in hakkında kitap yazdığı bir adam" oldu. Sanırım Orhan Gencebay bunu kaldıramadı. Kendisine çok ekstra bir misyon yükledi, oysa ki o misyonu yürütebilecek bir insan değil. Şöyle bir kıyaslamayla bakılıyordu: Ferdi Tayfur'dan daha bilgili, daha düzgün konuşuyor. "Orhan Gencebay çok okurmuş, felsefesi varmış" dendi. Ne felsefesi var bilmiyorum. Şu an, Leo Buscaglia liginde üçüncü kümede mücadele edebilecek bir "sevelim sevilelim" fikriyatından öte bir şey değil. Orhan Gencebay'ın felsefe, misyon müziği yapan insan olma ihtiyacı hiç yoktu. Kendisini de oradan çıkaramadı.

"Yılmaz Güney efsanesi münevverlerin uydurmasıdır" dersen, ben de sana içimden ana avrat küfrederim. Yılmaz Güney, çok kıl olduğun bir efsane olabilir, ama efsanedir, bu da aydınların uydurması değil. Bir dönem için, yüzbinlerce insanın taşıdığı ve yüreğinde beslediği bir sevgi ve efsanedir.

Erkin Koray - Sayın Arkadaşım Osman *(Benden Sana)*

(başlar başlamaz) Erkin Koray.

Onun için de "felsefesi vardır" derler...

Felsefesi yoktur, ambiyansı vardır. Yani şarkılarında bir ambiyans vardır. Şarkılarında gerçek ambiyans olan eskilerden iki insan var bence: Erkin Koray ve Tanju Okan. Ambiyanstan kastım şu: Gözünün önünde şarkıyı dinlerken bir ortam, bir durum canlandırıyor. Sen onu o ortama yakıştırıyorsun. Şimdi Çelik'in de bir meyhane şarkısı var. Ama insanın kafasından şunlar geçiyor: Bu adam meyhaneye gider, içer mi? Eğlenir mi? Meyhanede çevredekilere Atatürkçülük bilinci mi vermeye çalışır? *(gülüyor)* Araba kullanırken bile yanında bir Atatürk kitabı varmış, "bir yandan da onu okurum" diyor. Acaba rakıya buz beklerken dizinin üzerine bir Atatürkçülük kitabı mı açar okur, bilemiyorsun. Ama Tanju Okan'ı oraya yakıştırıyorsun. Tanju Okan'ın ölümü, o yıpranması, hastalıkları falan... Ama adamın şöyle bir dramı oldu mu acaba: Senin imajın belirleniyor ve onun dışına çıkamıyorsun. Şimdi babaya da yıllar önce içki, sigara içen, alem yapan, dağıtan adam imajı biçilmiş. Hatta fuarda sahneye çıktığında, masa konuyor, rakı, kül tablası yerleştiriliyor, baba sigarayı yakıp rakıyı çekiyor ve şarkı söylüyor sahnede. Öyle bir imaj biçilmiş. Tanju Okan'ın, en azından sağlığı adına, kendisini oradan sıyırma şansı var mıydı, çok emin değilim. Yoktu bence. Selçuk Alagöz'ün Sigarayla Savaşanlar Vakfı için yaptığı "Duman Avcıları" adlı eseri biliyor musunuz? Şimdi Tanju Okan yaşayıp da böyle bir şarkıyı yapsa, biter giderdi yani.

Erkin Koray da aynı. Şarkılarının anlattığı ortama onu yakıştırıyorsun. Hakikaten, Osman diye bir arkadaşına böyle geyik bir mektup yazabilir. "Meyhanede" şarkısında olduğu gibi bir meyhane gecesi geçirebilir. Ben de onu o yüzden seviyorum galiba. Bir şarkıyı insana hem gülme duygusu hem de hüzünlenme duygusuyla dinletebiliyor: Mesela "Öyle Bir Geçer Zaman ki" duygusal olarak beni etkileyen bir şarkı. Herkesin hayatında yaşayabileceği bir şarkı. "Yoldan geçenler var da, her akşam gelenler nerde?" Bunu dinleyince, hakikaten duygulanıyorum. Ama bir yandan da gözümde şöyle bir sahne canlanıyor: Erkin Koray böyle bir apartmanın ikinci katından falan, malum surat ifadesiyle camdan bakıyor. O zaman da gülmem geliyor. Çok büyük bir hüznü full konsantrasyon yaşamazsın. Erkin Koray'ın müziğinde yarattığı şey de bu neşe ve hüznü aynı anda verebilmesidir gibi geliyor. Tabii sadece eğlendiren şarkıları da var. Ama sadece hüzünlendiren bir şarkısı yok bence. Eğlenme ve eğlendirme kelimeleri bence Erkin Koray'ı anlamaya çalışırken karşımıza çıkan kilit kelimeler.

"Sayın Arkadaşım Osman" şarkısını bir tarafa bırakalım, bir de "Arkadaş" şarkısı var?

Ben o şarkıyı da filmi de severim. Eli yüzü düzgün müdür? Belki değildir. Politik olarak şu anda savunulacak bir film midir? Değildir. Ama onun bir büyüsü var. Ayrıca Yılmaz Güney'i de severim, "Arkadaş" filmini de severim, o şarkıyı da severim. Bütün bu Yılmaz Güney tartışmaları içinde de en kızdığım şey, ne Serdar Turgut'un ne de Fatih Altaylı'nın yazısıydı. Ne de Sinan Çetin sözleri... Yalnızca, Hadi Uluengin'in bir cümlesidir: "Yılmaz Güney'in efsane olduğu münevverlerin uydurmasıdır". Yılmaz Güney gerçek bir efsanedir. Ben bunu kendim bile yaşadım gördüm. Yılmaz Güney öldüğü gün, Elbistanlı bir abimiz, o zaman çalıştığımız yerde bize küstü ve bir hafta konuşmadı. Niye? Yılmaz Güney'in öldüğü gün öylesine bir şeye gül-

dük diye... Murat Belge yazmıştı, sırf Yılmaz Güney'i kurtarmak için hapishaneye gardiyan olarak giren bir adam var. Böyle sayısız hikaye var. Yılmaz Güney efsanesi, o efsaneyi besleyen damar tartışılır ama, oturup da Belçika'dan "Bu efsane münevverlerin uydurmasıdır" dersen, ben de sana içimden ana avrat küfrederim. Görsem, suratına da ana avrat küfrederim. Bunu böyle yazın lütfen: Can Kozanoğlu, o cümlesinden dolayı Hadi Uluengin'e ana avrat küfrediyor. Orada bir de o "münevver" kelimesini kullandığın zaman, bu üslup oluyor, "başka bir şey" oluyor, "Hadi Uluengin, kendi üslubuyla olayı bir güzel değerlendirdi" oluyor. Yılmaz Güney, çok kıl olduğun bir efsane olabilir, ama efsanedir, bu da aydınların uydurması değil. Bir dönem için, yüzbinlerce insanın taşıdığı ve yüreğinde beslediği bir sevgi ve efsanedir.

İbrahim Tatlıses - Yetiş Ya Muhammed Yetiş Ya Ali
(Selam Olsun)

İbrahim Tatlıses mi bu? Gitti gitti yıllarca, sonunda iyi bir cover şarkıcısı oldu. Son derece zeki ve uyanık bir adam. Bütün deli dolu tarafına rağmen, dengeleri son derece iyi kollayan bir adam. Aynı gruptaki diğer insanlarla kıyaslayınca, Orhancı var, Müslümcü var, Ferdici var, Hakan Taşıyancı var, ama İbocu yok. Onu sevmek insanlara kimlik veren bir şey değil. Bir masal kahramanı olarak, bir dönem insanlara umut vermiş bir insan... Hem "Yetiş Ya Muhammed", hem "Akdeniz Akşamları", hem "Dom Dom Kurşunu", hem "Nankör Kedi" okursan, insanlara kimlik verme şansın kalmıyor. Ama diğer yandan, bu sayede, çok geniş kitlelerce dinlenen bir adam oluyor. O nedenle, diğer arabeskçilere göre farklı bir yerde. Bence zaten, arabeskçi denilebilecek bir adam da değil. Gerçek anlamıyla, yaptığı pop müziktir. Biz Türkiye'de pop müzik denince, başka bir şey anlıyoruz, ama gerçek popçu İbrahim Tatlıses'dir. Bir cümlem var onun için: "En iyi İbrahim Tatlıses türkü söyleyen İbrahim Tatlıses." Değil mi? Yazalı on yıl oldu, hâlâ öyle.

Yıllar önce, film yönetmenliği yapmaya kalktı diye eleştirilince, Yılmaz Güney'in bir filminde leğen içinde yıkanma sahnesinin kendisini ne kadar etkilediğini anlatmış Nokta'ya. "Çünkü" diyor, "Yılmaz Güney leğende yıkanmanın nasıl olduğunu bilir ve onu çeker. Ben de bilirim, ben de çekerim. Ama öbür yönetmenler bunları bilemez ve çekemez."

"Aynalar" belgeselinde, Can Dündar'la çalışmıştık. O meşhur Yılmaz Güney hikayesinin mutlaka olmasını özellikle istemiştim: Yılmaz Güney İmpala'sıyla Urfa sokaklarına giriyor ve bütün çocuklar o arabanın peşinden düşe kalka koşuyor. O çocuklardan biri İbrahim Tatlıses oluyor. Hani "hayatta gözünle görmediğin, ama seni çok etkileyen on sahne, hikaye nedir?" desen, bir tanesi budur. Yılmaz Güney'in efsane olmadığını söyleyenler, o arabanın arkasından koşan çocukları gözlerinin önüne getirip bir daha düşünsünler bence.

Steppenwolf - Born To Be Wild
("Easy Rider" Soundtrack)

Bunu sevdiğimi biliyor muydunuz da çaldınız? Bu şarkıyı çok severim. Bir televizyon programı projemiz vardı. Pek uyacak bir şey değil ama, ben durmadan, "jenerik müziği 'Born To Be Wild' olacak ve jenerik görüntüsü de benim masaya yumruğumu vururkenki görüntüm olacak" diyordum... *(gülüyor)* Arkadaşlar da ciddiye alıp bu şarkıyı bulup getirmişlerdi... "Easy Rider" filmi de benim gözümde hayli kıyak bir filmdir. Aslında, o da –bugün her şeyi öyle mi görüyorum bilmiyorum ama– "çok eli yüzü düzgün bir film midir?" dersen, değil ama, insanı çeken bir yanı var. Bir dönemi anlatıyor ve o dönemin insanlarını, o dönemin parçası olmayan insanlar arasındaki çelişkiyi anlatıyor. "Easy Rider"da, yolda giderken, o dönemin parçası olmayan insanlarla Güney'de yaşadıkları çelişki çok enteresandır bana göre. Bir de, yol romanlarını severim ben. O da bir yol filmi olduğu için, tam Amerika'da Beat kuşağının yol romanlarının bir tür sinemasal karşılığı olduğu için hoşuma gider... Bu arada, Türkiye'de güzel yol romanları yazılması gerektiğini düşünüyorum. Ama bunun için, ya kamyoncuların arasından romancı çıkması ya da daha fazla maceracımızın, serüvencimizin çıkması gerekiyor galiba. Sırf maceralı yol olsun diye bunları yaşayıp edebiyata aktaracak insanların çok fazla olduğunu düşünmüyorum. İsterim ki, bizim mola yerlerimiz, kasaba kahvelerimiz, yol geyiklerimiz de romana aktarılsın.

Çok enteresandır şu: Orhan Pamuk hep gündelik hayatın dışında bir yazar olarak görülür, "fildişi kulede, cam fanus içinde yaşıyor" denir. Diğer yazarlar daha hayatın içinde görülür. Onlar hayatın içinde ve sokağı biliyorlar! "Sokak" kelimesi de trend ya hani!.. Türkiye'de şehirlerarası otobüslerin havasını, mola yerlerinin ortamını, şehirlerarası otobüs hüznünü doğru düzgün bugüne dek tek yazabilmiş insan Orhan'dır. "Yeni Hayat"ta, onları yazdığı sayfalar vardır ve çok hayatın içinden, çok daha sokak, yol çocuğu, arka sokak çocuğu insanların yazamadığı kadar, "şehir şehir gezdim pazarlamacılık yaptım" iddiasında olan insanlara göre çok daha iyi yazmıştır.

The Who - My Generation
(BBC Sessions)

60'lardan bir şey bu. The Who mu? Tuğrul Eryılmaz'a sorunuz bunları, o daha iyi bilir... *(gülüyor)*

Şarkının isminden gidelim, senin kuşağın nasıldır?

Tanıl Bora, Kemal Can, Ruşen Çakır gibi, aşağı yukarı aynı yaşlarda olduğumuz insanlar var. Ortalığa baktığımda, en kayda değer işleri yapıp en kayda değer sözleri söyleyen aydınların bunlar olduğunu düşünüyorum şu ülkemizde. "Niçin?" dersen, 12 Eylül olduğunda 17 yaşında olmak, 12 Eylül öncesini bilmek, yaşamış olmak, ama o ortamda çok uzun yıllar geçirmeyip işin hemen kesilmiş olması önemli galiba. Öncesinde de sonrasında da sana karşılaştırma yaparak değerlendirme yapabilecek bir mesafe koyması var. Kemal'in ve Ruşen'in cezaevinde yatmış olmaları da bunu engellemiyor. Orada yaş önemli biraz. İki dönemi de mesafeli olarak bilebilmek, benim yaşımdaki insanlara hayatı anlayabilmek açısından bir şans kazandırdı bence. Tabii bu, derdi yazmak çizmek olan insanlar için geçerli. Ama gene aynı yaş grubu için, bu durumun belki biraz renksizlik ve sosyal kısırlık getirdiğini de düşünebilirim. 12 Eylül öncesinin o kavga ortamına da çok takılamamışsın, sonraki kuşağın 16-17 yaşında bara takılmak, toplu halde arkadaşlarla tatile gitmek gibi havasına da takılamamışsın. Galiba çok şehirler özelinde konuştum ama, benim yaşımdaki insanlar için bir sosyal kısırlık var sanki. Baktığın zaman, politik müzik dönemini bir yana bırakırsak, bizim kuşağın müziği diye bir şey yok gibi. Belki Boney M, ya da üzülerek söylemek isterim, disko müziği falan yani... *(gülüyor)*

Abba falan...

Bak Abba'yı severim. İki yıl kadar önce, televizyonda at yarışlarını izliyorum, –orada arada çalınan müziklerin bir standartı yoktur– bir Abba çaldı. Ardından bir tane daha. Acayip hoşuma gitti. Bende de eski bir Abba plağı vardı, bulamadım. Ertesi gün, gittim bir Abba albümü aldım. O kadar severek dinledim ki... Niçin olduğunu bilemiyorum. Çok somut bir açıklaması olması da gerekmiyor tabii ama...

Geçenlerde, tekrar turne yapmaları için trilyonluk teklif aldılar, ama kabul etmediler.

Yıllar sonra, dönüp de çok hayırlı iş yapan bir tek Santana var galiba. Türkiye için söyleyeyim, bende şöyle bir inanç vardı –artık yok tabii: "Cem Karaca bir gün gene çok güzel bir şarkı yapacak" derdim. Diğerleri için öyle bir inancım yoktu. Erkin Koray'ın "Akrebin Gözleri" güzel, ama eski hava da yok. Cem Karaca içinse tersini düşünürdüm, "bir gün çok güzel bir şarkı yapacak" diye. Kendisini sevmemek için çok sebebim olmasına rağmen, hâlâ severim. Artık ondan umudum kalmadı. Belki olur... Çengelköy'de bir evimiz vardı. Arka taraftaki balkonundan Ayazma Restoran'daki piyanist şantörün sesi gelirdi. Adam Cem Karaca hayranı, her gece çalıyor. Ama çaldığı da "Yarım Porsiyon Aydınlık". "Kadınlarınızı döverken siz ne kadar bilimselsiniz?" diye çalıyor adam. "Bu yaz yine güneydeydiniz / bol rakı güneş ve deniz / her şey bir harikaydı ancak / yerli halkı beğenmediniz / nara nara nara nam" diye çalıyor adam, insanlar da "oh yandan" diye dans ediyor, eğleniyor. Şimdi böyle sözleri olan bir şarkıyla dans edilir mi ya? *(gülüyor)*

Peki, bir gün Cem Karaca ya da Erkin Koray için de Barış Manço'nunki gibi cenaze töreni yapılacak mı?

Sanmıyorum. Bir kere, şöyle bir duyarlılığa denk geldi Barış Manço'nunki: "Bizim de hep birlikte duygulanabileceğimiz bir cenaze törenimiz olsun"

hissiyatı vardı. Barış Manço'nun seslendiği kitle çok daha genişti. Her yola gelen bir adamdı. Bence, Fethullah Hoca Erkin Koray'ın cenazesine gelmez. Ona "Hocam, serseri bir rock şarkıcısı öldü, cenazesine gidelim, imaj yapın" derler belki, o ayrı. Ama Fethullah Hoca Barış Manço'nun cenazesine en yakışan insandı aslında. Rahmetliyi, ne yalan söyleyeyim, pek sevmezdim. Cem Karaca, kendisi de seviyor Fethullah Hoca'yı, o yüzden olabilir. Cem Karaca daha arada bir insan, yine de Barış Manço gibi olmaz. Ama Barış Manço'nun da fazla uyanıklık kokmayan bazı şarkılarını severim. Mesela "Gönül Dağı"na yaptığı introyu dinlemek, Neşet Ertaş'tan dinlemek kadar keyif verir bana.

Fethullah Hoca'yla Barış Manço neden birbirine uyuyor?

Tek kelime: Uyanıklık.

Neşet Ertaş - Tatlı Dile Güler Yüze
(Zülüf Dökülmüş Yüze)

(başlar başlamaz sözleri okumaya başlıyor) Neşet Ertaş, çok şükür, çok şükür, çok şükür ki biraz daha değerini bulmuş durumda. Daha birkaç yıl öncesine kadar eve gelip, bendeki tepeleme kasetlere bakardı insanlar. Neşet Ertaş'ın da kasetleri hep korsan, toplama kötü kasetler olduğu için, iyi bir seri yapmak istiyorsan, çok sayıda kaset toplaman gerekir. Bu yüzden bir sürü kasedi vardı. Şaşırırdı eve gelenler, "kim bu ya" diye. "Niye bu kadar seviyorsun?" diye sorarlardı. Benim de öyle çocukluktan beri dinlediğim bir adam değil tabii. 1988 yılıydı, Neşet Ertaş'ı biliyorum, seviyorum da, ama çok özel bir yakınlığım yoktu. Bir gün işe gidiyordum, taksiyle. O zaman Polis Radyosu vardı ya, işte orada "Dane dane benleri var yüzünde"yi çaldı. Nasıl güzel geldi bana o sırada. Diğer yorumlarını da biliyorum türkünün ama onların yanında daha, daha... *(sözcüğü düşünüyor)* Şimdi Neşet Ertaş deyince "cool" diyemiyorsun, daha "serin" bir tavırla, o kadar "duru" söylüyor ki, böyle kaldım. Sonra o dandik kaset sergilerinden Neşet Ertaş toplamaya başladım. İki kelimeyle açıklayabilirim Neşet Ertaş'a olan ilgimi: Yüreğime işler.

Çok küçük yaşlarda gördüğü, bir daha göremediği bir kıza aşık olmuş. Hâlâ o kıza aşık olduğunu söylüyor. "Güle Güle" filminde de buna benzer bir tema var. Otuz yıldır görmediği bir kadına aşık Metin Akpınar. Film de o eski Yeşilçam filmlerinin temiz aşklar ve temiz arkadaşlıklar havasında. Ama tabii aynısı da olmuyor galiba o saatten sonra.

Aynısı olmaz tabii. O kadını otuz yıl sonra bulsan da aynısı olmaz. Şimdi tutup eski bir Yeşilçam filmini çekemezsin. En azından görsel olarak olmaz. O kadar kötüsünü de yapamazsın. O kötülüğün o zaman için bir büyüsü vardır, bugün yaptığında ise öyle olmaz... 80'lerin hoyratlığından sonra, aşkın inkârından sonra, 90'larda gündelik ilişkilerde en azından söylem düzeyinde bir yumuşama oldu. Aşk yeniden keşfedildi. Pek çok arkadaşımız bu sayede iyi kötü refaha ulaştı, aşkın ekmeğini yedi. Zaman zaman lüzumsuz duyarlılıklar, *(gülüyor)* –bana lüzumsuz gelen duyarlılıklar diyelim–, hemen her talk şov programında ille de ağlamak zorunluluğu gibi şeyler beni rahatsız etmiyor değil. Benim de hani hayatta en çok güldüğüm, alay ettiğim şeylerden biri bu "sevelim sevilelim" muhabbeti ama, sonuçta kötü bir şey de değil. Ama 80'lerle 90'ların birleştiği bir şey var hayatımızda: 80'lerin açgözlülüğüyle 90'ların aşk söylemini birleştirip bir anda üç-dört kişiye aşık olmak ve bunu söylemek, tek bir aşkı bile doğru dürüst yaşayamamak, onun bunalımına düşmek de çok rastladığım bir durum.

80'lerle 90'ların birleştiği bir şey var hayatımızda: 80'lerin açgözlülüğüyle 90'ların aşk söylemini birleştirip bir anda üç-dört kişiye aşık olmak ve bunu söylemek, tek bir aşkı bile doğru dürüst yaşayamamak, onun bunalımına düşmek...

Ahmet Kaya - Başım Belada
(Başım Belada)

(daha introda) Ahmet Kaya. *(şarkının sözlerini dinliyor: "Başım belada / tabancamı unutmuşum helada / nerden baksan tutarsızlık / nerden baksan ahmakça)* Haksız mı abi adam, nerden baksan tutarsızlık değil mi şimdi? Ahmet Kayacılar vardı bir zamanlar. Hâlâ vardır ama özellikle son yaşananlardan sonra azalmıştır herhalde... Aslında ucuz işler yapmış bir adamdır, ama genel imajının yansıttığı kadar kötü müzik yapmış bir adam değil. Ahmet Kaya'yı anlatmak için bu cümle önemli: "Nerden baksan tutarsızlık". Şu anlar neler yapıyor merak ediyorum, çıkacak mı, çıkarsa ne yapacak ve nasıl bir ilgi görecek... Daha önce çok daha sert laflar etti, radikallik dediğin zaman belki bize bile ters gelecek kadar sivri laflar etti, fakat başını bu son büyük belaya sokan lafları da adamın ettiği en sivri, en sert lafları değildi. Sadece trend uygun değildi o laflara. Cımbızlanmaya da uygun laflardı. Yıllarca bence o kadar hata yaptı, yaptı, bir yere geldi sıyırdı, bir yere geldi yırttı, sonra belki de o kadar büyük hata olmayan bir yerde çuvalladı gitti. Merak ederim, Ahmet Kaya da şu anda, geçmişe bakıp "hani ben Sadık Güngör'ün, Sinan Çetin'in kankasıydım, Kürt gecelerine, İşçi Partisi gecelerine çıkardım, bir Malatyalı delikanlıydım, İstanbullu bir şofördüm, bir müzisyendim, televizyonda bir talk şovcuydum, İstiklal Caddesi trafiğe kapanmadan BMW'yle ters yönden girmiş adamdım" deyip neler düşünüyor, kafasından neler geçiyor, bunları bir araya nasıl koyuyor, birbirinden nasıl ayırıyordur, çok merak ediyorum. Şu anda Ahmet Kaya'yla bir oturup konuşmak isterim.

Vaktiyle Nokta'ya kapak yapmıştık onu. Bir konser sonrası ziyarete geldi dergiye. Konserden sonra gözaltına falan alınmıştı. Onun havasını atıyordu, hoşuna da gitmiş: *(Ahmet Kaya'yı taklit ederek)* "Arkadaş, aldılar bizi içeri, dedim ki komsere, namussuzsun". Benim arkamdaki masada oturuyor. Bir de bir abimiz vardı dergide, eski MİT'çi, emniyetten MİT'e geçmiş, ekstra haberler yapacak diye dergide bulunuyordu. Kendi anlattığına göre, işkenceci falan biri yani. Kötü kötü kesiyor Ahmet Kaya'yı. Bir gazoz söyledi. Gazoz geldi. Ahmet Kaya'ya bakarak çekmeceyi açtı, tabanca çıkardı, şarjörünü çıkardı, Ahmat Kaya'nın suratına bakarak şarjörle Uludağ gazozunun kapağını açtı: flop! Ahmet Kaya, "kim bu ya?" falan dedi. Baba gazozu şöyle bir çekti, dikti kafaya, buna bakarak. Bu da unutamadığım bir Ahmet Kaya sahnesidir. *(gülüyor)*

At yarışları nasıl gidiyor bu aralar? Verecek tüyon var mı?

Valla, çok sezonum değil, saat bir buçukta kapandığı için altılıyı yetiştiremiyorum ama ikili, üçlü fena gitmiyor. Bu arada bu testte de onda dokuz tutturdum, o da iyi. *(gülüyor)*

Söyleşi: **Serkan Seymen**

Apocalypse Now!

Gangsta rap gangsterizmin avukatlığını mı yapıyor, yoksa tam tersine kendi kendini yiyip bitiren gettodaki insani kıyımın önüne mi geçmeye çalışıyor? Cevabınız ikinci şıksa "Aynasız Katili" şarkısını nereye koyarsınız? Herhalde Başkan Bush'un koyduğu yere değil... Bakın Ice-T ne diyor: "Ben bugüne kadar polis seven birini tanımadım..." Bu yazı dizisinin hiç şakası yok, heyecan yine dorukta...

"90'lar geldiğinde / İlerisi için negatif tahminlerimi değiştirmeyi denedim / Belki / Belki bendim sorun / 90'lar geldiğinde / Gerçek değildi artık / Çoğu insanın kafasında / Adalet ve ahlak / 90'lar geldiğinde / Irkçılık sağ salimdi / Dünya etnik bir kavgaydı / Ekonomik güç tetikçi tosunlarını büyütüyordu / 90'lar geldiğinde / Bir sürü komedyen gördüm her yerde / Ama hayatımda rastlamamıştım / Politik hegemonya sahibi televizyon bankalara..."
Böyle uzayıp gidiyor, eski toprak The Watts Prophets'in soluklu rap şiiri.
60'larda Los Angeles'lı The Watts Prophets şiir grubu, New York'lu The Last Poets'le birlikte siyah bilincin nabzını tutmuştu. Iki grup da şiirlerini tıpkı 50'lerin Beatnik şairleri gibi caz müziği eşliğinde okuyordu. Hiphop kuşağına, Afrika Bambataa'nın ısrarla altını çizdiği saygın bir miras bırakmışlardı. Watts şairleri 25 yıl sonra saçları beyazlamış olarak "When the 90's Came" albümüyle geri döndü ve artık arkalarında rap diskjokeyleri vardı. "Meleklerin kenti" Los Angeles artık gansta rap ile yatıp kalkıyordu.
90'lar geldiğinde Los Angeles'ta endüstri tamamen tasfiye edilmiş, kentin yapısı tamamen değişmişti. Eski endüstri dokusu "tricky business"lere terkedildi. Kapitalizm artık Silicon Valley ve Orange County gibi düşük nüfuslu alanlarda hi-tech iş merkezleri kurmayı tercih ediyordu. 1980'den sonra, sendikal haklarla güven altına alınmış çok sayıda işçi istihdam eden sanayi ekonomisinden, işçi istihdamını otomasyon ve robotlu sistemlerle değiştirmiş bir hizmet ekonomisine geçilmişti. Sosyal güvenliği olan, düzenli bir iş edinebilmek için siyah gettolardan gelen gençlerin hiçbir zaman erişemeyeceği yüksek eğitim düzeyi şart koşuluyordu. Gençlerin önünde çok fazla seçenek yoktu. Günübirlik işler kovalayıp, işsizlik yardımlarıyla idare etmek durumundaydılar. 70'lerin ortasından itibaren hızla artan yoksullaşma siyah kesimlerle orta sınıf Amerikalının arasındaki eşiğin büyümesine, siyahların giderek daha çok marjinalleşmesine yol açtı.
Post-endüstriyel dönemde beliren "hiper-getto" kavramı, sınıfsal formasyonu kalmamış insan topluluklarının bu yeni dışlanma biçimine işaret ediyordu. Watts, Compton, Pico gibi hiper-gettolarda, toplumsal çözümsüzlük "doğal ölümüne" terkedildi. 92'de Los Angeles'ı ateşe veren gangster kuşağını hiper-gettolar ve hapishaneler yetiştirdi. Uluslararası narkotrafiğin yöneldiği en büyük pazarlardan biri olan Los Angeles, Meksika merkezli yarı-resmi mafya üstünden Latin Amerika'ya, yani kokain-crack kanalına, Hong-Kong'lu "karate mafyası" sayesinde de Uzakdoğu'ya, yani eroine bağlanıyordu. Ayrıca yasadışı silah ticaretinin merkeziydi. Neo-liberalizmin acı meyvasını ortaya çıkaran resmi istatistiklere göre, 1991'-de Los Angeles'ta 800'den fazla çete ve 100 bin dolayında gangster vardı. Kayıtlar gene 1991'de 600 kişinin çete hesaplaşmalarına kurban olduğunu gösteriyordu. Kentin iki büyük gangster çetesi Crips ve Bloods kan davası başlatıp acımasız bir kabile savaşına girişmişti. Gang çatışmaları, mafya infazları artık getto yaşamın bir parçası olmuştu. Vahşi Batı-'nın yasası, "acıma" diyordu, sadık kovboy Reagan da harfiyen öyle yaptı. Yeraltı filozofu Timothy Leary, "Irkçılık orada öyle duruyordu, Reagan sadece düğmeye bastı. KKK da onu izledi" diyor. Reagan-Bush döneminde devletin siyahlara yönelik saldırgan tavrı muhafazakâr kamuoyundan büyük bir destek buldu. Sovyetler Birliği ve Avrupa sosyalizminin çöktüğü, iki kutuplu dünya dengesinin bozulduğu, "soğuk savaş" döneminin sona erdiği süreçte liberal ekonomiyi dünyaya yaymayı başararak iyice güçlenen yeni sağ ideoloji, kendisine yönelen her türlü muhalefeti rahatça püskürttü. Devleti ırkçılıkla suçlayanlara, ordunun en yüksek kademesine çıkmış bir Afro-Amerikan olan General Colin Powell ya da 1983'te uzaya giden ilk siyah astronot olan Guion S. Bluford Jr. gibiler gösteriliyordu. Ayrımcılığı sürdürmenin yolu, Bill Cosby veya Michael Jordan gibi siyah milyonerleri göstererek, aslında fırsat eşitliğinin bulunduğunu savunmak oldu. Reaganizmin zerkettiği koyu umutsuzluk, siyah kitlelerdeki "kendi yolunu bulma" arayışını meşru kılmıştı. West Coast gangsta rap bu atmosferde, Ice-T'nin öncülüğünde doğdu.

Iceberg Tracy'nin olağandışı maceraları

Ice-T lakabıyla tanınan Tracy Marrow, annesi ve babasını bir otomobil kazasında kaybetmeseydi belki de bir East Coast rapçisi olacaktı. Ice T, New York'un uydusu vahşi kent Newark, New Jersey'de doğdu, çocukluğu orada geçti. Ebeveynlerini kaybettikten sonra, onu Los Angeles'ta sosyal hizmet işçisi olarak çalışan halasının yanına gönderdiler. "Terslikler üstüste gelir" misali, Los Angeles'a yerleştikten sonra halasını da kaybetti. Sonuçta, bir lise öğrencisi olarak kimsesiz kalmıştı. İlkgençlik dönemiyle ilgili kayıtlar arasında, otomobil hırsızlığı yapması ve Crips çetesine katılması da var. "Okul duvarlara 'Crip'ler ölmez, çoğalır' gibi gang sloganları yazardım" diyor.
Adının başındaki "Ice", rap dünyasındaki öteki örnekler gibi (Ice Cube, Just-Ice) "pulp fiction" denen yeraltı romanının efsaneleşmiş yazarı, eski muhabbet tellalı Iceberg Slim'den geliyordu. "Iceberg Slim'in bütün romanlarını okudum. Zampara argosuyla rhyme'lar yazardı ve ondan pasajlar ezberlerdim. Okuldaki arkadaşlar buna bayılır, rhyme'lar okumam için ısrar ederlerdi."
Crips ile geçirdiği gang yıllarının ardından Ice-T askere gitti. Bu tam da hiphop'un patladığı döneme denk düşmüştü. Radyodan Afrika Bambataa'nın, Sugarhill Gang'in, Grandmaster Flash'in, Whodini'nin, başlattığı "old skool" rap atağının ilk parçalarını dinledikçe, Iceberg Slim'den esinlenerek geliştirdiği primitif rhyme yazarlığı rap'e doğru kaydı. Teskere aldığı gün, bundan sonra ne yapacağını adı gibi biliyordu. İlk iş olarak New York'a gidip Afrika Bambataa ile tanıştı. LA'li diskjokey Afrika Islam da "East Coast eğitimini" tamamlamak üzere New York'ta bulunuyordu. MC Ice-T ile değişmez diskjokeyi Afrika Islam, böyle tanıştılar. Ikili LA'e döner dönmez, funk diskoteğinden çıkma breakbeat'leri dev hoparlörlerle besleyip arka bahçe partileri düzenlemeye başladı. Bazen Meksika kökenli rapçi Kid Frost'un da katıldığı bu ilk jam'ler LA gettolarında artan bir ilgiyle karşılandı. Ice-T çok geçmeden hayalindeki projeye girişerek sonraları Cypress Hill, House of Pain, Def Jef gibi ekiplerin yapımcılığını üst-

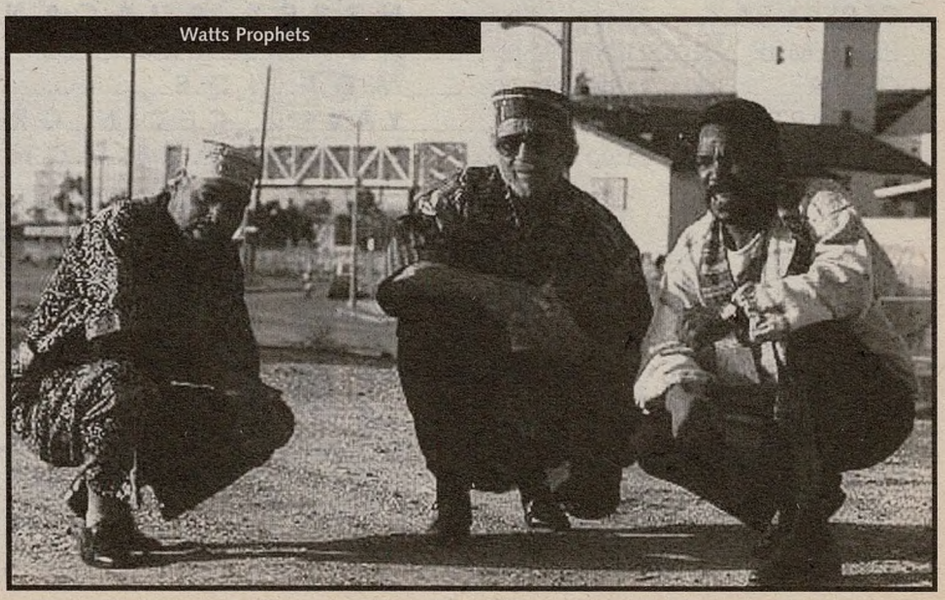
Watts Prophets

lenen Rhyme Syndicate adlı indie plak şirketini kurdu. "Zulu Nation kafamdaki fikirleri yaratabileceğim ideal bir modeldi, ne var ki LA için çok fazla Afro-santrikti. Sendika terimini bu yüzden kullandık. Ortak amaçları olan grupları bir araya getiren büyük bir grup anlamında."
Ice-T birkaç single çıkardıktan sonra 1987'de ilk albümü "Rhyme Pays"i yayınladı. Schoolly D ve Boggie Down Productions'ın ilk gangsta rap albümlerinden hemen sonra çıkmıştı. Böylece Ice-T, hiphop'un merkezi New York'ta saygınlık kazanan ilk California'lı rapçi oldu. Bugün hemen hemen bütün rap albümlerinin üstüne yapıştırılan "Parental Advisory: Explicit Lyrics" (Ebeveynlerin Bilgisine: Müstehcen Şarkı Sözleri) etiketi ilk kez Ice-T'nin albümü için kullanıldı. Aynı etiketi taşıyan ikinci albüm "Power" da ilki gibi silahlardan, fuhuştan, sokak kavgalarından, soygunculuktan, uyuşturuculardan, 20 dolar için adam öldürülen getto yaşamından sözediyordu. Ice-T, burada Curtis Mayfield'ın "Pusherman" (Torbacı) şarkısını yeniden yorumladı.

N.W.A: Dünyanın en tehlikeli grubu

Ice-T'nin öncülüğü LA rap aleminin yeşerebileceği bir zemin oluşturdu. Ama kendinin de belirttiği gibi bu ilk çalışmaları yeterince özgün değildi, New York rap'inin izlerini fazlasıyla taşıyordu. West Coast'un kendine özgu sesi ve hiphop tarzı dünyanın en tehlikeli grubu olarak anılan NWA'in heybetli çıkışıyla başladı. "NWA çok kuvvetli geldi" diyor Ice-T: "Çok daha güçlü, daha çılgın, benim o zamana kadar yaptığımdan çok daha iyi bir müzik ortaya koydular. Gangsta rap'i bütünüyle başka bir düzeye sıçrattılar."
Gerçekten de N.W.A (Niggaz With Attitude –Tavırlı Zenciler) hiphop'u New York'un elinden alıp, Los Angeles'a taşıdı. Yaptıkları şeyin boyutunu onlar bile kestiremiyordu.
Compton bölgesinde yaşayan mahalle çocukları tarafından kurulan NWA beş kişiden oluşuyordu: Lead rapçi Ice Cube, Easy E, Dr. Dre, MC Ren ve DJ Yella. Ekibe MC Arabian Prince de kısa bir süre refakat etti.
Aslında Ice-T gettolarda arka bahçe partileri düzenlerken onlar da ortalardaydı, sadece zamanın gelmesini bekliyorlardı. Grubun sound ekibi Dr. Dre ve DJ Yella, 1984'te World Class Wreckin' Cru adlı disko-house esintili bir rhythm & blues grubunda diskjokey olarak bir araya gelmiş, fosforlu kostümlerle LA'in gece hayatında boy göstermişlerdi. Günümüzde West Coast sound'un mimarı olarak anılan Dr. Dre, İstanbul yeraltı jargonunda "kuyumcu" tabir edilen tarzda bir plak kurduydu. Bebop'tan rock & roll'a açılan geniş bir yelpazeyi kapsayan bir müzik bilgisine sahipti. Hispanik DJ Yella ise Afrika İslam gibi doktorasını New York'ta, ama Bam'ın değil Grandmaster Flash'in yanında tamamlamış benzersiz el becerilerine sahip hızlı bir diskjokeydi. Gündüzleri durmadan Dr. Dre'nin evinin bodrumunda idman yapan ikili, Dre'nin kulüplerde piyasa işi MC'lik yapan kankası Ren ve kendini "natural born hustler" olarak tanıtan torbacı Easy E tarafından sık sık ziyaret ediliyordu. Rap grubu fikri bu bodrumda yapılan marihuana geyiklerinde enine boyuna konuşuldu. Bir gün Easy E geldi ve nefes kesen bir açıklamada bulundu: "Drug satmayı kesiyorum, bu işlerin sonu yok. Elimde birikmiş bir para var, bununla bir plak şirketi kurup hayatımı prodüktör olarak sürdürmek istiyorum."
Easy E'nin indie şirketi Ruthless Records 1985'te kuruldu. Gene o sıralarda Dr. Dre, CIA adlı bir yerel gruptan MC Ice Cube ile tanıştı. East Coast'un Run-DMC, LL Cool J, Rakim gibi prestijli rap cambazlarından aşağı kalır bir yanı olmadığı gibi, çok iyi bir lirik yazarıydı. "Dope-Man" ile hemen demo yaptılar. Sonuç mükemmelin üstündeydi. Grup fiilen kurulmuştu, adının konulmasını bekliyordu. "Niggaz With Attitude" dedi Dr. Dre, fakat "N.W.A" şeklinde yazılmasını öneriyordu. Duyanlarda merak uyandırmasını hatta mümkün olduğu kadar sır kalmasını istiyordu.
"Nigga" (nigger, negro –zenci) siyahların kendi aralarında kullandıkları, ama başkaları tarafından kullanıldığında, hele yazıya geçtiğinde hemen köpürdükleri bir sözcüktü. 60'ların siyah

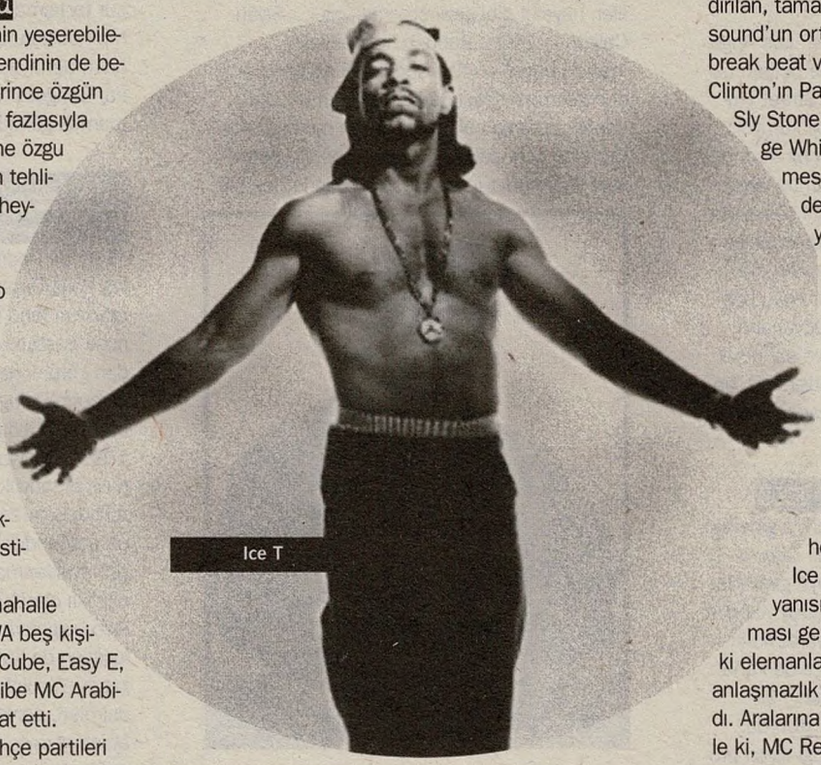
Ice T

özgürlük hareketinin en bariz kazanımlarından biri, aşağılayıcı bir sözcük olarak kullanılagelen "negro"nun tarihe karışmasını sağlamak olmuştu. Siyah bir grubun çıkıp kendini "nigga" olarak tanıtması tepki alacaktı. Nitekim Public Enemy, "Sana nigga demek istemiyorum" diye bir parça yaparak NWA'yi eleştirecekti. Ama grubun tavrı tam da bunun üstüne gitmek, terimi biraz daha genişletip "zombie" (yaşayan ölü) kavramını da içerecek şekilde yeniden anlamlandırmaktı. Çünkü Reagan-Bush döneminde siyahlar gene ikinci sınıf yurttaş muamelesi gördüler, deyim yerindeyse, yeniden negrolaştılar.
Sonuçta 1987'de yayınlanan ilk albümün adı konmuştu: "NWA and the Posse". Crack-eroin kullanımı ve ticaretini eleştirel bir tonla anlatan "Dope-Man", getto gençlerindeki kahramanlık romantizmini anlatan "Gangsta Gangsta" ve polis zulmüne karşı nicedir biriken öfkeyi dile getiren ünlü "Fuck Tha Police" NWA'den gelen single'lardı. Bunlara bir de Eazy E'nin ilk solo albümü "Eazy Duz It" eklendi. 1987-88 döneminde çıkan bu plaklar doğu yakasının hiphop camiasında büyük bir ilgi uyandırdı, beklenenden çok sattı. Gelen para grup elemanlarının geçimlerini sağlamak için yaptıkları piyasa işlerini bırakıp NWA projelerine daha çok konsantre olmalarını sağladı. İstim üstünde stüdyoya girip "Straight Outta Compton" adını taşıyan ikinci albümü bir buçuk ayda bitirdiler. 1989'da müzik markete giren albüm, o güne kadar gangsta rap adına yapılan bütün işleri geride bırakıp, Amerika'nın müzikal haritasını külliyen değiştirdi.

G-Funk: Vahşi Batı'nın rap'i

Rap dunyasının "Otomatik Portakal"ı olarak nitelenen "Straight Outta Compton" albümü ilk altı ayda 3 milyonun üstünde satarak, geniş bir dinleyici kesimine kavuşmuştu. Dr. Dre ve DJ Yella'nın giriştiği funk arkeolojisi, gansta-funk'ın kısaltması olarak "G-Funk" diye adlandırılan, tamamen batı yakasına özgü yeni bir sound'un ortaya çıkmasını sağladı. NWA'in break beat ve sample mönüsünde George Clinton'ın Parliament-Funkadelic (P-Funk) ailesi, Sly Stone, Rick James, Ohio Players, Avarage White Band, Cameo, Zapp ve tabii James Brown bulunuyordu. Hiphop'a giderek büyüyen bir ilgi besleyen beyaz rock dinleyicisi sansürü delen "Fuck Tha Police" mavrasına bayıldı. FBI, plak şirketine bir tehdit mektubu göndererek grubu uyardı, albüm turnesi sırasında gittikleri her yerde polis tarafından rahatsız edildiler, bazı yerlerde sırf terslik olsun diye tutuklandılar. Bütün bunlar daha çok satmalarına neden oldu.
Grup bir anda zenginleşti. Hemen hemen bütün parçaları kendi yazan Ice Cube, rapçi olarak aldığı yüzdenin yanısıra lirik yazarı olarak da yüzde alması gerektiğini düşünüyordu. Grubun öteki elemanları ise aynı fikirde değildi. Finansal anlaşmazlık Ice Cube'un ayrılmasıyla sonuçlandı. Aralarına sevimsiz bir dargınlık girmişti. Öyle ki, MC Ren, Ice Cube'le ilgili soru soran gazeteciyi tek bir laf etmeden, elindeki içki kadehinden bir parça buzu yere atıp ayağıyla ezerek yanıtladı.
Jim Morrison'un bir keresinde kendini tanımlamak için kullandığı "kuyruklu yıldız" benzetmesi, rap dünyasında Eric B & Rakim ve NWA için kullanılageldi. NWA de kısa ömürlü bir grup oldu, kuyruklu yıldız gibi göründü ve kayboldu. Ice Cube ayrıldıktan sonra tadı kaçan grup 1991'de "Efil4zaggin" ("Niggaz For Life"ın tersten söylenişi) adlı bir albüm yaptıktan sonra dağıldı. Grup elemanları yollarına solo albümler yaparak devam ettiler. Dr. Dre 1992'de "Chronic" adlı solo albümüyle yepyeni bir sayfa açarak free cazdan techno'ya kadar uzanan bir evrende korkusuzca gezindi, batı yakasının bir numaralı prodüktörü oldu. Easy E ise iş başa düşünce oturup rhyme yazmaya başladı. Böylece, kendinden bile gizlemeyi başardığı bir şairle tanıştı. Şiirlerini Compton'da kendi elle-

riyle boyadığı dev graffitilerle anıtlaştırdı. 1995'te AIDS'ten öldüğünde, ardında altı farklı anneden doğma yedi çocuk, sekiz albüm, her zaman el altında tuttuğu bir 9 mm. tabanca, gri bir Mercedes ve hayattaki malvarlığını sevdiklerine vefa borcu olarak dağıtan upuzun bir vasiyetname bıraktı. Ölmeden önce bir yerlere "belki de başarı biraz fazla iyi bir şeydi benim için" diye yazmıştı.

NWA'in temsil ettiği hiper-realist getto nihilizmi, erkek şovenizmi ve çelişkili gibi dursa da aslında bu iki elementi tamamlayan yeraltı romantizmi Los Angeles bazlı gangsta rap'in temel karakteri olarak daha sonra gelen rap ekipleri tarafından sürdürüldü. Ama burada ince bir çizgi var. Genel kanının aksine, gangsta rap gangsterizmin avukatlığını yapmıyor, tam tersine kendi kendini yiyip bitiren gettodaki insani kıyımın önüne geçmeye çalışıyordu. Crack kullanımına ilk karşı çıkan gruplardan biri NWA'di, ama bilinçli drug kullanımına karşı değildiler ve marihuananın serbest bırakılmasını istiyorlardı. Hiphop doğu, batı veya güney, Amerika'nın her yerinde toplumsal yaşamdaki bütün terslikleri dile getiren organik bir bünyeydi ve apaçık bir şekilde tabanca yerine mikrofon veya pikap kullanmayı seçmişti.

Yazar Gusmano Cesaretti, graffitinin Los Angeles'ta ilk kez ortaya çıktığı 70'lerde beliren Latino-Chicano graffiticileri anlattığı "Street Writers" adlı kitabında şöyle bir analoji kuruyor: "Chicano çocuklar etraflarını saran bir sürü duvarla beraber büyür. Böyle bir durumun içinde doğan bir kişinin yapabileceği çeşitli şeyler vardır. Duvarları yok sayıp bir vurdumduymazlığa dalabilir. Veya hiddetlenip duvarları yıkmaya kalkışabilir. Ama insanların yüzyıllar boyu başvurduğu üçüncü bir yol daha var. Duvarların ezici gücünü, işaretler, semboller ve sanatsal biçimlerle kaplayarak etkisizleştirebilirsiniz, tıpki eski ritüellerin büyüsü gibi. Chicano sokak yazarları bu üçüncü yolu seçti."

Gangsta Rap versus KKK

NWA'den ayrılan Ice Cube, New York'a giderek Public Enemy ile çalışmaya başladı. Önce "Burn Hollywood Burn" için stüdyoya girdi. Batıdan Ice Cube, doğudan da Big Daddy Kane'in takviyesiyle güçlü bir sound şoku yaratmak isteyen Chuck D, parçanın daha girişinde kehanette bulunarak, "Yan Hollywood yan / Bir ayaklanmanın kokusunu alıyorum" diyordu. Ice Cube'un Public Enemy ile giriştiği ikinci proje ise ilk solo albümü "AmeriKKKa's Most Wanted"dı. Sample bazlı müziğin varabileceği noktaları cümle aleme kanıtlayan prodüktör

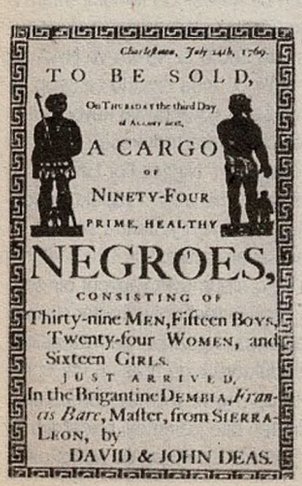
Charleston, July 24th, 1769.

TO BE SOLD,

On Thursday the third Day of August next,

A CARGO

OF

NINETY-FOUR

PRIME, HEALTHY

NEGROES,

CONSISTING OF

Thirty-nine MEN, Fifteen BOYS, Twenty-four WOMEN, and Sixteen GIRLS.

JUST ARRIVED,

In the Brigantine DEMBIA, *Francis Barre*, Master, from SIERRA-LEON, by

DAVID & JOHN DEAS.

Charleston'da 1769 tarihli bir köle ilanı: "39'u erkek, 15'i erkek çocuk, 24'ü kadın, 16'sı kız çocuk, toplam 94 birinci sınıf sağlıklı Negro satılıktır. Yeni geldi."

Hank Shocklee ve Bomb Squad ekibi bu kez de Ice Cube'un serbest atış yapabileceği bir müzikal zemin hazırlamaya koyuldular: Albümün introsunda, bir hapishanenin soğuk beton koridorlarında demir parmaklıkları açarak ilerleyen ürpertici ayak sesleri duyarız. Cellatlar, hücresindeki Ice Cube'u uyandırıp elektrikli sandalyeye götürürler. "Son arzun ne" diye sorulduğunda, bir an dalıp "kayıp melekler şehri"ndeki hayatını hatırlar. Kendine geldiğinde celladına vahşice gülümser ve haykırır: "Yeah... Fuck you all!"

"AmeriKKKa's Most Wanted"ın açılışındaki bu ses tiyatrosu, bir gangsterin kısa hayatından flashback'lere dönüşerek rap dünyasında o güne kadar dokunulmamış bir ses evrenine dalar. Bütün önyargılardan arınmış bir gerçekçilikle dünyanın en tehlikeli gettolarından biri olan Compton'daki yaşamından sahneleri anlatmaya koyulur. Gaddar bakışlı torbacılar, birbirine spray gibi kurşun sıkan gangsta delikanlılar, şeker yiyen hamile kızlar, veletlerle basket oynayan işsiz babalar, 7-Eleven'ın önünde ucuz şarap çeken berduşlar, kan kusan AIDS'liler, hayalet gibi gezinen crack'çiler... Siyah California 1990: Kabusa hoşgeldiniz!

İnsanın hayatının film şeridi gibi gözünün önünden geçmesi şeklinde bir klişeden hareket ederek kotarılan albüm sahiden müthişti. Ice Cube bu konudaki başarısını John Singleton'ın sert filmi "Boyz In Da Hood" filminde başrolü

Easy E

oynayarak tekrarladı. Film de tıpkı albüm gibi yalın bir gerçekçiliğe yaslanmıştı. İronik bir biçimde, bütün getto çocukları gibi doğru dürüst bir eğitim alamayan Ice Cube'un annesi dünyanın önde gelen sinema okulu UCLA'da hademeydi.

Reagancı muhafazakâr cemiyetler ise Ice Cube'un hikayesini dinlemeye hiç niyetli görünmüyorlardı. Rap ve rock gruplarının şiddet içeren şarkılarının sansürlenmesi için geniş çaplı bir kampanya başlattılar. California'lı anarşist şarkıcı Jello Biafra ve grubu Dead Kennedys, bunu bir anti-kampanya ile püskürtmeye girişti. Biafra'nın manifestik bildirisi "Freedom of Speech" (Konuşma Özgürlüğü) Amerika ve Ingiltere'deki post-punk radikalizmin gündemine girdi.

Ice-T'nin 1990 tarihli üçüncü albümü "The Iceberg: Freedom of Speech... Just Watch What You Say" ise direnişi iyice güçlendirdi. Ice-T, al-

NWA

bümde Biafra'nın metniyle rap yaptı. Shakespeare'den Dostoyevski'ye dünya klasiklerindeki "criminal mind" vakaları kamuoyundaki sansür tartışmalarına konu oldu. Ice-T rock ile rap'i buluşturan yeni bir bölgeye dalıp geri adım atmayacağını 1991 albümü "O.G. Original Gangsta" ile ilan etti. Ancak büyük konuşmamak gerekiyordu...

Los Angeles Ayaklanması: Hiphop sanık mahallinde

1991'de Rodney King adlı bir siyah, Los Angeles Polis Departmanı'ndan dört beyaz polis tarafından fena halde dövüldü. Olay tesadüf sonucu baştan sona bir amatör kamera tarafından görüntülendi ve televizyonlarda yayınlandı. Videodan King'in 32 saniye içinde seksen kadar darbe aldığı tespit edilmişti. Ne var ki, 1992'nin Nisan ayında, Rodney King'i döven polisler, büyük çoğunluğu beyaz olan bir jüri tarafından aklandı. Mahkeme kararı televizyonlarda açıklandığı anda siyahlar Los Angeles'ta büyük ayaklanma başlattı. Siyah-latino kesimlerin ağırlıklı olarak yaşadığı güney-merkez, Watts ve Pico bölgelerinde başlayan ayaklanma Meksikalıların da katılmasıyla kitlesel bir boyut kazandı. Yüzbinlerce kişi polis arabalarını, resmi daireleri, bankaları, şirketleri, hatta konutları ateşe veriyor, marketleri, dükkanları yağmalıyordu. Yağmayı engellemeye çalışan mal sahibi Korelilerin ayaklanmacılara silahla karşı koyması olayları büsbütün içinden çıkılmaz bir noktaya taşıdı, karşılıklı ırksal kıyım başladı. Yetmiyormuş gibi, kargaşaya bir de Crips-Bloods çatışması eklendi. Bütün dünya paralize olmuş bir halde cehenneme dönen Los Angeles'ı izlemeye koyuldu. Ayaklanmalar kısa bir süre içinde New York ve periferisi başta olmak üzere ABD'nin öteki kentlerine de sıçradı. Ülkenin birçok noktasında protesto gösterileri yapıldı. Birkaç gün sonra ortalık sakinleşip duman dağıdığında, Reagan-Bush döneminin son bilançosu belirmişti: 53 ölü, 2 bin 400 yaralı ve milyonlarca dolarlık hasar.

Los Angeles ayaklanmalarından sonra muhafazakâr kamuoyunun dikkati tamamen hiphop'a yöneldi. Olayların sorumlusu, "kışkırtıcı güç" bulunmuştu. Başta Ice-T'nin "Cop Killer" ve NWA'nin "Fuck Tha Police" parçası olmak üzere rap gruplarının polis aleyhinde konuştuğu

Ice Cube

parçaların sözleri medyada "kanıt" olarak gösteriliyor, video kliplerdeki "polis düşmanlığı" Rodney King davasındaki polislerin "aslında o kadar da haksız olmadıklarını" düşündürecek bir zemin oluşturmak amacıyla kullanılıyordu. Medyanın bu tavrı, bugün neo-Nazi terörü ve Ku Klux Klan'ın legalleşme çabalarıyla radikal bir mecraya kavuşan beyaz milliyetçiliğin alarm vermesine yetti. Ortam giderek geriliyordu. Olaylar sonrasında temkinli bir tavır takınan Başkan George Bush, sessizliğini "Cop Killer" (Aynasız Katili) adlı parçasından dolayı Ice-T'ye sert bir üslupla saldırarak bozdu ve onu "hasta" olmakla suçladı.

"Kar maskemi taktım / Siyah gömleğimi giydim / Siyah eldivenlerimi geçirdim / Bu pislik yetti artık / Koca kalibreli elimde / Farları söndürdüm..." Bush'un Beyaz Saray'da verdiği bir demeçten alınma sesinin üstüne eklenmiş, giderek yükselen bir çığlıkla açılan "Cop Killer" Ice-T'nin Los Angeles'lı trash-metal grubu Body Count'la birlikte yaptığı bir parçaydı ve grubun 1991'de çıkan ilk albümünde yeraliyordu. Teksas'taki Hukuk Dernekleri Birliği, Bush'un saldırısından sonra bir basın toplantısı düzenleyerek, halkı, eğer bu parça albümden çıkarılmazsa, Time-Warner şirketler grubunun bütün ürünlerini boykot etmeye davet etti. Ardından polis dernekleri gene Time-Warner'ı kınayan ve boykotu destekleyen bir deklarasyon yayınladı. 60 milletvekili ise ortak imzalı bir suç duyurusunda bulundu. Ülkenin dikkati bir anda Ice-T ve panik halindeki dağıtım şirketi Warner Bros'a odaklanmıştı. Sonunda Ice-T, "bu Warner Bros'un kavgası değil, benim kavgam" diyerek parçayı albümden çekmeye razı oldu. Warner Bros ise, dağıttığı albümlerdeki rap parçalarının içeriğini sıkı bir denetime aldı.

İşin garibi Ice-T, o sırada gösterimde olan "New Jack City" filminde başrol oyuncusu olarak bir polisi canlandırıyordu. "Cop Killer"ı savunurken konunun bam teline dokunarak "ben bugüne kadar polis seven birini tanımadım" dedi. Sansürle savaşım konusunda geniş bir deneyim sahibi olan beyaz rock kamuoyu, parçayı polis şiddetine karşı biriken siyah öfkenin dışavurumu olarak görüyor, Ice-T'yi açıkça destekliyordu. Afro-Amerikan sivil toplum örgütleri ise polis şiddetine maruz kalmış binlerce siyahın isimini uzayıp giden listeler halinde yayınlamaya başladılar. Bütün bunlar yakında gerçekleşecek seçimlerin ana propaganda malzemesi oldu. Demokratların yeni adayı Bill Clinton, kritik durumu, geleneksel olarak demokratlara gelen siyah oyları zedelemeden atlatmanın telaşına düşmüştü.

Tam bu noktada Demokrat Parti'nin "siyah yüzü", azınlıkların insan hakları mücadelesini meclise taşıyan senatör Jesse Jackson devreye girdi. Jackson, o ara Public Enemy'nin kadrosunda bulunan medyanın "dişi gerilla" olarak lanse ettiği rapçi-yazar Sister Souljah'in Washington Post gazetesindeki bir söyleşide sarfettiği "Siyahlar her gün birbirini öldürüyor, neden olmasın, bir hafta da beyazları öldürsünler" sözlerini ağır bir dille eleştirerek, şiddeti onaylamayan orta yaş ve üstü siyah sağduyunun sözcülüğünü yaptı.

Nation of Islam'ın lideri Louis Farrakhan tartışmalara rapçileri destekleyen bir makaleyle başka bir yön verdi. Örgütün yayın organı The Final Call'un ilgili sayısının kapak fotoğrafında Chuck D, Sister Souljah, Ice-T, Ice Cube ve Farrakhan güçbirliğinin simgesi olarak ellerini birleştiriyordu. Şöyle söyledi Farrakhan: "Başkan Bush, polisin hatalarını asla kınamaz, ama Ice-T'yi eleştirir, çünkü ABD'de sayıları giderek artan insanın duygularını ifade eden bu sözlerin tepkiye neden olmasından korkar. Ama bu tepki Ice-T'nin sözleri nedeniyle değil, daha çok polisin tutumu ve federal hükümetin polis kurbanlarını korumadaki yetersizliği olacaktır."

Seçim ortamı kızıştıkça Los Angeles ayaklanmaları ve sonrasında oluşan tepkinin sanıldığından büyük olduğu ortaya çıktı. 1992 seçimleri Reagan-Bush döneminin yeni sağının 12 yıl süren iktidarının sonu oldu. Seçim kampanyasında sık sık rock dinleyicisi olduğunu tekrarlayıp Elvis'ten alıntılar yapan, seçim şarkısı olarak Fleetwood Mac'in "Don't Stop Thinking About Tomorrow" şarkısını kullanan Demokrat aday Bill Clinton başkanlığa seçildi. Sonuçta hiphop'un kurduğu öfke söylemi ilk kez bu kadar geniş bir arenaya çıktı. Bu yüzden Clinton'ın gelişi değil, ama Bush'un gidişi bir zafer olarak algılandı. Hiphop'un mainstream'e doğru giden önlenemez tırmanışı başlamıştı.

Erdir Zat

(devamı gelecek ay)

aylık kitap ve eleştiri dergisi
virgül,

Şarkiyatçılık Victoria Holbrook
Güzprensi Behçet Çelik
Resimli Dünya Ömer Türkeş
Tekrarın Tekrarı Füsun Akatlı
Simone Weil Yaşar Çabuklu
Odun Kesmek Fatih Özgüven
Sinemada Kadın Olmak Veysel Atayman
Antik Yunan'ın Kültür Tarihi Filiz Dingil
Söyleşi: Atıf Yılmaz, Semih Gümüş

Virgül'ün hedeflerinden biri de kitapların yalnız kalmasını önlemek

Bir kitap, süreklilik içinde, kendinden öncekilerle birlikte varolur.

Bir Celladın Anıları Cengiz Yıldırım
Nüfus Sayımlarında Azınlıklar Rifat Bali
Okumanın Halleri: Çocukluk Sırma Köksal
Bitmeyecek Öykü Cevat Yıldırım
Leyla Neyzi Esra Özyürek
Ken Parker Levent Cantek
Arkeoloji Kitapları Ahmet Uhri
Sanatın Kuralları Ali Galip Yener
Modernliği Eleştirmek Seçil Deren

her ayın ilk günü tüm kitapçı ve gazete bayilerinde

pusula yayıncılık tel: 0212. 252 42 80 • faks: 0212. 293 15 44

AKBANK CAZ FESTİVALİ

Anouar Brahem Trio: Devasa Arap müziğinin, kaç asırlık ud sesinin en büyük mirasçılarından Enver İbrahim'e, Barbaros Erköse eşlik edecek. Bu senenin en iyi konserlerinden olabilir. *CRR, 4 Nisan, 18:30*

James Blood Ulmer's Blues Experience Raw: Rock'çulara en çok uyacak konser bu: Ry Cooder'ın "dinlediğim en iyi gitaristlerden biri" dediği Ulmer'in gitarı, Jimi Hendrix ve Wes Montgommery'yle mukayese ediliyor. Ornette Coleman'dan Art Blakey'e pek çok üstadla çalışan Ulmer, artık gitarını kendi grubuyla konuşturuyor... *CRR, 4 Nisan, 21:30*

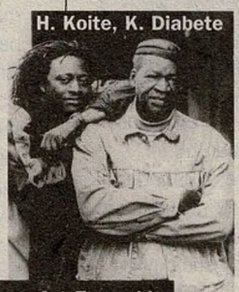

H. Koite, K. Diabete

Art Ensemble of Africa: Bu projenin üç ayağı var ki, üçü de birbirinden heyecan verici: Evvela Art of Ensemble Chicago var ki, tek başlarına gelselerdi, bu kadar sevinirdik. İkinci kümeyi Amakhono We Sintu korosu oluşturuyor, hepsi de geleneksel Afrika danslarına ve şiirine hakim Johannesburg'lü liseli gençler. Geldik üçüncü bölüme: Onlar da birbirinden meşhur Afrikalı konuklar, hepsi de tek başlarına bir konseri götürürler: Malili gitarist-şarkıcı Habib Koite, Kuzey Afrikalı vurmalı üstadı Mogauwane Mahloele, perküsyon, klavye, vokal ve dans virtüözü Joe Leguabe ve balafonun ender yeteneklerinden Keletigui Diabaté... Sahnede 19 müzisyen ve koca Afrika olacak... *CRR, 5 Nisan, 18:30 / CRR, 6 Nisan, 21:30*

Art Ensemble of Chicago

Arthur Blythe Septet: Alto saksofoncu Arthur Blythe, enstrümanına hakimiyetinin yanında, müzikal iklimler arasında seyahatleriyle de tanınıyor: Be-bop'dan avangarda, blues'dan funk'a, Karayip ritmlerinden etnik tonlara, her limanda bir sevgilisi var. *CRR, 5 Nisan, 21:30*

Andy Shepperd: Courtney Pine ve Steve Williamson'la beraber İngiliz caz saksofonunun üç büyüklerinden biri Andy Sheppard. CRR'de üstadın "Dancing Man and Woman" albümünden parçalar dinleyeceğiz... *CRR, 6 Nisan, 18:30 / Ankara ODTÜ, 19:00*

Kip Hanrahan: Şair. Aslında Hanrahan'ın tarifi zor: Gelen o elbette ama, çalacak olan o değil, yine de sahnede muhtemelen onu da göreceğiz. "Avantgarde enstitüsü" Hanrahan'ın projeleri için bugüne kadar Jack Bruce'dan Little Jimmy Scott'a, Fernando Saunders'den Taj Mahal'e, Alex Chilton'a, Sting'e, pek çok mühim müzisyen çaldı. "Deep Rumba" albümünün konserinde izleyeceğimiz Hanrahan'ı izlemek pek çok müzikseverin hayallerini süslüyordu, şimdi gerçekleşiyor: Bu festivalin starlarından... *CRR, 7 Nisan, 18:30 / CRR, 8 Nisan, 21:30*

Burhan Öçal & Seamus Blake Quartet: Pat Metheney'ye göre Seamus Blake, "son zamanların en iyi tenor saksofoncusu". Charles Mingus'un big band'inde uzun zaman çalışan Blake'le Öçal'ın sahne ortaklığını meraklıları kaçırmaz... *CRR, 7 Nisan, 21:30 / Ankara Hilton, 8 Nisan, 21:00 / İzmir Sabancı Kültür Sarayı, 9 Nisan, 21:00*

Joachim Kühn & Daniel Humair Trio: Joachim Kühn, türlü çeşit caz stilinin, Batı'dan ve Doğu'dan etkilerin arasında gezinen bir piyanist. Dave Brubeck'in sözleriyle, "modern piyano icrasının gerektirdiği bütün yeteneklere sahip". Avrupa caz sahnesinin parmakla gösterilen davulcularından Daniel Humair de onun gibi Paris'i mesken tutmuş. İyi bir takım... *CRR, 8 Nisan, 18:30*

John Lindberg Ensemble: String Trio Of New York elemanlarından basçı John Lindberg'in "ensemble"ının 22 albümü var. Lindberg'in neşeli bası, konserleri sıradan caz konserlerinden çıkarıp eğlenceli bir partiye çevirmeyi de biliyor. *Babylon, 30 Mart, 21:30*

Giorgio Gaslini: Dünyaca ünlü piyanist, kompozitör ve orkestra yöneticisi Giorgio Gaslini, 1960'lardan bu yana dur durak vermeden caz yapıyor: Arkasında sekiz binin üzerinde konser, seksenin üzerinde albüm var. Yazdığı caz teorisi kitaplarıyla da bir okul haline gelen Gaslini'nin deneyimlerinden öğreneceğimiz çok şey var.
İtalyan Kültür Merkezi, 3 Nisan, 21:30

KONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSER

BABYLON MART

Okay Temiz & Ivo Papazov *1 Mart, 21:30*

Fun'Da'Mental: Deseniz ki şimdi en çok seyretmek istediğiniz topluluk kimdir, deriz ki bir tanesi Fun'Da'Mental. Hazır Rage Against The Machine'in cayır cayır gitarıyla diken üstündeyken, Aki Nawaz, PropaGandhi (ismin güzelliğine bakar mısınız) ve İmpi D'nin neşeli manifestoları bize iyi gelmezse ne iyi gelir? Babylon'da bir onlar söyleyecek, bir biz: Asya'dan İngiltere'ye, bhangra'dan hardcore hip-hop'a adalet hattı çekecekler, ortasında olacağız, mücadele bayrağını yükselteceğiz... *3 Mart, 22:30*

Nilüfer Verdi *7 Mart, 21:30*

Urban Grooves by Radio Oxi-Gen Vol.III 8 Mart, 22:00

George Gruntz & Burhan Öçal Burhan Öçal, vurmalılarını bu sefer George Gruntz'ın büyük orkestrası eşliğinde konuşturacak. Gruntz'ın konser orkestrası yıllardır caz dünyasının en güvenilir konserlerini veriyor, şimdi de yanlarında Öçal'ın oryantal ritmleri var: Bakalım nasıl olacak? *9 Mart, 21:30*

King Kooba: Charlie Tate ve DJ Shuff'dan müteşekkil King Kooba için söylenecek en iyi şey "geleceğin funk'ı"nı yaptıkları. Neneh Cherry, Howie B. gibi isimlerle çalışan Charlie Tate ve DJ Shuff'ın dört dörtlük bir canlı orkestrası da var. Drum'n'bass'ta Roni Size ve Adam F'den sonraki en büyük paye onlara biçiliyor. DJ Shuff'a bakarsanız, yaptıkları doğrudan "porno jazz"... Kaçırmayalım. *10-11 Mart, 22:30*

David Frisell & Önder Focan *21 Mart, 21:30*

Yarkın Ritm Grubu *22 Mart, 21:30*

Açık Parti *23 Mart, 21:30*

Bugge Wesseltoft Norveç caz ailesinin gençlerinden Wesseltoft, klasik bir cazcı değil. Jan Garbarek'ten Arild Andersen'e meşhur Norveçli ustalardan el alan Wesseltoft'un ilk albümünün adı "New Conceptions of Jazz". Yani kuyruklu piyanosunun başından kalkmış, yanına DJ'leri alıp bilgisayar tuşlarının başına geçmiş. Cazı nerelere taşıdığını Babylon'da öğreneceğiz... *24-25 Mart, 22:30*

Helen Ormand Uluslararası çalışmalarıyla ünlenen koreograf Helen Ormand, yeni projesi "Chemical Sea"de İstanbullu dansçıların maharetlerine başvurmuş... *27-28-29 Mart, 20:30*

John Lindberg *30 Mart, 21:30*

Acid Trippin' *31 Mart, 21:30*

MAGMA

Magma, alttan alta İstanbul'un ortasında, Galatasaray'da basbayağı bir tekno kültürü örüyor. Elektronik dans müziğinin çeşitli üstadları her ay Magma'ya konuk oluyorlar. Bu ay da gayet namlı isimler var: Magma'da 11 Mart'ta **Andre Galuzzi** ve **Taksi**'yi, 17 Mart'ta **DJ S.G.** ve **Bergiten**'i, 18 Mart'ta **Heiko Laux** ve **Kanzleramt**'ı, 24 Mart'ta İngiltere'den **Ade Fenton**'ı dinleyebilirsiniz. 31 Mart'ta ise İstanbul'un DJ ikilisi **Gravity Zero** var. Gönlünüz dansta, kulağınız ritmdeyse Magma müdavimi olmanız kaçınılmaz...
Akarsu Sok. no.5 Galatasaray (Yapı Kredi Kültür Merkezi'nin arkası) tel: 292 11 19

[televizyon] ↓

KANAL E Mart Ayı Müzik Programı

Birkaç zamandır Kanal E'nin takipçiyiz: Türkiye'de hemen hiçbir kanalda görmediğimiz bir film kalitesini tutturmuş gidiyorlar, uzun uzun da müzik programları yayınlıyorlar. Bu ay Kanal E'de seyredeceğimiz isimler aşağıdaki gibi; hepsinin de saati 23:00. Dört bölümde gösterilecek Woodstock'da kimler var kimler: Aerosmith, Allman Brothers Band, Arrested Development, Blind Melon, Blues Traveller, Bob Dylan, Bob Wassermann, Bob Weir, Bruce Hornsby, Candlebox, Collective Soul, Crosby Stills & Nash, Cypress Hill, Jack Cassady, Jimmy Cliff's All Star Reggae Jam, Joe Cocker, John Sebastian, Jorma Kaukonen, Melissa Etheridge, Paul Rodgers, Peter Gabriel, Porno For Pyros, Roger McGuinn, Rollins Band, Santana, Sherly Crow, The Cranberries, Traffic, Youssou N'Dour, Zucchero...

Cassandra Wilson 1 Mart **Woodstock 94** 2 Mart **Whitney Houston** 6 Mart **Woodstock 94** 9 Mart **Brit Awards 2000** 13 Mart **Super Guitar Trio** 15 Mart **Level 42** 20 Mart **Tyner McCoy** 22 Mart **Woodstock 94** 23 Mart **Janet Jackson** 27 Mart **Michel Petrucciani** 29 Mart **Woodstock 94** 30 Mart

MCM'de Mart

Le 13' Music

(programı hazırlayan Alexandra; her gün Türkiye saatiyle 13.30 ve 20.00'de)

16 Mart **Counting Crows**
17 Mart **special: Portugal**
30 Mart **Oasis**

L'Integrale

(cumartesi 14.30, pazartesi 21.30, çarşamba 17.30, perşembe 21.30)

26-28 Mart **Oasis**
4-6-8-9 Mart **Rita Mitsouko**
11-13-15-16 Mart **Depeche Mode**
18-20-22-23 Mart **U2**
25-27-29-30 Mart **MC Solaar**

Chorus

Bijou'nun hazırladığı programın konuğu **Khaled**; tarih 28 Mart, saat 02:30

BİLGİ ÜNİVERSİTESİ'NDE SİNEMA

Dans-Performans Filmleri Haftası (1 - 8 Mart)

Bilgi Üniversitesi'nin gelenekselleştirmeyi düşündüğü "dans-performans filmleri haftası"nda dünyanın dört bir yanından dans-performans topluluklarının filme alınmış çalışmaları gösterilecek. Beyhan Murphy'nin açılış konuşmasını yapacağı etkinlikte, bir hafta boyunca –neredeyse saat başı– Fransa'dan ABD'ye, Hollanda'dan Türkiye'ye çeşitli ülkelerden, 2nd Nature Dance'dan Rosas'a, Wuppertal Dans Tiyatrosu'ndan La Mama gibi toplulukların performanslarını izlemek mümkün. Gösterilecek her film başlı başına şaheser: Deriz ki birini bile kaçırmayın, bir hafta dans seyredin, sonra haftalarca dansedin...

Toplu Gösterimler (Gregg Araki)

Totally Fucked Up (1993)
Oyn: James Duval, Roko Belic, Susan Behshid
9-11 Mart, 19:00 / 12 Mart, 17:00

The Doom Generation (1995)
Oyn: James Duval, Rose McGowan, J. Schaech
22-25 Mart, 19:00 / 26 Mart, 17:00

Nowhere (1997)
Oyn: James Duval, Rachel True, Nathan Bexton
1 Nisan, 19:00 / 2 Nisan, 17:00

Dünya Sinemalarından

Sc'hur (1995)
Yön: Shmuel Hasfari
Oyn: Hannah Azuley Hasafri, Gila Almagor
14 Mart, 20:30

Montenegro (1981)
Yön: Dusan Makavejev
Oyn: Susan Anspach, Erland Josephson
15-23 Mart, 19:00

Before The Revolution (1964)
Yön: Bernardo Bertolucci
Oyn: Adriana Asti, Francesco Barilli
28 Mart, 20:30 / 29 Mart, 19:00

[seminer] ↓

NAZIM KÜLTÜREVİ SİNEMA SEMİNERLERİ

Nâzım Hikmet 30'larda iki film çekmiş ki, isimleri var, cisimleri yok. Yine de senaryolarıyla, yönetmenliğiyle Nâzım Usta, sinemaya çok emeği geçmişlerden birisi. Nâzım Kültürevi de şimdi kendine yakışanı yapıyor, ustanın izinden gidiyor: Bir başka usta, Onat Kutlar adına düzenlenen sinema seminerleri, sinemayı merak edenlerin, tarihinden tekniğine, kurgusundan oyunculuğuna sinema hakkında tam teşekküllü bilgi edinmek isteyenlerin başvuracağı adeta hızlandırılmış bir üniversite. "Sinema Nedir?" ve "Bir Filmin Oluşum Süreci" başlıklı iki ana bölümden oluşan seminerler dizisinde Ünsal Oskay'dan Giovanni Scognamillo'ya, Haluk Bilginer'den Cahit Berkay'a, pek çok deneyimli şahsiyetin bilgisinden faydalanabilirsiniz. Elinizi çabuk tutarsanız mart başında kayıtlara yetişeceksiniz, üç ay boyunca da her çarşamba 19:30 - 21:30 arası, her cumartesi 10:00 - 13:00 arası mesaiye başlayacaksınız... Hadi bakalım: Hababam dehabam filmlere gidiyoruz, bakalım nasıl seyrediyoruz?

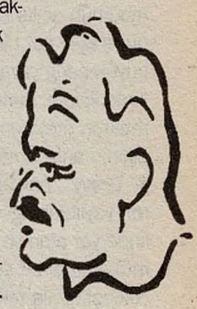

Aznavur Pasajı, No: 212 Kat: 7 Galatasaray / Beyoğlu Tel: 245 04 81

[internet] ↓

http://realbook.8m.com/

Profesyonel caz müzisyenlerinin elden ele birbirine verdikleri, bulunması zor, fiyatı da bir o kadar pahalı olan Real Book, internet'te emrinize amade! Profesyonel caz müzisyenlerinin en büyük referans kaynaklarından biri olan Real Book, klasik ve standart caz parçalarından geniş bir repertuar. Sayfanın yasadışı olduğunu düşünenlere şunu hatırlatmakta yarar var: Real Book'un kendisi de, içerdiği bestelerin telif hakları hiçbir zaman ödenmemiş olduğundan, yasal değil.

http://www.instantkarma.com/

1981'den beri John Lennon ile Yoko Ono'nun dergisi olarak bilinen Instant Karma, görsel açıdan tatmin edici olmasa da, oldukça içerikli bir site. Lennon, Ono, çocukları Julian ile Sean, Fluxus... hakkında bilgiler, haberler, söyleşiler elinizin altında. Son gittiğimizde bir de "essay" yarışması vardı: "Imagine is a verb" adlı yazıyı en güzel yazan, Yoko'nun "War Is Over" adlı CD-Rom'unda yer alacak.

http://www.liquidaudio.com/

Bilgisayar müziğinde yeni bir çağ açan Liquid Audio, download edilen software'i sayesinde bilgisayarınızda yer tutmayacak, bir klikte dinleyebildiğiniz parçalar sunuyor. Avantajları, ses kalitesinin gayet iyi olması, en son çıkan parçaları bulabilmeniz, ayrıca siteden kendi müziğinizi de bu formatla isteyene satabilmeniz. Dezavantajları, parçaları dinlerken internet'in açık olması ve satın almadan bilgisayarınıza yükleyip kullanamamanız. Liquid audio edinmeniz için bir başka sebep de Alanis Morissette, Tina Turner, Tori Amos, Cake gibi isimlerin bazı parçalarını ilk olarak bu formatta sunmaları. Ayrıca telif hakları sorununu ortadan kaldırdığından, kalıcı bir sistem olacağı söylenebilir.

http://www.metalindex.com/
http://www.thegauntlet.com/

Birbirine link vermiş bu iki metalci sitede metal müziğin her türü dışında endüstriyel, rap ve punk grupları da mevcut. Bol sayıda ziyaretçisi olan bu sayfaların bize en çekici gelen iki yanı oldu: Tablatür sayfası hiç fena değil: Skunk Anansie, Marilyn Manson, Limp Bizkit, Tool, Bauhaus, NIN parçaları mevcut. İkinci güzellik de, The Gauntlet'in Winamp ile dinleyebileceğiniz internet radyosu.

Bir başkasıyla konuşmaya girmek, kendini yabancılara, Balinezyalılara ve Azteklere, kurbanlara ve dışlanmışlara, Filistinlilere ve Quechualara ve Crow kızılderililerine, düşçülere, mistiklere, delilere, işkence görmüşlere ve kuşlara ve kurbağalara açabilmek için gürültüye, müdahaleye, yerleşik çıkarlara ve bize her zaman kulak kabartan büyük biraderlerle küçük Hitlerlere karşı mücadele etmektir. **ALPHONSO LINGIS**, Ortak Bir Şeyleri Olmayanların Ortaklığı

Bu karanlık böyle iyi afferin Tanrıya / Herkes uyusun iyi oluyor hoşlanıyorum / Hırsızlar polisler açlar toklar uyusun / Herkes uyusun bir seni uyutmam bir de ben uyumam / herkes yokken biz oluruz biz uyumayalım / Nasıl olsa sarhoşuz nasıl olsa öpüşürüz sokaklarda / Beni bırak göğe bakalım **TURGUT UYAR**

BECK
Midnite Vultures
(Universal)

Takip eden dinleyicilerin kolayca farkedeceği gibi, "Midnite Vultures" müzikal kurgusunu yakın Avrupa tarihinin içinden almış. Parçalarda armonik olarak enteresan bir duruma rastlanmasa da, albüm yalın müzik cümlelerine karşı düşen yer yer ritmik ve renk olarak karmaşık bir noktaya varan, son derece ustaca düşünülmüş düzenlemeleri ve şarkı sözlerinin şaşırtıcı güzelliğiyle öne çıkıyor.
Albümün açılış şarkısı "Sexx Laws", albümün bütünüyle ilgili net bir fikir vermezken, Beck'in 70'lerin büyük şarkı yazarlarının yolunda sağlam adımlarla ilerlediğinin, şarkılarının, rastlantısal bir biçimde olmaktan öte, son derece bilinçli bir yöntemle yazıldığının anlaşılmasını sağlıyor. İkinci şarkı "Nicotine & Gravy", parçanın ortasında bir köprü görevi gören yaylıların ilgi çekici düzenlemesi, şarkının finalinde yer alan ve şarkıyı oluşturan üç ayrı temanın mükemmel bir şekilde üst üste bindirilmesiyle gerçekleştirilmiş teknik ustalığının haricinde, sound'unun inceliği ve güzelliğiyle albümün hemen hemen en ilgi çekici parçası. "Get Real Paid" başlangıcından itibaren renk arayışlarıyla farklılaşan bir şarkı; Beck'te yeni bir tavrın sinyallerini vererek albümün, Beck'in varabileceği noktaların neresi olduğu hakkında dinleyicide soru işaretleri uyandırıyor. Bu özellikleriyle "Mixed Business", "Peaches & Cream" gibi şarkılarla beraber albümün genel sound'unu belirleyen, bir anlamda belkemiği görevi üstlenmiş şarkılardan biri. Kolaylıkla yakın Avrupa tarihinin popüler müziğinden renkler duyulan "Broken Train", takip eden şarkı "Milk & Honey"e göre biçimlendirilmesi daha güç bir şarkı. "Milk & Honey" de "Get Real Paid", "Hollywood Freaks" gibi melodik yapısından öte renk ve form arayışlarıyla belirginleşen, bitişiyle de ardından gelecek şarkı olan bir balad havasında yorumlanmış, albümün bütününün tamamen dışında farklı bir köşeyi oluşturan "Beautiful Way"i hazırlayan bir çalışma. Son şarkı "Debra"da, Beck'in vokal arayışları ön plana çıkıyor. Şarkının vokal tekniği, kimi diğer şarkılarda da yer yer duyulan –Prince gibi– kafa sesiyle söyleme... Albümde hip-hop'tan balad'a birçok stili kolayca duyabilirsiniz. Ama en çok Lale Müldür'ün dediği gibi: "C'mon c'mon let's hear the funky sound..." *Donat Bayer*

SMOG
Knock Knock
(Domino)

Bill Callahan'ı ya da nam-ı diğer Smog'u özetleyen fotoğraf şu: Callahan bir akvaryumun önünde durmaktadır, akvaryumun içinde yalnız başına dolaşan balıkla bir an göz göze gelirler ve her iki taraf da o an dile gelir: "Ahha, işte benimle aynı dili konuşan biri!" Yedi albümdür kuş dilinden çok balık dilinden beslenenlere sesleniyor Bill Callahan... 1999 albümü "Knock Knock"un kapağına şimşekler çalarken bekleyen bir kediyi, içine de işbu kedi beklerken çakan on şimşeği yerleştirmiş. Bizse aradaki akvaryumda boğulmadan yüzmeyi deneyecek kadar cesaret isteyen mırıltılar bunlar... "Soğukkanlı bir mazi, anıların bu türü, insanın kemiklerini döndürür bir cama..." Önceki iki albümde ("The Doctor Came At Dawn" ve "Red Apple Falls") vaziyet daha vahim bir hal arzediyorken, "Knock Knock", "Cold Blooded Old Times" ve "Held" gibi nispeten sesini yükselten bir-iki parça dolayısıyla en çok beş yıl önceki "Wild Love"la benzerlik gösteriyor. Smog ya da nam-ı diğer Bill Callahan, her ne kadar türdeşleri olsa da Palace Kardeşler ve Sparklehorse'dan da ayrı sularda yüzüyor başından beri. Ömrünüzü küçücük bir akvaryumda tek başınıza geçireceksiniz, kendinizden başka inceleyebileceğiniz başka bir balık, sizi yemeyi bekleyen kediden başka korkacağınız bir yaratık, duyduğunuz iç gürlemelerinden başka dinleyebileceğiniz başka bir ses de bulamazsınız elbette... Bizse Smog'u ilk kez dinleyeceklere, Callahan'ın sesini duyduğunuz anda lisanına dikkat edin deriz de başka bir şey demeyiz. *Atilla Aydoğdu*

STONE TEMPLE PILOTS
No: 4
(WEA / Balet)

STP, solistleri Scott Weiland'ın uyuşturucu sorunları yüzünden bir ara dağılır gibi olmuştu. Weiland tek başına "12 Bar Blues" albümünü kaydetmiş, diğerleri de yanlarına yeni bir vokalist alıp Talk Show adında yeni bir grup kurmuşlardı. Ama sonuç her iki taraf için de fiyasko oldu. Tekrar bir araya geldiler, ardından da adı üstünde dördüncü albümlerini çıkardılar. Ne yazık ki, beraber anıldıkları Nirvana'ya, Pearl Jam'e falan çok benzerlik gösterse de, bize onlardan aldığımız tadı vermeyen bir grup Stone Temple Pilots. "No:4" de bu kuralı bozmuyor. "MC5" ve "I Got You" gibi birkaç iyi numaranın yanında "Sour Girl", "No Way Out" veya "Pruno" gibi pek çok sıkıcı parça da var albümde. STP için aynı zamanlarda popülerleştikleri Black Crowes'u, Soul Asylum'u, Bush'u referans göstersek yeridir. Ne de olsa hep beraber aynı sığ sularda dolaşıyorlar. *İlker Aksoy*

bilsen nereleri var kalk gidelim / Beni hep buralarda bırakma / Beni aç bırak evsiz urbasız bırak / Beni sensiz bırakma / Beni ne yap biliyor musun / Beni yont beni arıt beni ayıkla **METİN ELOĞLU**

Herhangi bir şey için hep ya çok geç ya da çok erken zaten **LAWRENCE DURRELL**, Kara Defter

Kendini beğenmiş kurnaz ve usta bir müzisyen olan Miles Davis de tavır ve hareketleriyle ve konuşmalarıyla Olympos dağından gelmiş eski zaman tanrılarından biri olmak palavrasını başta kritikler olmak üzere saf halka yutturmuştu. **CÜNEYT SERMET**, Cazın İçinden

Kuşkulu bir katoliği, inançlı bir tanrıtanımaza yeğlerim. **KURT TUCHOLSKY**

Tavus kuşuna haddini bildiren ayaklarıdır **MONTAIGNE**

Balıklar ve konuklar üç günde bayatlar **JOHN LYLY**

Balığa denizden başkası azaptır **MEVLANA**

Parayı domuzun boğazına takmışlar da "Domuz Ağa" diye çağırmışlar.

Skin4
Nail, Foot & Skincare
(Irma Records / S&S)

Skin4 üyeleri en sonunda ilk albümlerini tamamlayabildiler. O kadar çok toplama albümde yer aldılar ki, onları bir albüm çatısı altında bile toplayabilirlerdi. Tam olarak 17 toplama albüme parça verdiler. Bunların arasında en önemli toplamalar ise In Flux, Chill Out Cafe ve Jungle Jazz serileriydi. Pierluigi Mingotti, Alberto Mantovani ve Simone C. Pirazzoli'den oluşan Skin4'un bu albümüne vokalleriyle Queen Ann eşlik etmiş. Albümde ayrıca Aretha Franklin'in "Freeway Of Love" isimli parçasının LTJ Experience tarafından yapılmış bir mix'i yer alıyor.

Albümü bir tarz sınırlamasına koymak oldukça zor. Trip-hop'un içine biraz breakbeat eklenmiş, biraz da chill out atmosferi yakalanmaya çalışılmış. Albümden şimdiye dek iki single yayımlandı; bunlar "Anticipating" ve "Freeway Of Love". Bu parçaların bence eksik yanı biraz piyasaya yönelik yapılmış gibi durmaları. Albüme genel olarak bakarsak, çoğu parça birbirinden bağımsız olduğunu görüyoruz, bunun nedeni de uzun bir zaman döneminde kaydedilmiş olmaları belki. Sonuç olarak uzun süre bıkmadan dinleyebileceğiniz bir albüm yapmış Skin4. Bu müzik piyasasında kendilerinden daha çok söz ettirecekler galiba. *Özhan Binici*

Moloko
I Am Not A Doctor
(XL / KodMüzik)

Moloko'nun 1995 tarihli avangard albümü "Do You Like My Tight Sweater?" eleştirmenler tarafından hor görülmüş, kötü bir Portishead türevi denip yerden yere vurulmuştu. Herhalde bu benzetmeleri takmadıkları için Roisin Murphy ve Mark Brydon ikilisi, geçen sene, ilk albümleri gibi, kolayca dinlenilemeyen bir albüm daha çıkardılar. Albüm, ismi, kapak fotoğrafı ve kapak tasarımı gibi sürreel bir pop-art eseri. Geniş vokal paneliyle Murphy ve ne zaman ne yapacağı belli olmayan ritmleriyle Brydon çok iyi bir ikili oluşturuyor. Bu ikilinin ürünüyse durdurulamayan, yaramaz, hiperaktif bir çocuk. Bütün şarkıların dürtüsel bir yapısı var ve sanki altbenlikten kaynaklanıyorlar. Nereden ne çıkacağı belli olmuyor. Açılıştaki "The Flipside" albümün genel havasını en iyi şekilde özetliyor. Hafif bir trip-hop gibi başlıyor, derken atari müziğine, daha sonra da eğlenceli bir drum'n'bass'a dönüşüyor. İkilinin şarkıları da, tıpkı Beastie Boys'unkiler gibi, derinlik sahibi değil. Zaten yaptıkları müzik de sadece kendilerini tatmin etmek için yapılmış izlenimi veriyor. Genel olarak alaycı, aşağılayıcı ve saldırgan bir havası var Murphy'nin. "Sorry"de bütün sarkastikliğiyle "lütfen özürümü kabul et", "Blink"te ise "dediklerimi anlıyorsan gözünü kırp" diyor. Dikkat çeken başka şarkılarsa "Caught In A Whisper", "Knee Deepen", "Downsized", "Sing It Back" (ilginçtir ki albümdeki tek aşk şarkısı) ve "The ID". Albümün en iyi şarkısı ise en sona saklanmış: Tüm albüme ters düşen bir tavrı olan "Should've Been, Could've Been". Moloko, tokat gibi sert ama yüksüz, eğlendirici müzik yapan bir grup. "I Am Not A Doctor"ı görmezlikten gelmemeli, çünkü taze, kolay kolay bayatlamayan, kaliteli bir albüm. *Mehmet Uluşahin*

CUMA: İZMARİT + KAHVEDEN ARKADAŞLAR
CUMARTESİ: RUSTY NAİL + EVYON
PAZAR: SOUL P
PAZARTESİ: METROPOLİS
SALI: BLUES EXPRESS
ÇARŞAMBA: WHATZ UP!
PERŞEMBE: THE PROJECT

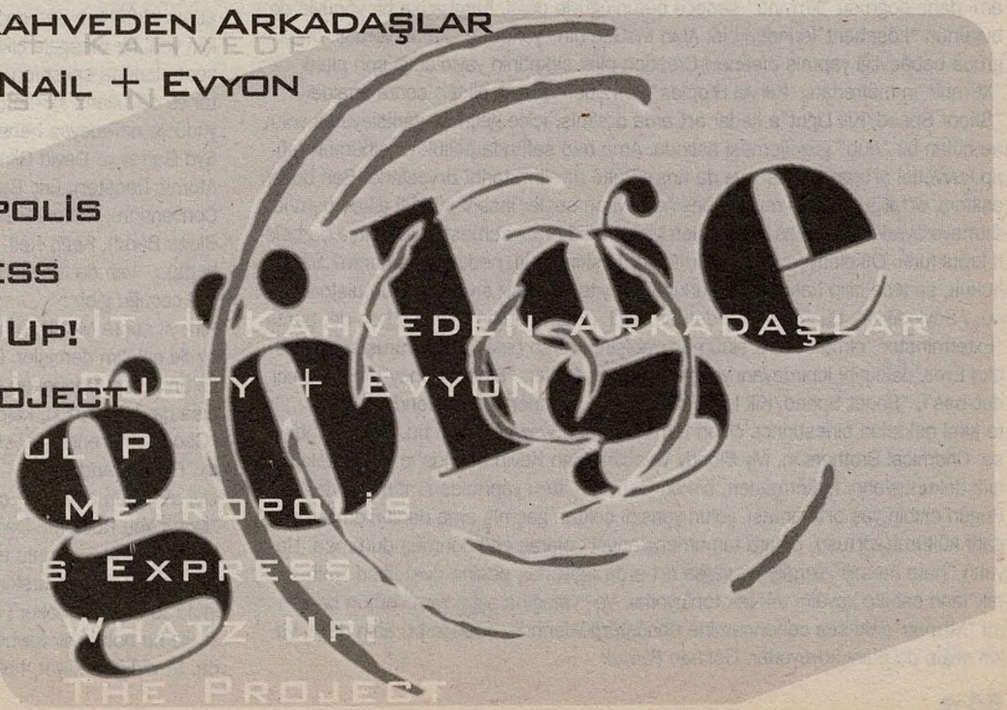

SSK İŞHANI
NO: 7/A
KIZILAY - ANKARA
TEL: 434 09 78
434 24 66

Bazı eşyalar sadece bir delikçik yüzünden değer yitirirler. Küçük bir boşluk yüzünden diğer tarafları varlıksızlaşır. Örnekler: bilet, bakire, balon. **KURT TUCHOLSKY**

İnce yapılı, neredeyse uysal denebilecek, elleri şimdiden biraz kalınlaşmış bir delikanlı, tetik hızıyla, içindeki genç serseriyi açığa vuran ani bir el hareketi yapıyor: Sigaranın külünü tırnağının tersiyle silkiyor. **ROLAND BARTHES,** Ara Olaylar

Hayatınızda kaç defa ilk defada karar verdiniz? *(Tofaş reklamı)*

Akbank: Faizleri müsait, ikramiyeleri olgun ve dolgundur. *(50'lerden bir reklam)*

Dertli derdini anlatırken dertsizin uykusu gelir

Bilimkurgu öyküleri yazanlar, iyi yazdığına inananlar
Us Yayınevi, bir antolojide değerlendirmek üzere ürünlerinizi bekliyor.
Müracaat: Dr. Özlem Kurdoğlu
0212 520 16 01
okurdoglu@hotmail.com
Çatalçeşme sok. 16/3 Cağaloğlu-İst.

PRIMAL SCREAM

Xtrmntr

(Sony Türkiye)

Doksanların başlama vuruşunu Happy Mondays yapmıştı "Pills'n'Thrills..." albümüyle. Senesi dolmadan, "Nevermind" ve "Blue Lines"la birlikte "Screamadelica"nın hakimiyeti dalga dalga yayılmaya başladı. Ve kim bilir ne zamandır o çağın diplerinden süzülüp gelenler, hem bugünün hem de geleceğin tarihine nakşedilir oldu. Son onyılın anahtarı hâlâ oralarda saklı.

Şimdiki onyılın açılışındaysa, seri başı Primal Scream. Bir müddet çiğ rock'n'roll geleneğiyle savrulduktan sonra koyu asit dalgalarına kapılıp "Screamadelica"yı yaratan; arada "Give Out But Don't Give Up"da Black Crowes tellerinden çalsa da çabuk toparlanıp "Burning Wheel" albümüyle doksanlara kalın bir çentik daha atan; bugün "Xtrmntr" ile beyaz-amerikan-faşist-egemen kültürü bozguna uğratmaya başkoymuş Primal Scream. Manganın başında da, neden hâlâ müzik yaptığına "kahrestin ki deli gibi seviyorum bu mereti" diyen, Rod Stewart bir şarkısını cover yaptı diye böbürlenen, Asian Dub Foundation'la meydanlarda kol kola siyasi eylemlere girişen, "insanları sindirmek için yapıyorlar" deyip devlet destekli uyuşturuculara gıcık olan, hiddeti son haddinde bir Bobby Gillespie... Ne ironiktir ki Primal Scream, daha doğrusu "Xtrmntr" sadece bütünlüğüyle değil, bambaşka bir yönüyle de bugünün "köşebent"lerinden biri: Alan McGee'nin "yoketme" kararı verdiği, onca gruba babaevliği yapmış efsanevi Creation plak şirketinin yayınladığı son plak!

"Xtrmntr"ın müfredatı, "Kill All Hippies" ile hedefi işaretledikten sonra finaldeki "Shoot Speed/Kill Light"a kadar art arda dizilmiş, içiçe geçmiş, genişleyerek yolunu bulan bir "dub" güzellemesi aslında. Ama had safhada politik ve albümün tahrip kuvvetini artıran "noise", ya da hoş-gürültü diyelim, tarihî zirvesinde: Ses duvarı aşılmış, ortalığı meydan muharebesine çeviren sesler insanı sürekli diken üstünde tutmaya ayarlı. Taarruzları JoyDivision-Motörhead arası serbest stilde; fırça darbeleri kraut-funk. Öfkeleriyse ilk defa bu kadar keskin. Peki, neden, niye, kime? Satılık hukuk, sadece itilip kakılma "özgürlüğü", kayıtsız şartsız sivil itaat, ruh distorsiyonu... Söyledikleri, düşündüklerinden az değil. Bütün bunları yeğinleştiren de, başta "Exterminator" olmak üzere albümün debisini artıran çekiç tesirli vuruşlar, "Swastika Eyes"daki gibi kıpırdayanı yerine mıhlayan ritmler, "Blood Money"nin kışkırtıcı dub-bas'ı, "Shoot Speed/Kill Light"da Bernard Sumner'ın kanı donduran gitarı... İşte kimi noktaları birleştirince çıkan temsili Primal Scream resmi bu. Net görüntüyse, Chemical Brothers'ın, My Bloody Valentine'dan Kevin Shields'ın albümdeki sihirli dokunuşlarını farketmeden, birkaç "Xtrmntr" turu yapmadan mümkün değil. Bugün ekibin yaş ortalaması, yolun yarısını çoktan geçmiş ama dahil oldukları negatif kültürün tortusu, onlara tamamen "angst" olarak geri dönmüş durumda. Hayatın "hata mesajı" verdiği ne varsa art arda yığıyorlar, peşine düştükleri "mihrak"ların sabıka kaydını tek tek topluyorlar. Ve "yatağına sığmayan" bütün bu vehmi "Xtrmntr"daki ses cehennemine dönüştürdüklerinde, sadece bu anın değil, yakın çağın da adını koyuyorlar. *Gökhan Pamuk*

VAN MORRISON - LONNIE DONNEGAN - CHRIS BARBER

The Skiffle Sessions

(EMI / Kent)

Gergin ozan Van Morrison'ın bize son hediyesi, reprodüksiyon bir antika gibi. Van Morrison ve İngiliz usûlü blues'un dedeleri Lonnie Donnegan ve Chris Barber, toplanmış Belfast'ta bir kulüpte skiffle klasiklerini art arda patlatıyorlar. Tam gaz teneke davulu, buruk saksofon soloları ve Barber'ın efsanevi trombonuyla sapına kadar skiffle çalıyorlar.

50'lerin sonunda İngiltere Dixieland usûlü caz çalan cazbantlarla coşuyordu. Bu sıralarda blues'u keşfeden Ken Colyer ve Chris Barber, usul usul blues ve gospel çalmaya başlamışlardı. Colyer, sonradan İngiliz folk müziğine kendini vakfederek Fairport Convention, Lindisfarne, Pentangle, Jethro Tull ve Traffic gibi grupların başını çekeceği neo-folk hareketine destek verirken, Barber dede, yaptıkları ile yetinmeyerek Josh White, Sonny Terry, Brownie McGhee ve Muddy Waters'ın ilk İngiltere turnelerini organize ederek grubuyla onlara eşlik etti. Dedeler dedik ya; İngiliz blues'unun babaları Alexis Korner ve John Mayall o sıralarda Barber ve Kolyer'ın çömezleri olarak konserlerde en önde dört göz dört kulak bir halde ustalardan feyz almayı bekliyorlardı. Korner, kimi konserlerde ustalara eşlik etti; Barber dede de organizatör olarak rock tarihinin ilk sayfalarını yazacak işlere imza attı.

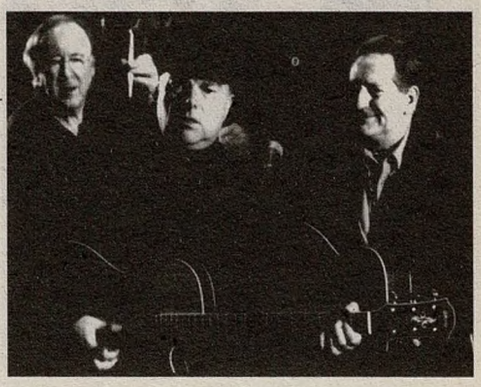

Derken Lonnie Donnegan ortaya çıktı ve 1955 yılında piyasaya çıkan Leadbelly yorumu "Rock Island Line" ile listeleri alt üst etti. Donnegan skiffle'ı yaratan adam olarak hem Dixieland akımının sonunu getiren adam oldu hem de genç oğlanlara pazar günü çay ve kek partileri için yeni bir meşgale çıkmış oldu. Artık babalar hafta sonları Dixie orkestralarında saksofon, trombon üflerken, oğullar evde ev mamülü gitar ve davullarla skiffle çalmaya uğraşıyorlardı. Sonra bu oğlanlar büyüdü ve neredeyse hepsi birer rock efsanesi oldu. Mesela kimler: Syd Barret ve David Gilmour (Pink Floyd), Chris Farlowe (Colloseum I, Atomic Rooster), Eric Burdon (Animals), Richard Thompson (Fairport Convention), Robert Plant (Led Zeppelin), Paul Jones (Manfred Mann, Blues Band), Keith Relf, Jim McCarty ve Paul Samwell Smith (Yardbirds).... Van de işe skiffle çalarak başlayanlardan; pek çok İrlandalı işçi çocuğu gibi...

Kırk yıl sonra Morrison, Barber ve Donnegan bir araya gelip Belfast'ta bir iki çalalım demişler. Ortam süper, atmosfer rahat. Van pek gergin görünmüyor; Donnegan ise pür neşe... Donnegan haykırınca detone olsa da, biliyoruz ki, kalpler temiz, gönüller bir. "Midnight Special" ve "Goodnight Irene" gibi Leadbelly imzalı iki skiffle demirbaşının yanısıra "Frankie And Johnny" ile "Ballad Of Jesse James" gibi iki folk klasiği albümün esprisine çok yakışmış. "Good Morning Blues" ve "Don't You Rock Me Daddio", o zamanlar gitar alamayan skiffle müteşebbislerinin zorunlu tercihi ukulele ile icra edilen parçalara gönderme yapıyor. Van "Outskirts Of Town" adlı blues standardında gitarıyla idolü John Lee Hooker'ı aratmıyor. Bu arada Doktor da orada! Piyanosu ile bir belirip bir kayboluyor. Doktor bu aralar hep kapsama alanında. Sevildiğini biliyor; tıpkı Van gibi... *Sarp Keskiner*

54→

Neden yarım delik yoktur? **KURT TUCHOLSKY**

Kadın niçinsiz ve çünküsüz sevilmek ister. Şirin olduğu için değil, iyi olduğu için değil, terbiyeli olduğu için değil, zarif olduğu ve akıllı olduğu için de değil... Sadece kendi kendisi olduğu ve mevcut bulunduğu için sevilmek ister.

Kısaca bizim ortaoyununu ve İsmail Dümbüllü'yü ele alırsak, Charlie Parker baş solist olarak İsmail Dümbüllü idi, ama Miles Davis de Dümbüllü'ye replik vererek daha iyi icrada bulunmasını sağlayan Hayri Efendi pozisyonunda idi. Yani, Miles Davis Charlie Parker'ın "hınk" deyicisiydi. **CÜNEYT SERMET**, Cazın İçinden

Melankoli –o tembel usûlü dağcılık– sayesinde, yatağımızdan bütün zirvelere tırmanırız ve bütün uçurumların üzerinde rüya görürüz. **CIORAN**

ÖZÜR KÖŞESİ Gelişmiş teknolojinin sunduğu imkanlar sayesinde bu ayın özrünü bu aydan diliyoruz: Ansiklopedi sayfamızdaki "Melankoli"nin, adını yazmayı unuttuğumuz şairi Sabahattin Ali'dir. Peki sizce bu şiiri hangi tarihte yazmıştır? a) 1907 b) 1948 c)1932 d)1923

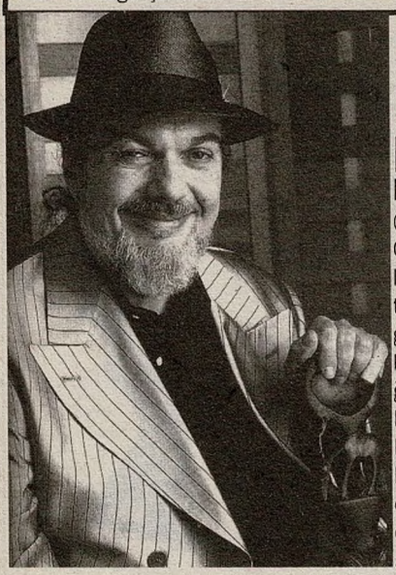

DR. JOHN
Duke Elegant
(EMI / Kent)

Güvenilir insan Doktor, bu aralar sıkı çalışıyor. Kendi deyimiyle "yıllar sonra en çok çalıştığı dönem". İddia ediyor ki şarkı söyleme tekniğini de yeniden keşfediyormuş. Eski albümleri için özeleştirisi geçerli olabilir, fakat şarkıcılığından bahsediyorsak, Doktor son albümü "Duke Elegant"da müthiş. Geçen yıl, Duke Ellington'ın doğumunun yüzüncü yılıydı. Bir sürü box set piyasaya çıktı; makaleler yayınlandı. Doktor, idollerinden biri olan Ellington'a bir yıl rötarla da olsa özel bir projeyle teşekkür etmek istemiş. Ellington'ın klasikleri ve az bilinen parçalarını almış; genç bir funk ekibiyle kaydetmiş: "Duke'un müziğini caz dinlemeyenlere tanıştırmak istedim". Doktor civanım, iyi etmişsin de ortaya çıkan şey biraz maksadını aşarak gerektiğinden fazla "radio friendly" olmamış mı? Hayır, geçen yıl genç Brit'lerle bir araya gelip kaydettiğin "Anutha Zone"da bile yıllarca uyguladığın viziteden taviz vermemiştin. Şimdi "gece gezgini büyücü doktor", ilk defa inceden "hava çok güzel, arabayla biraz Bağdat Caddesi'nde takılalım mı?" stili gezilere eşlik etmeye yaramaktan gayrı bir işe yaramayacak bir albüme imza atmış. Piyanona ve alameti farikan N'Awlins stili Hammond orguna diyecek bir şey yok ama biz sana slap basla el ele yuvarlanan davulu yakıştıramadık. Gerçi davulcu Herman Ernest III süper çalıyor ama, sen ne dediğimizi anlarsın Doktor; biz düzenlemelere pek ısınamadık.

Ellington'ın 40'ların sonunda yazdığı ve hiç performe etmediği albümün açılış parçası "On The Wrong Side Of The Railroad Tracks" gayet güzel olmuş. Sevimsiz gitar solosunu saymazsak funky "Satin Doll" ve "Perdido"yu da güzel olmuşlar listesinde sıralayabiliriz. New Orleans stili piyanona en çok "Don't Get Around Much Anymore" yakışmış. Ama Doktor, bas gitar biraz bizi yıprattıysa da "Caravan"a yaptığın düzenlemeye ve ıslıksı orguna bayıldık. Uzun yolculuğa çıkacak arkadaşlar, pazar gününü genellikle evde geçirenler ve Radio Oxygene'in müzik direktörü albümü kaçırmasın. Biz eski albümlerle daha mutluyuz. *Sarp Keskiner*

BRYAN FERRY
As Time Goes By
(EMI / Kent)

1998 tarihli Noel Coward tribute albümü "Twentieth Century Blues"da Bryan Ferry'nin payına "I'll Be Seeing You" şarkısı düşmüştü. O şarkının taş plak cızırtılı orkestral alıntılarında uğuldayan parti kalabalığı seslerinin sahipleri, 30'lardan çıkıp "As Time Goes By"ın kapağına, sayfa aralarına misafir olmuşlar. Ferry tasarımı Roxy Music kapaklarındaki şuh kadınlar, Ferry soloya girişeli kaybolmuşlardı: Solo albümlerde genellikle Ferry portresi gördük, son stüdyo işi "Mamouna"da ilginç bir şekilde bir at vardı kapakta.

1994'den bu yana çıkardığı bu ilk albümün kapağında hem Ferry, hem güzel kadınlar var, salon centilmenleriyle beraber; ama bu kez eski zaman moda dergilerine –mesela Burda'lara– has karakalemle. Ferry'nin kapaktaki Robert Mitchum usûlü duruşundan ve yorgun bakışından da anlaşılıyor ki, "ne kadınlar sevdim zaten yoktular" kadınları onlar, albümdeki şarkılar gibi...

Ferry'nin seyri, giderek ağırlaşan stil sahibi burjuva hüznüne yakıştırdığı kaynaklar, yıllardır bu damarın su yüzüne çıkacağını haber veriyordu, "These Foolish Things"den "Let's Stick Together"a, "Avalon"dan "Bête Noire"a, hele hele cover albümü "Taxi"ye uzanan çizgide. Ya da şöyle söyleyelim: Çok belliydi ki bu devirde, bu devrin ruhunda –Tindersticks'lerin, Portishead'lerin, Pulp'ların, birdenbire bestseller olan Dean Martin'in, Ferry gibi 30'lara dönen Marianne Faithfull'un vs. yanında– Ferry'nin tutunacağı dal tam da iki savaş arasındaydı. Galiba biraz da binyıl dönümü olduğu için, "yüzyılın şarkıları" diye, "altın çağ" diye 30'lara işaret ediyor Ferry. Elbette "Casablanca", Rick'in Yeri, "Bir daha çal Sam", Dooley Wilson... ve albüme adını veren şarkı, "zaman geçtikçe"... Orkestra, "I'll Be Seeing You"dakine yakın, orijinal sound'dan gıdım uzaklaşmayan, ufak bir salon cazı bandosu: Harika şarkı "I'm In The Mood For Love"daki Phil Manzanera dokunuşları dışında, rock'la uzaktan yakından alakası yok bu albümün (ama olay rock değil zaten: Marlene Dietrich'in "Falling In Love Again"inin böyle güzel yorumu az bulunur). Frank Sinatra öncesi şarkı standartlarından gamlı bir crooner'ın hazırladığı bir güldeste, 14 parçalık bir antoloji bu, daha iyisini bulacağınız da çok şüpheli. Yeminli taahhütlü bir başvuru kaynağı... *Merve Erol*

THE CURE
Bloodflowers
(Universal)

Özellikle 80'lerde, Avrupa ve Amerika'da ciddi hasar yaratan Cure kasırgası 90'ların sonuna doğru hız kesti ve 2000 yılında sonuna geldi. Robert Smith 40, Cure 22 yaşında. Konserler, toplamalar ve miksler dışında 12 tane birbirine benzemeyen albüm.

Robert Smith yıllardır, 40 yaşına geldiğinde bu işe son vereceğini (en azından Cure'la), söyleyip duruyordu. Evet "Pornography"den beri bütün Cure albümlerinin son olduğunu söylüyor ama, korkarız bu sefer ciddi.

"Killing An Arab"dan "Bloodflowers"a uzanan uzun ama hızlı yolculukta Cure, müzik aleminde Allah ne verdiyse denedi, punk, rock, goth, pop... ve Robert Smith'in "itirafıyla" ilk ve tek "Cure Sound" albümü geldi: "Bloodflowers". Cure'un 13. stüdyo albümü... Smith albümün (özellikle de "son" olması vesilesiyle) ileriye değil de geriye baktığını söylüyor, o yüzden o da geriye bakıp en beğendiği Cure albümlerini seçmiş ("Pornography" ve "Disintegration", ki Cure'un en "dark" iki albümü) ve birkaç ayını onları dinleyerek geçirmiş. Dokuz ay kadar süren bir stüdyo çalışmasından sonra, bayağı bir rötarla 14 Şubat'ta "Bloodflowers" elimize geçiyor.

Albümün bir özelliği de Cure'un hikaye anlatan tek albümü olması. Anlatılan da Cure'un hikayesi. Smith'in dediğine göre "39" onu en iyi anlatan Cure şarkısıymış. Albüm oldukça akustik ağırlıklı ve Smith'in vokali belki de ilk kez bu kadar içten. Sözler genelde "Disintegration" dönemini çağrıştırıyor, ağır bir melankoli, albümü baştan sona kaplamış. "Where The Birds Always Sing"de, ki albümün en güçlü şarkılarından biri, Smith seyrek yaptığı bir şeyi yapıyor ve dünya hakkında fikirler yürütüyor. "Maybe Someday" albümün tek ışıltılı şarkısı. Albümdeki ilk şarkı, "When we look back at it all" (dönüp tekrar her şeye baktığımızda) dizesiyle başlıyor. Son şarkı "Bloodflowers" da, "This dream never ends" ("bu rüya asla bitmez") diye yola çıkıp "bu rüya her zaman biter"e dönüyor ve "bıraktım kançiçekleri düşsün" diye bitiyor. Smith, çelişkilerle dolu Cure tarihinin son noktasını, yarattıklarına yakışır bir şekilde koyuyor.

Cure martta dünya turnesine çıkıyor ve yine Türkiye'yi es geçtiğinden, "son" görme şansımız da hüsranla sonuçlanıyor.

Robert Smith, albümü şiddetle tavsiye ededursun, hele de sonsa, almamak ayıp. *Alican Tayla*

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Gabrielle** Rise
2. **Travis** The Man Who
3. **Shania Twain** Come On Over
4. **Britney Spears** Baby One More Time
5. **Macy Gray** On How Life Is
6. **Barry White** The Collection
7. **Primal Scream** Exterminator
8. **Marvin Gaye** The Love Songs
9. **Simon & Garfunkel** Tales From New York
10. **William Orbit** Pieces In A Modern Style

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Lambchop** Nixon
2. **Primal Scream** Exterminator
3. **Moby** Play
4. **Stereophonics** Word Gets Round
5. **Stereophonics** Word Gets Round
6. **Fatboy Slim** You've Come A Long Way, Baby
7. **Handsome Boy Modeling School** So How's Your Girl
8. **Jurassic 5** Jurassic 5
9. **Various** Urban Funk Breaks – In The Mix
10. **Stereophonics** Performance and Cocktails

İNGİLTERE INDIE SINGLE

1. **Oasis** Go Let It Out
2. **Pharoahe Monch** Simon Says
3. **Rachel Stump** Didn't I Break My Heart Over You
4. **My Life Story** Walk / Don't Walk
5. **Laika** Uneasy
6. **Campag Velocet** Vito Satan
7. **Clearlake** Winterlight
8. **Hefner** Revelations!
9. **Tamperer Ft. Maya** Hammer To The Heart
10. **Sigur Rós** Svefn-G-Englar

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİALBÜM

Acetone If You Only Knew
Ahmet Kaya İyimser Bir Gül / Adı: Bahtiyar
The Artist Rave Un2 The Joy Fantastic
Astrud Gilberto Beach Samba
Chuck D Autobiography Of Mistachuck
Dave Matthews Band Listener Supported
David Bowie Hunky Dory
Dizzy Gillespie Swing Low, Sweat Cadillac
Duman Eski Köprünün Altında
Go-Betweens Bellavista Terrace - Best Of
Ian Brown Golden Greats
Jethro Tull Dot Com
Khaled Kenza
Lauren Hoffman Megiddo
Lou Reed Legendary Hearts
Nina Simone Baltimore
REM "Man On The Moon" (soundtrack)
Santana Supernatural
Serge Reggiani Olympia 89
Television Marquee Moon

ONŞARKI

Edip Akbayram Suçlayamazlar
Haluk Levent Kamyoncunun Türküsü
İzel Yelken
Jane Birkin Les avalanches
Marianne Faithfull Ghost Dance
Orhan Gencebay Sevmiyorum Deme
Queen I Want To Break Free
Richard Ashcroft A Song For Lovers
Rita Abacı Ferte preza na prezaro (Getirin bir tutam çekeyim)
Tori Amos Spark

KOD MÜZİK / Atlas

1. **Breakbeat Era** Ultra Obscene
2. **Swell** Too Many Days
3. **Luna** Days of Four
4. **Coldcut** Let Us Replay
5. **Basement Jaxx** Remedy

ZİHNİ / Akmar

1. **Wibutee** Newborn Thing
2. **Buckethead** Monsters and Robots
3. **Dust Brothers** "Fight Club"
4. **Allan Holsworth** None Too Soon
5. **Dream Theatre** Scenes From A Memory

KARGA / Atlas

1. **The Cure** Bloodflowers
2. **Muse** Showbiz
3. **Arab Strab** Elephant Shoe
4. **Les Negresses Vertes** Trabendo
5. **Bugge Wesseltoft** New Conceptions of Jazz

ÇALINTI / Aznavur

1. **Eleni Karaendreu** Eternity and A Day
2. **Eric Burdon** declares War
3. **Orange Symphony** The Oranj Album
4. **Defunkt** Defunkt
5. **Léo Ferré** chante Aragon

Bitsin artık bu dram, bu fotoroman

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzononbironikionüçondörtonbeşonaltıonyedionsekizondokuzyirmiyirmibiryirmikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkbirkırkikırk

DOUBLEMOON RECORDS

Wax Poetic
Three

Brooklyn Funk Essentials feat. Laço Tayfa
In The BuzzBag

Craig Harris & The Nation of Imagination feat. Barbaros Erköse Istanbul

İlhan Erşahin Trio
Home

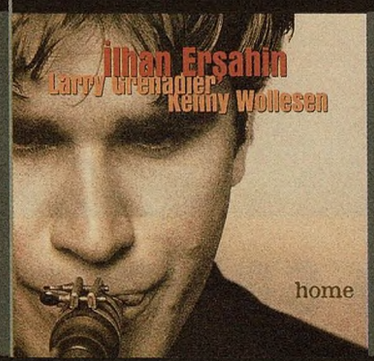

İstanbul Blues Kumpanyası
Sair Zamanlar

Burhan Öçal & Jamaaladeen Tacuma feat. Natacha Atlas
Groove alla Turca

Aydın Esen
Timescape

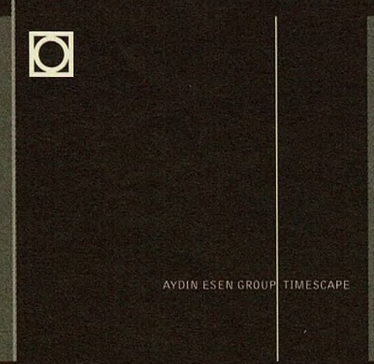

Baba Zula
3 Oyundan 17 Müzik

Mavi Müzik
01/00

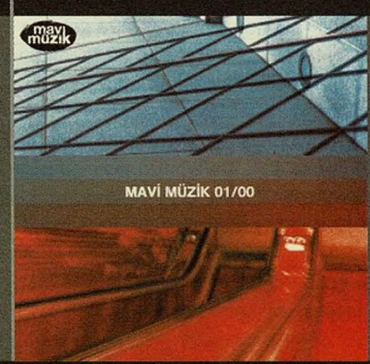

Hüsnü Şenlendirici & Laço Tayfa
Bergama Gaydası

Rh Pozitif Müzik Yapım Sanayi ve Organizasyon Tic. A.Ş.
Yeni Yuva Sokak No. 27/29, 80060 Cihangir, İstanbul/Turkey
Tel: (90212) 292 97 71/72 Fax: (90212) 292 97 73

Genel Dağıtım EMI-KENT Elektronik San. ve Ticaret A.Ş.
İ.M.Ç. 6. Blok No. 6302 34470 Unkapanı/İstanbul
Tel: (0212) 514 16 22 Faks: (0212) 519 10 65

Crosby Stills Nash & Young

Fotoğrafta 1970 yılından bir "sahne hatırası". Soldan sağa Neil Young, David Crosby, Graham Nash ve Stephen Stills gitarlarını kuşanmışlar, yanık bir türkü söylüyorlar... "Find The Cost Of Freedom" olabilir mi acaba?.. Her neyse, babalar yıllar sonra dörtlü formasyonla geri döndüler, "Looking Forward" albümünü yayınladılar. Bunun şerefine, CSN&Y tarihinde Mojo ve Rock&Folk dergileri marifetiyle bir geziye çıkıyoruz...

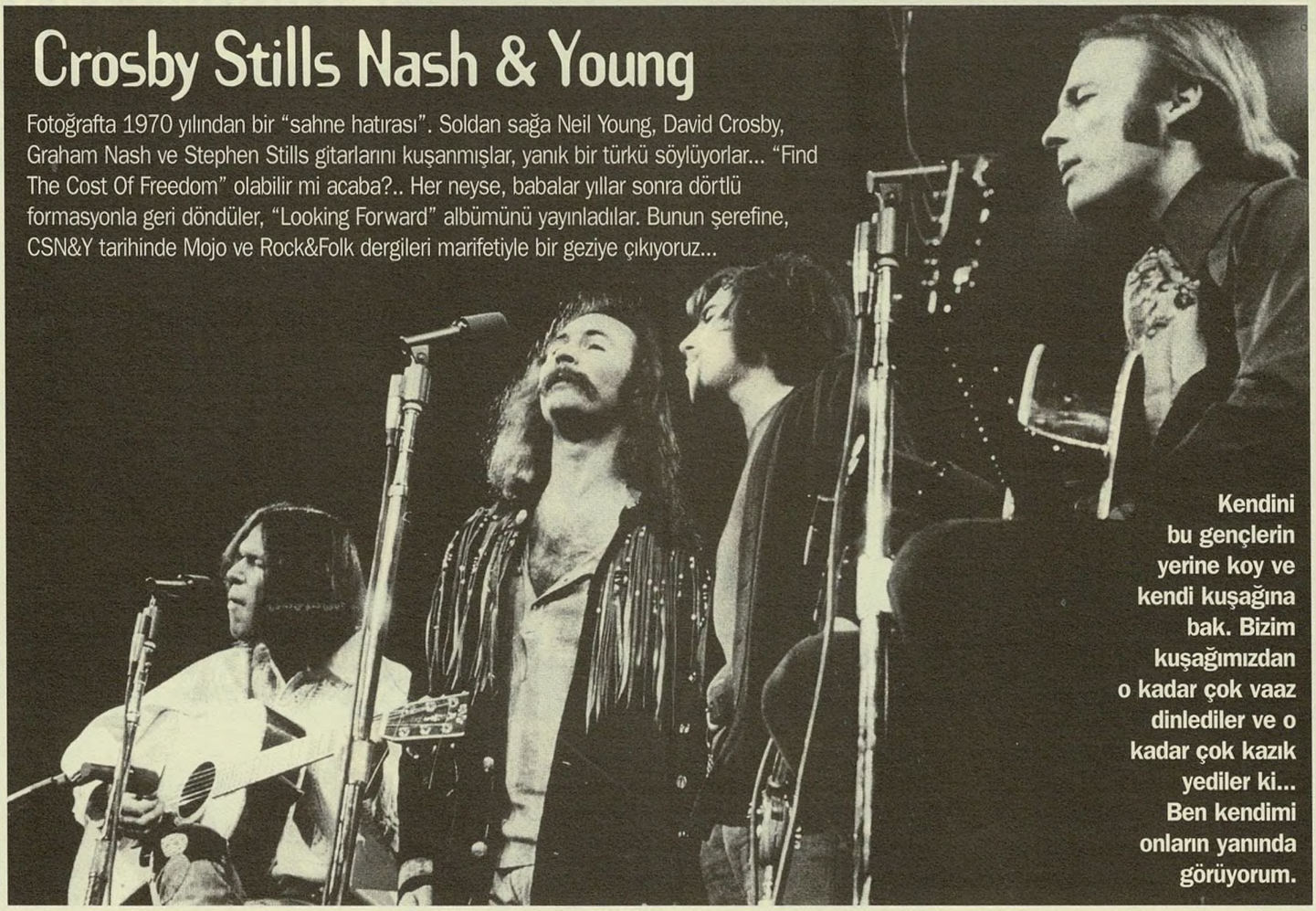

Kendini bu gençlerin yerine koy ve kendi kuşağına bak. Bizim kuşağımızdan o kadar çok vaaz dinlediler ve o kadar çok kazık yediler ki... Ben kendimi onların yanında görüyorum.

Dylan gibi şarkıların ardına saklanırız

David Crosby

60 sonlarında hippi jenerasyonunun resmi grubu olarak damgalanmıştınız. Bu adlandırma kafanıza yatıyor muydu?

Eveet, oldukça cool'du. Zaten aklınıza gelebilecek her ismi taktılar bize. Bir isim söyle, mutlaka senden önce birisi bulmuştur onu.

"Déjà Vu" ve "4 Way Street"den sonra 1977'de grup yeniden bir araya geldi, ama bu sefer Neil Young'sız... Dördünüzü aynı sahnede görmek için, 1985'i, Live Aid'i beklememiz gerekti. Siz Live Aid vesilesiyle kokain ve ateşli silah bulundurmak suçuyla yattığınız hapishaneden bir çıkış izni elde etmiştiniz...

Live Aid projesiyle bugünlerde tekrar ilgileniyorum, çünkü olay hakkında bir belgeselde yorumda bulunmam rica edildi. O olayın pek çok kişiye hayrı dokundu. Bob Geldof'un, eskiden hiçbir şeyin bulunmadığı yerlerdeki, suyu, kuyuları gösteren görüntülerini seyretmek müthiş hoşuma gitti, çocuklar hiç değilse açlıklarını bastıracak bir iki lokma bir şey yiyebiliyorlar, yatağa mide kramplarıyla yatmıyorlar. O akşamki performansımla tabii ki gurur duyuyor değilim: Feci kötüydüm, kafam fazla iyiydi, ama sonuç idare eder.

Bir sürü çalkantının ardından, "Déjà Vu"den 18 yıl sonra, 1988'de, ikinci solo albümünüz "American Dream" çıktı.

Her halükarda çok uzun zaman önceydi. Sana doğruyu söyleyeceğim: Öteki üçü benim için hakikaten enişeleniyordu. Çok ağır hastaydım, son safhaya gelmiş bir cankiydim. Neil, temizlenmem için her şeyi yapıyordu. Bana "bu sersemliği bırakırsan, bir yıl boyunca bir şeye elini sürmezsen yeniden beraber bir albüm yaparız" dedi. Hayatta en istediğim şeyin, birinci tercihimin bu heriflerle müzik yapmak olduğunu gayet iyi biliyordu. Bir arada yaptığımız şey büyüleyici, sihirli bir şey... Ben bıraktım, o da sözünü tuttu.

Yeni albümünüz "Looking Forward"ın tematik merkezi genç kuşaklar. Özellikle "Dream For Him" gibi sizin imzanızı taşıyan parçalardan bazıları genç kuşaklar hakkında keskin gözlemlerle dolu.

Bu işe başlayışımızın ve başarının ucunu yakalayışımızın nedenlerinden biri ait olduğumuz kuşağın farkında olmamızdı. Bu kuşağın içindendik ve onu sahipleniyorduk. Bugün de bunu hissediyoruz. Bizim kuşak büyüdü ve bugün yaptığımız müziğin hâlâ bizim kuşağa ve bizim arkamızdan gelen kuşaklara dokunabilecek bir tarafı var, çünkü sahici şeylerden, bizim için önemli olan konulardan yola çıkıyor. Hafifsiklet şeyler yazmaya asla meyletmedik. Gerçek tecrübelerden ve hayattan yola çıkıyoruz. Bizi bulunduğumuz yerde olmaya iten sebeplere bakıyoruz. Bizimle benzer tecrübeleri paylaşan insanlar için şarkı yapıyoruz. "Dream For Him"deki soruları çocuk sahibi olan herkes kendine şu ya da bu şekilde sormuştur. Bugün yapılan müzik büyük oranda öfkeye, angst'a, köşeye sıkışmışlığa dayalı. Ama umudun, sevginin ve insan ilişkilerinin anlatıldığı şarkılara da ihtiyacı var insanoğlunun.

Bu mirasın zor bir yanı yok mu? Yeni bir albüm yaparken hem CSN&Y'nin mirasını devam ettireceksiniz, hem de çağdaş olacaksınız. Bunun sizi zorladığı oluyor mu?

Böyle şeyleri kafaya takmayız. Sound neye benzerse benzesin, çok umurumuzda değil. Biz plaklarımızı titiz bir şekilde yaparız. Gitarlardan, vokallerden ve diğer enstrümanlardan mümkün olan en iyi sesi almaya çalışırız. Ama bir notanın, bu zamanlarda yapılan hangi müziği çağrıştırıp çağrıştırmadığıyla ilgilenmeyiz. Hiçbirimiz bu kaygılarla hareket etmedik, bu saatten sonra da etmeyiz.

Dördünüzün bir araya geldiğinde yarattığınız enerjiyi hiçbiriniz tek başınıza tutturamıyorsunuz. CSN&Y, solo kariyerlerinizi gölgeliyor. Bunu dert edindiğiniz oldu mu hiç?

Bir aradayken tek başımıza yapabileceğimizin on kat daha iyisini kotarıyoruz. Ama Neil hariç. Onun bizden fazlası var. Ama bunun böyle olmasını biraz da biz istedik, bilerek yarattık bunu. Pişman olmanın bir anlamı yok.

Peki, Jeff Pevar ve James Raymond'la kurduğunuz CPR ile CSN'yi karşılaştırırsanız?

Elma ile armut gibiler. CPR çok farklı bir hayvan. Sıçrayarak gelişiyor, her altı ayda bir yepyeni bir grup olarak ortaya çıkıyor. CPR'yi çok seviyorum çünkü büyümeye devam etmemi sağlıyor. James, Jeff ve ben, üçümüz o kadar çok şarkı yazıyoruz, ki benim hayatımın üzerinde olumlu bir etkisi oluyor bunun, tıpkı oğlum Django gibi. Yaşam enerjisi bu, dostum. Biliyorsun ben bir müptelaydım. Bu hayatın ardından CPR gibi bir grupta çalıyor olmak, Django gibi oğula sahip olmak, James'le tanışmak ve James'in bir deha çıkması... Her şey benim için çok olumlu.

Geçmişteki kıstırılmışlık, ilerleyememe hissi devam ediyor mu?

Ne yapacaksın ki? Oturup her şeyi önüne koyuyor, düşünüyorsun, çıkartacağın dersleri çıkartıyorsun ve devam ediyorsun.

58→

Zamanla şarkı yazmak kolaylaştı mı?
Hem de nasıl. Uyuşturucuyu bıraktığım dakikadan itibaren giderek kolaylaştı ve hızlandı. Neredeyse 13 yıl olmuş o günleri geride bırakalı.
Hepinizin şu ya da bu şekilde solo kariyeri var. Yeni bir albüm gündeme geldiği zaman solo planlarınızı nasıl etkiliyor?
Bir kere şunu anlaman lazım, hepimizin hali vakti yerinde. Para için plak yapmak zorunda değiliz, bizi itekleyen bir plak şirketi yok arkamızda. Birlikte müzik yapmamızın tek nedeni havadaki elektrik. Neil ilk önce Stephen'ın tek bir şarkısında gitar çalmak üzere geldi. O sırada masanın üzerinde başka bir şarkı daha vardı, onu gördü ve "hey muhteşem bir şarkı, bu şarkıda da gitar çalabilir miyim?" dedi. "Tabii dostum, çalarsın" dedik. Sekiz şarkı sonra hâlâ gitar çalmaya, şarkı söylemeye, piyano çalmaya devam ediyordu ve şarkı yazmaya başlamıştı. Sonunda bize kasette altı şarkı getirdi ve "üçünü seçin" dedi. Bizde işler böyle yürür. Neil çok zeki bir heriftir. Yapmak istemediği şeyi asla yaptıramazsınız. Kalbini ve müziği izler. Aramızda ültimatomlar, "şu şöyle olacak" gibi laflar dolaşmaz. Müzik doğruysa ve çalmak eğlenceliyse, Neil oradadır.
Müzikal olarak uyuşamadığınız ya da alt seviyelerde dolaştığınız oldu mu?
Bu tamamen hepimizin o anda bulunduğu duruma bağlı. Geçen sefer bir araya gelişimizde ben de, Stephen da hayatımızın iyi bir noktasında değildik. Sadece tek bir iyi şarkım vardı. Stephen'ın şarkıları da olması gerektiği kadar iyi değildi. Ciddi bir biçimde hastaydım ve bunun farkında değildim. Ciğerimin yarısı çürümüş durumdaymış. Sürekli uyumak istiyordum. Ama bu albüm "American Dream"den üç kere daha güçlü. Şimdi kendimi mükemmel hissediyorum. Son birkaç ayda, eğer karbonhidrat almazsam, diabet sorunu yaşamadığımı farkettim ve haftalardır insülin almıyorum. Kan şekerim normal ve bu demektir ki, pilot ehliyeti alabilirim, ki bunu uzun süredir çok istiyordum. Son aylarda kilo da verdim. Kendimi çok iyi hissediyorum. Sağlık durumumdaki düzelme karım ve çocuklarımla ve elbette müzikle ilgili olsa gerek... Diğer yandan, müzisyen aktivizmiyle ilgili bir belgesel ve kitap hazırlıyorum. 40 müzisyenle röportajlar yaptık. Adı "Stand and Be Counted" olacak. Ama önceliklerim var. Her şeyi sıraya koydum. Meşgul olmak her zaman iyidir. Eski müptelalardan öğrendiğim bir şey var, oturup "acaba şimdi ne yapsam" diye düşünmemeli insan.
60'ları kapsayan bir belgesel çekiyorsunuz. Peki o yıllara nasıl bakıyorsunuz? Gururla mı, rahatsızlıkla mı?
İkisinin karışımı. Ottan ve psikedeliklerden çıkıp sert uyuşturuculara bulaşırken yolun sonunu görmediğimiz için ne kadar aptal olduğumuzu düşünüyorum. Ama diğer her şey konusunda haklıydık. O yaşlarda savunduğum bütün ahlaki değerleri hâlâ savunuyorum. Barış savaştan iyidir, sivil haklar vazgeçilmezdir, sevgi nefretten yeğdir. Bütün bunlarda biz haklıydık, hâlâ haklıyız.
The Byrds, The Hollies, The Buffalo Springfield –en iyi hangisiydi?
Kesinlikle The Byrds. Tartışma götürmez.

Stephen Stills

İlk defa ne zaman nerede aynı mekanı paylaştığınızı hatırlıyor musunuz? Lovin' Spoonful'dan John Sebastian'ın stüdyosunda bir karşılaşmadan söz ediliyor...
Onun ilk karşılaşmamız olup olmadığını şimdi hatırlamıyorum, ama Neil'in "Suite: Judy Blue Eyes"ı dinlemek için stüdyoya geldiği günden bir fotoğraf var bende: suskun puskun bir köşeye çekilmiş oturuyor, gayet keyifsiz. David'le Graham gözlerini duvara dikmişler, ben de kayıt masasının başındayım. Neil sanki "Sahibinin Sesi"ni dinliyor gibi. Harika bir fotoğraf, bir sürü makaleden şundan bundan daha fazla şey anlatıyor bizim hakkımızda.
Dörtlü olmazdan önce, üçlünün ilk albümü "Crosby, Stills & Nash" nerede ortaya çıktı? Tarihçiler Londra'yla Los Angeles arasında tereddüt ediyor...
Los Angeles'ta. Karıştırmanın nedeni şurdan geliyor: Kayıt etmezden önce kafamıza iyice kazımak için bu şarkıları hemen hemen her yerde çalmıştık. Herhangi bir mekanda bir araya gelir gelmez, ritmin gerekli olduğunu bile düşünmeden, akustik olarak mırıldanırdık. İngilizler bunu çok anlamsız bulurdu, bir araya gelir gelmez şarkı söylemeye başlayan üç Amerikalı... *(gülüyor)*

Ottan ve psikedeliklerden çıkıp sert uyuşturuculara bulaşırken yolun sonunu görmediğimiz için ne kadar aptal olduğumuzu düşünüyorum. Ama diğer her şey konusunda haklıydık. Barış savaştan iyidir, sivil haklar vazgeçilmezdir, sevgi nefretten yeğdir. Bütün bunlarda biz haklıydık, hâlâ haklıyız.

CSN&Y deyince ilk akla gelen şeylerden biri Woodstock'daki performansınız.
Woodstock'dan hatırladığım tek şey, durmadan akort yaptığım. Gitarları kılıflarından çıkardık ve anında sahneye fırladık.
Dönemin de getirdiği bir şey belki, şarkılarınız protest şarkılar olarak nitelendiriliyordu, halbuki çoğu aşk hakkındaydı.
Yanlış değil: "Guinnevere", "Triad", "Suite: Judy Blue Eyes", "Helpless"... Aslında her şeyden, bütün dünyadan söz ediyorduk, özellikle de aşkı, yakalanan ya da yitirilen aşkı anlatıyorduk... Şimdiyse, elimizde tutmak için her yolu denediğimiz kızlardan bahsediyoruz... *(gülüyor)*
90'lı yılların ortalarında MTV'deki unplugged konserler çerçevesinde CS&N ile Neil Young ayrı ayrı tekrar ortaya çıktı, ama siz nostaljik yanınızla ön plandaydınız. Young'ın ise radikal çıkışı vardı. Aranızdaki bu fark, her türlü bir araya gelme projesinin imkansız olacağını düşündürüyordu. Derken, yine karşımızdasınız...
Zevk sahibi çocuklar için geri geldik. Mesela benim, Motown'dan başka bir şey dinlemeyen üç yaşında bir oğlum var.
Crosby, Stills & Nash olarak son yıllarda pek çok konser verdiniz. Çok da iyiydiniz ama bir albüm hazırlığında gibi gözükmüyordunuz. İşler nasıl gelişti?
Çok fazla seçeneğimiz yoktu. İnsanın kariyerindeki önemli dönüm noktalarından biri bu da. Bir köşede ölümü bekleyebilirdik, çünkü yaşımız geçmişti. Sanırım uyandırılmaya ihtiyacımız vardı. Bu yüzden ben kendi başıma evimdeki stüdyoda bir takım şarkılar yazdım ve bunları yollarda denemeye karar verdim. Eğer bir şarkıyı sahnede satabiliyorsanız, belli bir aşamaya gelmişsiniz demektir. Yavaş yavaş etrafımızdaki her şey uyanmaya, damarlarımızdaki kan yine akmaya başladı. iki yıl önce 108 konser verdik ve bir defa bile aksamadık. Sonra David CPR ile çalışmaya başladı. Neil ise Springfield antolojisiyle uğraşıyordu. Bazı kararlar vermemiz gerekiyordu, onun için bir-iki defa çiftliğine gittim. Çocukluğumuza dönmek gibiydi, Neil ve ben birbirimizi yeniden keşfettik.
Albümdeki birçok şarkı eski ve bilge bir neslin yıllar içinde edindiği tecrübelerin ışığında yazılmış gibi. Doğru mu?
Evet, doğru. Gençlere bir şekilde ulaşıp, onların hayatlarına dahil olmamızı gerektiren birkaç sosyal nokta var. "No Tears Left" bununla ilgili mesela. Önce çuvaldızı kendine batır, kendini bu gençlerin yerine koy ve kendi kuşağına bak. Bizim kuşağımızdan o kadar çok vaaz dinlediler ve o kadar çok kazık yediler ki... Bunun üzerine bir de 70'lerden bu yana yaşanan politik gerçekliği eklersen... Tamamen haklılar. Ben kendimi onların yanında görüyorum. Hâlâ asi olacak kadar genç hissediyorum. Bu albümdeki temel derdimiz bunları anlatmaktı ve miks masasının başında Neil'ın oturuyor olması, müzikal olarak da işlerimizi kolaylaştırdı.
Üçünüz bir süredir yeni şarkılar çalma konusunda yollarınızı ayırmış gibi görünüyordunuz. Hâlâ varolduğunuzu ispat etme isteği şarkılarınızı da

Dört şeritli otoyol

Crosy, Stills, Nash & Young'ın hikayesini özetlemek gerekirse kahramanların buluşması şu şekilde gerçekleşiyor: Stephen Stills ve Neil Young 1966'da kurulan Buffalo Springfield'ın iki asli üyesi. Üç albümün ardından 1968'de Young kendi yoluna gidiyor, grup da dağılıyor. David Crosby, 1964'de Byrds'e katılıyor, 1967'de gruptan şutlanıyor. Graham Nash, 1962'de Hollies'de müziğe başlıyor, 1968'de yeni bir şeyler yapmak niyetiyle ayrılıyor.
Crosby, Stills ve Nash bir şekilde Joni Mitchell'ın evinde bir araya geliyorlar ve birkaç ay sonra ilk albümleri "Crosby, Stills & Nash"i yayınlayıp büyük sükse yapıyorlar. Bu başarının ardından Ahmet Ertegün'ün tavsiyesiyle Neil Young da aralarına katılıyor. İlk iki solo albümü çok iyi olmasına rağmen satış başarısı olarak CS&N albümünün çok gerisinde kalan Neil Young gruba ayrı bir hava getiriyor. Bunun ilk büyük kanıtı Woodstock festivali. CSN&Y'nin ilk albümü 1970 tarihli "Déjà Vu", talepleri karşılamak için daha ilk seferinden iki milyon adet basılıyor. Ama hâlâ bir "grup" oldukları söylenemez, çünkü Neil Young'ın kendi bestelerinin kayıtlarını diğer üçü yokken yaptığı biliniyor. Neil Young bu başarının ardından kendi solo projelerine geri dönüyor, ama sahnede yine dördünü bir arada görmek mümkün. 1971'de dörtlünün konser kayıtlarından oluşan "4 Way Street" yayınlanıyor. İlerleyen yıllarda grubun bütün elemanları ayrı ayrı solo albümler yapıyor, birbirlerinin albümlerinde çalıyorlar. Hiçbiri fena değil ama Neil Young aralarında kendini solo sanatçı olarak da kabul ettirebilen tek adam oluyor. (Yine de Stephen Stills'in 1970 tarihli "Stephen Stills" ve 1972 tarihli "Manassas" albümlerini ve David Crosby'nin 1971 tarihli "If I Could Only Remember My Name" albümlerini yabana atmayalım.) Neticede, Crosby, Stills ve Nash için CS&N asli bir iş olurken, Young için bir gönül işi oluyor. 1974 yılında hayli ses getiren bir turneyle yeniden bir araya geliyor dörtlü. Young tekrar solo kariyerine dönerken, diğer üçü, bir yandan başladıkları gibi CS&N olarak varlıklarını sürdürüyor, "So Far" (ilk dönem kayıtları), "CSN", Daylight Again" gibi albümler yayınlıyor, diğer yandan solo albümleri de ihmal etmiyorlar. Dörtlünün yeni bir albüm için bir araya gelmesi 1988 yılını buluyor: Hayal kırıklığı yaratan "American Dream" albümü, biraz da Crosby'i hayata döndürme çabası. Ve son olarak CSN&Y'nin üçüncü stüdyo albümü "Looking Forward" geliyor. Söylediklerine bakılırsa hikaye devam edecek gibi...

ateşledi mi?
Elimizde oldukça uzun ve yumuşak birkaç parça vardı. Bunun üzerine şiddetli bir tartışmaya girdik ve sonunda Neil'a dedik ki "Bize harbi bir rock'n'roll parçası yazacaksın ve biz de çiftliğe gelip bunu kaydedeceğiz, tamam mı!" Her şey bu kadar açık ve dürüsttü. Neil bizim endişelenip de bulamadığımız bazı noktaların adını koydu. İnsanları uyutacak kadar yumuşak olamayız.
Sence CSN&Y'nin dinleyiciler gözündeki yeri ve bilgeliği tamamen doğru anlaşıldı mı? Yoksa gözden kaçan noktalar var mı?
Daha yeni yeni anlıyorlar gibime geliyor. Herhangi bir kategoriye sığmıyoruz, herhangi bir mantığa sığmıyoruz, herhangi belli bir duygusallığa da sığmıyoruz. MTV kuşağı bizim işimize yaramadı, çünkü biz Dylan gibi şarkıların ardına saklanan bir grubuz. Seni tanımak istemiyorum, evimden defol, diyen tiplerden. Klip çekme işinden kim anlar ki. Yıllar önce olsa ben de arkamda bir dans grubuyla klip yapabilirdim, ama artık yakışıklı değilim. Bu yüzden çizgi film yapalım bari, diyoruz. Ama şarkı kendi işlevini görüyorsa, bütün bunlardan kime ne? Şarkının işlevi, hayatınla ilgili tam olarak tanımlayamadığın ama seni düşündüren bir şeye dokunmaktır. Asıl iş bu.

1970'de Crosby, Stills, Nash & Young, davulcu Dallas Taylor'la birlikte

Graham Nash

Çok fazla CSN&Y albümü yok. Ama beklenmedik bir anda "Looking Forward" geldi. Birlikte çalışmak gitgide kolaylaşıyor mu yoksa?
Her zamankinden daha kolay. Birbirimizi dinlemeyi, birbirimizin hislerine aldırmayı öğrendikçe her şey daha kolay ve daha iyi oluyor. "Déjà Vu" ve "American Dream"den çok daha iyi.
Ticari olarak dördünüzün birlikteliği parçaların toplamından daha iyi. Bu bir uyum zorluğu yaratıyor mu?
Her zaman grup içinde olmayı daha çok sevdim. The Hollies üyesi olmayı da çok seviyordum, İngiltere ve Avrupa'da dolaşmayı. Hepimiz Manchester'dan kaçmıştık. Babalarımızın yaptığı işleri yapmamak için kaçmıştık. Değirmenlerde çalışmaktan, mezar kazmaktan, amele olmaktan kaçmıştık. Bir grubun bünyesinde kendimi her zaman daha rahat hissettim.
Dördünüzün arasında kıskançlık oluyor mu?
Sanmıyorum. Galiba baştan itibaren birimizin attığı adımın hepimizin attığı adım olduğunu anlayacak kadar akıllıydık. İçimiz o kadar müzikle dolu ki bunu ifade edebildiğimiz için müteşekkiriz. Birbirimize de her zaman şunu söyledik. Kendimize yapacağımız en büyük iyilik sürekli kalbimizden gelen şarkıları yazmak ve yaptığımız işe ait araçlar konusunda kendimizi güncel tutmak. Bugün istediğim stüdyoyu ve istediğim ses mühendisini kiralayabilecek durumda olmak 35 yılımı alsa da, çok güzel bir duygu.
Kariyerinizin hâlâ daha şu ya da bu şekilde Neil'le bağlantılı olması sizi rahatsız ediyor mu?
Müzik varsa, Neil oradadır. Neil elinin altındaki işe tamamen konsantre olan bir müzisyen. Kısa süreliğine gelip de bütün kayıt aşamasına katılmış olmasının dördümüzün arasındaki ilişkinin boktan bir ilişki olmadığını ve müziğin hâlâ çok iyi olduğunu gösterir. Daha ne isteyebilirsin ki.
Müzikle ilgili bugünlerde başka neler yapıyorsunuz?
CSN box setini hazırlarken en ünlü şarkılarımıza ait 53 tane demo bulduk. "Our House", "Teach Your Children", "Déjà Vu", Stephen'ın şarkıları falan. Bunları bir araya getirip "Demo Album" adında bir toplama hazırlıyorum. İnsanlar örneğin "Teach Your Children"ın demosunu merak edeceklerdir. Demonun ardından da asıl hali gelecek. 1968'de "Teach Your Children" için yaptığım ilk demo o kadar farklıydı ki. İngiliz balad saçmalığında bir şeydi. Stephen bunu dinledi ve "Bunun arkasına bir groove koymak lazım. Sen farkında olmadan bir country şarkısı yazmaya çalışıyorsun, farkında olmadığın için de yolunu bulamıyorsun, gel şöyle deneyelim" dedi ve ortaya bildiğimiz "Teach Your Children" çıktı. Şarkının yaratıcısı bu yüzden biraz da Stephen'dır. Bu süreci gözler önüne sermek özellikle yaratıcılıkla ilgilenen insanlar için çekici olacaktır. "Baksana şarkı nereden nereye gelmiş" diyecekler. "Bu insanlar birbiriyle konuşan ve birbirine yol gösteren insanlarmış" diyecekler.
Yaptıklarınızın gerektiğinden az takdir gördüğünü düşündüğünüz oldu mu?

MTV kuşağı işimize yaramadı, çünkü biz Dylan gibi şarkıların ardına saklanan bir grubuz. Seni tanımak istemiyorum, evimden defol, diyen tiplerden. Klip çekme işinden kim anlar ki? Bu yüzden çizgi film yapalım bari, diyoruz.

Evet. Dördümüzün bir araya gelip, akustik ya da elektrik fark etmez, çalmaya başladığı anda, seyircinin ilk günden beri algıladığı değişmez şeyin daha iyi anlaşılmasını isterdim. Turnenin ilk konserini heyecanla bekliyorum. Menejerimize "Sence ilk parça olarak neyi çalmalıyız," diye sordum. "Her şeyden önce 10 dakika boyunca öylece ayakta dikilmek zorunda kalacaksınız," dedi. "Nasıl yani?" dedim. "25 yıl sonra ilk defa turneye çıkıyorsunuz ve kolunuzun altında muhteşem bir albüm var. Sence dinleyiciler ilk 10 dakika boyunca bir şey yapmanıza izin verirler mi?" dedi. Bunu düşündüğümde ilk konser için gitgide daha çok heyecanlanıyorum. İçten içe kıkırdıyorum, çünkü neler yapabileceğimizi biliyorum, son albümle neler yaptığımızı biliyorum. Bu turne muhteşem geçecek. Oraya çıkıp deliler gibi çalacağız. Daha güzel bir his yok.
En çok gurur duyduğunuz şey ne?
Uyumadan önce hayatında neler yaptığını düşündüğün an. Bence insanların kendilerini daha az yalnız hissetmelerini, kendilerini kaybetmemelerini sağladık. Olaylara değişik bir açıdan da bakılabileceğini gösterdik. Ve insanların hayatlarında daha iyiye doğru bir etkimiz oldu.

Neil Young

Chicago'da ilk defa kendinizi göstermenizden sonra, ikinci konserinizi efsanevi Woodstock festivalinde verdiniz. Peki siz filmde görünmeyi niçin reddettiniz? Sahnede sanki üç kişi varmış gibi sizin planlarınız kesilmiş. Albümde sadece "Sea of Madness"da varsınız, bir de "Wooden Ships"de belli belirsiz org çaldığınız duyuluyor.
"Woodstock" albümünde bizim performansımız festivalden değil, Fillmore East'de bir stüdyodaki kayıtlardan alındı, bunun bilinmesi lazım. Aslında "Suite: Judy Blue Eyes" Woodstock'da kaydedilmişti, ama gerisi Fillmore'da. Woodstock'da sahneye çıkmıştık, ama hâlâ doğru dürüst çalmaya çalışan çok genç bir gruptuk, sahnenin üzerindeki bütün o adamlar, kameramanlar filan beni sersemeye çeviriyordu. Sonunda bizi biraz rahat bıraktılar, çünkü menejerimiz hemen defolup gitmezlerse fena yapacağımızı söyleyerek onları tehdit etmişti.
"Déjà Vu" çıktıktan bir yıl sonra, dinleyiciler ve basın sizi yeni Beatles olarak değerlendirirken, stüdyoda beraber çalışamadığınız ortaya çıktı. "4 Way Street" çıktığında CSN&Y resmen ayrılmıştı. Dolayısıyla albümün adında bir ironi de yok değil, herkes kendi yoluna gitmek istiyordu...
Aslında, daha "Déjà Vu" zamanından beri o noktadaydık. Zaten David'e bakılırsa, tanıştığımızdan beri ilk defa şimdi aynı dalga boyundayız. Evet haklı, biz dört şeritli bir otoyoluz. Bir sonraki canlı albümümüzün adı bence "Dört Yöne Giden Otoyol" olmalı.

1966, Buffalo Springfield: Soldan ikinci Neil Young , en sağdaki Stephen Stills • 1964, Hollies: Graham Nash ortada, üstten ikinci • 1965, The Byrds: David Crosby altta, sağda

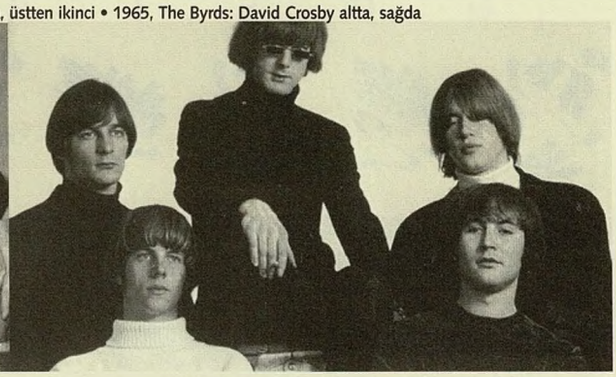

1971 yılında, özellikle de sizin solo kariyeriniz diğer üçünü gölgede bıraktığı için herkes sizi birbirinize düşman sanırken, dördünüz stüdyoya girip "Harvest"ı yaptınız.

Çok doğru, hep beraber çalıştık. Her şeyden önce dosttuk biz.

1974'de çok kârlı bir Amerika turnesi için CSN&Y tekrar bir araya gelir gibi oldu, ama arkası gelmedi. Halbuki birçok defa buluşarak kayıt yaptığınız, muhtemel stüdyo albümünüze "Human Highway" adını verdiğiniz, hatta kapağı için fotoğraf bile çektirdiğiniz biliniyor.

Bir daha böyle bir şey olmayacak. Bugün olsa, kimsenin bir şeyden haberi olmaz. Bundan böyle, beraber çalıştığımızda, çenemizi kapıyoruz, büyük bir gizlilik içinde yapıyoruz. Hiçbir plak şirketi, ya da kimse bize hesap soramaz, kayıtlarımızı bitirinceye kadar kendi köşemizde kalırız. Plak şirketleriyle bandımızı koltuğumuzun altına aldığımız zaman konuşuruz ancak.

İçlerinde David'in bağımlılık yıllarını anlattığı otobiyografik "Compass"ın da bulunduğu birkaç güzel şarkı dışında, "American Dream" albümü dinleyicilerinizin büyük bir kısmını hayal kırıklığına uğrattı. Albüm çıktıktan kısa bir süre sonra bizzat siz grupla birlikte turneye çıkmanızın söz konusu olamayacağını açıkladınız.

Hazır değildik. David ne derece hasta olduğunun farkında değildi. Organizması bu zararlı maddelerden boşalmıştı ama kafası, zihni hâlâ can çekişiyordu, vücudunun bakıma, tedaviye ihtiyacı vardı. Zaten bir ya da iki parçasını değiştirmek gerekti... *(gülüyor)* Allahtan, teknoloji günümüzde mucizeler yaratıyor.

CS&N albümüne, "Looking Forward"a Y'yi katmaya karar vermeniz nasıl oldu?

Albümün kaydına girdiklerinde bir plak şirketleri yoktu. Kendi kendilerine karar vermişler ve başlamışlardı. Albüme gösterdikleri inanç beni de sardı.

Bu birlikte yaptığınız üçüncü albüm. Kolay mı oldu, zor mu?

İlk albüm "Déjà Vu" sırasında ben San Fransisco'da bir motelde yaşıyordum. Hiç de zor bir albüm olmamıştı. Zaten albümün çekirdeğini oluşturmuşlardı. Hazır bir şeylere bir şeyler kattım sadece... "American Dream" çok daha zordu. Bu albümse daha farklı. Yaptığım vokalleri sevdim, bir grup olarak çaldığımız şarkıları sevdim. Üst üste kayıtlar yapıp, kötü olanları ayıklamaktansa canlı vokal yapmaya çalışmak çok eğlenceliydi. Sanırım en iyi kayıtlarımız, özellikle Crosby'ninkiler, hem çalıp hem söylediği zamanlarda yapılanlar. Hepsi çalarken çok iyi söylüyor ama nedense hem çalıp hem söyleyip hem de kaydetmeye alışkın değillerdi. Oysa ben her zaman bu şekilde çalışırım. Onları da bu şekilde çalışmaya ikna ettim ve çoğu zaman işe yaradı.

Springfield arşivlerini tarayarak bir box set hazırlıyordun. Bu CSN&Y'ye yumuşak bir geçiş miydi acaba?

David'in "Stand And Be Counted" şarkısını dinlediğinde Stephen'ın ve benim gitar çalışımızın Springfield tarzına ne kadar yakın olduğunu görürsün. Bu şarkıda Crosby'nin vokalleri de canlı. Grup vokallerini sonradan değiştirdik ama asıl vokal canlı, ki bu çok önemli. Stephen'ın ve benim birbirimizin suratına bakarak, birbirimizin ne çaldığını izleyerek atışmamız, birbirimizin içine girip çıkmamız yüzünden bu albümde Buffalo Springfield sound'una en yakın parça bu.

Sence insanlar CSN&Y'nin anlamını tamamen kavrayabildiler mi?

Hayır, tarihin belli bir anında oradaydık ve bizi içeri aldılar. Birlikte çalmaya çalışıyorduk ve bizi müzikten saptıracak birçok faktör vardı ortalıkta. Tabii ki o zaman çok da gençtik ve ne yaptığımızı pek bilmiyorduk. Bildiğimizi sanıyorduk. Neler olup bittiğine bakınca ayakta kalmayı becermişiz. Bizi sarmalayan mitle birlikte yaşamamız mümkün değil. Bu saatten sonra yapacağımız bir albümün herkesi memnun etmesi de mümkün değil. Dolayısıyla kendimizi memnun etmeye karar verdik. Albümü tekrar tekrar dinledik ve nihayet "tamam oldu," dedik. Sonradan ben fikrimi değiştirdim. "Hayır bir şey eksik," dedim, diğerleri de kabul etti ve tekrar bir araya gelip üzerinde yeniden çalıştık. Bu sefer işi aceleye getirmemeyi, kontrol altında tutmayı başardık.

Stephen Stills'le Buffalo Springfield kayıtlarını dinlediğinizde ne hissettiniz?

Buffalo Springfield box-setini dinlediğinizde göreceksiniz, grup albüm boyunca gitgide dağılıyor. Bir araya gelip bir albüm kaydetmektense, herkes kendi kasetlerini getirir ve farklı yönlere doğru dağılırdı. Bu yüzden kaçırılmış fırsatlarla dolu bir müzik Springfield'inki. O zamanlar bize yol gösterecek bir prodüktörümüz de yoktu. Stüdyoda bir grup zavallıydık. Müzik dünyasının iş adamları prodüktörlüğe soyunurdu, çünkü prodüktörlük güzel bir ünvandı ama bir bok bilmezlerdi. Biz de bilmiyorduk. Bu yüzden stüdyo albümlerimiz canlı performansımızın yanında sönük kalıyordu. Bazı Buffalo Springfield canlı kayıtları bulduk. Muhteşem çalıyorduk ama ses kalitesi yayınlanamayacak kadar kötüydü. Diğer yandan, "Bu korkunç sesli kasetteki müzik, yayınlanan bütün şarkılarımızdan daha güzelmiş" diyorduk. Eğer farklı koşullarda işe başlasaydık, bugün hâlâ bir arada olabilirmişiz gibi geliyor bana.

Tarihin belli bir anında oradaydık ve bizi içeri aldılar. Gençtik ve ne yaptığımızı pek bilmiyorduk. Bildiğimizi sanıyorduk. Ama ayakta kalmayı becermişiz. Bizi sarmalayan mitle birlikte yaşamamız da, bu saatten sonra yapacağımız bir albümün herkesi memnun etmesi de mümkün değil. Dolayısıyla kendimizi memnun etmeye karar verdik.

Geçen sefer verdiğiniz konserlerde pop starlarından çok aşık havasındaydınız. Sanki John Lee Hooker vardı sahnede. Oysa ondan çok daha gençsiniz.

Ve ayrıca daha beyazım. Ben canım istediğimde, canımın istediği şeyi çalıyorum. Birçok şey isteğimi yitirmeme neden oluyor, çünkü geçmişte yaptım bunları ve hiçbir işime yaramadılar. Oysa müziğe aşığım. İyi şarkılar çalmayı, yeni şarkılar çalmayı seviyorum. Bir sürü eski şarkı çalmaktan zevk almıyorum. Bu yüzden konserlerin şarkı listesini belirlemek için uzun uzun tartışacağız gibime geliyor. Eski şarkıları, konseri eskiyi yad etme konserine çevirmeden dengeli bir şekilde listeye katmalıyız. Ayrıca "Looking Forward"da olmayan yeni şarkılarımız da olacak. Böylece korsancıları memnun etmek için bunları da çalacağız. Ee, herkesi memnun etmek lazım.

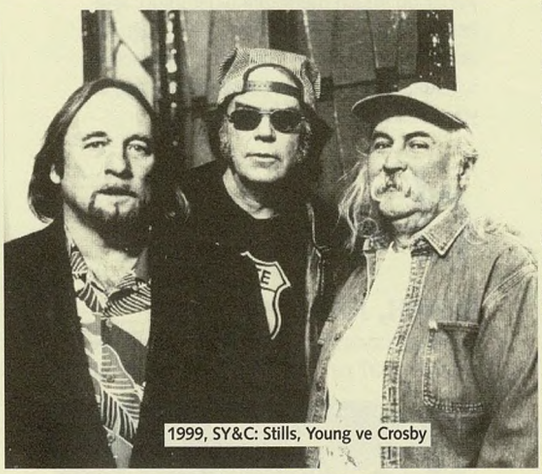
1999, SY&C: Stills, Young ve Crosby

CSN&Y'ye bakışında zaman içinde değişiklik oldu mu?

CSN'ye ilk katıldığımda grubun itici gücü Stills'di. Bugün de onun müziği, yeteneği ve öngörüsü çok önemli. Bu albümde onun yeteneği yine devrede ve bir sonrakinde de öyle olacak gibi görünüyor. Isındık ve yola devam ediyoruz. O fabrikasyon albüm sound'undan nefret ederim. Üç yıl beklersin, sonra birbuçuk yıl stüdyoya kapanırsın ve bir önceki albümün sound'unun aynısı bir albüm çıkarırsın. Benim sevdiğim çalışma tarzında, birinin iyi bir şarkısı varsa diğerlerini arar, bir araya gelirsin, girip kaydedip çıkarsın. Bunu sekiz defa yaptığında elinde bir albümün olur. Belki altı ay, belki iki yıl sürer ama en azından aylarca stüdyoya kapanıp kalmazsın.

Son soru: Buffalo Springfield mi, Byrds mü, Hollies mi?

Tabii ki Buffalo Springfield. Diğerlerinin onunla aşık atması bile mümkün değil.

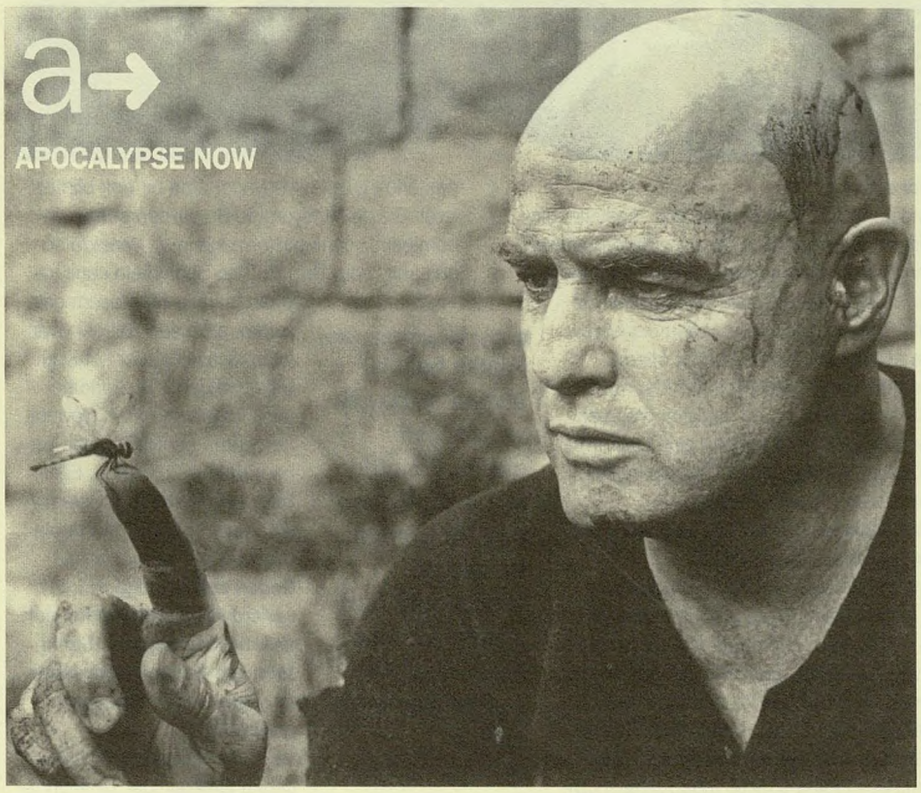

C→

CROONER

Hani "kadife sesli şarkıcı" der ya Sezen Cumhur Önal. İşte o kastettiği büyük ihtimalle crooner'lar. Ya da bazen bazı şarkıcılar için "duyarak okuyor" deriz. İşte onlar da galiba crooner'lardan başkası değil... "Crooner" fiili için sözlükler şöyle yazıyor: Fasılasız, iniltili sesler çıkarmak, mırıldanıyormuş gibi şarkı söylemek, ninni gibi şarkı söylemek. (Crooner'ın "isim hali" ise zaten "ninni" anlamına geliyor.)

Crooner'ların içinde kimler yok ki: Elvis Presley, kd lang, David Bowie, Chris Isaak, Perry Como, Julio Iglesias, Nick Cave, Neil Hannon (6. sayımızda Nick ve Neil arasında bir crooner muhabbeti dönmüştü, hatırlarsınız), Scott Walker, Leonard Cohen... Bu kadar farklı sesin bir arada olması normal, çünkü müzik ansiklopedilerinde crooner'a verilen karşılık: "yumuşak sesle şarkı söyleyen kişi –tercihan popüler olmuş aşk şarkıları söyleyenler tabii..." Bir başka tanım ise şöyle: "Kadın dinleyicileri etkilemek için fiziki cazibesini kullanan şarkıcı. Bas sesleri ve imalı sözleriyle bunu başarırlar..." Ama mesela bir yerde David Crosby için şöyle bir tanımlama okuduk, bilmiyoruz katılır mısınız: "kadife sesli hippi crooner'ı." Crosby'nin fiziki cazibesi olduğunu sanmıyoruz, ayrıca sesi de gayet tizdir amcamızın...

Aslında küçümseyenler de var crooner takımını. Örneğin, "Leonard Cohen tam bir anti-crooner'dır" diyen birine de rastladık. Her şeye rağmen, herkes tarafından kabul edilen tek gerçek şu: Bob Dylan asla bir crooner değildir. Ve şunda da herkes hemfikir: Crooner aleminin iki kralı var, biri Frank Sinatra, diğeri ise Bryan Ferry. Ferry için "o boş bir tuval sunar, dinleyicisi üzerine kendinden de bir şeyler katabilsin diye" diyor bir müzik eleştirmeni. Ve ekliyor: "Ferry tüm narsisizmine karşın, crooning'in özünü çok iyi anlamış: Aşk şarkıları, şarkıcının kendisi için değildir. Crooner denen kişinin toplumsal imajı ne olursa olsun, aşk ve romantizm istediği kadar bu imajın merkezini oluştursun, işte Frank Sinatra ve Bryan Ferry'de olduğu gibi, arzu nesnesi sisli ve uçucudur, dinleyicinin içindeki –gerçek ya da hayal ürünü– aşığa yönelebilecek kadar hafiftir."

d→

DENCH, JUDI

Yirminci yüzyılın son Bond filmi "Dünya Yetmez"de, 007'nin şefi rolünde seyrettiğimiz Judi Dench, Sir Alec Guiness ya da John Gielgud kadar ünlü değilse de, tiyatro ve sinemaya katkılarından ötürü "Dame" ünvanıyla taltif edilmiş kalburüstü bir oyuncudur. "Shakespeare in Love" gibi popüler Hollywood yapımlarında rol alan, yakın bir hizmetkarıyla tutkulu bir gönül ilişkisine giren yaşlı kraliçe Victoria rolündeki ustalığıyla hafızalara nakşolan Judi Dench, John Madden'in yönettiği "Mrs. Brown" filmindeki oyunuyla 1997'de "en iyi yardımcı kadın" Oscar'ını kazanmıştı.

h→

HAMILTON, RICHARD

Richard Hamilton 1922 yılında, Londra'da doğdu. Royal Academy ve Slade School of London'da öğrenim gördü. Oyma ve resimde ilk soyut plastik denemelerini yaptı. 50'li yılların başlarında, modern kent kültürünü ve kitle iletişim araçlarını esin kaynağı olarak alan Bağımsızlar Grubu'nu (Independent Group) kuranlar arasında yer aldı. Bu grup İngiliz pop art'ının ortaya çıkmasında çok önemli bir rol oynadı. Playboy dergisindeki bir başlıktan ismini aldığı "Towards a Definitive Statement on the Coming Trends in Men's Wear and Accesoires" ("Erkek Giyimi ve Aksesuarlarında Yeni Eğilimlerin Kesin Bir Tanımına Doğru") adlı kolajında dönemin erkeksi sembollerini bir araya getirerek erkeğin rolünü ya da fotoğraftaki "Just What Is That Makes Today's Homes So Different, So Appealing?" ("Bugünün Evlerini Bu Kadar Farklı Bu Kadar Cazip Kılan Şey Nedir?") kolajında bireysel, cinsel ve kolektif yaşamı işledi. 1956'da, teknoloji çağında kültürü tartışmak üzere bir araya geldiği Bağımsız Grup'tan arkadaşlarıyla birlikte organize ettiği Whitechapel galerisindeki "This Is Tomorrow" sergisinin poster ve kataloğu için ilk pop kolajını hazırladı. Marcel Duchamp hayranı olan Hamilton, kolaj, fotoğraf, serigrafi vb. çalışmalarıyla 20. yüzyıl sanatında çok önemli bir yer edindi.

L→

LOVECRAFT, HOWARD PHILIPPS

Amerikalı yazar. (Providence, Rhode Island'da 1890'da doğdu, 1937'de aynı yerde öldü. Yazışmalarıyla (yaklaşık 100.000 mektup) mektup türünün son büyük yazarlarından biri olarak kabul ediliyor. Edebiyata, bilime ve gizli bilimlere büyük ilgi duyuyordu. Bu eğilimlerinin etkisiyle düşsel bir Arap tarafı ndan yazılmış bir "Kötülük Ansiklopedisi" hazırladı. Ayrıca, çoğu Weird Tales'de çıkan öykülerinde bir takım fantastik betimlemeleri bir kozmik destanla kaynaştırmaya çalıştı ("The Colour out of Space" vb.) Ölümünden sonra, bilim-kurgu yazarlarını büyük ölçüde etkiledi. Başka bazı yapıtları: "The Case of Charles Dexter Ward" (1928), "At the Mountains of Madness" (1931).

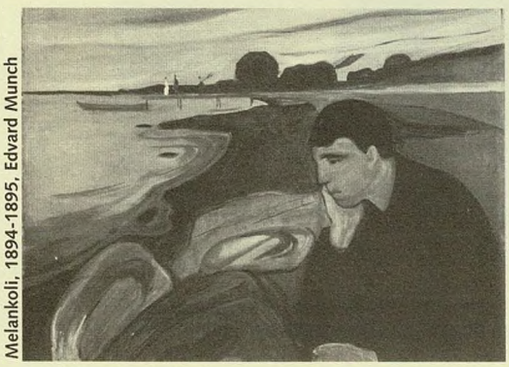

Melankoli, 1894-1895, Edvard Munch

M→

MELANKOLİ

Beni en güzel günümde
Sebepsiz bir keder alır
Bütün ömrümün beynimde
Acı bir tortusu kalır.

Anlıyamam kederimi,
Bir ateş yakar derimi,
İçim dar bulur yerimi,
Gönlüm dağlarda bulanır.

Ne kış, ne yazı isterim,
Ne bir dost yüzü isterim,
Hafif bir sızı isterim,
Ağrılar, sancılar gelir.

Yanıma düşer kollarım,
Görünmez olur yollarım,
En sevgili emellerim
Önüme ölü serilir...

Ne bir dost, ne bir sevgili,
Dünyadan uzak bir deli...
Beni sarar melânkoli:
Kafamın içersi ölür.

Penceredeki Otoportre, 1940, Edvard Munch

MUNCH, EDVARD

Edvard Munch 12 Aralık 1863'de Norveç'te Löten'de doğdu, 23 Ocak 1944'de Oslo yakınlarında öldü. Ruhsal ve duygusal konuları dışavurumcu bir tarzda işlediği resim ve özgün baskılarıyla 20. yüzyılın Alman dışavurumculuğunu derinden etkiledi.

Munch, Norveç'in kültürel ve siyasal yaşamında ağırlığı olan bir ailenin çocuğuydu. Resimlerine damgasını vuran, acı, ıstırap ve korku daha çok küçük yaşlarda hayatında meydana gelen olaylara dayanıyordu. Hastalık ve püritenlik, sanatının arasında gidip geldiği iki kutbu oluşturuyordu. Kendisinden bir yaş büyük ablası Sophie'nin daha 15'ine gelmeden tüberkülozdan ölümü onu çok etkilemişti. Bu hastalığın gelişimini yakından izledi, ölüm döşeğindeyken ablasının yanındaydı. Daha sonra, ünlü "Hasta Çocuk" tablosu bu tecrübenin eseriydi. Annesini ise beş yaşındayken yine aynı hastalıktan kaybetmişti. 1889'da Paris'te bir gezideyken, bu sefer babasının ölümünü öğrendi. Uzun süre bütün ailesini teker teker kaybedeceği korkusu hayatına egemen oldu. Bu korkular yapıtlarının en önemli kaynağıydı. Yazdığı bir notta "korku ve hastalıklar olmasaydı, hayatım küreksiz bir sandala benzerdi" diyordu. "Ölü anne ve çocuk", "Ölüm Döşeği", "Hastanın Odasında Ölüm" bu korkulu çocukluk izlenimlerini yansıtan örneklerdir.

Munch daha çocukluğunda resme yatkın olduğunu ortaya koymuştu, ama bu konuda resmî ve düzenli bir eğitim görmedi. Paris'e yaptığı ilk geziden sonra, bir süre "Akşam Vakti" gibi izlenimci resimler yaptı. Ardından, çağdaş Fransız sanatını tanımaya başlayınca, üslubu tamamen değişti. Gaugin ve Toulouse Lautrec gibi ressamların yapıtlarından olduğu kadar, art nouveau tasarımlardan da etkilendi.

Munch, özellikle arkadaşı Ibsen'in yapıtlarındaki toplumsal gerçekçiliğe yakınlık duyuyordu. Ibsen'in "Hedda Gabler" ve "Gengangere" ("Hortlaklar") gibi oyunlarının sahne tasarımlarını yaptı.

1892'de Berlinli Sanatçılar Birliği'nin daveti üzerine 45 yapıtını Almanya'da sergiledi. Yapıtlarındaki şiddet içeren duygusallık tatsız tartışmalara yol açtı. Munch grafik sanatlarının 1890'larda Almanya'da yeniden canlanmasından etkilenerek baskılar yapmaya başladı. Aside yedirme, taş ve ağaç baskı çalışmalarıyla modern baskı sanatçılarının en önemlilerinden biri oldu. Berlin'deki ilk sergisi ile 1908'de geçirdiği ruhsal bunalım arasındaki 16 yıl onun için yoğun ve tutkulu bir çalışma dönemi oldu. Bu dönemde varolmanın acısını ve bunaltısını işledi. Bütün dünyada belki de en ünlü resmi olan "Çığlık" modern insanın ruhsal acılarının simgesi haline geldi... Munch 1910'dan sonra sürekli Norveç'te oturdu. Erken dönem yapıtlarındaki içe dönük ve benliği tüketici yapısı, bu dönemde yerini yaşam sevincine, insan-doğa ilişkisinin yakınlığına bırakmıştı.

S→

SKIFFLE

50'lerin ortasında İngiltere'de ortaya çıkan skiffle akımı, takip eden yirmi sene içerisinde sonradan kronolojik bir sırayla British blues, Merseybeat, neo-folk, blue eyed soul ve pub rock gibi Britanya çıkışlı pek çok akıma temel teşkil etti. 1955-1962 arası dönemde revaçta olan bu akımın takipçileri gençler country, bluegrass ve blues'dan etkilenerek akustik gitar, armonika, ukulele, mandolin, banjo, trampet ve washboard gibi enstrümanlara yer verdikleri skiffle grupları kurdular. Sonradan müziği ana uğraşları belleyen bu heveskâr gençlerin çoğu, popüler müzik tarihinde önemli işler başaran isimler olarak ünlendiler.

Skiffle heveslileri en çok Leadbelly, Sonny Terry, Sleepy John Estes gibi geleneksel blues gitaristlerinden etkilenseler de, Chuck Berry, Bo Diddley, Gene Vincent gibi rock-'n'roll gitaristlerinin yanısıra, Ramblin' Jack Elliot, Jimmy Rogers, Woody Guthrie gibi beyaz folk gitaristleri de referans isimler arasında sayılabilir.

Derleyebildiğimiz kadarıyla o dönemde meşhur olan bazı mahalli skiffle grupları: *Little Boy Blue And The Blue Boys:* Kadroda Mick Jagger, Keith Richards, Pretty Things'ten Dick Taylor, Kinks'ten Mick Avory var... *Quarrymen:* John Lennon, Paul McCartney, George Harrison, Stuart Suttclife, Pete Best... *Hollerin' Blues:* Pink Floyd'dan Syd Barrett, David Gilmour ve Clive Welham, John Gordon... *Alexis Korner Skiffle Group:* Alexis Korner ve Blues Incorporated'dan Cyril Davis... *Metropolitan Blues Quartet:* Keith Relf, Jim McCarty, Paul Samwell Smith, Top Topham, Chris Dreja

Gazi olayları davasında esas hakkındaki mütalaasını okuyan savcı, 20 sanık polisten 18'inin beraatini istedi. Müdahil avukatlardan Cemal Yücel, güvenlik güçlerinin, olay günü halkın üzerine hedef gözeterek ateş ettiğini, sanık polislerden altısının silahının balistik incelemesinin yapılmadığını belirtti.

Amadou Diallo'yu öldüren polislerin beraat etmesinden sonra düzenlenen basın toplantısında, baba Saiko Dialo şöyle dedi: "Oğlum ikinci defa öldürüldü, şiddet istemiyorum, adalet istiyorum". New York halkı mahkemenin kararını geniş katılımlı eylemlerle protesto etti, etmeye devam ediyor.